

T.C

KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**YEREL DEMOKRASİNİN GELİŞİMİ SÜRECİNDE
KENT KONSEYLERİNİN İŞLEVSELLİĞİ:
KOCAELİ ve KARTEPE KENT KONSEYLERİ ÖRNEĞİ**

DOKTORA TEZİ

Ali YEŞİLDAL

**ANABİLİM DALI: SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ
PROGRAMI: SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ**

DANIŞMAN: DOÇ.DR.RAMAZAN ŞENGÜL

KOCAELİ-2014

T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ DOKTORA PROGRAMI

YEREL DEMOKRASİNİN GELİŞİMİ SÜRECİNDE KENT
KONSEYLERİNİN İŞLEVSELLİĞİ:
KOCAELİ VE KARTEPE KENT KONSEYLERİ ÖRNEĞİ

(DOKTORA TEZİ)

Tezi Hazırlayan : Ali YEŞİLDAL

Tezin Kabul Edildiği Enstitü Yönetim Kurulu Karar ve No:

Jüri Başkanı : Prof. Dr. Hamza ATEŞ

.....

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Yılmaz BİNGÖL

.....

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Ramazan ŞENGÜL

.....

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Oktay KOÇ

.....

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Kemal AYDIN

.....

KOCAELİ 2014

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	12
BİRİNCİ BÖLÜM: DEMOKRASİ ve YEREL DEMOKRASİ: KAVRAMSAL ALT YAPI	
1. DEMOKRASİ VE YEREL DEMOKRASİ	19
1.1. DEMOKRASİ KONSEPTİNİN KRONOLOJİK GELİŞİMİ	21
1.1.1. Eski Yunan Demokrasisi	21
1.1.2. Ortaçağ Demokrasisi	25
1.1.3. Yeniçağ Demokrasisi	27
1.2. KURAMSAL KÖKENLERİ YÖNÜYLE DEMOKRASİ	28
1.2.1. Liberal Demokrasi Kuramı	30
1.2.2. Sosyal Demokrasi Kuramı	33
1.2.3. Müzakereci Demokrasi Kuramı	38
1.3. DEMOKRASİ MODELLERİ	41
1.3.1. Klasik Demokrasi	41
1.3.2. Korumacı Demokrasi	43
1.3.3. Gelişmeci Demokrasi	44
1.3.4. Halk Demokrasisi	45
1.4. YAPISAL TÜRLERİ İTİBARIYLA DEMOKRASİ TASARIMI	46
1.4.1. Ulusal Demokrasi	46
1.4.2. Yerel Demokrasi	48
1.4.2.1. Yerel Demokrasi İle İlişkili Kavramlar	51
1.4.2.1.1. Yerel Yönetimler	51
1.4.2.1.2. Örgütlü Sivil Toplum	53
1.4.2.1.3. Yerel Özerklik	56
1.4.2.2. Yerel Demokrasinin Unsurları	59
1.4.2.2.1. Halk Katılımı	59
1.4.2.2.2. Karar Alma ve Alınan Kararları Yürütebilme Yetkisi	63
1.4.2.2.3. Yetki ve Kaynak Sahibi Olma	63
1.4.2.2.4. Yönetmel Açıklık ve Şeffaflık	64
1.4.2.2.5. Çoğulculuk	66
1.4.2.3. Yerel Demokrasinin Genel İlkeleri	68
1.4.2.3.1. Demokratik Davranış İlkesi	68
1.4.2.3.2. Etkinlik ve Verimlilik İlkesi	69

1.4.2.3.3. Sosyal Adalet İlkesi	72
1.4.2.3.4. Tarafsızlık (Yansızlık) İlkesi	73
1.4.2.4. Yerel Demokrasi Açısından Katılım Mekanizmaları	74
1.4.2.5. Türkiye’de Yerel Demokrasinin Tarihsel Gelişimi	78

İKİNCİ BÖLÜM: YEREL DEMOKRASİNİN GELİŞİMİ BAĞLAMINDA TÜRKİYE’DE KENT KONSEYLERİNE GENEL BAKIŞ

2.1. KENT KONSEYLERİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ	84
2.1.1. BM Brezilya Toplantısı (Rio Zirvesi)	85
2.1.2. Gündem 21	87
2.1.3. Yerel Gündem 21	89
2.1.4. Habitat II Zirvesi	91
2.2. KENT KONSEYLERİNİN TÜRKİYE’DEKİ GELİŞİM SÜRECİ	94
2.2.1. Türkiye’de Yerel Gündem 21 Kapsamında Kent Konseylerinin Oluşturulması	95
2.2.2. Türkiye’de Kent Konseylerinin Yasal Zemine Kavuşması	97
2.3. TÜRKİYE’DE KENT KONSEYLERİNİN YAPISAL VE İŞLEVSEL GÖRÜNÜMÜ	101
2.3.1. Yönetmel ve Örgütsel Yapı	102
2.3.1.1. Genel Sekreterlik	104
2.3.1.2. Genel Kurul	105
2.3.1.3. Başkanlık	106
2.3.1.4. Çalışma Grupları ve Meclisler	107
2.3.1.5. Yürütme Kurulu	116
2.3.2. Kent Konseylerinin Mali Yapısı	117
2.3.3. Uygulamada Kent Konseyleri	118
2.4. YEREL DEMOKRASİYE KATKISI BAKIMINDAN KENT KONSEYLERİ ...	118
2.4.1. Toplumsal Farkındalık Açısından Kent Konseylerinin İşlevselliği	120
2.4.2. Kent Konseylerinin Sürdürülebilirlik Bağlamındaki İşlevselliği	122
2.4.3. Yapı Açısından İşlevselliği	125
2.4.4. Halkın Katılımı Yönüyle Kent Konseylerinin İşlevselliği	127
2.4.5. Sosyal Temsil ve Denetim Açısından Kent Konseylerinin İşlevselliği	130

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: KENT KONSEYLERİNİN YEREL DEMOKRASİNİN GELİŞİMİ AÇISINDAN İŞLEVSELLİĞİ: KOCAELİ VE KARTEPE KENT KONSEYLERİ ÖRNEĞİNDE BİR ARAŞTIRMA

3.1. KOCAELİ İLİ GENEL DURUMU VE KENT KONSEYİ OLUŞUMU	133
3.2. KARTEPE İLÇESİ GENEL DURUMU VE KENT KONSEYİ OLUŞUMU	137
3.3. KOCAELİ VE KARTEPE KENT KONSEYLERİ ÖRNEĞİNDE YEREL DEMOKRASİNİN GELİŞİMİ AÇISINDAN KENT KONSEYLERİNİN İŞLEVSELLİĞİNİ BELİRLEMeye DÖNÜK BİR ARAŞTIRMA	138
3.3.1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ	138
3.3.2. ARAŞTIRMANIN AMACI	140
3.3.3. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	141
3.3.4. ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ	141
3.3.5. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	141
3.3.6. ARAŞTIRMA METODOLOJİSİ	143
3.3.6.1. ARAŞTIRMA TASARIMI VE YÖNTEM	143
3.3.6.2. ÖLÇEK GELİŞTİRME SÜRECİ	145
3.3.6.3. VERİLERİN TOPLANMASI	154
3.3.6.4. VERİLERİN ANALİZİ	157
3.3.6.5 BULGULAR VE TARTIŞMA	158
SONUÇ	189
KAYNAKÇA	195
EKLER	206

ÖZET

Bu çalışmada, yerel demokrasinin gelişimi sürecinde, Kocaeli ve Kartepe Kent Konseyleri özelinde, Kent konseylerinin işlevselliğinin araştırılması amaçlanmaktadır. Araştırmanın örneklemini de temsilciler ve yöneticiler de dahil olmak üzere, Kocaeli ve Kartepe Kent Konseyi üyeleri oluşturmaktadır. Temsilciler ve yöneticiler de dahil olmak üzere konsey üyesi 207 kişiye, nicel bir veri toplama tekniği olan yüzyüze anket uygulanmıştır. Katılımcıların kent konseyinin işlevselliği hakkındaki değerlendirmeleri üzerinde istatistiki analizler yapılmıştır.

Analizler sonucunda, özellikle kent konseyleri bünyesinde faaliyet gösteren temsilcilerin, göstermelik bir temsilin ötesine geçerek etkin temsil noktasında daha aktif olmaları beklenmektedir. Bu açıdan özellikle halkın yerel sorunlar ve çözüm önerileri konusunda bilgilendirilmesi, yine temsilcilerin ödevlerinden birisidir. Öte yandan, yerel yöneticilerin kent konseylerinin daha bağımsız faaliyet göstermeleri konusunda duyarlılık kazanmaları da kent konseylerinin yerel demokrasinin güçlendirilmesine dönük işlevselliğini arttırabilecek yaklaşımlardan birisi olabilecektir. Özellikle kamu görevlilerinin, kent konseylerinde baskın katılımcılar olmalarının önüne geçilerek daha pasif (sanki bir gözlemci gibi) rol üstlenmeleri, mevcut sistem içerisinde mümkün görünmektedir. Bununla birlikte, kent konseyine ayrılan bütçenin serbestçe kullanımının sağlanması, yine yerel yönetimlerin kolaylıkla üretebileceği bir çözümdür. Burada hemen ifade etmek gerekir ki, mali açıdan serbestleşen bir yapının, bir takım hatalar yapabilmesi mümkün olabilecek ise de; gerekli denetim mekanizmalarının etkin şekilde işletilmesi bu türden problemlerin önüne geçilmesinde yararlı olabilecektir. Bununla birlikte yerel yönetimlerin stratejik planlarının yapılmasında, kent konseylerinden de aktif katılımın sağlanması gerekmektedir. Böyle bir katılım, kentsel dinamiklerin yerel yönetimler nezdinde tanınırlığını arttırabilecektir. Yine uygulamada görülen bir sorun olarak kent konseylerine, kendilerine ait bir fiziksel mekân tahsis edilmesi, en azından bu anlamda dışa bağımlılıklarını azaltabilecektir. Son olarak kent konseylerinin faaliyetlerinin erişimi olan herkes tarafından kolaylıkla izlenebilmesi açısından, internet tabanlı örgütlenmelerini de gerçekleştirmeleri gerekir. Bu anlamda, halen birçok kent konseyinde mevcut olmayan web sitelerinin

oluşturulması, yerel demokrasinin geliştirilmesi ve bu anlamda kent konseylerinin işlevselleşebilmeleri açısından önemsenmelidir.

Yerel demokrasi ve kent konseyleri konusunda gelecekte bilimsel çalışma yapacak akademisyenlerin, özellikle bu çalışmada kullanılan ölçeğin ilk defa geliştirilmiş ve uygulanmış olduğu gerçeğini gözden kaçırmamaları gereklidir. Bunun yanı sıra, ölçeğin sadece iki kent konseyini kapsamına alan kısıtlı bir örnekleme geçerlilik ve güvenilirlik analizlerinin yapılmış olması ve sadece bu örnekleme uygulanması da sonuçların genelleştirilmesi açısından bir kısıt olarak kabul edilebilir. Yine de sonuçların uygulama ile tutarlı olması, bu kısıtı nispeten ortadan kaldırmaktadır. Bu anlamda ölçeğin, daha fazla örnekleme uygulanması, gelecekte bu alanda yapılacak çalışmalar için güçlü ve güvenilir bir araç elde edilmesine fırsat sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yerel Yönetim, Yerel Demokrasi, Kent Konseyi, Kocaeli, Kartepe

ABSTRACT

The aim of this study is to research the functionality of the city councils - especially Kocaeli and Kartepe City Councils- in the development process of local democracy.

The sample set of the study consists of members of the Kocaeli and the Kartepe City Councils including both representatives and directors. The face-to-face survey method which is a qualitative data collection technique was applied to 207 people who are members of the city councils including both representatives and directors. Statistical analyses were performed on assessments of participants in regard to the functionality of the City Council.

As a result of analyses, the representatives serving especially under the body of city councils are expected to be more active in the point of effective representation by going beyond non-functional representation. In this respect, especially providing information to the public about local problems and solution offers is also one of the role of representatives in city councils. On the other hand, gaining more awareness of the local administrators to in the subject of city councils to operate more independently will also be one of the approaches which can increase the functionality of city councils to strengthen the local democracy. Especially, that the public officials to play a more passive role by preventing them to be dominant participants in city councils (perhaps such as an observer) seems possible in the current system. Along with this, providing freely use of the budget allocated to city councils is also a solution that can be easily produced. It should be immediately referred to herein that a structure which is liberalized in financial terms is also possible to make mistakes, effective operation of necessary control mechanisms will be useful to prevent these kinds of problems. Besides, the active participation of city councils is also necessary and required for preparation of strategic plans of local governments. Such a participation can increase the recognition level of urban dynamics by local governments. A physical space allocation to city councils which is accepted to be a problem in implementation can reduce their dependence on other sources in this sense. Finally, city councils must perform their internet-based organizations for the purpose that they can be easily monitored by everybody who can access. In this

sense, website creation for many city councils must be considered important for the development of local democracy and the functionalization of city councils.

Academicians who will conduct scientific studies on local democracy and city councils should not overlook the fact that the scale used in this study has been developed and applied for the first time. In addition to this, the facts that the validity and reliability analyses of the scale was performed with a limited sample group including only two city councils and these analyses was only performed on this sample group can be accepted as a constraint in terms of generalization of the results of this study. Nevertheless, the fact that the results are consistent with the implementation eliminates this constraint relatively. In this sense, application of the scale to more and different sample groups will provide opportunity to get a strong and reliable tool for further studies.

Keywords: Local Government, Local Democracy, City Council, Kocaeli, Kartepe

KISALTMALAR

AK PARTİ	: Adalet ve Kalkınma Partisi
BM	: Birleşmiş Milletler
CEDAW	: Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Yok Edilmesi Sözleşmesi
IMF	: Uluslararası Para Fonu
IULA-EMME	: Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği, Doğu Akdeniz ve Ortadoğu Bölge Teşkilatı
İZAYDAŞ	: İzmit Atık ve Arıtma Yakma ve Değerlendirme Anonim Şirketi
KAMED	: Kadın Meclis Üyeleri Derneği
KAYA PROJESİ	: Kamu Yönetimi Araştırması
KKY	: Kurumsal Kaynak Yönetimi
KMO	: Kaiser-Meyer-Olkin
NGO	: Non-Governmental Organizations
OECD	: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı
SPSS 16.0	: Statistical Package for the Social Sciences
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
TOBB	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TODAİE	: Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü
TRT	: Türkiye Radyo ve Televizyonları
UNDP	: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
UNEP	: Birleşmiş Milletler Çevre Programı
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
Y.Y	: Yüzyıl
YG-21	: Yerel Gündem 21
YÖK	: Yüksek Öğretim Kurumu

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1. Kent Konseyleri Anketi Screen Plot Grafiği 149

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil.1. Kocaeli Kent Konseyi'nin Organizasyonu 137

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. KMO ve Bartlett Küresellik Testi Sonuçları	147
Tablo 2. Başlangıç Ortak Değerlerin Gösterimi	147
Tablo 3. Faktör Analizi Gösterimi	149
Tablo 4. Faktör Analizi Matrisi	150
Tablo 5. Güvenilirlik Değeri	152
Tablo 6. Faktörü Oluşturan Maddelerin Güvenilirliğe Etkileri	152
Tablo 7. Kent Konseyleri Anketinin Alt Boyutları İç Tutarlılık Değerleri	153
Tablo 8. Güvenilirlik Analizi Sonuçları	156
Tablo 9. Kent Konsey Üyelerinin Cinsiyete Göre Dağılımı	158
Tablo 10. Kent Konsey Üyelerinin Yaşa Göre Dağılımı	159
Tablo 11. Kent Konsey Üyelerinin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı	160
Tablo 12. Kent Konsey Üyelerinin Gelir Durumuna Göre Dağılımı	160
Tablo 13. Kent Konsey Üyelerinin Konseydeki Görevlerine Göre Dağılımı	161
Tablo 14. Kent Konsey Üyelerinin Konseyde Görev Alma Sürelerine Göre Dağılımı	161
Tablo 15. Kent Konsey Üyelerinin Kendilerini Yakın Hissettikleri Siyasi Görüşlere Göre Dağılımı	162
Tablo 16. Kent Konseylerinin İşlevselliğine Yönelik Değerlendirmelerin Dağılımı	163
Tablo 17. Sürdürülebilirlik Bağlamında Kent Konseylerinin İşlevselliği	165
Tablo 18. Kent Konseylerinin Toplumsal Farkındalık Boyutu Bağlamında İşlevselliği	167
Tablo 19. Kent Konseylerinin Katılım Boyutu Bağlamında İşlevselliği	170
Tablo 20. Kent Konseylerinin Temsil ve Denetim Boyutu Bağlamında İşlevselliği	172
Tablo 21. Kent Konseylerinin Yapı Boyutu Bağlamında İşlevselliği	173
Tablo 22. Kent Konseylerinin İşlevselliğine Yönelik Değerlendirmelerin Katılımcıların Görev t-Test Sonuçları	175
Tablo 23. Kent Konseyleri Yapı Boyutu	175
Tablo 24. Kent Konseylerinin İşlevselliğine Yönelik Değerlendirmelerin Katılımcıların Yaşlarına Göre Varyans Analizi Sonuçları	176
Tablo 25. Kent Konseylerinin İşlevselliğine Yönelik Değerlendirmelerin Katılımcıların Eğitim Durumlarına Göre Varyans Analizi Sonuçları	177
Tablo 26. Katılımcıların Eğitim Düzeyleri ile Kent Konseylerinin Toplumsal Farkındalık Boyutunun İşlevselliğine Dair Değerlendirmelerinin İlişkisi	178
Tablo 27. Katılımcıların Eğitim Düzeyleri ile Kent Konseylerinin Katılım Boyutunun İşlevselliğine Dair Değerlendirmelerinin İlişkisi	179
Tablo 28. Katılımcıların Eğitim Düzeyleri ile Kent Konseylerinin Temsil ve Denetim Boyutunun İşlevselliğine Dair Değerlendirmelerinin İlişkisi	180
Tablo 29. Katılımcıların Eğitim Düzeyleri ile Kent Konseylerinin İşlevselliğine Dair Genel Değerlendirmelerinin İlişkisi	180
Tablo 30. Kent Konseylerinin İşlevselliğine Yönelik Değerlendirmelerin Katılımcıların Gelir Durumlarına Göre Dağılımı ve Etkileşimi	181
Tablo 31. Katılımcıların Gelir Düzeyleri ile Kent Konseylerinin Toplumsal Farkındalık Boyutunun İşlevselliğine Dair Değerlendirmelerinin İlişkisi	182
Tablo 32. Katılımcıların Gelir Düzeyleri ile Kent Konseylerinin Katılım Boyutunun İşlevselliğine Dair Değerlendirmelerinin İlişkisi	183
Tablo 33. Kent Konseylerinin İşlevselliğine Yönelik Değerlendirmelerin Katılımcıların Görev Türlerine Göre Dağılımı ve Etkileşimi	184
Tablo 34. Kent Konseylerinin İşlevselliğine Yönelik Değerlendirmelerin Katılımcıların Görev Alma Sürelerine Göre Dağılımı ve Etkileşimi	185
Tablo 35. Katılımcıların Konseylerdeki Görev Süreleri ile Kent Konseylerinin Sürdürülebilirlik Boyutunun İşlevselliğine Dair Değerlendirmelerinin İlişkisi	186
Tablo 36. Kent Konseylerinin İşlevselliğine Yönelik Değerlendirmelerin Katılımcıların Kendilerini Yakın Hissettikleri Siyasi Görüşlere Göre Dağılımı ve Etkileşimi	186

ÖNSÖZ

Yerel Demokrasinin gelişimi sürecinde Kent Konseylerinin İşlevselliği bağlamında yapmış olduğum bu çalışma; konu özelinde literatürde yeni bir alan olması, Kent Konseyleri ile ilgili geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılan bir ölçek geliştirme süreci gibi birçok zorluğu içerisinde barındırmasına rağmen; çalışmamı başından sonuna kadar kolaylıkla sürdürmeme katkı sunan değerli insanlara teşekkürü borç bilirim.

Bu kapsamda çıktığım bu zorlu yolda; her türlü desteği ve rehberliği esirgemeyen danışman hocam Doç. Dr. Ramazan Şengül'e, yine çalışmalar sürecinde desteklerini sunan Prof. Dr. Hamza Ateş, Prof. Dr. Yılmaz Bingöl, Doç. Dr. Oktay Koç'a ve Doç. Dr. Kemal AYDIN'a teşekkür ederim.

Yaşadığım birçok sıkıntıda desteğini esirgemeyen Doç. Dr. Tahir Büyükkakın'a, çalışma arkadaşlarım Yrd. Doç. Dr. Levent ATALI ve Turgut ÇAKAR'a teşekkür ederim.

Özellikle yoğun iş temposuyla birlikte doktora çalışmalarını da sürdürerek zaman zaman ihmal etmeme rağmen her türlü anlayışı gösteren eşime ve çocuklarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

GİRİŞ

Demokrasi nedir? Demokrasinin tarihi gelişimi nasıldır? Kim yönetmelidir? Nasıl yönetmelidir? İnsanoğlunun ilk yerleşik hayata geçişiyle birlikte başlayan cevap arayışları, günümüzde çoğunluğun üzerinde ittifak ettiği düzeye gelmiş midir? Yoksa yeni arayışlar hala devam etmekte midir? soruları ve muhtemel yanıtları, belki de insanoğlunun üretebildiği en olgun yönetsel enstrüman olarak demokrasi üzerinde yeniden düşünmeyi gerekli kılmaktadır.

Genel olarak bakıldığında, yöneten-yönetilen olarak iki kesime ayrılmamış toplumlarda, siyasal iktidarın tüm topluma yayıldığı anlaşılmaktadır. Ancak ilkel toplumdan devletli topluma geçişle birlikte bu özelliklerin yok olduğu; yöneten-yönetilen ayrımının ortaya çıktığı, toplumun kendisini, kendi içinden çıkan küçük bir kesime yönelttiği de ifade edilebilir (Uygun, 2011: 9). Öz ifadesi ile demokrasinin karşılığı olabilecek bu durumun, medeniyetin gelişmesi ile birlikte giderek olgunlaştığı ve karmaşıklaştığı; bu kapsamda yer yer seçkin yönetici kesimlerinin ortaya çıktığı örneklerle rastlanmakla birlikte, bazen de toplumun geniş kesimlerinin aktif olarak dahil olduğu ideale yakın modellerin deneyimlendiği ileri sürülebilir. Şu halde Eski Yunanca'da demos, halk; kratos ise güç, yönetim, hükümdarlık (Uslu, 2013: 69,8) ve egemenlik gibi anlamlar taşıyan demokrasi gerçekten de bütün kural, kurum, sistem ve örnekleriyle incelenmeye değer bir mekanizma olarak kabul edilebilir.

Demokrasinin gelişimsel sürecine bakıldığında; Atina Demokrasisi üzerinde yapılan öncül değerlendirmelerde, onun çok iyi bir yönetim şekli olduğunu ortaya koyanların yanında, bir yeteneksizler yönetimi olduğunu da savunanlar olmuştur. Örneğin Yaşlı Oligark'a göre demokrasi; halkın halk için yönetimi değil, yoksul çoğunluğun kendi çıkarı için kurduğu bir sistemdir. Öte yandan Atina Demokrasisinin en önemli muhaliflerinden biri olan Platon'a göre; yurttaşlar kamusal işleri yürütebilecek kapasiteye sahip değildir ve siyaset çok özel bir eğitim, bilgi ve yetenek gerektiren bir bilimdir. Böylece hastalıkları iyileştirmede

doktorların, ev yapımında mimarların uzmanlığına ihtiyaç duyuluyorsa; siteyi yönetmede de özel uzmanlara gereksinim duyulacaktır (Uygun, 2011: 98). Platon'a göre; cahil halkın kendi seçtiği yeteneksiz politikacılarca yönetilen demokraside hiçbir erdeme, hiçbir doğruluğa yer yoktur. Her şeyden önce adaletten söz etmek olanaksızdır. Bu yönetim, soy sop, servet, eğitim farklılıklarına bakmaksızın bütün yurttaşlara eşit haklar sağlar (Ağaoğulları, 2000).

Demokrasi karşıtı bu iki düşünürün yanısıra; demokrasi taraftarı olan Perikles de, Demokratia olarak isimlendirilen yönetsel sistemin, bütün yurttaşlara dayandığını ileri sürmüştür (Uygun, 2011:96,97). Atina demokrasisinin teorik ve pratik kapsamlı bu kavrayışları ile modern anlamda demokrasinin yeniden dirilmesi arasında hemen hemen iki bin yıl geçtiği ifade edilebilir. Bu uzun sürenin ardından demokrasi öncelikle 17. yüzyılda düşünce bazında, sonra da 19. yüzyılda Avrupa ve Kuzey Amerika'da uygulanan bir rejim olarak yeniden tarih sahnesine çıkmıştır. Ancak bu defa -en azından ölçek olarak- doğrudan demokrasi tecrübesi olarak tanımlanan Atina demokrasisinin aynı şekilde uygulanma olanağının mevcut olmaması gibi çok temel bir problemin ortaya çıktığı ileri sürülebilir. Bu anlamda sorun; kent devletini aşan, ulus devlet ölçeğinde bir demokrasinin kurulup kurulamayacağına ilişkindir. Bu sorunu ortadan kaldıran gelişme ise; feodaliteye özgü bir kurum olmakla birlikte kökeni bakımından monarşik veya aristokratik nitelikteki "temsili" kurumudur (Uygun, 2011:116). Burada hemen ifade etmek gerekir ki; demokrasinin başlangıç evresinde -niteliği ne olursa olsun- halkın talep ve beklentilerini karşılamak üzere halk adına rol üstlenen yönetsel aktör ve anlayışlar, modern çağda belki biraz daha karmaşık, ancak daha olgun kural ve kurumlarla kendine sistem içerisinde yer bulmuştur.

Daha özel olarak modern çağ evresindeki demokratik anlayışa bakılacak olursa; ulus devlet ölçeğinde 17. yüzyılda yeniden beliren demokrasi düşüncesinin, bugüne dek üç büyük dalga halinde kendini gösterdiği söylenebilir. Bu anlamda birinci dalga; 1820'lerde ABD'de erkek nüfusun büyük bölümüne oy hakkı tanınmasıyla başlayıp, birinci dünya savaşının ertesine kadar süren uzun zaman diliminde 30'a yakın devletin demokratik rejimi benimsemesiyle sonuçlanmıştır. Özellikle Avrupa'da ve İngilizce konuşulan ülkelerde etkili olan bu dalgayı, İkinci

Dünya Savaşı dönemine özgü otoriter ve totaliter rejimlerin, savaş sonucu demokrasi cephesinin üstün gelmesiyle gerilemesi ve nihayet 1960'larda ortaya çıkan yeni bir demokratikleşme dalgası takip etmiştir. 1962'de demokrasiyle yönetilen ülkelerin sayısı 36'ya yükselmiş ve 1970'lerde Portekiz, İspanya ve Yunanistan'ın demokrasiye geçişi ile 1980'lerde başta Latin Amerikadakiler olmak üzere askeri-bürokratik rejimlerin yıkılışı ve hemen ardından 1990'ların başında otoriter sosyalist rejimlerin çöküşü üçüncü dalga'nın ortaya çıkmasına olanak sağlamıştır (Uygun, 2011:117). Zira temsil kurumu ile kendini gösteren bu anlayışta temsilcilerin özellikle çoğunluğun oyuyla belirleniyor olması, bir yerinden sonra çoğunluk tarafında yer alanlarla ile muhalif kalanların karşı karşıya gelmesine ve nihayet çoğunluğun azınlığa tahakküm etmesine neden olabilmektedir. Gelgelelim bu yaklaşım, antik demokrasiden farklı görünmektedir. Antik Yunan'da demokrasiye en büyük tehdit, azınlığın zorbalığı olarak görülürken, modern demokraside çoğunluğun zorbalığı olarak düşünülmektedir (Uygun, 2011:176). Bu kapsamda Göze' de (2011:27) çoğunluğun saldırgan olması durumunda, azınlığın susmaktan başka çaresi olmayacağını ve köleliğe giden bu yolun, demokrasinin karşılaştığı en büyük tehlike olduğunu ileri sürmektedir. Yine ona göre; çoğunluğun despotizmi, tek ve merkezi iktidar düşüncesinde dayanak bulmakla birlikte, eşitliğe dayanan demokraside, hükümler ile uyruk arasında ara iktidarların bulunmaması, aristokrasilerde olduğunun aksine çoğunluğun despotizmini kolaylaştırmaktadır. Böylece temsili demokrasinin, varlığında mevcut çok kere görünmez bir tuzağın da ortaya çıktığı ileri sürülebilir. Zira temsili demokrasi tek başına ekonomik, siyasal, kültürel, eğitim, sağlık, güvenlik ve kaynakların adil bölüşümü gibi pek çok başlıkta, toplumsal sorunların üstesinden gelme noktasında yetersiz kalmakta, temsil edilenle temsil eden arasındaki ilişkiler bağlamında bir siyasal demokrasi modeli olarak kriz yaşamaktadır. Böylece giderek bir meşruiyet tartışmasını da beraberinde getiren temsili demokrasi modeli, siyasal alanda alternatif sistem arayışlarını da gündeme taşımaktadır (Bulut, 2013:63).

Bu açıdan bakıldığında müzakereci demokrasi; temsili demokrasinin yaşadığı krizleri aşmanın mücadelesini vermektedir ve bu bağlamda ortaya çıkan en önemli kavram "siyasal katılım" kavramıdır. Siyasal katılma; sadece belirli zamanlarda oy verme ile sonuçlanan değil, toplumsal düzenin bütün aşamalarında gerçekleşmesi

gereken bir eylemler bütünüdür. Böylece bu eylemlerin, toplumsal düzenin kuruluşu, yönetimi ve denetimine dair politikaların belirlenmesi, bu politikalar ekseninde ilgili kararların alınması ve bu kararların uygulanmasına ilişkin çabaların tümünü de kapsadığı ileri sürülebilir (Bulut, 2013:76). Çukurçayır'a göre (2000:61), bu kapsamdaki bir katılım; bireylerin, siyasal veya yönetsel kurumların düzenledikleri emirleri, tüzükleri, yasaları, yaptıkları planlar ve çeşitli kararlarını etkileyebilmek amacıyla eyleme geçirdikleri anda başlar ve bu sistem ne denli işlevsel olursa, bireyin kamusal eylemlere karşı seyirci olmaktan kurtulabilme olanağı o denli yüksek olacaktır. Bu anlamda ulusaldan yerele daha fazla yetki ve kaynak aktararak özellikle aşırı merkezileşmenin çözülmesi ile birlikte, bireyin kendisini bütün değer ve dinamikleri ile doğrudan sistem içerisinde gösterebilmesinin de önü açılmış olur.

Yerel yönetimler, demokrasinin tabandan tavana doğru yapılanması işlevini gören kurumlar olarak demokrasiyi üstün kılan nitelikler olan seçim, denetim ve sorumluluk gibi ilkelerin en optimal biçimde yaşama geçirilmesine kapı açar (Çukurçayır, 2000:123). Buradan bakıldığında, her ne kadar karmaşıklıksa da güncel demokrasi düşüncesi, bir noktada Antik Yunan'daki karşılığına yakınlaşmış gibi görünmektedir. Özellikle kamusal hizmetlerin sunumunda, halkın daha aktif katılımını sağlayan yönetsel anlayış, sistem, norm, değer ve ilkeler, yukarıda değinildiği üzere Antik Yunan'da egemen olan halkın ihtiyaçlarını karşılamak üzere ürettiği yönetsel araçlara benzetilmektedir. Bu kapsamda yerel yönetim kanunlarında öngörülen; bilgi edinme, hemşehri olarak etkinliklere katılım, meclis toplantılarına katılım, alınan kararlardan haberdar olma, belediye olma sürecinde halkın oyuna başvurulması, kamuoyu yoklaması, gönüllü katılım, ihtisas komisyonlarına katılım, referandum ve bu çalışmanın da konusu olan Kent Konseyleri gibi katılım mekanizmaları ilk bakışta göze çarpan araçlar arasında sıralanabilir (Şengül, 2007:1080,1086).

Bu araçlar arasında önemi ve nitelikleri itibariyle öne çıkan Kent Konseylerine giden yolun tohumu; ilk defa BM çatısı altında 1972 yılında Stockholm'de düzenlenen Çevre ve Kalkınma Konferansı ile atılmıştır. Eski Norveç Başbakanı Bayan Brundtland'ın başkanlığında oluşturulan komisyonun hazırladığı ve 1992 yılında Rio'da BM'nin Habitat I Konferansı'nda dünyanın 21. yüzyıl bildirimi

olarak (Gündem 21) onaylanmıştır. Böylece katılımcı ülkelerin temsilcileri ilk defa küresel bir çatı altında ve Yerel Gündem 21 uzlaşması ekseninde, halkın doğrudan katılımını esas alan bir demokratik anlayışın kendi ülkelerinde uygulanması açısından harekete geçirilmişlerdir (Saker, 2011). Türkiye özelinde ise, Kent Konseylerinin oluşturulmasına öncü olan Yerel Gündem 21 çalışmaları, bir miktar gecikmeli olarak, 1996 yılında İstanbul’da düzenlenen Birleşmiş Milletler Habitat II “İnsan Yerleşimleri Konferansı (Kent Zirvesi)” toplantıları ile mümkün olabilmiştir. Sürdürülebilir kalkınmanın önemine vurgu yapılan Habitat II toplantılarında, kentleşen dünyada sürdürülebilir insan yerleşimlerinin sağlanması ve yaşanabilir çevre oluşturulması ile herkese yeterli barınma olanağının verilmesi temaları işlenmiştir. Bunun için demokratik, insan haklarına saygılı, şeffaf, katılımcı ve halka hesap veren yönetimlerin gerekliliğinin altı çizilmiştir. Daha da önemlisi Gündem 21’in etkin bir şekilde yaşama geçirilmesinin önkoşulu olarak, yerel yönetimlerin, sivil toplum kuruluşlarının ve diğer yerel aktörlerin etkin katılımına ihtiyaç duyulduğu vurgulanmıştır (Kerman, Altan ve Aktel, 2011:19). Böylelikle yönetim ilkesinin de demokratik yerel yönetimler için önemi kaçınılmaz olmuştur.

3-14 Haziran 1996 tarihlerinde İstanbul’da toplanan Habitat II konferansında vurgulanan bu hususlar, Türkiye’de kent konseylerinin bir anlamda teorik altyapısının da hazırlanmasına önayak olmuştur. Bu anlamda, yerleşim alanından başlayarak dünyanın sorunlarına sahip çıkma bilinci, çözümde ortaklık anlayışı, aktif katılım anahtar sözcükler olarak benimsenmiştir. Belirtilen bu hedeflere ulaşabilmek için yerel yönetimlere katılımcı anlayış içinde “Kentler İçin Eylem Plânı” hazırlama sorumluluğu verilmiş, katılım süreçleri geliştirilmiş, merkezi ve yerel yönetimler ile sivil toplum kuruluşlarının birlikte yerleşim sorunlarına çözümler üretmeleri ve bu amaçla toplumun tüm kesimleriyle işbirliği yapmaları önerilmiştir (Özer, 2000). Böylece “kente dair paydaşlık”, “aktif vatandaşlık”, “kentine sahip çıkma”, “hemşericilik bilinci” ve “çözümde ortaklık” şeklinde temel ilkelere dayanan, kentleri sürdürülebilir geleceğe taşıyan bir ortaklık modeli olarak Kent Konseylerinin (Özdemir, 2011:35) ortaya çıktığı ifade edilebilir. Daha özel olarak 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 76. maddesinde belirtilen hedefler doğrultusunda, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, Gündem 21 ve Habitat II’nin sürdürülebilirlik, yaşanılabilirlik ve yapabilir kılma ilkeleri ışığında; hoşgörü, saygı ve anlayış

çerçevesinde halkın yönetime katılımını ve denetimini sağlayacak mekanizmaları geliştirmeyi ve kendi sorunlarına sahip çıkmayı özendirmeyi, yönetim eksenli katılımcı demokrasiyi esas alan ve sivil toplumu önceleyen oluşumlar (Özdemir, 2011: 33) olarak Kent Konseylerinin Türkiye'nin demokrasi deneyiminde önemli bir kilometre taşı haline geldiği de ileri sürülebilir. Bu anlamda belediyelere, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, noterlerin, varsa üniversitelerin, ilgili sivil toplum örgütlerinin, siyasi partilerin, kamu kurum ve kuruluşlarının ve mahalle muhtarlarının temsilcileri ile diğer ilgililerin katılımıyla oluşan kent konseyinin faaliyetlerinin etkili ve verimli yürütülmesi konusunda yardım ve destek sağlamaları zorunluluğu da getirilmiştir. Bununla birlikte kent konseyinde oluşturulan görüşler belediye meclisinin ilk toplantısında gündeme alınarak değerlendirilir (Özdemir, 2011). Böylece kent konseylerinin özellikle halkın talep ve beklentilerini karşılamaya dönük etkinlikleri ile halkın kendi sorunlarına doğrudan ve/veya temsilcileri eliyle çözüm bulmasına olanak sağlayan ayrık bir yapı olarak özellikle yerel yönetimlere katkı sağladığı ifade edilmelidir.

Bu araştırmanın problemini, “yerel demokrasiye katkıları açısından kent konseylerinin işlevselliğini konsey üyeleri nasıl algılamaktadır?” sorusu oluşturmaktadır. Bu probleme yönelik araştırmanın temel amacı; kent konseylerinin, Kocaeli ve Kartepe örnekleriyle yerel demokrasinin gelişmesine sağladığı katkılar bağlamında konsey üyeleri tarafından nasıl algılandığını belirlemektir. Böylece kent konseylerinin yerel demokrasinin gelişimi açısından sağladığı katkılar; özellikle işlevsellikleri kapsamında konsey üyelerinin algılarının farklılaşıp farklılaşmadığı ortaya konmak suretiyle belirlenecek ve bir sonraki adımda, konseylerin daha işlevsel hale nasıl getirilebileceklerine ilişkin öneriler geliştirilecektir.

Bu çerçevede öncelikle demokrasi kavramının kuramsal arka planı birinci bölümde ele alınmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde ise, Kent Konseyine giden süreç; hem uluslararası, hem de Türkiye bağlamında ele alınmış ve kent konseylerinin yerel demokrasinin gelişimine yapmış olduğu katkılar teorik bir bakış açısı ile irdelenmiştir. Çalışmanın son bölümü ise, kendi alanında bir ilk olarak Kocaeli ve Kartepe örneklerinde kent konseylerinin yerel demokrasinin gelişmesi açısından işlevselliklerini belirlemeye dönük saha çalışmasını içermektedir. Saha

alışmasından elde edilen veriler nicel araştırma tekniğine dayalı olarak istatistik analizler ile yorumlanmıştır. Araştırma da özellikle demokrasinin bileşenleri olarak literatür ve yapılan görüşmelerden hareketle elde edilen veriler çerçevesinde belirlenen “Toplumsal Farkındalık”, “Sürdürülebilirlik”, “Halkın Katılımı”, “Temsil ve Denetim”, ve “Yapısal” boyutlar incelenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM: DEMOKRASİ ve YEREL DEMOKRASİ KAVRAMSAL ALT YAPI

1.DEMOKRASİ ve YEREL DEMOKRASİ

Demokrasi kavramı en genel tanımıyla halkın kendi kendini yönetmesini ifade etmektedir. Kavramın terminolojik tanımı ise temsili ve sorumlu yönetim kurumlarını yasalarla belirlenmiş süreçlerle periyodik olarak değişen yöneticiler ile bunların sorumluluklarının hukuk kurallarıyla düzenlenmesi şeklindedir (Mirsky,1994:29). Kavram eşitlik, adalet, özgürlük, çoğulculuk ve azınlık haklarının gözetilmesini de içerisinde barındırmaktadır. İdeolojik, etnik ve her türlü çeşitliliği içerisinde barındıran sistemde çoğunluk; kararları, azınlıkları da dikkate alarak almaktadır (Akçalı, 1989:27,28).

Demokrasi kavramının bir anlamda çekirdeğini oluşturan yerel demokrasi olmadan demokrasinin varlığından söz edilemez. Yerel demokrasinin temel ilkeleri aşağıda sıralanmaktadır: (Yaylı ve Pustu, 2008:134)

- Yerel yönetim organlarının bağımsız oluşumu ve karar süreçlerine halkın katılımı
- Yönetmel açıklık ve halkın yerel yönetimleri denetleyebilmesi
- Halkın yerel yönetimlerde etkin temsili
- Yerel yönetimlerde şeffaflığın sağlanması
- Yerel yönetimlerin sivil toplum özelliği
- İdareler arası ilişkilerin düzenlenmesi

Yukarıdaki temeller üzerine inşa edilen yerel demokrasi demokratik değerlerin yerel yönetimler için geçerli kılınması ve halkın karar süreçlerine doğrudan ya da temsilcileri aracılığıyla katılmasıdır. Yerel demokrasi kavramı halkın yaşam alanlarında söz sahibi olması anlamına gelen demokrasinin mekan olarak daha dar bir alanıdır. Demokraside katılımcı olan birey yerel demokraside aynı konumda olmasına rağmen daha küçük bir alanda yaşamını şekillendirme bağlamında söz sahibidir (Yaylı ve Pustu, 2008:135).

Aristoteles'e göre demokrasi kavramının ayırt edici on bir özelliği şöyle sıralanmaktadır (Aristoteles, 2014:7):

- Tüm yurttaşlar tüm kamusal makamlara girebilmelidir.
- Herkesin herkesi yönetebilmesinin sağlanması esastır.
- Deneyim ya da eğitim gerektiren görevler dışında tüm görevlendirmelerin kura ile yapılması sağlanmalıdır.
- Kamusal görevlerin üstlenilmesinde zenginlik koşulu aranmamalıdır.
- İstisnalar kapsam dışı olmak kaydıyla bir kişi aynı göreve üst üste iki kez getirilmemelidir.
- Görevlendirmeler kısa süreli yapılmalı sürekli dönüşüm sağlanmalıdır.
- Üyelerinin tümü yurttaşlardan oluşacak şekilde jüri mahkemeler oluşturulmalıdır.
- Halk meclisi egemen otorite olmalıdır.
- Yasama, yürütme, yargı organlarında ve bürokraside görev alanlara ücret ödenmelidir.
- Soyluluk, servet ve kültür aristokrasinin bir özelliğidir. Bu bağlamda bunların karşıtları da demokraside bulunmalıdır.
- Kamusal makamların zaman içerisinde yetki arttırımına gitmeleri engellenmelidir.

Yukarıda sayılan özellikler bağlamında görülmektedir ki, Aristoteles'in demokrasi tanımı özgürlük ve herkesin herkesi yönetebildiği eşitlik temelli bir yönetim anlayışını ifade etmektedir.

Platon'a göre demokrasilerde her birey özgürdür, herkes yaşamını dilediği gibi düzenler, iktidara gelmek için ahlak değerleri değil, kişinin kendini halkın dostu göstermesi yeterlidir (Eflatun, 1962:558). Thukydides, Aristophanes, Sokrates gibi aristokrat yazarlarda Platona paralel görüş arz etmekte ve demokrasiyi yoksul çoğunluğun kendi çıkarı için kurduğu bir sistem olarak tanımlamaktadırlar.

1.1. DEMOKRASİ KONSEPTİNİN KRONOLOJİK GELİŞİMİ

İlkel toplumların aksine, devletli toplumlarda yöneten-yönetilen ayrımı kendini göstermektedir. Yani bu devletli toplumlarda, toplumun geneli kendi içinden çıkan bir grup tarafından yönetilmektedir. Tarihi 5000 yıl evvel öncesine dayanan devletli toplumlar tarihi boyunca, demokratik unsurların önem arz ettiği ilk siyasal sistem yaklaşık 2500 yıl sonrasında Yunanistan'da ortaya çıkmıştır (Uygun, 2011:9). Zaten, demokrasi sözcüğü de Eski Yunanca'daki Demos ve Kratos kelimelerinin birleşmesi ile oluşmuştur. Demos 'halk' anlamına gelir, 'Krat' kökünden türeyen kelimeler ise güç, yönetim, hükümdarlık gibi kavramları karşılar (Uslu, 2013:4). Söz konusu birleşimden meydana gelen 'demokratia' sözcüğü, halk idaresi anlamında kullanılmaktadır (Kuzu, 1992:336). Bu anlamda, demokrasi ilk ortaya çıktığı andan itibaren "kim yönetmeli?" sorusuna cevap olarak 'halk'ı işaret eder. Demokrasi bir rejim olarak tanındığı Eski Yunan sitelerinden, modern anlamda ulus-devletlere dek, egemenliğin yegane kaynağını, kendi adına karar alacak siyasal iktidarı bizzat seçimle işe getiren halk olarak görmüştür (Uygun, 2011:72).

'Halkın idaresi' olarak demokrasi, kronolojik olarak incelendiğinde, yukarıda da değinildiği gibi, başlangıç olarak Eski Yunan demokrasisi kabul edilmelidir. Modern demokrasi deneyimleriyle, Eski Yunan demokrasisi arasında doğrudan bir süreklilikten bahsedilemese de, Eski Yunan demokrasisinin, modern demokrasilere çoğunlukla bir model olarak kaynaklık ettiği söylenebilir. Bu sebeple, modern demokrasinin tarihsel bir perspektifte incelenebilmesi için, onu önceleyen demokrasi deneyimlerinin de eleştirel ve karşılaştırmalı bir bakışla ele alınması gerekir (Uslu, 2013:138). Aşağıda, bu anlayış etrafında, Eski Yunan Demokrasisini takiben Ortaçağ Demokrasisi ve Yeniçağ Demokrasisi başlıkları altında, demokrasinin kronolojik gelişimi tartışılacaktır.

1.1.1. Eski Yunan Demokrasisi

Yunan kent devletinde yaklaşık 1000 civarında sitenin bulunduğu bilinmektedir. Siteler arası bir kültür birliğinden bahsedilebilirse de, siyasal birlik bulunmamaktadır. Uygun'a göre, bu kesin karşıtlık, siyasal birleşmeyi gerektiren

gelişmelere, özellikle bütün Yunan dünyasının karşı karşıya olduğu dış askeri tehditlere rağmen aşılamamıştır. Dolayısıyla bütüncül bir Yunan demokrasisinden ziyade, Atina, Megara, Samos, Miletus, Sirakuza ya da diğer sitelerin demokrasilerinden bahsedebilmek mümkündür. Bu siteler içinde en gelişmiş demokrasi örneği olarak Atina öne çıkmaktadır (Uygun, 2011:10).

Atina'da, diğer sitelere nazaran daha yetkin bir şekilde uygulanan demokratik rejimin, İ.Ö 508'de kurulduğu tahmin edilmektedir. M.Ö. 4. ve 6. Yüzyıllar arasında varlığını sürdüren rejim, Makedonların işgaliyle son bulmuştur. Bu iki yüzyıl boyunca Atina'nın temel siyasi düzeni demokrasi olarak adlandırılmıştır (Uygun, 2011:14).

Atina'nın da dahil olduğu antik kentlerde siyasal sistemlerin temelini tüm yurttaşların katılımıyla oluşturulan halk meclisleri oluşturmaktadır. Atina demokrasisi, Halk Meclisi, Yürütme organı ve Halk Mahkemesi gibi kurumlardan oluşur (Uygun, 2011:21).

Demokrasinin temellerini oluşturan Yunan demokrasisinde yönetim, tüm yurttaşlar tarafından açık görüşme ile karar alınmasına, kamu görevlilerinin kura ile atamalarının yapılmasına dayanmaktadır. Atina gibi bazı polislerde, pek çok hayati konuda –savaş stratejileri de dahil olmak üzere - yurttaşların fikirlerinin alınabilmesi için genel toplantılar yapıldığı görülmektedir (Uslu, 2013:139). Bunun yanında karakteristik olarak eşitlik, yasaların ve kamu görevlilerinin yetkilerine boyun eğme ve kamu etkinliklerine sürekli katılım felsefesi Yunan demokrasisinde önemli kavramlardır. Bunun yanında karakteristik olarak eşitlik, yasaların ve kamu görevlilerinin yetkilerine boyun eğme ve kamu etkinliklerine sürekli katılım felsefesi Yunan demokrasisinde önemli kavramlardır. Öyle ki, vatandaşlar meclis oturumlarına katılmakla yetinmezler, kamu görevlilerinin ve karar verme sürecinin sorumluluklarını üstlenmeye de her zaman hazır görünürler (Heywood, 2013:207). Tüm bu demokratikleşme girişimlerine rağmen Yunan demokrasisi kısmi bir demokrasi durumundadır. Halkın ancak bir kısmı demokratik hak ve özgürlüklerden yararlanabilmektedir. Örneğin, nüfusu 300 bin olan Atina'da siyasal haklara sadece sayısı ancak 30 bini bulan yurttaşlar, yani 20 yaş üzeri Atina doğumlu erkekler sahiptir (Uygun, 2011:18). Metek adı verilen yabancılarla, kadın ve köleler bu

hakların dışında bırakılmaktadır (Eroğul, 2000:38,39). Kaldı ki, sadece kölelerin Atina nüfusunun yarısını oluşturduğu düşünülmektedir (Uslu, 2013:139). Heywood'un da (2013:108) öne sürdüğü gibi; Atinalıların siyasete böylesine fazla adanmışlıkları, dışarıda bırakılan bu grupların onları günlük hayatın zahmetli işlerinden kurtarmaları ile de yakından ilişkilidir. Bilindiği üzere, Yunan kent devletlerinde özgür yurttaşların ortak kullandığı alan, tek tek kişilere ait olan alandan kesin olarak ayrılmıştır. Kamusal hayat ve dolayısıyla siyasal faaliyet pazar meydanında (Agora'da) yürütülmektedir (Sarıbay, 2008:154). Bu ikili sistemde, özel alana hapsedilmiş kadınlar, özgür yurttaşların ev içi sorumluluklarını, köleler de diğer işlerini yüklenmektedir. Bu sebeple, her ne kadar Eski Yunan'da demokrasinin temellerini eşitlik ve özgürlük kavramlarının oluşturduğu söylenebilirse de, bu kavramların köleliğin kabul edildiği bir sosyal ortamda ele alındığı unutulmamalıdır. Böyle bir sosyal ortamda eşitlik, kavramı yurttaşlar arası eşitlik ve köleler arası eşitlik olarak uygulanmakta, özgürlük ise yurttaş sayılanların siyasal özgürlüğü olarak tanımlanmaktadır (Göze, 2011:5).

Atina'da demokrasinin bir siyasal düzen olarak yalnızca temelleri atılmamış, demokrasi, dönemin düşünürleri tarafından düşünsel olarak da detaylı bir şekilde tartışılmıştır. Bu düşünürlerin kimi demokrasi taraftarı iken, eski Yunan siyasal düşüncesine, demokrasiye muhalif olan bir çok düşünürün de katkısının bulunduğu görülmektedir. Demokrasiyi ele alan ilk düşünce, M.Ö. 700'lü yıllarda Hesiodas tarafından öne sürülmüştür. Hesiodas kol işçiliğine dayanan çalışmayı ayıp sayan aristokrasiye karşı çıkarak ilk demokratik yaklaşımın temellerini atmıştır (Duvarger, 1993:538).

Hesiodas'tan bir yüzyıl sonra Solon, demokrasi açısından ileri bir adım atarak yazılı kanunlara bağlı bir yönetim tarzını savunmuştur. Söz konusu görüşte Solon belirli bir sınıftan ziyade tüm vatandaşların zeki ve temyiz gücüne sahip oldukları düşüncesini ortaya atmaktadır. Solon Yasaları sosyal, ekonomik ve siyasal alanda büyük reformlar gerçekleştirmiştir. Temelde eşitlik ve adalet ilkelerine dayanan bu yasalar askeri güçte önemli değişiklikler meydana getirmiştir. Artık askeri güç soylulardan ziyade köylülerden oluşmaktadır. Solon yasalarını takiben Atina sitesinin rejimini demokratikleştiren Kleisthenes reformlarıdır. Söz konusu reform ile yapılan

düzenlemeler sonucu Atina artık köleler, kadınlar ve yabancılar dışında herkesin eşit siyasal yetkilere sahip olduğu ilk ve en yetkin doğrudan demokrasi örneği durumuna gelmiştir (Uygun, 2011:17,18).

Bunun yanında demokrasi ile ilgili bilgi edinilebilecek en önemli kaynaklardan biri de Periklesin (M.Ö. 495-429) ‘Cenaze Töreni Söylevi’ olarak kabul edilmektedir. Bu söylemde Perikles ana hatlarıyla Atina halkının özelliklerini ortaya koymakta ve eşitlik, adalet ve soyluluk kavramları üzerine kurulmuş bir sistemin varlığından söz etmektedir. Perikles’e göre; herbir kuşağın, sitenin bağımsızlığı ve özgürlüğü için cesaretle mücadele etmesi Atina halkının aynı soydan gelmesi ile ilişkilidir. Atina’nın ayrıcalıklı olduğunu teslim eder ve onu tüm Yunan dünyası için bir okul olarak kabul eder. Kamuda görev almanın gelir durumu ile değil, yetenek ile ilişkili olduğunu düşünür. Ona göre, her yurttaş site işleriyle ilgili olarak deneyimlidir ve herkes siyasetle ilgilidir (Uygun, 2011:96,98).

Muhallif kanatta ise, özellikle Yaşlı Oligark, Aristoteles ve Platon öne çıkmaktadır. Bu kanattan demokrasiye getirilen eleştiriler, bugün eski yunan demokrasisine getirilen eleştirilerden farklı bir mahiyete sahiptir. Örneğin, Oligark’a göre Demokrasi halkın halk için yönetiminden ziyade, yoksul çoğunluğun kendi yararını gözettiği bir yönetim biçimidir. Demokrasiyi eleştiren Thukydides, Aristophane, Platon, Sokrates gibi diğer aristokrat yazarların görüşleri de oligark ile paraleldir (Uygun, 2011:95).

Eski Yunan Demokrasisinin en etkili çağdaş eleştircisi, filozof Platon’dur. (Heywood, 2013:107). Platon’un görüşleri de Oligark’a paraleldir, örneğin ‘Devlet’te demokrasiyi, fakir, ve cahillerin, eğitilmiş ve bilgili olanlara hükmetmesi olarak açıklar (Uslu, 2013:140). Platon’a göre bu yönetim, bir otorite boşluğu yaratmakta, hiyerarşik düzenlemeleri ortadan kaldırmakta, iş bölümü ilkesini geçersiz kılmakta, böylece saygısızlık, nezaket haline gelmektedir (Ağaoğulları, 2000:229). Buna ek olarak Platon, bu yoksul çoğunluğu kamusal işleri yürütebilecek kapasitede de görmemektedir. Sitelerde herkesin siyasetle ilgili ve deneyimli olduğunu söyleyen Perikles’in aksine, Platon siyasetin özel bir eğitim, bilgi ve yetenek gerektirdiğini düşünür. Ona göre, yurttaşlar kamusal işleri yürütebilecek kapasiteye sahip değildir.

Siyaset çok özel bir eğitim, bilgi ve yetenek gerektiren bir bilimdir, bu sebeple iş bilene, yani elitlere bırakılmalıdır (Uygun, 2011:98). Yani, ona göre çözüm yönetimin bir bilge krallar, koruyucular sınıfının elinde olmasıydı. Bu, bir ‘aydınlanmış diktatörlük’ anlamı taşıyacaktı (Heywood, 2013:107). İdareyi ele alacak kişilerin mayasına Tanrı bir altın atmıştı (Dursun ve vd, 2011:71).

Aristoteles’nun da bir demokrasi taraftarı olduğu söylenemez. Tıpkı Oligark gibi o da demokrasiyi soylu olmayan, düşük gelir ve bayağı zevk sahibi bir kitlenin baskın çıktığı bir yönetim biçimi olarak görmektedir. Çünkü ona göre, insanlar doğal yapıları ve öz becerileri bakımından eşitsizdir ve herkese ‘doğa’sına uygun bir şekilde muamele edilmesi gerekir (Dursun ve vd., 2011:71). Onun için nasıl ki aristokrasi yozlaşınca oligarşi (ya da plutokrasi – zenginlerin iktidari) haline geliyorsa, halkın yönetimi olan politeia yozlaştığında da demokrasi halini alıyordu, bu haliyle genel yarar gözetilmeksizin uygulanan bir halk egemenliği türüydü demokrasi (Uslu, 2013:140). Buna rağmen, demokrasinin ayırdedici özelliklerini anlattığı Politika adlı eserinde katılımcı doğrudan demokrasi uygulaması bakımından Atina’nın eşsiz bir örnek oluşturduğunu görebilmek mümkündür (Uygun 2011:93).

1.1.2. Ortaçağ Demokrasisi

İ.Ö 4.yüzyılda Eski Yunan sitelerinin Makedon egemenliği altına girmesinden sonra demokrasi ve site düzeni son bulmuş ve Yunan kent devletleri yıkıldıktan sonra Avrupa imparatorluklar dönemine girmiştir. Makedon İmparatorluğu’ndan sonra 5.Yüzyılda yıkılacak olan Roma İmparatorluğu kurulmuş sonrasında ise Avrupa’da kapalı tarım ekonomisine dayalı, merkezi iktidarın bulunmadığı ve 500 yıldan uzun süren bir feodal rejim tecrübe edilmiştir. Uzun bir süre tarih sahnesinden çekilen demokrasinin, yeni çağda tekrar canlanışına dek yaklaşık iki bin yıllık bir zaman diliminin geçmesi gerekmiştir (Uygun, 2011:113,117). Bunun bir sebebi de, Antik Çağda demokrasiye olanak vermiş olan yaygın ticaretin ve kent yaşamının, artık ortadan kalkmış bulunmasıdır (Eroğul, 1999:24).

Bu iki bin yıllık dilim içinde, Eski Yunan Demokrasi’sindeki ilk demokrasi yaklaşımlarına yakın en önemli gelişme, ‘Magna Carta Libertatum’ (Büyük

Özgürlük Fermanı) dır. Fermanı oluşturan 63 maddede İngiliz feodal toplumunun hak ve özgürlükleri güvenceye alınmıştır. Rönesans ve Reform hareketleriyle Yeniçağ'da mutlak monarşi önemini yitirince, demokrasinin temeli konumundaki fikirler toplumsal tabakalarda da yayılmaya başlamıştır. Magna Carta'dan sonra 1295 yılında 1. Edward tarafından demokrasinin temeli olan parlamento toplanmış ve bu kurum artık İngiliz devlet yapısının ayrılmaz bir parçası durumuna gelmiştir (Bekcan, 2005).

Sonraki dönemlerde, Ortaçağ'da ve Yeniçağ'da demokrasinin gelişimi açısından meydana gelen önemli olaylardan ilki İngiliz Parlamentosu'nun 1628 yılında yayınladığı Haklar Bildirisi belgesidir. Bildiride kralın yetkileri sınırlandırılmış, bunun üzerine Kral da parlamentoyu dağıtmıştır. Ancak vergi izni alabilmek için 1640'ta parlamentoyu tekrar toplantıya çağırmak zorunda kalmıştır. İkincisi ise, Habeas Corpus Yasası'dır. Söz konusu yasa kişi özgürlüklerinin çiğnenmesini önlemek için tutuklanmaların yasallığını, yargı kararına bağlamıştır. Üçüncüsü ise yine İngiliz Parlamentosu'nun 1689'da yayınladığı egemenliğin artık parlamentonun eline geçtiğini bildiren Haklar Yasası'dır. (Bill of Rights) Bu yasada; parlamentonun sık sık toplanacağı, seçimlerin serbest olacağı, tam bir söz özgürlüğüne sahip olacağı, kabul edilen yasaların kral dahil herkesi bağlayacağı ve izinsiz vergi toplanamayacağı belirtilmiştir (Musulin, 1983:42,46).

Her ne kadar demokrasi kavramının bir geçmişi olsa da tarihsel dönüm noktaları, 1776 Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi ve 1789 Fransız Devrimidir. Söz konusu gelişmelerin benimsediği insan hakları, özgürlük ve eşitlik anlayışı, demokrasi anlayışının gelişmesinde kilometre taşı konumundadır. 1774'te başlayan Amerikan bağımsızlık hareketi, Yedi Yıl Savaşları'ndan yenik çıkan Fransa'nın da yardımıyla 1776 yılında resmen bağımsızlık ilanıyla sonuçlanmıştır. Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi bütün insanların özgür doğduğu ve özgür yaşadığı, devletin ancak bu özgürlükleri korumak ve bunlardan herkesin eşit derecede yararlanmasını sağlamak için var olduğu, bu özgürlüklere dokunan devletin kendi varlık nedenini yitireceği, böyle bir devlete karşı ayaklanmanın hem bir hak hem de bir ödev olduğu vurgulanmaktadır. Amerikan Devrimi dünyada demokrasi ve bağımsızlık fikrinin gelişimi açısından önemli bir gelişme olarak tarihteki yerini almıştır. Demokrasi

kavramının önemli sonuçlarından biri Fransız Devrimi'dir. Şöyle ki, Amerikan bağımsızlık mücadelesinde Amerika'nın yanında yer alan ve ciddi ekonomik bunalımlar yaşayan Fransa da devrimin en önemli nedeni olarak görülmektedir. Böylece Amerika'da başlayan demokrasi ve bağımsızlık arayışı Fransa'da da yer edinmiştir (Sander, 1995:116).

19. Yüzyıldan İkinci Dünya Savaşı sonuna kadar ki dönemde dünyada ulus devlet fikri yerleşmeye başlamış ve imparatorluklar yerini ulus devletlere bırakmaya başlamışlardır. Artık dünyada demokrasinin yanında insan hakları kavramı da önemli olmaya başlamıştır. İnsan hakları ve dolayısıyla demokrasi konusunda en önemli girişim Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulu'nun 10 Aralık 1948'de kabul ettiği "İnsan Hakları Evrensel Bildirisi" ile yapılmıştır. Bildiride tüm haklar ve uluslar için geçerli insan haklarıyla ilgili ortak ölçütler getirilmiş, bireysel haklar yanında örgütsel, ekonomik ve kültürel haklar da kabul edilmiştir. Bildiri, hukuksal açıdan bağlayıcı olmasa da, etik yönden tüm uluslar için bağlayıcı ve yol gösterici niteliktedir. İnsan haklarıyla ilgili yapılan tüm çalışmalara ve daha sonraki anayasalara esin kaynağı olmuştur (Diamond, 1995:72,73).

1.1.3 Yeniçağ Demokrasisi

Modern çağda devletin ölçeğinin büyümesi doğrudan demokrasiyi olanaksız hale getirmiş, temsili kurumları zorunlu kılmış, yurttaşın demokrasideki rolünü değiştirmiş, devlet-birey karşıtlığını yaratmış ve toplum içinde yeni uyuşmazlık konuları(etnik, dinsel, kültürel) ortaya çıkarmıştır (Uygun, 2011:114).

Görüldüğü üzere, aradan geçen iki bin yılı aşkın zaman, hem demokrasi teorisinde, hem de demokrasinin işleyişinde pek çok değişikliğe yol açmıştır. Tüm bu değişiklikler, beraberinde Eski Yunan Demokrasisi ile Modern Demokrasi arasında "Ortak olan ne?" sorusunu sorduracak kadar köklü olmuştur. Her ne kadar modern çağda katılımcı ya da doğrudan demokrasiyi savunan pek çok düşünür ve politikacı bulunuyorsa da, Atina demokrasisinin ilke ve kurumlarının pratiğe aktarılması mümkün olmamıştır. İki demokrasi arasında ortak olanı bulmakta güçlük çekecek kadar fazla fark olmasına rağmen, en önemli ayrımın, demokrasiyi tehdit eden unsur noktasında ortaya çıktığı söylenebilir. Eski Yunan demokrasisinde en önemli tehdit

unsuru azınlığın zorbalığı iken modern demokraside çoğunluğun zorbalığı olarak görülmektedir. Bu sebeple 17. yüzyıldan 20.yüzyıla kadar, demokrasi üzerine yazan düşünürlerin neredeyse tamamı çoğunluk yönetiminin tehlikelerine işaret ederek, bu tehlikeleri önlemek için çareler önermiştir. Bu anlamda, modern demokrasi kuramında çoğunluk yönetiminin sınırlanması ve bireylerin özgürlüklerinin korunması ön plandadır (Uygun, 2011:113,114,176). Çünkü çoğunluk mütecavizse, saldırgansa azınlığın susmaktan başka çaresi olmayacaktır. İşte köleliğe giden bu yol demokrasinin karşılaştığı en büyük tehlikedir (Göze, 2011:27).

Tarihsel olarak, modern demokrasi ilk olarak J.Locke tarafından ortaya atılmıştır. Modern Demokrasi, Montesquieu tarafından desteklenen ve kuvvetler ayrılığı görüşü temelli bir demokrasi anlayışıdır. J.Locke, insanların eşit ve özgür doğduklarını temel gereksinimlerini karşılamak için devleti kurduklarını, siyasal iktidarın doğal hakları ihlal etmesi durumunda yurttaşların direnme haklarını kullanabileceklerini ifade ederek, modern demokrasinin sınırlarını çizmiştir. Montesquieu da benzeri bir biçimde, yasama, yürütme ve yargı kuvvetleri tek sosyal gücün elinde olması durumunda özgürlük kavramından söz edilemeyeceğinden bahseder. Ona göre, özellikle yasama gücü; kral, aristokrasi ve burjuvazi ortaklığı ile kullanılmalıdır (Uygun, 2011:114).

1.2. KURAMSAL KÖKENLERİ YÖNÜYLE DEMOKRASİ

Demokrasi kavramı halkın iradesine dayalı bir yönetim tarzı olup çok yönlü tanımlamaların da yapıldığı bir kavramdır. Demokrasinin tanımı itibariyle genellemek gerektiğinde iki değişik demokrasi kuramından söz edilmektedir. Bunlardan biri normatif, diğeri ise realist demokrasi kuramlarıdır. Normatif demokrasi kuramı, demokrasiyi sözlük anlamından hareket ederek tanımlamaktadır. Normatif demokrasi kuramı bir ideali ve olması gerekeni yansıtmaktadır. Bu anlamda bir rejimin demokratik olabilmesi için, halkın eğilimlerine tam olarak uyması gerekir (Erdoğan, 1998:205).

Sartori'e göre gerçek demokrasi ile ideal demokrasi aynı değildir. Demokrasi, onun idealleri ile gerçeği arasındaki etkileşimden, olanla olması gerekenin gelişmesinden doğmakta ve bunlar tarafından şekillendirilmektedir (Sartori, 1993:9).

Realist demokrasi kuramı, demokratik olarak kabul edilen mevcut yönetim biçimlerinin ortak özelliklerinin neler olduğunu bulmaya çalışır. Bir diğer ifadeyle realist demokrasi ideal olan ile ilgilenmemektedir. Modern demokrasi konusunda yaygın olarak kabul gören görüşe göre Robert Dahl asgari usul adı verdiği yedi şart belirlemiştir. Bunlar aşağıdaki gibi sıralanmaktadır (Diamond, 1995:71,73):

- Devlet politikası hakkındaki hükümet kararları üzerindeki kontrol yetkisi anayasal olarak seçilmiş organlarda toplanmalıdır.
- Seçilmiş organlar, baskının nispeten nadir olarak görüldüğü, sık sık yapılan ve dürüstçe idare edilen seçimlerle işbaşına gelmelidir.
- Pratik olarak bütün yetişkinler hükümetteki seçimle belirlenen organlara seçilebilme olanağına sahip olmalıdır.
- Vatandaşların geniş tanımlanmış siyasi meselelerle ilgili ciddi cezaların tehdidi olmaksızın kendilerini ifade edebilme olanakları olmalıdır.
- Vatandaşlar alternatif bilgi kaynaklarına ulaşma imkanlarına sahip olmalıdırlar. Bundan da öte, alternatif haber kaynakları var olmalı ve bunlar kanunlar tarafından korunmalıdır.
- Pratik olarak bütün yetişkinler organların seçiminde oy hakkına sahip olmalıdırlar.
- Vatandaşlar aynı zamanda bağımsız siyasal partileri ve çıkar gruplarını içine alan nispeten bağımsız kuruluş ve organizasyonları şekillendirebilme hakkına sahip olmalıdır.

Habermas'a göre; demokratik yönetim bürokratik modern devletin yalnızca "hukukun üstünlüğü" ilkesi ile denetlenmesi anlamına gelmemektedir. Aynı zamanda, alttan denetimi sağlayan ve karar alma süreçlerine katılımı gerçekleştirecek bir "kamusal iletişim mekanının" varlığı da devlet ve toplum arasında kurulacak demokratik bir yönetim için gerekli olan bir koşuldur (Habermas, 1991:274).

1.2.1. Liberal Demokrasi Kuramı

Demokrasi için geçerli olan, liberal demokrasi için de geçerlidir; yani, burada da söz konusu olan, halkın, halk tarafından seçilmişlerce yönetilmesidir. Fakat liberal demokrasinin farkı, seçilen bu yönetime sınırlı yetkilerin tanınmış olmasıdır. Yani, kişisel hak ve özgürlüklerin korunması amacıyla devletin sınırlandırılmasını temel alan bir ideoloji olarak liberalizmin ve liberal demokrasinin talebi meşrutiyetini halkın rızasından ve insan haklarına saygıdan alan, fakat sınırsız yetki sahibi olmayan sınırlı ve anayasal bir siyasi yönetimin uygulanmasıdır (Yayla, 2000:32). Tosun'a (2001:112) göre, liberal demokrasi genel anlamda, tüm vatandaşların sahip olduğu genel oy verme ve siyasi örgütlenme hakkını, devlet- birey ilişkilerinin hukukun üstünlüğü ilkesi çerçevesinde düzenlenmesini, bireysel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınmasını sağlayan bir hukuk devletine sahip olmayı ve toplumun çoğulculuğunu kabul eden bir sisteme gönderme yapar. Arend Lijphart'ın Çağdaş Demokrasiler adlı çalışmasında liberal demokrasinin minimum yapısı aşağıdaki gibi açıklanabilir (Lijphart, 1986:2):

- Örgüt kurma ve bunlara katılma hürriyeti
- İfade hürriyeti
- Oy verme hakkı
- Kamu görevlerine katılabilme hakkı
- Siyasi liderlerin seçmen tercihinin kazanmak için yarışabilme hakkı
- Değişik haber alma kaynaklarının varlığı
- Serbest ve adil seçimler
- Hükümet politikalarını oylara ve diğer tercih belirtilerine dayandırmak için gerekli kurumların bulunması.

Liberal Demokrasi'nin düşünsel altyapısını ise, modern devletin doğuşu ile eşzamanlı olarak ortaya çıkmış olan liberalizm oluşturmaktadır (Tosun, 2001:112). Klasik liberalizm, doğal haklar teorisi, faydacılık, iktisadi liberalizm, sosyal darwinizm, neo-darwinizm gibi çeşitli öğretilerden yararlanılarak oluşturulmuştur (Heywood, 2013:61). "Bırakınız yapsınlar" felsefesinden hareketle piyasada mal ve hizmet gibi emeğin de bu ortamda değerini bulması gerektiğini düşünen, bireyi

merkez kabul ederek sınırlı bir devlet gözetimi altında (gerekli fena) bireyin akıl, hoşgörü, eşitlik ve özgürlük değerleri ile sosyal refaha ulaşabileceği düşüncesi üzerine inşa edilmiş liberalizmin temel öğeleri şu şekilde sıralanabilir (Türköne, 2010:151):

- Bireycilik
- Özgürlük
- Akıl
- Eşitlik
- Hoşgörü
- Rıza
- Sınırlı hükümet

Liberalizmin üzerine inşa edildiği tüm bu temel öğeler başatsa da, liberalizmin çıkış noktası bireydir. Liberalizmin temelindeki birey toplumu oluşturan temel öğedir. Toplum veya halk onu oluşturan tek tek bireylerin toplamından fazla bir şey değildir (Erdoğan, 1998:21,22). Aynı şekilde devlet de, bireyler tarafından oluşturulur ve bireylerin ihtiyaçları ile çıkarlarına hizmet etmek için varolur (Heywood, 2013:54). Liberal Filozof Adam Smith'e göre; her insan, kendi çıkarını herkesten iyi bilir ve çıkarlarının gereğini yerine getirebilmesi için de özgür olması gerekir. Her birey kendi çıkarı için çalışırken dolaylı olarak toplumun çıkarına da katkı sağlamış olur. Zira toplumsal çıkar tek tek bireylerin çıkarlarının toplamından oluşur (Dursun ve vd., 2011).

Toplumun temelini oluşturan bireyin özgürlüğü; eşitlik, adalet ve otoriteden önce gelmektedir. Bu öncelik, Liberal Demokrasilerde yönetimin hangi sınırlar içinde gerçekleşeceğine de işaret eder. Toplum, ülke, devlet vb. bunların hepsi bireyden ve onun özgürlüğünden sonra geldiğinden (Ağaoğulları, 2000:74) yönetenlerin yaptığı sözleşmeye dayanan yönetimin sözleşmelere uymaması yani meşruluğunu yitirmesi durumunda insanlar başkaldırma hakkına sahiptirler (Heywood, 2013:54). “İktidar yozlaştırır; mutlak iktidar mutlaka yozlaştırır” mottosundan hareketle liberaller sözleşmeye uyulmaması ve keyfi yönetim korkusu taşırlar, bu da onları sınırlı yönetim ilkesini benimsemeye iter. Bu yüzden, devletten beklenen, yasalar önünde eşitliği sağlaması, bireylerin özgürlüklerini dıştan ve içten

gelecek tehlikelere karşı koruması, bunun dışında bireye engel olmamasıdır (Ağaoğulları, 2000:74). Yönetimin meşru rolü, “hayat, hürriyet ve mülkiyet”in korunmasıyla sınırlı olmalıdır ve geri kalan her şey bireylerin ilgi alanına bırakılmalıdır (Heywood, 2013:63).

Devlet, rekabet halindeki birey ve gruplar arasında tarafsız hakem rolü üstlenmek ile yetinmelidir. Liberallerin devletin rolü ile ilgili düşünceleri, Thomas Jefferson’un “en az yöneten yönetim, en iyi yönetimdir” sözünde karşılığını uygun biçimde bulur (Heywood, 2013:55,63). Aynı zamanda, liberal demokrasilerde, bireyleri yalnızca devlete karşı değil, başka bireyler tarafından özgürlüklerine zarar verilmesine karşı koruyan düzenlemelerin de yerine getirilmiş olması beklenmektedir. Anayasa bunun sağlanması için en temel araçlardan biridir (Ağaoğulları, 2000:74). Çünkü liberallere göre, herkesin özgürlüklerine saygılı bir toplum kendiliğinden ortaya çıkmaz, Locke’un da ifade ettiği üzere, ancak “hukukun boyunduruğu”nda var olabilir. Yani hukuk, özgürlüğün koşulu olarak kendini gösterir (Heywood, 2013:53). Liberal gelenekte, hukuk devletin, bireylerin özgürlüğünün ve insan haklarının korunmasının bir koşulu olarak ele alınması, genel anlamda demokrasiye de yansımış ve hukuk devleti demokrasilerin vazgeçilmez gereklerinden biri haline gelmiştir (Yayla, 2000:35).

Locke gibi klasik liberaller, bencil bireyciliği savunurlar. Buna göre, her bir birey rasyonel bir varlık olarak tahayyül edilir ve herkes kendi çıkarının peşindedir. Söz konusu olan birey, bencil ve maddi kazanç odaklı “ekonomik insan” olarak da ele alınmaktadır (Heywood, 2013:61,65). Liberal demokrasi kuramı, toplumun temeline bu bencil bireyi yerleştirse de, devlet herkese eşit kamusal siyasal özgürlük tanır. Bireylere tanınan eşit haklar kolektif hak anlamına gelmektedir (Smootha, 2002:423,424). Liberallere göre, bireylerin eşit doğdukları kabul edilebilirse de, hepsinin farklı özelliklere sahip oldukları ve bu özellikleri geliştirebilecekleri sosyal çevrenin belirleyiciliği gözardı edilmemelidir. Bu anlamda liberal demokrasilerde eşitlik, fırsat eşitliği yani yarışma koşullarının herkes için aynı olması olarak ele alınır (Dursun ve vd., 2011:75). Vatandaşlara eşit kamusal siyasal hak ve özgürlüklerin tanınması da bu anlamda değerlendirilmelidir. Bu eşit kamusal siyasal haklara tüm vatandaşlar sahiptir. Bir liberal demokraside tüm yetişkin vatandaşların,

siyasal kararların oluşturulması sürecine katılımı, “evrensel yetişkin oy hakkı” temelinde gerçekleşmektedir. Liberal demokraside temel alınan halkın yönetimi şöyle gerçekleşmektedir: Günümüzde halkın dolaylı olarak temsilciler aracılığıyla yönetimi geçerlidir. Söz konusu temsilciler düzenli aralıklarla yapılan yarışmalı seçimlerle belirlenmektedir. Buradaki yarışmalı seçimden kasıt onların kamusal meselelerin çözümüne yönelik gerçek alternatifler sunma iddiasında olan kişiler ve gruplar arasında geçmesidir. Bu kişi ve gruplar uygulamada siyasi parti olarak örgütlenirler (Heywood, 1992:97). Genel ve eşit oy ilkesi uygulanarak, düzenli aralıklarla yapılan gizli oy ve açık sayımlı seçimlerle siyasal iktidarın el değiştirebilmesi mümkündür (Tosun, 2001:109).

Özetle, liberal demokrasinin dünyada kabul gören uygulamalarının ortak özellikleri şu şekilde sıralanabilir (Türküne, 2010:151):

- Demokrasinin temsili ve dolaylı bir biçimidir. Siyasi eşitlik prensibine uygun olarak yapılan düzenli seçimlerle iktidarın belirlendiği bir sistemi işaret etmektedir.
- Liberal demokrasi rekabete dayalı seçimlerle sürdürülür. Rekabet siyasi çoğulculuk hoşgörü ve çatışan fikirlerin özgür bir biçimde var olabilmesi ile gerçekleştirilir.
- Liberal demokraside devlet ile sivil toplum arasında açık bir ayrım vardır. Bu ayrım ekonomik hayatın piyasa kurallarına göre organizasyonu ve özerk grup ve çıkarların meşru kabul edilmesi şartına dayanır.

1.2.2. Sosyal Demokrasi Kuramı

Kapitalizmin bir üretim biçimi olarak tarih sahnesine çıkışı ve sanayi devrimi, insanlık tarihinde köklü bir değişime neden olmuştur. Odağında, yarışma ve rekabet bulunan kapitalizm doğası itibariyle işçilerin aleyhine işleyen onları düşük ücrete, uzun çalışma saatlerine ve kötü yaşam koşullarına mahkum eden bir sistemdir (Heywood, 2013:75). Sosyalizm ise işçilerin aleyhine olan bu işleyişi tersine çevirmek için, temelinde özgürlük, eşitlik ve adaleti barındıran ve işçi sınıfının haklarını korumak üzere 1849 yılında Almanya’da Karl Marx ve Friedrich Engels

tarafından kaleme alınan Komünist Partisi Manifestosu ile açıkça ortaya konulan bir ideolojidir. Sosyalizmin genel çerçevesi şöyledir (Gombert ve vd., 2000:60,71):

- Marx, kapitalizmin (piyasa kapitalizminin), az sayıda özgür insana karşılık, çok sayıda insanın eşitsiz ve özgürlükten yoksun koşullarda yaşamasına yol açtığını varsaymaktadır. Bir tarafta sermaye sahipleri, öteki tarafta, sermayeye sahip olmayanlar ve bu yüzden çalışma güçlerini ücretli işte satmak zorunda kalanlar yer almaktadır. Piyasa kapitalizmi, işçilerin aldığı ücretin, ürettikleri değerin karşılığına eşit olmaması üzerine temellenmekte böylece sermaye sahipleri giderek daha fazla sermaye birikimi sağlayabilmektedir.
- Sermaye sahiplerinin rekabetinin ve rakiplerinden daha ucuza üretmeyi sağlayacak yeni üretken yatırımlar yapmak için daha fazla sermaye biriktirmek zorunda olmalarının yarattığı sürekli baskı, işçilerin çalışma koşullarını ağırlaştıracak ve yoksulluğun yanında üretim olanaklarının aşırı kapasitesini ortaya çıkartacaktır. Bu durumda mallar paraya çevrilemeyecek ve sermaye yatırıma dönüşmeyecek ya da aşırı üretim krizlerinde piyasaların eksikliği yüzünden yok olacaktır.
- Kapitalizmin (piyasa kapitalizminin) sistematik bir sonucu olarak görülen eşitsizlik ve özgürlük yoksunluğu, bütün insanların aynı özgürlüğe sahip olması talebiyle çelişmektedir. Dolayısıyla demokrasi talebi, ancak, üretim araçlarının mülkiyeti toplumsallaştırılır ve sermayenin kullanımıyla ilgili kararlar demokratik yapılar üzerinden verilirse, gerçekleştirilebilir. Özel mülkiyet ise, çoğu zaman varsayıldığının tersine toplumsallaştırmanın dışında tutulmaktadır.

Ekonomik bakımdan güçlü olan sınıfların çıkarlarına hizmet eden bir ideoloji olarak gelişen liberalizmin aksine, kapitalizmin gelişimine koşturarak ortaya çıkan sorunların çözümüne yönelik entellektüel ilgi ve sosyalist düşünce sonucunda sosyal demokrasi doğmuştur (Heywood, 2013:57). Sosyal Demokrasi, emekçilerle öteki sınıfların çıkarları arasında, demokratik özgürlükler ortamında, siyasal ve ekonomik yapıyı değiştirerek hakkaniyet dengesi kurmayı amaçlayan, siyasal ve ideolojik bir kitle hareketidir. Liberal demokrasinin temel ilkelerinden olan devlet müdahalesi

olmaksızın piyasanın kendi yasalarıyla bir denge yaratabileceği, üretimin, istihdamın, refahın artacağı ve dolayısıyla buna paralel olarak da insanların daha fazla özgürleşeceği tezine karşı gelişen sosyalist itirazın bir türevidir. İşçi sınıfının sorunlarına bir cevap arayışıdır. Sosyal demokrasinin, temel nitelikleri tanım çerçevesinde aşağıdaki gibi özetlenebilir (Güleç, 2012:155):

- Sosyal demokrasi hem kendi çıkarını hem de öteki grupların yaşam haklarının varlığını kabul etmektedir. Sosyal demokrasi ile salt Marksist sosyalizm arasındaki en önemli fark, sosyal demokrasinin dünyayı temelden değiştirecek bir proletaryanın var olduğuna ve ulusal zenginliği sadece o proletaryanın yarattığına inanmamasıdır.
- Sosyal demokrasi din, dil, ırk, servet gibi ayrımlara gitmeyerek anti-demokrasiden uzaklaşmaktadır. Sosyal demokraside, eşitlik ve siyasal haklardan yararlanma bireyin çıkarlarının yanında toplumsal çıkarlarında korunması esastır. Çeşitli etnik grupların bulunduğu toplumlarda toplum refahının esas alınması ve kolektif düşünce ayrımcılık olgusunu ortadan kaldırmakta ve muhafazakar demokrasiden bu noktada ayrılmaktadır.
- Sosyal demokraside devletin bir ideolojiye bağlı olması kabul edilemez. Nitekim, ayrımcılık olgusunun tamamen reddedildiği sosyal demokrasi anlayışıyla siyasal iktidarın herhangi bir nedenle bir grubun çıkarını öteki grupların üzerinde tutması taban tabana zıttır. Sosyal demokrasi anlayışını benimsemiş bir siyasal iktidarın din, dil, ırk ya da bir cemaatin çıkarları doğrultusunda çalışıp söz konusu kıstasın dışında kalanları reddetmesi ya da göz ardı etmesi kolektif fayda ve eşitlik unsurları ile çelişmektedir. Sonuç olarak sosyal demokrasinin temelini oluşturan eşitlik kavramı toplumu oluşturan tüm bireyleri kapsamakta bireyden çok toplumun çıkarını esas almaktadır.
- Sosyal demokrasi temelinde, eşitlik ve adalet kavramlarını barındırmaktadır. Ancak buradaki eşitlik kavramı salt eşitlik anlamından ziyade bireylerin üretime katıldıkları ölçüde paylarını eşit olarak almaları anlamına gelmektedir. Sosyal demokrasi kavramı bireylerin farklı yeteneklere sahip olduklarını, üretime ve ulusal zenginliğe farklı ölçüde katkı sağladıklarını kabul etmekte ve emeğin üretime katkısı ölçüsünde pay aldığı noktada adalet ve eşitlik öğelerinin gerçekleşeceği temelinde inşa edilmiştir.

- Sosyal demokraside, ekonomik gelişme ve kalkınma noktasında özel teşebbüs ve devlet işbirliği esas alınmaktadır. Sosyal demokrasi özel teşebbüsü kabul etmekte ancak bunun yanı sıra ileri teknoloji ya da sermaye gerektiren üretim yapılarında devletin de ekonomiye katılmasını ve ekonomik kalkınmaya destek olması gerekliliğini savunmaktadır. Nitekim özel teşebbüs her zaman büyük sermayeyi elinde bulunduramamakta ya da bazı sektörleri karlı bulmayarak girişimde bulunmamaktadır.

Sosyal demokrasi kuramında demokrasinin görevi, siyasal demokrasiyi topluma yaymak ve eşitliği sağlamaktır. Bunun imkanı, siyasal hak ve ödevlerin, toplumsal ve ekonomik kurumlara ve ekonomik süreçlere yaygınlaştırılması, daha sonra da hukuki hakların tanzimi ve genişletilmesinden geçmektedir. Bununla birlikte toplumda ve ekonomide çıkarların özerk ve demokratik olarak örgütlenmesi de gereklidir. Sosyal ve ekonomik demokrasinin sağlanması, hukuki hakların yerine getirilmesi ve sosyal devletin oluşturulması, toplumda ve ekonomide çıkarların özerk ve demokratik olarak örgütlenmesinin sağlanması (Gombert ve vd., 2000:69) ile toplumsal ve ekonomik iktidarın vatandaşların üzerindeki baskılarına engel olunabilmesi mümkün olacaktır (Schmidt, 2002:155). Sosyal ve ekonomik demokrasinin sağlandığı, sosyal devletin tam anlamıyla oluşturulduğu ve hukuk kurallarının tavizsiz bir şekilde uygulandığı bir yönetim şeklinde toplumsal özgürlükler sağlanmış olacak ve halk kendini güvende hissedecektir (Güleç, 2012). Tüm bunlar için, yönetimi kontrol etmek temel ödev durumundadır. Devletten, işçi sınıfını ve ekonomik bakımdan güçsüz toplum kesimlerini korumak üzere gelirin yeniden dağıtılması için iktisadi hayata müdahale etmesi beklenmektedir. Sosyal demokraside, Marksizm'den farklı olarak kapitalist üretim biçimi reddedilmediği için, paylaşım aşamasında esas alınacak eşitlik ve özgürlük devlet tarafından garanti altına alınmalıdır. Sosyal demokraside özgürlük, geliri daha adil dağıtmak üzere devletin müdahalesiyle var olabilecek pozitif bir özgürlüktür (Heywood, 2013:76).

Sosyal demokrasi kuramının temsilcilerine göre, kamusal kurumlar çerçevesinde var olan hukuk ve özgürlük yeterli değildir ancak siyasal demokrasi ile daha fazlasına sahip olunabilmesi mümkündür (Demir, 2010:606). Bu kuramın öncüllerinden Eduard Bernstein 1899 yılında yaptığı “Sosyalizmin Şartları ve Sosyal

Demokrasinin Ödevleri” adlı çalışmasında, demokrasiyi hem amaç hem de araç olarak konumlandırmaktadır. Demokrasi, sosyalizmin mücadele aracıdır ve sosyalizmi gerçekleştirme şeklidir. Bernstein’a göre demokrasi sadece bir yönetim şekli değil, aynı zamanda eşit katılım hakkına sahip olma kriteriyle ilgili toplumsal örgütlerin yönetici fikri olarak görülmektedir. Nihai olarak sosyal demokrasi kavramı aşağıdaki unsurlardan oluşmaktadır (Gombert ve vd., 2000:60,71):

- Toplumsal ve iktisadi alanda temel haklar
- Temel hakların gereğini yerine getiren bir anayasa
- Formel ve reel pozitif ve negatif özgürlük hakları

Yine de, sosyal demokrasi için esas olanın ve bu unsurları önceleyen insan haklarının korunması olgusu olduğu belirtilmelidir. Bu noktada sosyal demokrasinin mücadelesi insan hakları mücadelesi ile birebir örtüşmektedir. Sosyal demokrasi kuramının temeli olan hukukun üstünlüğü ve eşitlik, liberalizmin yalnızca yarışma koşullarının eşit olması olarak ele aldığı eşitlik anlayışının ötesindedir ve ancak insan haklarının başta yaşam hakkı olmak üzere korunması ile mümkün olabilmektedir (Heywood, 2013:76). İnsanca yaşama sosyal demokrasinin en tepe noktasıdır ve sosyal demokrasi bu temel üzerine inşa edilmektedir. Eşitlik ve adalet kavramlarının tam olarak yerine getirilmesi noktasında kesin yargılara sahip olan sosyal demokrasi kavramında sosyal refahın sağlanması bireysel çıkarlar ile başlasa da devlet ile işbirliği sağlanarak ekonomik ve sosyal gelişmişliğin sağlanması noktasında son bulmaktadır.

Demokrasinin iki idealinden biri eşitlik, diğeri özgürlüktür. Demokrasi, mümkün olan en fazla özgürlüğü ve eşitliği hedefleyen yönetim biçimidir. Liberal demokraside özgürlük ön plandadır. Sosyal demokraside ise eşitlik ön plandadır. Buradaki eşitlik fırsat eşitliği yani yarışma koşullarının herkes için aynı olmasıdır. Başkalarına zarar vermemek üzere birey tamamen özgür olmalıdır. Devletin toplumsal ilişkilere müdahalesine karşıdır. Bu hususta liberallerin sloganı "bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler" dir. Piyasada mal ve hizmet gibi emek de bu ortamda değerini bulmalıdır. Liberal Filozof Adam Smith'e göre; her insan, kendi çıkarını herkesten iyi bilir ve çıkarlarının gereğini yerine getirebilmesi için de özgür

olması gerekir. Her birey kendi çıkarı için çalışırken dolaylı olarak toplumun çıkarına da katkı sağlamış olur. Zira toplumsal çıkar tek tek bireylerin çıkarlarının toplamından oluşur (Dursun ve vd., 2011).

1.2.3.Müzakereci Demokrasi Kuramı

XX. yüzyılda meydana gelen siyasi olaylar, demokrasi kavramının liberal yorumunun yine liberalizm içinden sorunsallaştırılması sonucunu doğurmuştur (Uslu, 2013:147). Müzakereci demokrasi modeli, liberal demokrasinin bu süreçte tespit edilen eksiklerinin telafi edilmesi, demokrasiye liberal yaklaşımın araçsal mantığının dışında bir boyut kazandırılması için ortaya çıkmıştır. Müzakereci demokrasi anlayışı, aktif yurttaş katılımını esas alan, temsili bir yönetim biçimini öteleyen bir yaklaşımdır. Kararlar tarafların karşılıklı etkileşimiyle belirlenir ve oylamaya başvurulsa dahi, uzlaşma esastır. Müzakereci demokrasilerde demokratik siyasetin temelleri, halk arasındaki tartışma ve müzakere yoluyla sağlanan demokratik katılıma dayanır (Doğanay, 2003:49). Söz konusu katılımı sağlaması beklenen toplumsal oluşum ve kurumlar müzakereci katılımın temelini oluşturmaktadır. Müzakereci demokrasi modelinde demokrasi kamusal bir süreçtir ve bireylerin birlikte akıl yürütmesi fikrine dayanır. Buradaki birlikte fikir yürütme kavramını uygulamaya geçiren süreç müzakere sürecidir (Köse, 2012:89).

Müzakereci demokrasi için temel gereksinimler aşağıdaki gibidir (Köse, 2012:114):

- Bilinçli bir tartışma ortamı,
- Kamusal ve rasyonel akıl,
- Tarafsız gerçek anlayışı.

Bu temele dayandırılmayan hiçbir anlayış müzakereci demokrasi kavramını doğrulamamaktadır. Bu sayede siyasetin temeli sivil topluma aktarılmış olmaktadır. Müzakereci demokrasi en temel anlamıyla merkezi yönetimi toplumun temeline yayan ve merkezi siyaset olgusunu tabanda temellendiren bir kavramdır. Müzakereci demokrasi modelinin amacı katılım sorununa cevap bulmaktır ve kararların toplumun her kesiminin katılımıyla alınması talebi yükseltilir. Hatta Benhabib'e göre bu, yani karmaşık toplumlarda ilgi alanını oluşturan meseleler hakkında herkesin katıldığı

özgür ve kısıtlanamaz kamusal müzakere, bizzat meşruiyete imkan tanıyan bir husustur (Benhabib,1999:102). Müzakereci demokrasi modeline göre, bir yönetim biçimindeki kollektif karar alma süreçleri açısından meşruiyete ve rasyonelliğe ulaşmanın gerekli koşulu ortak çıkar gibi görünen şeylerin eşit bireyler arasında rasyonel ve adil biçimde yürütülen kollektif müzakere süreçlerinden kaynaklanmasıdır. Burada müzakereci demokrasi makul çoğunluk olgusuna atıf yaparak halkın yetki vermesi fikrine belirleyici içerik kazandırmaktan öte kamusal muhakemeyi siyasi gerekçelendirmenin merkezine oturtur (Benhabib, 1999:15). Bu sebeple, müzakereci demokrasiye göre yasanın meşruiyeti de, sadece dengeli temsil kabiliyetine değil, yasanın ondan etkilenen herkes tarafından mantıki olarak kabul edilmesine bağlıdır. Mantıki kabul edilebilirlik ise ancak serbest ve açık müzakere şartları içinde sağlanır (Köse, 2012:90).

“İletişimsel rasyonellik” olarak ifade ettiği bir rasyonellik anlayışı geliştirmiş, rasyonelliğin mantığını iletişim ve koordinasyon şeklinde yeniden tanımlamış olan, Jürgen Habermas ve takipçileri müzakereci demokrasi modelinin sosyal teori alanında en önemli destekçileri olarak görülmektedir. Habermas’ın ve takipçilerinin ortaya koyduğu modelde müzakereci yaklaşımın temel amacı, özellikle halk egemenliği kavramı olmak üzere demokratik teorinin klasik kavramlarını iletişimci anlamda yeniden düzenlemektir (Sitem, 2005:147). Onlara göre, demokratik karar alma sürecinde çoğunluğun fikrinden ziyade, karar alma süreçlerinin öncesinde gerçekleştirilecek olan tartışma ve müzakere süreçleri daha büyük önem arz etmektedir (Uslu, 2013:148). Bu anlayış doğrultusunda, demokratik toplumun merkezi ve şekillendiricisi devlet olarak değil, toplumsal süreçler olarak kabul edilmektedir (Benhabib, 1999).

Cohen’e göre ise müzakereci demokrasi eşit yurttaşlar arasındaki özgür tartışma koşullarını katılım, birlik oluşturma ve ifade olanakları, rekabete dayalı düzenli seçimler, yasal denetim gibi araçlarla güvenceye alan bir toplumsal ve kuramsal düzenlemelerden oluşmaktadır. Sürecin temel unsuru makul çoğulculuktur. Burada önemli bir kavram da birleştirici demokrasi kavramıdır. Birleştirici demokrasi stratejisinde temel olan makul çoğunluğun sağlanabilmesidir. Bunun için seçilen temsili grubun toplumsal çıkarları temsil etmesi esastır (Cohen, 1999:146).

Cohen'e göre müzakereci demokrasinin özellikleri şunlardır (Cohen, 1999:146):

- Demokrasi yalnızca bir siyaset biçimi değildir.
- Yurttaşlar arasında gerekli katılım, birlik oluşturma ve ifade koşullarını sağlama yolunu temel alır.
- Özgür tartışmayı kolaylaştırır.
- Rekabete dayalı düzenli seçimleri, tanıtım koşullarını, yasal denetimi araç olarak kabul etmektedir.
- Kamusal muhakemeyi esas almaktadır.

Müzakereci demokrasi bu anlamda sadece bir siyaset biçimi olmayan demokrasi olarak kamusal iktidar kullanma yetkisini özgür tartışmayı toplumsal ve kurumsal koşullar çerçevesinde birleştirmektedir (Cohen, 1999:147). Özgür ve eşit bireyler sistemin temelinde yer alır ve kamusal konulara katılarak politik karar alma ve kendi kendini yönetmeyi meşrulaştırma görevini üstlenmektedirler. Buradaki temel amaç halkın kamusal tercihleri sorgulaması, test etmesi ve kabul aşamasında etkin rol oynamasının sağlanmasıdır. Genel anlamda müzakereci demokrasi anlayışı aşağıdaki gibi özetlenebilir (Köse, 2012:90):

- Müzakereci demokrasi, bireylerin gönüllü olarak siyasal görüşmelerini, dolayısıyla karşılıklı görüş alışverişi yapmalarını ve siyasal hayatla bağ kurmalarını sağlamaktadır.
- Müzakereci demokrasi, bireylerin anlaşmazlıklarını çözmeleri bakımından müzakere sonucu oluşturulan herhangi bir ortak faydanın üretilmesini sağlamaktadır. Belirli bir fayda doğrultusunda karar verme söz konusu değildir. Esas olan kamu yararı bir diğer değişle toplumsal faydanın sağlanmasıdır.
- Müzakereci demokraside amaç, bireylerin ve toplumun birbirini anlaması ve eşitlik doğrultusunda karşılıklı ikna yöntemi hakimdir.
- Müzakereci demokrasinin kaynağı bilinçli birey temelinde etkin katılım ve bireysel irade esaslıdır. Baskın güçle yönlendirilmiş bireysel irade kabul edilemez. Bireylerin müzakere konusu hakkında yansız davranış biçimine

yönlendirilebilecek şekilde bilgilendirilmesi esas olarak kabul edilir ve bireyler rasyonel bir şekilde hareket etmektedir.

- Müzakereci demokraside kararların uygulamaya geçirilmesi aşamasında karşılıklı etkileşimin sağlanabilmesi için tartışma ortamları esastır. Bu ortamlar sayesinde bireyler müzakere edebilmekte ve hür iradeleri ile siyasal katılımı bulunabilmektedirler.
- Demokratik müzakere, derin ayrılıklar içermeyen anlaşmazlıkların kolay çözülmesini hedeflemektedir. Bu bağlamda da karşılıklı saygı ve tanımayı teşvik edilmekte, kişilerin toplumsal çıkarlarının daha ağırlıklı olması gerektiği benimsenmektedir.

1.3. DEMOKRASİ MODELLERİ

Halk katılımı demokrasinin temel çekirdeği olarak görülebilirse de, farklı demokrasi modellerinin, halk yönetiminin her biri kendisine özgü farklı versiyonlarına sahip oldukları söylenebilir. Heywood'a göre, bu demokrasi modellerini, bu farklılaşma temelinde, dört grup altında toplamak mümkündür. Bunlar: "halkın kendi kendisini yönetmesi ilkesine dayanan klasik demokrasi, liberalizmin bireyci öngörüsüne dayanan korumacı demokrasi; halkın katılımını genişletmekle ilgili olan gelişmeci demokrasi ve sınıf iktidarının dağıtılmasına özel bir önem atfeden halk demokrasisidir" (Heywood, 2013:121).

1.3.1. Klasik Demokrasi

Bir diğer isimle çoğulcu veya batı demokrasisi. Siyasal iktidarın genel seçim yolu ile belirlendiği, yönetme hakkının çoğunluğu elde eden siyasal iktidara bırakıldığı, yaş ve uyrukluk gibi belli koşullara sahip herkese oy hakkı tanındığı, demokrasinin bir ideoloji değil, yönetim biçimi olarak esas alındığı bir demokrasi türüdür. Çoğulcu demokraside insan amaçtır, devlet ise insanları memnun etme yükümlülüğünü demokratik yollarla sağlayan bir araçtır (Gözübüyük, 2003:22).

Çoğulcu demokrasinin temel ilkeleri aşağıdaki gibidir (Giritli ve Sarmaşık 2006:49):

- Siyasal çoğulculuk: Tüm düşünce ve inanışların kısıtlama olmaksızın ortaya konması, kişiler ve toplulukların birbiri ve iktidar ile iletişim kurması mümkündür. İktidarı eleştirme, karşıt görüşler ileri sürme ve seçim yolu ile iktidarı elde etme çoğulcu sistemin temel araçlarıdır.
- Temsil: Halk adına kararlar, kendi iradeleri ile belirledikleri temsilciler tarafından alınmaktadır. Temsilciler seçildikleri yeri ya da kesimi değil, tüm milleti temsil etmekte ve tüm milletin ihtiyaçlarına cevap vermektedirler.
- Seçim: Tüm milletin vekili olarak görev yapacak temsilcilerin seçilme ilkeleri genel oy, eşit oy ve serbest oy esasına dayanır ve temsilciler seçim yolu ile belirlenir.
- Çoğunluğun yönetme hakkı: Seçimle iş başına gelen çoğunluk, yasa ile belirlenen süre dahilinde kamu işlerini yürütme hakkına sahiptir. Çoğunluğun yönetme hakkını kullanan araçlar siyasi partilerdir. Söz konusu siyasal partilerden birinin çoğunluğu elinde toplayamaması halinde birden çok siyasi parti birleşerek çoğunluğu elde edebilirler. Bu duruma koalisyon adı verilir. Çoğunluğun aldığı kararların, şeffaflık ve özgürlük bağlamında tüm seçmenlerin ortak paydasına yönelik olarak ve açık bir tartışma ortamında alınması klasik demokraside esastır. Bu esas ihlal edildiği takdirde çoğunluğun diktatörlüğü söz konusu olacaktır ki bu nedenle çoğunluk kamuoyu ve anayasa ile sınırlandırılmakta, yargı denetimi ile denetlenmektedir.
- Muhalefet etme özgürlüğü: Çoğulcu demokraside iktidara muhalefet olma hakkı anayasa ve kamuoyu ile güvence altındadır. Nitekim iktidar geçicidir ve değişim koşullarında muhalefetin iktidara aday olma noktasında değişik görüş ve düşüncelerini bildirme hakkı vardır. Bu durum klasik demokrasinin temelinde var olan bir unsurdur. Aksi takdirde seçim ve çoğunluğun yönetiminin toplumun tamamını kapsamamasından söz edilememektedir.
- Temel hak ve özgürlüklerin korunması: İktidarın keyfi davranışlarına karşı kişinin temel hak ve özgürlükleri güvence altına alınmış, devletin kişi haklarına karışması önlenmek istenmiştir. Bu amaçla temel hak ve

özgürlüklerin anayasada yer alması, sınırlamanın ancak yasa ile yapılması, yasaların anayasa uygunluğunun yargısal denetimi öngörülmüştür.

- Yasa önünde eşitlik: Yasaların sosyal, ekonomik, kültürel koşullara bakılmaksızın herkese herhangi bir ayırım yapılmadan uygulanmasıdır. Toplumun tüm kesimleri gerek iktidarı seçen ve belirleyenler gerek muhalefet tarafında kalan azınlık grup hiçbir ayırım gözetilmeksizin yasalar karşısında eşittirler.

Özetle, çoğulcu demokrasi temsil esasına dayanır ve yönetme hakkı, seçimlerde çoğunluğu elde eden siyasal iktidara bırakılır. Klasik demokrasiler, temel hak ve özgürlüklerin en geniş ölçüde tanınıp, güvence altına alındıkları rejimlerdir. Klasik demokrasiler, kişinin sahip olduğu dokunulmaz, vazgeçilmez, devredilemez temel hak ve özgürlüklerin özüne dokunup tümüyle kullanılamaz hale getiren kısıtlamalardan, demokratik toplum düzeninin gerekleri ile ters düşeceği için kaçınır. Özgürlük vurgusunu muhafaza ederek, hukuk devletinin ve bireyin üstünlüğünü ön planda tutar. Düşünce özgürlüğü, çoğulculuk, hoşgörü ve açıklık ilkeleri böyle bir demokrasi anlayışı için son derece kurucu unsurlardır. Çoğunluğa yönetme hakkı tanınmışsa da, azınlığın hakları da gözetilir. Azınlıkta veya muhalefette olanlar, düşüncelerini serbestçe, hiçbir baskıyla karşılaşmadan ortaya koyabilme hakkına sahiptirler. Yasa önünde herkes eşittir; hiçbir kişiye, sınıfa, aileye imtiyaz tanınamaması demokrasinin gereğidir.

1.3.2. Korumacı Demokrasi

Korumacı demokrasi 17. ve 18. yüzyıllarda klasik demokrasiden belirli noktalara farklılaşan bir demokrasi anlayışı olarak ortaya çıkmış ve bireylerin yönetimdeki etkinliğinin sağlanmasından ziyade, yönetimin negatif etkilerinden korunduğu bir yönetim biçimi düşüncesi ekseninde gelişmiştir. Her şeyden önce hükümetin uygulamalarını birey lehinde denetlemeyi ve kısıtlamayı öngörür. Devletin keyfi yönetimi ve müdahalesi konusundaki kaygı Aristo'nun Platona'a sorduğu soruda da kendini açıkça göstermektedir: 'Quis custodiet custodes?' (Koruyuculardan kim koruyacak?) Bu kaygının, bireysel özgürlüğe mümkün olan en geniş alanı yaratmak arzusunda olan erken dönem liberal düşünürleri arasında

oldukça yaygın olduğu hatırlanacak olursa, korumacı demokrasinin bu düşünürlerce savunulmuş olması şaşırtıcı değildir. Bu anlamda, korumacı demokrasinin bu kaygıyı sonlandırma çabasına ve liberalizmin bireyci öngörüsüne dayanan bir demokrasi modeli olduğu söylenebilir (Heywood, 2013:121).

Aynı kaygıları taşıyan 17. yüzyılın en önemli düşünürlerinden olan Jonhn Locke denetlenmeyen iktidardan duyduğu kaygıyı dile getirmiş ve eğer hükümet vergiler aracılığıyla mülkiyete el koyma gücüne sahip olursa, vatandaşların da vergi koyma işini denetleyecek bir organ (yani yasama organı) oluşturmaya yetkisinin olması gerektiği görüşünü savunmuştur. Bu fikir Amerikan devrimi boyunca “Temsil yoksa, vergi de yok” sloganında da karşılığını bulmuştu. Ancak John Locke mülkiyete dayalı oy verme anlayışını benimsediğinden demokrat bir bakış açısıyla durumu değerlendirememiştir. Daha radikal bir genel oy fikri, onsekizinci yüzyılın sonlarından itibaren Jeremy Bentham ve James Mill gibi faydacı teorisyenler tarafından geliştirilmiştir (Heywood, 2013:58,59).

Korumacı demokrasi modeli insanlara seçtikleri gibi yaşama imkanı vermeyi amaçlamıştır; bu haliyle mottosu laissez-faire (bırakınız yapsınlar) olan liberal düşünce ile paralel bir anlayışa sahip olduğu söylenebilir. Bireylerin özgürlüğü, sosyal ve ekonomik koşullar karşısındaki sorumlulukları ve devletin sınırlandırılması özellikle vurgulanmıştır. Koruyucu demokrasi yurttaşlarına, tercih ettikleri bir hayatı sürdürebilecekleri en geniş hayat alanını sunmayı amaçlar. Bunun için ise yönetim müdahalesinin asgari düzeyde seyretmesi gerektiğini öne sürer (Heywood, 2013:59). Kısacası, koruyucu demokrasi, demokrasinin dolaylı ve sınırlı bir şeklidir ve burada yönetilenlerin rızası, düzenli ve rekabetçi seçimlerdeki oyla sağlanır (Aleskerov, 2007:84).

1.3.3. Gelişmeci Demokrasi

Korumacı Demokrasiyi takiben, bu kez yalnızca bireysel çıkarlara ve onların keyfi yönetim uygulamaları karşısında korunmasına değil, hem bireysel hem de kolektif gelişime odaklanan bir demokrasi anlayışı ortaya çıkmıştır. Siyasi fikirleri, Fransız Devrimini etkilemiş olan Cenevreli filozof Jean Jacques Rousseau

tarafından en radikal biçimi geliştirilen gelişmeci demokrasi modeli toplumu temel alan halkın katılımını genişletmek ve gündelik hayatın her anına yaymak ile ilgili olan bir yaklaşımdır. Demokrasinin insanların özgürlüğüne aracılık ettiğini düşünen Rousseau'nun fikirleri Marksist ve anarşist gelenekte de yansımalarını bulmuştur. Zira, doğrudan ve sürekli bir katılımın gerekliliğini savunan Rousseau, seçim sisteminin bir özgürlük ilüzyonu oluşturduğunu öne sürmüştür. Ona göre, yalnızca parlamento üyelerini seçerken özgür olan halk, üyeler seçilir seçilmez köleleştirilmektedir. Katılımcı demokrasi ile her birey kendi yaşamını doğrudan etkileyebilecek kararlara katılmakta ve böylesi bir sistem adem-i merkezîyetçilik, açıklık ve hesap verme gibi ilkeleri zorunlu kılmaktadır. Bu da demokrasinin, halka gerçekten yayılmasını mümkün kılmaktadır (Heywood, 2013:98,109).

Rousseau'nun görüşlerinin daha liberal yorumu, gelişmeci demokrasi modeli çerçevesinde John Stuart Mill tarafından geliştirilmiştir. Mill için demokrasinin erdemi şudur: "Demokrasi bireysel kapasitelerin en uygun ve üstün bir biçimde gelişimini sağlamaktadır." Siyasal hayata katılmak suretiyle vatandaşlar, kişisel gelişimlerine olumlu katkılar sağlarlar. Kısacası, demokrasi önemli bir eğitsel tecrübedir. Bu anlamda Mill, salt çıkar tatmini arayışında olan klasik liberallerden ayrılır ve insani gelişime vurgu yaparak gelişmeci bireycilik modelinin temellerini atmış sayılır (Heywood, 2013:71). Rousseau'ya göre, eğitim ve mülkiyet durumuna bakılmaksızın herkesin kamuyu ilgilendiren konularda irade ortaya koyma hakkı varken (Uslu, 2013:144), Mill, eğitimin önemine inanan bir düşünür olarak, oy hakkının genişletilmesini fakat "okumamış cahil" kimselerin bu hakka sahip olmaması gerektiğini savunmaktadır. Mill'e göre vasıfsız işçiler tek bir oya, vasıflı işçiler iki oya, yetişmiş kişiler ve donanımlı meslek mensupları beş veya altı oya sahip olmalıdır. Yine de, kendi zamanı için radikal sayılacak bir biçimde kadınların da oy hakkı olması gerektiğini savunmuştur (Heywood, 2013:111).

1.3.4. Halk Demokrasisi

Demokrasi, her türlü ekinsel kalıtın ötesinde, bir siyasal düzenin özgürce yaratılmasına, halkın egemenliğine, dolayısıyla da temel bir seçme özgürlüğüne dayanır (Touraine, 2002:102). Toplumların ekonomik alt yapısı ve onun üzerinde

yükselen kültür, sanat, din ve benzeri üst yapı kurumları olduğu gibi demokrasinin de kendi alt ve üst yapı öğeleri vardır. Demokrasinin alt yapı kurumları, seçim, genel oy, siyasal partiler, parlamento, yargısal ve yönetsel denetim mekanizmaları, kitle örgütleridir. Bu alt yapının üzerinde sınıfsal dengeler gibi, bireyin devlete karşı korunması gibi özgürlük, eşitlik, kardeşlik, adalet ve hoşgörü gibi kavramlar bulunmaktadır.

Demokrasi, siyasi kararlarda kişisel bazda söz sahibi olmak anlamına gelmektedir. Hirst, demokrasinin halkın yönetim tarafından yapılmasını istediği kamusal eylemlerin tercih edilmesinde kullandığı bir siyasal mekanizma, bir karar verme süreci olarak kabul edildiğinde tekil bir tipinin olamayacağını; siyasal mekanizma ve karar-alma süreçlerine ilişkin kuramların çeşitliliğinin bunun göstergesi olduğunu belirtir. En basit tanımı ile halkın, halk tarafından, halk için yönetimi olarak tanımlanan demokrasinin siyasal terminolojideki anlamı, temsili ve sorumlu yönetim kurumlarını, yasalarla düzenlenmiş süreçlerle periyodik olarak değişen yöneticileri ve bunların sorumluluklarının hukuk kurallarıyla düzenlenmesini, yönetime katılmanın genel ve geniş çapta olması gerekliliğini, özel hukuk, kamu hukuku ve siyasal hukuk alanındaki bireysel özgürlükleri, ideoloji çeşitliliğini, çoğunluk kararının geçerli olmasına karşın azınlıklara saygıyı ve kuramların çokluğunu ifade etmektedir (Hirst, 1994).

1.4. YAPISAL TÜRLERİ İTİBARIYLA DEMOKRASİ TASARIMI

Türleri itibarıyla demokrasi kavramı hususunda yapılan ayırım genel ve özel (yerele) doğrultusunda yapılmaktadır. Öncelikle ülke bir bütün olarak ele alınmakta ve ulusal anlamda demokrasi kavramı tanımlanmakta, devamında da oluşturulan bütün korunarak bireye odaklı ve yakın olan yerel demokrasi kavramı açıklanmaktadır.

1.4.1. Ulusal Demokrasi

Ulusçuluk, refah devleti ve demokrasi birbirleri ile bağlantılı oldukları ve bu bağı kuran ortak unsurun bir ulus-devletteki vatandaşlık ilişkisi olduğu için,

demokrasinin günümüzdeki geçerli biçimleri ulus-devlet yapısı ile sınırlıdır (Gülalp, 1999). Her ne kadar, şehrin yönetimi (polis) bir devletin yönetiminden tarihsel olarak daha eskiye dayanıyorsa da 18.yüzyıl itibariyle ulus-devletlerin ortaya çıkışıyla, demokrasi ulus-devlet ölçeğinde vatandaşlık kimliği vasıtasıyla deneyimlenebilecek bir yönetim modeli olarak ele alınmaya başlamıştır. Bu anlamda 20.yüzyılın sonundan başlayarak, güçlü bir şekilde ulus-devleti aşındıran küreselleşme ve yerelleşme hamlelerinin varlığından bahsedilebilirse de, köklü bir demokrasi deneyiminin bir ürünü olarak yerel düzeydeki kurumlara nazaran, ulusal düzeydeki demokratik kurumların hala çok daha güçlü bir şekilde varlığını sürdürdüğü söylenebilir (Yıldız, 2012:240). Bu sebeple, günümüzde de demokrasi denilince, akla evvela ulusal demokrasi gelmektedir.

Ulusal demokrasi, esas gayesi idari hizmetleri yerine getirmek olan yerel demokrasinin aksine egemenlik yetkisini ifade eder, bir tür milli egemenlik düşüncesine vurgu yapar. Ulusal anlamda yönetime seçilmiş merkezi hükümetler, o ülke vatandaşlarını ilgilendiren her konuda yasal, maddi, siyasal, askeri her düzenlemeyi, kendi yetkilerini kendileri belirleme yetkileri aracılığıyla gerçekleştirebilirler (Yıldız, 2012:227). Ulusal demokrasi, bu anlamda muazzam bir yetki genişliğine sahiptir. Diğer demokrasi biçimlerinde olduğu gibi, ulusal demokraside de halkın katılımı esastır. Fakat, ulus-devlet çerçeve olarak kabul edildiği için, halkın katılımı temsili demokrasi düzeyinde kalmakta, bu sebeple katılım seçim sistemine indirgenmektedir. Ayrıca bu çerçeve, toplumda varolulan çeşitliliğin ve farklılaşan taleplerin yönetimde yer bulmasını da zorlaştırmaktadır (Üskül, 1993:334).

Ulusal demokrasi ile yerel demokrasinin birbirinden ayrı yapılar olarak düşünülmemesi, bütüncül bir demokrasi anlayışının imkanı açısından önemlidir. Zira, sistemin bütünü işlerlik kazanmadıkça onun alt sistemlerinin gereği gibi işlemesi beklenemez (Kaypak, 2012:178).

1.4.2. Yerel Demokrasi

Yerel yönetimler vatandaşın en yakın ve en alt düzeydeki yönetim birimleridir. Halkın en yakın yönetim birimi olan yerel yönetimlerin görevi bireylerin yerel ortak ihtiyaçlarını karşılamaktır. Bu bağlamda karmaşık olan insan ihtiyaç ve istekleri bağlamında yerel yönetimlerin hizmetleri de karmaşıktır ve çeşitli bir görünüm arz etmektedir. Bu karmaşaya ek olarak ulusal düzeydeki ekonomik ve sosyal sorunlar da yerel yönetimlerin çalışmaları üzerinde etkilidir. İşsizlik, düzensiz kentleşme, göçmen işçiler, yaşlı ve yoksul sayısındaki artış, çevre kirliliği, konut sorunu gibi konularla ilgili olarak yerel halk, yerel yönetimlerden sürekli olarak yeterli ve kaliteli hizmet beklemektedir. Sınırlı olanaklara ve yetkilere sahip yerel yönetimler, hizmetlerini birtakım temel ilkeleri gözeterek yürütürler. Yerel yönetimlerin, insanların demokratik eğilimlerinin kuvvetlendirilebilmesinde birincil kuruluşlar olarak kabul edilmeleri, onların demokrasi fikri ile nasıl ilişkilendiklerini de göstermektedir (Görmez, 1997:62).

Demokrasi, toplumdaki bazı farklılıkları ve çeşitlilikleri, siyasi hayata katmaya imkân veren bir yönetim biçimi olup, sorunların çözülebilmeye meşru zeminler hazırlayabilen bir sistemdir. Yerel demokrasi ise demokratik sistemin en uçtaki ve aşağısındaki ayağını oluşturmaktadır. Yani demokrasinin çevreden, merkeze doğru genişlediği bir durumda, daha işlevsel bir nitelik kazanacağı düşünülebilir (Eryılmaz, 2008). Yurttaş katılımı, çoğunluk ilkesi, liderlerin danışmaya önem atfetmeleri ve seçmene karşı hesap verebilirlikleri yerel yönetimlerin, demokrasi ile ortaklaştığı öğelerdendir. Bu öğelerin, yerel yönetimler düzeyinde uygulamaya geçirilişinde kimi farklılıklar görülebilirse de, paralellikler göz ardı edilemez (Keleş, 2006:61,62).

Yerel yönetimler ve demokrasi arasındaki ilişki farklı düşünürler tarafından da farklı açılardan incelenmiştir. Özden'e (2014:26) göre yine de bu farklı görüşler kabaca iki ana başlık altında tartışılabilir:

1 - (a) Yerel yönetimlerin demokrasiye hiçbir katkısı yoktur. Aynı anda ortaya çıkmaları tamamen tesadüftür. Bu sebeple, yerel yönetimlerin demokrasiye ne zararı ne de yararı vardır.

(b) Yerel yönetimler demokrasiye aykırı kurumlardır. Tolman Smith ve Langrod bu görüşe sahiptirler. Bu düşünürlere göre yerel yönetimler gücünü geleneklerden almaktadır ve demokratik seçim ilkesine uygun bir yapıya sahip değildir.

2 - Yerel yönetimler demokratik değerlerin yaşanmasında çok etkili kurumlardır. Bu görüş, demokrasinin ilk örneğinin bir bakıma yerel düzeyde ortaya çıkmış olmasına dayanır. Zira modern demokrasiye kaynaklık eden demokrasi, polis'lerde uygulanan doğrudan demokrasidir. Bu görüşün en önemli ve bilinen temsilcileri John Stuart Mill ve Tocqueville'dir.

Yerel yönetimleri, liberal bir kavramsallaştırılma ile demokratik değerlerin taşıyıcısı olarak ilk kez İngiliz düşünür John Stuart Mill ele almıştır. Sonrasında gelen yerel yönetimler konusundaki çalışmalarda da Mill'in büyük etkisi görülmektedir (Aydınlı ve Aydın, 2004:4). Düşünüre göre insanın özgürlüğünü ve ilerlemesini tehlikeye atan, merkezileştirilmiş güç ve zekanın sınırlarını belirleme kaygısıdır. Halbuki verimliliği bozmamak kaydıyla güç merkezden yerel yönetimlere doğru kaydırmalı, fakat bilgi merkezde toplanmalıdır. Böylelikle merkez, hükmedici, yerel yönetimler ise uygulayıcı konumda kalırlar (Şentürk, 2008:15). Bu anlamda Mill, yerel yönetimlerin hizmet sunma yönündeki etkinliğine vurgu yaparken, koordinasyon anlamında merkeze bağlı kalması gerektiğini düşünür. Yerel olan işlerin o yörenin halkı tarafından gerçekleştirilmesi durumunda, özgürlüklerin gelişmesinin sağlanacağını; bununla birlikte yenilik, farklılık ve deneyim zenginliklerinin de beraberinde geleceğini düşünen Mill; bu bakış açısıyla klasik liberal düşünürler arasında 'evrimci' olarak kabul edilebilir. Çünkü o, özgürlüğün halk içinde 'alt tabakalara' indirildiği takdirde, demokrasinin ciddi bir işlev görebileceğini belirtmiş, bunun da halkın demokratik tutumunu olumlu yönde etkileyeceğine inanmıştır. Onun için demokrasi bir anlamda; yerel yönetim ile yerel demokrasi ile bağdaşmaktadır. Hatta, Mill yerel yönetimleri demokrasinin okulu olarak tanımlamıştır (Aydınlı ve Aydın, 2004:4). Ona göre, yerel yönetimler siyasal eğitimin öğrenildiği yerlerdir. Temsili Hükümet (1861) adlı yapıtında, 'Yerel nitelikte olan her hizmet yerel yönetimlerce görülmelidir' diyerek, yerel nüfusu etkileyecek hizmetlerin merkezi hükümetler tarafından aynı etkinlikte sağlanamayacağı iddiasını dile getirir. Tabanda karşılığını bulmadıktan sonra,

demokrasinin vaatlerinin gerçekleşeceğine inanmayan Mill için, yerel düzeyde demokratik bir biçimde yönetim birimlerine sahip olmayan ülkelerin demokratik olabileceklerini öne sürebilmek zordur (Keleş, 2000:65).

Liberal fikirleriyle öne çıkan fikir adamı olan Tocqueville için de, yerel olan çıkarlar, yerel halkı ilgilendirir ve bu yüzden bu çıkarların yönetilmesi yerel yönetim birimlerine bırakılmalıdır (Tocqueville, 1994:55). Amerika’da Demokrasi adlı eserinde, merkeziyetçi hükümetlerin genel çıkarları yöneten konumda olduğunu tüm toplumun ortak isteği olan bazı çıkarların merkezi yönetim tarafından yerine getirilmesinin doğru olacağını vurgulamış ancak bir ülkenin günlük yaşamındaki ayrıntıların tümüne hakim olamayacağını da altını çizmiştir. Fransız Devrimi sonrasında ortaya çıkan merkeziyetçi devlet yönetiminin, kendisinin canlı bir toplumsal yaşamı öngördüğü Amerikan deneyimi için uygun olmadığını iddia etmiştir. Tocqueville, "ne kadar aydınlanmış ya da yetenekli olursa olsun, merkezi bir iktidarın, kendi başına, büyük bir ulusun yaşamının bütün ayrıntılarını kuşatamayacağı" kanısındadır (Yetiş, 2006:292). Çünkü Tocqueville yerel özgürlüğün oluşumunda ‘başat faktör’ olarak yerel yönetimleri görür. O da, Mill gibi, yerel yönetimleri bir eğitim kurumu gibi, “demokratik geleneğin ilkokulu” olarak kavrar. Üstelik, ona göre adem-i merkeziyetçi sistemin bir gereği olarak, yerel yönetimlerin yöneticilerinin merkezden atanma yoluyla değil, yerel birimin içinden halk tarafından seçilen kişilerden oluşması gerekmektedir (Şentürk, 2008:15). Yerel liderlerin eğitimi, yerel halkın yönetim kurumlarında daha çok yer alması, yerel seçmenlerin kasaba seçimlerine daha çok katılabileceği bir altyapının oluşturulması, toplantılar organize edilmesi, bütçenin onaylanması, güven tesisi yerel yönetimlerden beklediği girişimlerdir. Ona göre, böylece kent sakinleri, kendi aileleri ve doğrudan çıkarları için özgürlüğün tadını çıkarabileceklerdir (Özden 2014:23).

Tocqueville’e göre Amerikan demokrasisi ulusal ve yerel demokrasiyi bütüncül bir şekilde ele alabildiği için özel bir örnektir. Bu sebeple, Amerikan ademi merkeziyetçi yönetim modelini öne çıkarır. Her yerel birimin üyelerinin ortak çıkarlarını ilgilendiren her konuda karar verme yetkisine sahip kılınmasını önererek (Keleş, 2012), sınırlı dahi olsa çözüm arayan ve aradığı çözümü kendi uygulayan, kendi kendini yönetebilmeye muktedir yurttaşlık anlayışını siyasal katılmanın önemli

bir yönü olarak görmüştür. Tocqueville'e göre bu durum bireyde liberal özgürlük anlayışının oluşması açısından da önemlidir. Düzensizlik ve kaos ortamlarında yani özgürlüğünün tehdit altında olduğu zamanlarda birey, devlete sığınır. Bu ise onun, kendi yönetme kapasitesini daraltırken, devletinkini genişletmesi anlamına gelir. Tocqueville için bu gücün merkezileşmesine yol açan önemli bir faktördür ve demokrasinin tehlikeli bir yönüne tekabül eder (Çelik ve Usta, 2010:131).

Yerel yönetimlerin hedefleri, merkezi idarelere karşı özerk, yerel halk tarafından seçilmiş ve bu seçilmiş organların karar almada yetkili olmaları gerektiği doğrultusundadır. Bu hedef ve yaklaşım ile yerel yönetimler, yerel halkın demokratikleşmesinde önemli bir işlevi yerine getirmeleri nedeniyle önemli kurumlar olarak ifade edilmektedirler (Keleş, 2006:61).

Geldiğimiz noktada; her ne kadar ulusal demokrasi kavramı teorik olarak güncelliğini korusa da günümüzün yerel, ulusal, uluslararası olan ve hemen hepimizin hayatını ilgilendiren sorunların üstesinde gelebilmenin yolunun yerel demokrasiden geçtiği ve bunun da ancak yerel unsurlarla başarılabileceği kanısındayız. Sonuç olarak yerel demokrasi sahip olduğu unsurlar açısından kendi ilkelerini oluşturacak ve ulusal demokrasi ile ayrışacaktır.

1.4.2.1. Yerel Demokrasi ile İlişkili Kavramlar

Yerel demokrasi ülkenin temelini oluşturan yerel yönetimlerin yönetim biçimini ifade etmekte ve içerisinde yerel özerklik, örgütlü sivil toplum, katılımcılık, çoğulculuk gibi kavramları barındırmaktadır. Tüm bu kavramların anlamlarının bütünleşmesi yerel demokrasi kavramını oluşturmaktadır.

1.4.2.1.1. Yerel Yönetimler

1982 Anayasası idare başlığı altında 123. maddede idarenin bütünlüğünü düzenlemiştir. Bu maddede idarenin merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayandığı belirtilmiştir. Yerel yönetimlere ilişkin doğrudan ve kapsamlı düzenlemeler 127. maddede yapılmıştır. Bu maddenin birinci fıkrasında yapılan tanıma göre "Mahalli idareler; il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek

ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kuma tüzel kişileridir." şengül, 2013:42).

Yerel yönetimler, ülke sınırları içerisindeki belirli sınırlar dahilinde yaşayan insanların ortak gereksinimlerini karşılamak amacıyla kurulmuş olan anayasal kuruluşlardır. Kamu hizmetlerini yerine getirecek ve merkezin verdiği yetkilerle donatılmış yerinden yönetim kuruluşlarına duyulan ihtiyaç yerel yönetimlerin var oluş ya da ortaya çıkış nedeni olarak görülebilir. Özellikle, günümüzde hemen her alanda önemli bir kavram haline gelen ve incelemeye alınan “etkinlik”in sağlanması temel gerekliliğin, hizmet alanlarının daraltılması olarak ifade edildiği düşünülecek olursa, şehirlerdeki imar işlerinin ve kentte yaşayanların ortak ihtiyaçlarının birçok ülkede yerel yönetimler eliyle yürütülmesinin gelenekselleşmiş olması şaşırtıcı değildir. Çünkü yerel yönetimler, hizmetleri vatandaşa daha kolay, ucuz ve en yakın yoldan sunmaktadırlar (Keleş, 2001:19). Devlet mekanizmasında bu verimliliğin ve etkinliğin sağlanabilmesi için yerel yönetim kuruluşlarına, kendi öz sorumlulukları altında kendi hizmetlerini düzenleme hakkı, yani özerklik verilmiştir (Tortop, 1996:11). 3 Ekim 1992 tarih 21364 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Avrupa Yerel Yönetimler zerklik şartına göre “zerk yerel yönetim kavramı” yerel makamların kanunlarla belirlenen sınırlar çerçevesinde, kamu işlerinin önemli bir bölümünü kendi sorumlulukları altında ve yerel nüfusun çıkarları doğrultusunda düzenleme ve yönetme hakkı ve imkânı anlamı taşır.

Anayasal olarak da özerklikleri tanınmış olan yerel yönetimler, kamu hizmetlerini sağlamak için yerinden yönetim şeklinde örgütlenmişlerdir (Toprak, 2006:11). Yerinden yönetim kavramı da kendi içinde “yer yönünden” ve “hizmet yönünden” yerinden yönetim olarak ikili bir ayrıma tabi tutulmuştur. Bazı kamu hizmetleri, genel yönetimin dışında, hizmet yönünden yerinden yönetim kuruluşları olarak yapılanmışlardır. Bu tür kuruluşlara niversiteler ve TRT rnek olarak gösterilebilir (Gözübüyük, 2006:157). Yer yönünden yerinden yönetim ise bir yöredeki ortak ve yerel nitelikteki gereksinimlerin yeterli şekilde karşılanabilmesi için, hizmeti yerine getirmekle görevli kamu tüzel kişiliklerine özerklik tanınmasını gerektirir. Türkiye’de yer yönünden yerinden yönetimler il özel idareleri, belediyeler

ve köylerdir. Bu kuruluşlar kendi malvarlıklarına ve özel bütçelerine sahiptirler (Nadaroğlu, 2001:23,25).

Yukarıda yapılan genel açıklamalardan sonra yerel yönetimlerin genel özellikleri şu şekilde sıralanabilir (Gözübüyük, 2006:115):

- Yerel yönetim kuruluşlarının tüzel kişilikleri vardır.
- Yerel yönetim kuruluşları, yerinden yönetim ilkesine göre kurulmuşlardır.
- Yerel yönetim kuruluşlarının karar organları seçimle iş başına gelirler.
- Genel yönetimler, yerel yönetimler üzerinde sadece vesayet yetkisine sahiptirler.
- Yerel yönetimlere görevlerini yapabilmek için gelir kaynakları sağlanır.
- Yerel yönetim kuruluşları, Bakanlar Kurulu'nun izni ile kendi aralarında görevleriyle ilgili olarak birlik kurabilirler.

1.4.2.1.2. Örgütlü Sivil Toplum

Yerel demokrasi tartışmalarında gitgide daha fazla görünürlük kazanan bir kavram olarak sivil toplum her şeyden önce, bireysel ve toplumsal çıkarların, taleplerin, sorunların dile getirilmesi için kurulmuş olan bir örgütlenmeye tekabül eder (Tosun, 2001:161). Bu yapı ideal olarak devletten özerktir ve gönüllülük esasına dayanır. Devlet ve aile arasındaki kamusal alanda faaliyet gösteren, çoğulcu bir yapıya sahip, birey-devlet müzakeresini temin eden sosyal örgütlenmelerdir (Oktay ve Pekkuçüksen, 2009:175). Bu örgütler, üyelerin doğrudan katılımına olanak veren demokratik bir yapıdadırlar. Bir kamu kuruluşu olmadıkları gibi, toplum yararı konusunda da siyasal toplum aygıtından farklı görüşlere sahiptirler (Keleş, 2000:72).

Sivil toplum örgütlerinin, yerel demokrasi ile ilişkili olarak okunmasını mümkün kılan, günümüzde demokratiklik iddiasındaki her yerel yönetimin, sivil toplum örgütlerinin görüş ve katkılarına önem vermekle ve bu amaçla, bu örgütlerin yerel düzeydeki karar süreçlerinde temsil edilmelerini sağlamakla yükümlü olmaları sebebiyledir. Demokratik yerel yönetim anlayışı, yerel yönetimin kendi gücünü ya da iktidarını kendiliğinden bir amaç olarak değil, fakat sivil toplum içindeki diğer grup ve toplumsal hareketlerle paylaşılacak ve birlikte kullanılacak bir kaynak olarak görmesini ve kendisini devlet ile sivil toplum sınırlarında konumlandırmasını

gerektirmektedir (Köse, 2002:111). Yerel yönetimlerin daha verimli hale gelmelerinde, sivil toplum kuruluşlarının yerel kamuoyu oluşturma, sürdürülebilir kalkınmayı sağlama, yerel gelişme çabalarına katkı ve bu konuda proje üretme, yerel halkı yönlendirici, bilgilendirici, organize edici nitelikte kurumsal yapıya ve kapasiteye ulaşmaları sonucunda, gerek devletin cevap vermesi beklenen maddi temel ihtiyaçların yerine getirilmesinde gerekse de toplumun bütünlüğünü sağlamaya dönük birleştirici davranış ve uygulamaların pekiştirilmesi önemli rol oynamaktadır (Okutan, 2007:94). Ayrıca, sivil topluma içkin kimi demokratik işlevler de doğrudan yerel demokrasiyi güçlendirecek bir karaktere sahiptir. Bu işlevleri aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür (Tosun, 2001:180):

1- Devlet iktidarının kontrol altında tutulması: Sivil toplum, tarihsel olarak, 1980’lerde Latin Amerika, Orta ve Doğu Avrupa ile Sovyetler Birliği’nde de görünür olan totaliter ya da otoriter yönetim biçimlerinden demokrasiye geçiş sürecinde, yerelleşme hareketleri ile eşzamanlı olarak ön plana çıkmış ve sadece demokratik yönetim biçimini benimseyen devletle işbirliği ile yetinmemiş, devletten daha ahlaki, siyasi ve yerele duyarlı bir biçimde, daha güçlü ve belirleyici bir demokratik aktör rolünü de üstlenmiştir. Böylelikle, sivil toplum örgütleri, tek başına tüm karar mekanizmalarında etkili bir devlet tahayyülünün kırılmasında ve merkezi yönetimin dezavantajlarının görünülür kılınmasında önemli rol oynar. Demokrasilerin diktatörlüklerden farkı, diktatörlüklerde tek merkezden yapılan güdülemenin, demokrasilerde yerini farklı birçok kaynaktan yapılan yönlendirmeye bırakmasıdır (Fedayi, 2014:83). Sivil toplum örgütleri bunun gerçekleşebilmesi adına da kritik bir rol oynamaktadır. Hatta, sivil toplumun güçlü olması “demokratik”, yokluğu ya da kısıtlı bir özgürlüğe sahip olması “totaliter”, devlet yönetimine doğrudan tabi olması ise “otoriter” bir rejimin varlığına işaret edecek kadar önemli bir gösterge haline geldiği söylenebilir (Keyman, 2014:3). Yani, bir bakıma, sivil toplum örgütlerinin güçlenmesi ile demokrasinin de güçleneceği varsayılmakta, böylelikle siyasal toplumun daha katılımcı, çoğulcu, özgürlükçü bir hale geleceği beklenmektedir (Tekeli, 1983:72). Ne var ki bunun için önce siyasal kültürün gelişmesi gerekmektedir. Bu siyasal kültürün yokluğunda, “mutlak ve tek hakikatin arkasına sığınmış bir öznenin (şahıs, grup, cemaat) halkın ruhunu sahiplenmesinin, dolayısıyla

farklı kimliklerin ve söylemlerin bastırılmasının, nihayet demokrasi ve sivil toplumun silikleşmesinin yolları açık demektir” (Tosun, 2001:180).

2- Halkın katılım düzeyinin yükseltilmesi: Sivil toplum örgütlerinin, örgütlü katılımı sağlamadaki başarısı, onların yerel yönetimlerin gündemlerini meşgul etmelerine de yol açmıştır. Yapılan araştırmalarda sivil toplum unsurunun gönüllülüğe dayalı faaliyetlerden meydana gelmesi neticesinde kişilerde ait olma duygusunun daha yüksek seyrettiği ve böylelikle de toplumsal organizasyonlara katılımın yanısıra, insanlar arasındaki karşılıklı güven duygusunun geliştiği görülmüştür. Bu sebeple, sivil toplum devletten veya herhangi bir ideolojiden bağımsız, yerel demokrasilere halk katılımı ve çoğunluk kavramlarının dahil olmasına destek olan, halk kitlelerinin örgütlü bir biçimde hareket edebilme ve etkin olarak yönetimi etkileyebilmelerinin koşullarını hazırlayan önemli bir araç olarak görülebilir (Okutan, 2007:94). Sivil toplum örgütlerinin yanısıra, örgütlü sivil toplumun unsurlarından biri olan, ortak menfaatler etrafında birleşen ve bunları gerçekleştirmek için siyasal otoriteler üzerinde doğrudan ya da dolaylı etki yapmaya çalışan örgütlenmiş gruplardan biri olan baskı gruplarının da bizzat katılımcı demokrasinin varlığını garanti altına aldığı eklenmelidir. Katılımcı demokrasinin en önemli iddiası halkın sadece seçimler yoluyla değil, sürekli yönetime katılımıdır (Fedayi, 2014:70). Bu anlamda, baskı gruplarının aşağıda sıralanan işlevleri, katılımcı demokrasinin bu iddiasını yerine getirmede hangi açılardan elverişli olabileceğini açıkça göstermektedir (Kışlalı, 2007:300):

- Karar organlarına, sorunlarıyla ilgili olarak ayrıntılı bilgiler vermek.
- Alınan kararlara üyelerinin rızasını sağlamak
- Tabanlarındaki genel eğilimleri yönlendirip akılcı çözüm önerilerine dönüştürmek

3- Demokratik tutumların geliştirilmesi: Bireylerin, demokrasiyi ve demokratik değerleri öğrenip içselleştirebilmeleri Tosun’un (2001:165) da ifade ettiği üzere, ancak mevcut demokratik kurumlar içinde bilinçlenme, eyleme ve ortak sorumluluk almaları yoluyla mümkün olabilir. Bu anlamda, sivil toplum örgütleri demokratikleşme yolundaki vaatlerini yerine getirebildiği ölçüde, bu örgütlenmelere

katılan vatandaşların da demokratik tutumlarını geliştirebilmektedir. Demokrasi ve demokratik değerlerin içselleştirilmesinde, yerel yönetimlerin de daha efektif ve demokratik bir çehre kazanacakları söylenebilir.

4-Halkın çıkarlarının ve taleplerinin şekillendirilmesi: Örgütlü sivil toplumdan beklenen görevlerden biri de, tabanın genel eğilimlerini sonuç odaklı olarak yönlendirip, akılcı çözüm önerilerine dönüştürmektir. Yalnızca, yukarıdan alınan kararların tabana aktarılmasında değil, tabanın eğilimlerinin hem aktarımında hem de yönlendirilmesinde aktif rol olarak, düzensiz ve kolaylıkla şiddete kayabilecek eylemleri de önleyebilmiş olur (Kışlalı, 2007:300). Kışlalı'ya (2007:301) göre "istek ve tepkilerin belirli düzeylerde dile getirilmesi yüksek sesle söylenebilmesi bile, manevi bir doyum sağlayarak tepkileri yumuşatabilir."

Bunun yanısıra sivil toplumun, kutuplaşmaların yumuşatılması, yeni siyasal liderlerin yetiştirilmesi ve eğitilmesi, siyasal partilerin demokraştirilmesi, bilgiyi ve yeni fikirleri toplumun geniş kesimlerine yayabilme, siyasal sistemin halka karşı sorumluluğunun arttırılması gibi demokratik işlevleri de bulunmaktadır (Tosun, 2001:180).

Ateş (2007) kent yönetimlerinin otoriter tavırlardan uzaklaşarak kentin paydaşları ile kenti birlikte yönetme kültürüne sahip olması gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca bunun için kurumsal mekanizmaların oluşturulması gerektiğine dikkat çekmektedir.

1.4.2.1.3. Yerel Özerklik

Batı dillerindeki outonomy/autonomie teriminin karşılığı olarak Türkçe literatürde önceleri muhtariyet terimi kullanılmıştır. Günümüzde ise yaygın olarak özerklik terimi tercih edilmektedir. Autonomy terimi etimolojik olarak Yunanca "auto" ve "nomos" sözcüklerinin birleşiminden oluşmakta ve "birisinin kendi kendine yasa koyması" anlamına gelmektedir (Aktaran: Şengül, 2013:15).

Avrupa'da Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın kabulü yolundaki çalışmalar 2. Dünya Savaşı sonrası Avrupa'nın yeniden inşası süreciyle başlamıştır. 18 Ekim

1953'te Versaille'da toplanan Avrupa Komünler Meclisi Avrupa Komünal Özgürlükler Şartı'nı kabul etmiştir. Bu konuda devam eden çalışmalar sonucu şartın Avrupa Konseyi'nde kabulü Haziran 1985'te gerçekleşmiştir (Aktaran: Şengül, 2013:17).

Yerel özerklik, yerel nitelikteki kamu işlerinin daha iyi görülmesi, katılımcı demokrasinin yaşama geçirilmesi, korunması ve güçlendirilmesi doğrultusunda yerel toplulukların, yerel nitelikteki işleri kendi sorumlulukları altında, özgürce seçerek oluşturdukları organları aracılığıyla yerine getirebilmeleri için uygun kaynaklara kavuşabilmeleri durumu olarak tanımlanmıştır (Keleş, 1998:143). Yerel özerklik gereğince, nüfusa kendi çıkarları doğrultusunda, yasalarca belirlenen sınırlar çerçevesinde, sorumluluğu altında olan kamu işlerini yönetme ve düzenleme hakkı tanınmıştır (Geray, 1998:342). Bireyler kendi görev alanları içinde kalan yetkilerini, merkezi ya da bölgesel yönetimlerin, ya da onların ajanlarının herhangi bir müdahalesi olmaksızın kullanabilirler ve bu amaçla serbestçe karar alıp uygulayabilirler (Bozkurt, Ergun ve Sezen 1998:157). Bu anlayış, günümüzde birçok ülkenin anayasasında güvence altına alınmıştır. Özerkliğin anayasal güvence altına alınması, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartının iç hukukumıza dayattığı bir zorunluluk ve gerekliliktir. Türkiye bu Şartı, 1988 yılında imzalamış, 1991 yılında bir yasa ile onaylamıştır (Keleş, 2000:54,55). Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, demokrasinin gelişmesinde önemli bir konuma sahip olan yerel yönetimler için, merkezi yönetimin müdahalelerine karşı bir güvence olarak da görülmektedir. Bu şartı kabul eden devletlerin, yerel yönetimleri idari, siyasi ve mali yönden geliştirecek tedbirleri almak zorunda oldukları da kabul edilmiştir (Öner, 2000:10). Bunun dışında idari ve özerklik ilkesi Türkiye'ye de son çıkarılan belediye kanunu ile birlikte de tanınmış, (Çelik ve Usta, 2010:98) bu yerel özerklik sayesinde yerel yönetimler diğer kurumlara nazaran birçok hakka kavuşmuştur (Tortop, 1996).

Yerel yönetimlerin özerk olmaları ise dışarıdan, özellikle de merkezi yönetim tarafından, siyasi ya da maddi hiçbir müdahale ile karşılaşmaksızın, kendi kararlarını, kendi seçtiği personel ile alabilme, ihtiyaçlarını kendi organları vasıtasıyla giderebilme kapasitesine sahip olmaları demektir (Çevikbaş, 2008:78). Bu kapasitenin boyutu birçok faktörün yanında, yerel yönetimlerin kapsadığı coğrafi

alanın büyüklüğü ile de ilişkilidir. Yerel yönetimlerin kapsadığı alan ne kadar büyükse, kamu yönetimi örgütlenmesi içindeki gücü, ağırlığı ve yapısal görünüm o kadar netlik kazanacaktır. Yerel yönetim ne kadar küçükse, yönetim gücü de o kadar zayıf ve dışarıdan yönetilme gereği de o kadar güçlü olacaktır (Özel, 2003:204,205).

Yerel yönetimlerin belli yasal sınırlar içinde, kendi organları eliyle yönetsel anlamda karar alabilmeleri ve bunları dış müdahalelerden bağımsız bir şekilde uygulayabilmeleri, hem halk katılımını teşvik eder ve halkın demokrasi inancını pekiştirir, hem de yerel yönetimlerin daha demokratik bir çehre kazanmasına yol açar. Yerel yönetimlerin özerk bir yapıda olabilmeleri için sahip olmaları beklenen özellikler aşağıdaki gibidir:

- Kendi yönetim alanında kamu gücüne sahip olma,
- Karar alma, kendi personelini seçebilme,
- Mali serbestliğe sahip olma,
- Kendi örgütlenmesini gerçekleştirebilme
- Bu özerkliği hayata geçirecek özellikler ise şu şekilde sıralanabilir: (Akın, 1997:115,116)
- Özerk yerel yönetim ilkesi, temel ilkeleri ile anayasada ve yasalarda yer almalıdır.
- Yerel yönetimlere, serbestçe harcayabilecekleri, kendilerine has mali kaynak sağlanması özerklik için vazgeçilmez bir koşuldur.
- Temel standart ve normlar merkezi yönetim tarafından belirlense bile, yerel yönetimler kendi içyapılarını etkin hizmet üretimi gerçekleştirecek biçimde serbestçe belirleyebilmelidir.
- Merkezi yönetimin yerel yönetimler üzerinde çok karmaşık ve ayrıntılara inen vesayet yetkileri tümüyle kaldırılmalı, buna karşılık merkezden saptanan yasalar ve standartlara uygunluk denetimi çok sıkı biçimde uygulanmalıdır.

Yerel özerklik kavramı, yerel demokrasinin yerel denetim ve yönetimin, yerel halkın haklarını koruma anlamında önemli bir unsur olarak kabul edilmektedir. Yerel özerklik ilkesini eleştirenler, bu ilkenin bazı dönemlerde ve şekillerde doğurabileceği sakıncaları eşgüdüm, kendine-yönelik ve belirsizlik gibi durumlar olarak sıralamaktadırlar. Ancak söz konusu olumsuzlukları bertaraf edebilecek bir merkezi

otoritenin varlığı bağlamında bu sakıncaların ehemmiyeti, ortadan kalkmaktadır (Yıldırım, 1993:150).

Sonuç olarak, günümüzde, demokratik terbiye kuruluşları olarak tanımlanan merkezi yönetime karşı halkın demokratikleşmesinde önemli bir basamak olarak görülen yerel yönetimlerin organları seçimle işbaşına gelmekte, merkezi idareden bağımsız bir şekilde karar alabilmekte ve özerk bir yönetim yapısına sahip olmaktadır ya da olmaya çalışmaktadır. Burada önemli olan, merkezi yönetimle yerel yönetimlerin hizmet sınırının çok açık bir şekilde belirlenmiş olmasıdır (Çelik ve Usta, 2010:101).

1.4.2.2. Yerel Demokrasinin Unsurları

Yerel demokrasi kavramı yapısal olarak birtakım öğeleri içerisinde barındıran bir kavramdır. Bu unsurlar, halkın katılımı, karar alma ve alınan kararları yürütme yetkisi, yetki sahibi olma, çoğulculuk, şeffaflık ve yönetsel açıklık olmak üzere beş ana başlıkta aşağıda açıklanmaktadır.

1.4.2.2.1. Halk Katılımı

Yönetim literatürün de hiç de yeni bir kavram olmamasına rağmen katılım kavramının son yıllarda demokratik yönetimlerdeki önemi, temsili demokrasinin işleyişinde görülen olumsuzluklar sebebiyle öne çıkmıştır. Temsili demokrasilerin sorunu, belirli süreler içinde egemenlik haklarını temsilcilerine devreden bireylerin, iki seçim dönemi arasında pasif konuma indirgenmeleridir. Dolayısıyla oluşan bu durum bireyleri özne konumundan çıkarmakta, salt seçmen olmalarına yol açmaktadır. Fakat katılımcı bir demokraside, vatandaşlar seçim zamanları dışında da Sivil toplum kuruluşları aracılığıyla, yönetimler üzerinde baskı kurabilir ve onların kararlarını etkileyebilir. Dolayısıyla yöneticilerin görev süreleri boyunca da denetlenebilmeleri mümkün olur (Arslan, 2013:13). Bu anlamda katılımcılık, temsili demokrasinin yerine ikame edilecek bir demokrasi modeli önermekten ziyade, bireylerin salt seçmen konumuna indirgenmelerinin önünü kesme, temsili

demokrasilerin boşluklarını doldurma ve daha demokratik bir toplum düzeninin sağlanmasına katkıda bulunma rollerini üstlenmiştir (Yılmaz, 1995:309).

Yine de, temsili demokrasinin bu engellerini aşmak adına öne çıkarılan ve tüm demokratik yönetimler için ortak bir amaç olarak ele alınan katılım kavramının, üzerinde mutabakata varılan kesin bir tanımı olduğu söylenemez (Sezer, 1983:37). Dolayısıyla katılımcılığın tartışmalı bir olgu olduğu kolayca iddia edilebilir (Bulut, 2000:49). Katılım kavramı, katımlı yönetim fikrini uygulamaya dönüştürdüğü için “somut”, kendi içinde değişik biçimler alabileceği için “soyut” bir nitelik taşımaktadır. Esasen, temsili demokrasideki gibi dar bir anlamda, yalnızca seçimlere katılma olarak tanımlanabileceği gibi; geniş anlamda, örneğin bürokrasi ve siyasal karar alma sürecinin her aşamasına katılım olarak da tanımlanabilir (Çukurçayır ve Gökçe, 2007:129). Kimin neye, nasıl, nerede ve ne zaman katılacağı gibi pek çok soruya verilecek yanıtı göre katılım farklı boyutlarda ve şekillerde uygulamaya geçirilebilmektedir (Çukurçayır, 2000). Bu çeşitliliğe rağmen, katılımın genelleyici bir tarifi, politikacılar dışındaki yurttaşların, siyasal kararları etkilemeye çalışmaları olarak yapılabilir (Çukurçayır ve Gökçe, 2007).

Siyasal ve yönetsel olmak üzere iki boyutu bulunan katılımcılık (Buran, 1995:210) siyasal boyutu ile; kişilerin ya da oluşturdukları sivil toplum örgütlerinin kendilerini yöneten kesimin seçim ve eylemlerini belirlemek ve etkilemek için giriştikleri çabaları tanımlamaktadır. Siyasal katılımın biçim ve düzeyleri, siyasal sistemin yapısına, hukuk çerçevesine, kurumlarına, siyasal kültürüne ve sosyo-ekonomik yapısına göre farklılıklar göstermektedir. Yönetsel boyut açısından katılım ise, siyasal ve yönetsel kadroların belirlenmesinden ziyade, siyasal ve yönetsel kadrolarca alınacak olan kararlara halkın ve sivil toplum kuruluşlarının katılımı olarak tanımlanmaktadır. Bu anlamda, temsilcilerin seçiminden ziyade, karar alma süreçlerine bizzat halkın eklemlenmesi talebi, demokratikleşmenin gereği olarak yükseltilmektedir.

Temsili demokrasi bu talebe layığınca cevap verememiş, halkın yönetime katılımını ve yönetimde karar hakkına sahip olmasını yeterince sağlayamamıştır. Böylece, katılımcı demokrasi anlayışı içinde yeni bir yönetim modelinin ortaya

çıkışına yol açmıştır. Bu yeni anlayış, kamusal alan-yerel yönetim ilişkisini içine alan ve kamu-özel-sivil toplum işbirliğine dayanan demokratik yönetim anlayışıdır (Yücetürk, 2002:228). İyi yönetimde, sorumlu, hesap verebilirlik ve açıklık ilkesini gözetken bir hükümet, sivil toplumun aktif katılımının ve hukukun üstünlüğünün varlığını esas almaktadır (Eroğlu, 2010:200).

Bu yönetim modelini temel alan, katılımcı demokrasilerin olmazsa olmaz iki koşulu bulunmaktadır (Şelan, 1998:84). Bunlardan biri iletişim, bilgilendirme, diğeri ise, sivil toplum örgütlenmesidir. Halkın tercihlerinin ve bu tercihlerdeki değişmelerin alınacak siyasal kararları sürekli olarak etkileyebilmesi her şeyden önce iletişimin varlığı ile mümkündür. Bu iletişim de çift yönlü olarak düşünülmesi gereken bir unsurdur. Bilgilendirme ise, halkın tercihlerini oluşturması ve değiştirmesi üzerinde doğrudan belirleyiciliğe sahiptir. Bu anlamda katılımcı bir demokrasinin en temel özelliklerinden birisi halkın doğru ve sürekli bilgilendirilmesidir. Doğru, sürekli ve hızlı bir bilgilendirme de sınırsız bir iletişim özgürlüğü ile sağlanabilmektedir. Burada da en önemli görev bu konuda gerekli ortamı sağlayacak ve hukuki düzenlemeleri yapacak olan merkezi yönetime düşmektedir (Görün, 2006:165).

Katılımcılığın gerçekleşebilmesi için bir diğer koşul toplumun örgütlülük düzeyidir. Diğer bir deyişle, toplumun dinamizmini, değişen tercihlerini siyasal alana taşıyacak olan kuruluşlar sivil toplum örgütleridir. Bireyin etkin bir şekilde siyasete katılabilmesi ancak sivil toplum örgütleri aracılığı ile mümkün olabilecektir. Neticede kapsamlı bir iletişim ve bilgilendirme özgürlüğü yanında sivil toplum örgütleri de katılımcı bir demokrasinin gerçekleşebilmesinde olmazsa olmaz koşulları oluşturmaktadırlar. Böyle bir katılımcı demokrasiye merkezi yönetimlerde olduğu kadar, yerelde de ihtiyaç duyulduğu açıktır (Görün, 2006:166). Çünkü, her ne kadar yerel halkın yine kendisinin seçtiği organlarca yönetilmesi yerel yönetimlerin olmazsa olmaz koşullarındansa da, salt seçimlerin varlığının demokratik bir işleyiş için yeter şart olduğunu öne sürebilmek mümkün değildir. Elbette seçim olmadan demokratik bir yerel yönetim biriminin varlığından söz edilemez; çünkü böyle bir durumda ortaya çıkacak yönetim birimi ancak merkezi yönetimin bir birimi olarak nitelendirilebilir. Bu sebeple, seçimler daha ziyade, demokratik bir işleyişin ilk adımı

olarak ele alınmalıdır. Hedef, yerel düzeyde temsili demokrasi uygulamasından yerel halkın katılımını sağlayacak olan katılımcı demokrasiye geçiş olmalı; bunun için de hem yerel halka hem de yöneticilere önemli roller yüklenmelidir. Ancak, katılımcı demokrasinin yaşamsal boyutlara aktarılmasında örgütlü toplum olan sivil toplum kuruluşlarının da güçlü olması gerekmektedir (Görün, 2006). Dolayısıyla gerçek yerel demokrasiyi tesis etmek, aynı zamanda yerel yönetimlerin etkinliğini ve verimliliğini artırmak için temsili demokrasinin bir adım ötesine geçerek, katılımcı modellerin oluşturulması ve işleyişe kazandırılmasını gerektirir. Diğer bir ifadeyle, yerel alt grupların oluşumunun sağlanmasına yönelik alt yapının hazırlanması, bu gruplara yönetimde etkin ve belirleyici olabilecekleri statülerin kurumsal ve yasal düzeyde sağlanması gerekir. Bu şekilde yerel katılımı güçlendirecek bir yapılanma içinde olan yerel yönetimler, gerek ulusal demokrasi gerekse de yerel demokrasinin gelişmesine yol açabilir. Buna bağlı olarak da bireylerin demokratik tutum ve davranışlarının ve toplumsal eşitlik ile özgürlüğün olumlu yönde gelişeceği varsayılabilir. Son kertede, yerel demokrasi sadece seçimlerde oy kullanma olarak nitelendirilmeyecek, katılım, yönetimin işleyişine yayılmış olarak algılanılabilecektir (Öner, 2000:63). Ancak, yerel halkın ve örgütlü toplumun katılımına yönelik katılımcı mekanizmaların kurumsal olarak oluşturulması yanında bunların katılımcı bir yapı içinde oynayacağı rol de önemlidir. Başka bir deyişle, katılımcı mekanizmaların oluşturulması tek başına yeterli olmayıp, halkın ve örgütlü toplumun bu olgunun içinde yer alması da çok önemlidir. Bu konuda yapılan çalışmalar neticesinde ortaya çıkan sonuçlara göre, yerel halkın ve örgütlü toplumun katılımcı mekanizmalar içinde yer alma konusunda ilgisiz kaldıkları anlaşılmaktadır (Görün, 2006).

Kararların alınmasına ve uygulanmasına halk katılımının sağlanması demokrasinin başlıca kriteridir ve günümüz demokrasilerinin vazgeçilmez bir unsurudur. Demokrasi, günümüzde temsili olmaktan ziyade halkın bizzat kendisinin sorunları ile ilgili çözüm süreçlerine katılmasını ifade eden bir anlayışa işaret eden, katılımcı demokrasi olarak ele alınmaktadır. Yerel yönetimlerin de demokratik bir anlayışla yönetilmesi için, yerel seçimler en büyük önceliğe sahip olsa da tek başına yeterli oldukları söylenemez. Yerel düzeyde demokrasi için, yerel halkın karar alma ve alınan kararların uygulanması için denetim süreçlerine etkin katılımı oldukça

önemlidir (Pektaş ve Akın, 2010). Bu anlamda böyle bir demokrasi anlayışı, yerel toplulukların kendilerini yakından ilgilendiren konularda, kendi kendilerini özgürce, demokratik yol ve yöntemlerle yönetmelerini öngörmektedir (Akgül, 2012:30). Şüphesiz ki, bunun sağlanabilmesi için, çoğulculuk ilkesinin ve halka hesap verebilirlik ilkelerinin gözetilmeleri gerekir.

Yerel yönetimlere halk katılımının sağlanması, yereldeki sorunların daha sağlıklı bir şekilde belirlenmesini sağlamanın yanında, çözümlerin de daha etkili ve tutarlı olmasını sağlar. Çünkü mevcut sorunlar ve alınacak kararlar, doğrudan orada yaşayan insanların hayatını etkilemektedir; bu da, onların mevcut sorunlara daha büyük bir duyarlılıkla yaklaşmalarına sebep olur. Bu sebeple, Pektaş ve Akın'ın da ifade ettiği gibi (Pektaş ve Akın, 2010:30) hakları ve taşınmazları yönetsel yasalar ve kararlardan etkilenecek kişilere konu hakkında fikir beyan etme hakkı tanınmalı ve karar verme süreçlerine faal olarak katılabilmeleri sağlanmalıdır.

1.4.2.2.2. Karar Alma ve Alınan Kararları Yürütebilme Yetkisi

Yerel demokrasilerde, karar organlarının seçimle iş başına gelmesi ve bu karar organlarının bağımsız karar alma yetkilerinin olması gerekir. Çağımız demokrasilerinin en önemli unsuru katılımıdır. Karar alma sürecine halkın katılımının sağlanması zorunlu bir unsurdur (Görmez, 1997:72). Katılımın esas olduğu ve tam ve etkin şekilde yapıldığı seçimlerle iş başına getirilen yerel yönetimlerin, karar alma süreçlerine de halkı dahil etmeleri gerekir. Yerel topluluklara, temsil edici organlar aracılığı ile yerel hizmetler üzerinde uygulanabilir nitelikte kararlar alma, kendi kendilerini, kendi tercihleri yönünde, özgürce yönetme olanağı verilmelidir (Özer, 2000:135). Karar alma ve alınan kararları yürütebilme yetkisi yerel yönetimlere, halk tarafından verilir ve katılımın esas olduğu bir süreçten ibarettir.

1.4.2.2.3. Yetki ve Kaynak Sahibi Olma

Yerel yönetimlerin temsilcisi bulundukları yerel halkın ihtiyaçlarını tam olarak karşılayabilmeleri için yetki ve kaynak sahibi olmaları gerekmektedir (Görmez, 1997). Yerel demokrasi için, yerel yönetimlerin idari ve mali özerkliğe sahip olmaları, kendi gelir kaynaklarını yaratabilmeleri ve bağımsız bir bütçelerinin olması

gerekmektedir. Demokratik yerel yönetimler kendi kadrolarını oluşturabilmeli, personel niteliğini belirleyebilmeli, personelin eğitimi, ödeme ve diğer konularda tam bir takdir yetkisine sahip olabilmelidirler. Yerel demokrasinin varlığı için yetki ve kaynak bakımından güçlü yerel yönetimlere ihtiyaç duyulmaktadır. Güçlü ve başarılı yerel yönetimler iyi işleyen bir yerel demokrasinin ön koşulu olarak kabul edilebilir (Pustu, 2005:130). Yerel demokrasinin sağlanabilmesi için de, halkın seçimi ile iş başına gelen yerel yönetim yöneticilerine, hizmetleri eksiksiz yerine getirebilecek yetkilerin verilmesi ve yöneticilerin kaynakları hiçbir ideolojiye bağlı kalmadan kullanmalarının sağlanması gerekmektedir. Çünkü, yerel yönetim organlarının bağımsız oluşu, bu organların bağımsız karar alabilme yetkisine sahip olmaları, bu kararları bağımsız olarak uygulayabilmeleri, halkın bu kararlara katılabilmesi ve kararları etkileyebilmesi ile mali bağımsızlık gibi ilkeler yerel demokrasinin temel ilkeleridir (Görmez, 1997:196). Yerel demokrasinin gerçek anlamı ile uygulanabilmesi bu unsurların birlikte sağlanabilmesi ile mümkün olmaktadır.

1.4.2.2.4. Yönetmel Açıklık / Şeffaflık

Yerel yönetimlere halkın katılımını ve yerel yönetimleri halkın denetleyebilmesini sağlamak için, yerel yönetimlerde karar verme ve uygulama süreçlerinin kamuoyuna açık olması gerekmektedir. Katılımla ilgili bütün yol ve yöntemler açıklığı da gerektirmekte, yerel halkın belediyelere daha yakın olma isteği, açıklık ve katılımı zorlamaktadır (Yalçındağ, 1995:25).

Açıklık, katılım ve denetim araçlarından en etkin biçimi ile yararlanmanın yolu belediyelerin tüm faaliyetlerinden halkı tam anlamıyla haberdar etmeleri ile mümkündür. Halkın etkin bir biçimde bilgilendirilmesinin, karşılıklı iletişime dayanan iki yöntemi bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, yerel halkın belediyeden bilgi isteme hakkının olmasıdır. Yerel halk bu hak bağlamında ve belli sınırlamalar dâhilinde, yerel yönetici ve idarecilerden faaliyetleri ile ilgili bilgi ve belge isteyebilme hakkına sahiptir. Bir diğer yol ise yerel yönetimlerin kendi girişimlerini “tanıtım” yoluyla halka duyurmasıdır. Ülkemizde belediyeler imar planlarını kopyalayarak dileyenlere ücreti karşılığında verebilir. Belediye meclisi toplantı tutanak özetlerinin ilan edilmesi ise bilgi aktarımı örneği olarak sunulabilir. Tüm bu

uygulamalar yerel yönetimlerde açıklık açısından önemli uygulamalardır (Üste, 2005:53).

Belediyelerin halka yakınlaştırılması, belediye çalışmalarında açıklık sağlanması, halkın etkin katılımı ve böylece hemşerilerin belediyelerini daha bilinçli bir şekilde denetlemesi büyük bir yarar sağlamaktadır. Halka yaklaşma çabaları neticesinde, yönetilen ve yöneten ilişkilerinin bu sayede bir bütünleşme getireceği düşünülmektedir. Bu da ortak amaçlara ulaşmada uyum ve desteği sağlayacak bir durum olarak görülmelidir (Toprak, 1997:47).

Demokratik bir anlayışla yönetilen yerel yönetimlerde halkın katılımı esastır. Karar alma ve denetim süreçlerine doğrudan katılımı beklenen halka, hem yaşadığı yerin sorunları ve ihtiyaçları hakkında hem de yerel yönetim temsilcilerinin faaliyetleri hakkında sürekli ve düzenli bir bilgi akışı sağlanması büyük önem arz etmektedir. Bu sürekli ve düzenli bilgi akışının varlığı, doğrudan yönetimlerin şeffaflığına bağlıdır. Yerel yönetimlerin şeffaflığı olarak kavramsallaştırılan, halkın yerel hizmetlerle ilgili bilgileri öğrenebilme hakkına sahip olması, yerel yönetimlerin de bu bilgi akışını sağlamakla yükümlü olması durumudur. Ancak bu hak sayesinde halk yerel yönetimleri tanıyabilir, doğru ve ihtiyacı olan hizmet talebinde bulunabilir ve taleplerin uygulamaya konulup konulmadığının takibini yapabilir. Halkın yerel basın, gazete, televizyon gibi iletişim organları tarafından ya da doğrudan halk meclislerine katılım ile yerel yönetimlerin faaliyetleri hakkında bilgilendirilmesi halkın yerel yönetimleri daha efektif bir denetime tabi tutmasını mümkün kılar. Yerel yönetimlerin başına getirilenlerin halka yaklaşma çabaları da halk ve yönetim arasındaki ilişkileri olumlu yönde arttırabilir. Bu da, sonrasında ortak amaçlara yönelik tüm girişimlerde karşılıklı uyum ve desteği mümkün kılabilir (Akgül, 2012:27).

Yerelde oluşturulan ve varlık nedeni yerele hizmet etmek olan yerel yönetimlerin planları, programları ve uygulama kararları üzerinde yerel halkın bilgi edinme hakkı, doğru seçimler yapabilme ve ihtiyaçlarını doğru ifade edebilme açısından önemlidir (Özer, 2000:135). Bu hakkın kullanılabilmesi için, yerel otoriteler ile halk arasındaki iletişim kanallarının iki yönlü olarak aktif olması

gerekir. Bilgilendirilmiş bir kamuoyunun, katkısı ve görüşü olmadan demokratik bir yerel yönetimden söz edilemez (Hill, 1974:87). Harcamaların hizmetlere harcanma oranı konusunda yerel sakinler bilgilendirilmeli, meclis toplantıları ve hesaplar denetime açık olmalı, yerel halkın şikayetleri araştırılıp, görüşleri dikkate alınmalıdır. Yerel halkla iletişim için özellikle basın araçlarından faydalanılmalıdır. Çünkü, basın araçları yerel halk ile yönetim arasında karşılıklı bilgi alışverişinin en kısa yoldan sağlanabilme araçlarının başında gelmektedir. Yerel demokrasinin en önemli unsuru olan halk katılımının sağlanması için halkın demokrasi bilincinin gelişmiş olması önemlidir. Demokrasinin yerel demokrasi niteliğini kazanması; demokrasinin tüm kurum ve kurallarının sivil toplum örgütleri ve geniş halk kitleleri tarafından benimsenmesi, korunması ve demokrasinin bütün kesimler için aynı ölçüler içerisinde istenmesi anlamına gelmektedir (Pustu, 2005:129).

1.4.2.2.5. Çoğunluk

Atina demokrasisinde nüfusun azlığı halkın kendisini direkt olarak temsil etmesine imkan sağlıyordu. Nüfusu milyonları aşan devletler için bu temsil sorunun çözümü adına, çoğunlukçu demokrasi anlayışı öne çıkmıştır (Ağaoğulları, 2000:72). Çoğunlukçu demokrasi anlayışı, milli irade ya da genel irade olarak adlandırılan ve çoğunluk iradesi olarak ortaya çıkan iradenin daima kamunun iyiliğine yöneldiği, toplumun ortak çıkarı ile çoğunluğun çıkarının asla çatışmayacağı varsayımından hareket eder. Dolayısıyla, çoğunlukçu demokrasi anlayışında eğer çoğunluk iradesinin daima halkın ortak iyiliğine yöneldiği ve asla yanılmadığı kabul edilirse, o zaman bu iradeyi sınırlayacak, azınlık haklarını çoğunluk karşısında koruyacak ve güvence altına alacak tedbir ve kurumlara da gerek kalmayacak; hatta bunlar zararlı sayılıp reddedilecektir (Özbudun, 1995:12). Herhangi bir konuda çoğunluğun iradesi bir defa belirdikten sonra, bundan böyle bu iradenin karşısında hiçbir biçimde sınırlayıcı ve kayıtlayıcı bir kuvvet çıkamayacaktır. Çünkü böyle bir durumda bu iradenin gerçekleşmesi engellenmiş olacak ve bu da demokrasi ile çelişecektir (Kapani, 1993:169). Bu demokrasi anlayışı azınlığın haklarını korumak için olsa bile çoğunluğun iradesini kısıtlayabilecek hiçbir unsuru kabul etmediği için "mutlak" bir niteliğe sahiptir. Bu nedenle çoğunlukçu demokrasi anlayışına göre çoğunluk iradesi hiçbir zaman yanılmaz; sürekli biçimde halkın ortak iyiliğini yansıtır ve bundan

dolayı da çoğunluk karşısında azınlıkta kalan görüş yanlıştır ve bunun halkın ortak iyiliğini temsil etme imkanı yoktur. Dikkat edilirse bu demokrasi anlayışının mantığında sürekli biçimde demokrasinin ve dolayısıyla çoğunluk iradesinin hep olumlu yorumlanması gereği yatmaktadır ve burada sürekli olarak, genel iradenin, alacağı kararlarla adaleti sağlayacağına iyi niyetle inanmak gerekmektedir (Akal, 1999:33).

Aslında bu anlayış sayı üstünlüğüne dayanan iradeye sırf bu özelliğine dayalı olarak üstünlük sağlamakta ve onu toplumdaki "mutlak doğru" konumuna getirmektedir. Dolayısıyla bu demokrasi anlayışında yurttaşların belli aralıklarla kullanacakları oy hakkından başka hak ve özgürlükleri olamaz; çünkü çoğunlukçu demokrasi anlayışında bu sayı üstünlüğünün karşısında bu biçimdeki ayrıcalıklar bir anlam ifade edemez (Özbudun, 1995:12). Oysa çoğunlukçu demokrasi anlayışındaki temel vurgulardan farklı olarak günümüzde demokrasi, çoğunluğun yönetiminden daha fazla bir anlam taşımaktadır. Bugün, çoğunluğun despotizmine karşın çoğulculuğun gözetilmesi talebi yükseltilmektedir.

Küreselleşme ile birlikte tek kimlikli bireyler dünyası, yerini, çok kimlikli, farklılıklarının tanınmasını bekleyen bireylerin dünyasına bırakmıştır. Bu çok kimlikli dünya içinde, çoğulculuğun gözetilmesi daha da büyük önem kazanmıştır. Küreselleşme ve yerelleşme atılımları ile çok kimlikliliğin yanında, çoğulculuk da sosyal ve siyasal teoride en sık atıfta bulunulan kavramlardan biri olarak tekrar öne çıkmaya başlamıştır. Çoğulculuk, liberal yaklaşımın da temel unsurlarından biri olarak, toplumdaki tüm grupların ve azınlıkların düşüncelerini serbestçe ifade edebilmelerini, siyasi konularda söz sahibi olmalarını, örgütlenebilmelerini ve iktidara gelebilme olanaklarına sahip olmalarını ifade eder (Taylan, 2009:94). Çoğulculuk ilkesi, farklı dil, din, etnik kökenlerin varlığını tanır ve farklı düşüncelerin ifade edilmesi için gerekli olan kanalların açılmasını önemser. Dahası, bu grupların varlıklarının tanınması ile de yetinmeyerek devletin temel amaç ve görevlerinin de buna göre belirlenmesi gerektiğini iddia eder.

Birey temelli ve kimlik siyasetine dayanan çoğulcu paradigmada devlet, karar alma sürecinde karar verici olmaktan ziyade tarafsız bir hakem rolü üstlenmelidir. Çoğulcu yaklaşıma göre yerel yönetimler başlı başına bir yönetim mekanizmasıyken, merkeziyetçiliğin egemen olduğu toplumlarda çoğulculuk kuramı biçimsellikten öteye geçememektedir. Ulusal ölçekte temsili bir düzeyde kalan demokratik katılım, yerel ölçekte daha doğrudan, aktif ve sürekli bir içerik alabilmekte, bu da yönetimde farklı kimliklerin görünürlüğünü ve etki alanını arttırabilmektedir. Bu anlamda çoğulculuk kuramının ardında yerel yönetim söyleminin durduğu söylenebilir (Koç, 2009:94).

1.4.2.3. Yerel Demokrasinin Genel İlkeleri

Yerel yönetimler halka en yakın yönetim grubu olduklarından halkın sınırsız ihtiyaçlarını yakından tanımalı ve uygun hizmetleri yerinde ve zamanında ihtiyaç sahiplerine ulaştırabilmelidirler. Bunun etkin bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için yerel demokrasinin şartları sağlanmış, yönetimde halk katılımı esas alınmış olmalıdır. Yerel yönetimlerin, kimi demokratik işlevi yerine getirebilmeleri için bazı yerel demokrasi ilkelerini uygulayabilmeleri gerekmektedir.

Bu ilkeler, demokratik davranış ilkesi, etkinlik ve verimlilik ilkesi, sosyal adalet ilkesi, tarafsızlık ilkesi ve açıklık ilkesi olarak sıralanabilir.

1.4.2.3.1. Demokratik Davranış İlkesi

Yerel yönetimler her ne kadar özerk bir yapıya kavuşturulmaya çalışılsa da birçok uygulama alanında sınırlı olanaklara ve yetkilere sahiptirler. Buna rağmen yerel yönetimlerin işlevlerini yerine getirebilmeleri için mümkün olabildiği ölçüde yerel demokrasiye bağlı olmaları gerekmektedir. Yerel yönetimler ile demokrasi arasındaki ilişki yukarıda da ifade edildiği şekliyle kendi kendini yönetme ilkesinin bir yansımasıdır. Bu bağlamda, demokrasinin işlerlik kazanması ve sürdürülebilmesi genel anlamda halkın katılımına bağlıdır (Görmez, 1987:133).

Halk katılımı demokrasinin en önemli unsurudur. Yerel topluluklara, temsil edici organlar aracılığıyla, yerel hizmetler üzerinde uygulanabilir nitelikte kararlar

oluşturarak, kendi kendilerini tercihleri yönünde ve özgürce yönetme olanağının verilmesi gerekmektedir (Özer, 2000). Bu bağlamda incelendiği zaman yerel yönetimlerin görevleri önem arz etmektedir. Bireylerin demokrasi kavramına ve onun uygulanmasına adaptasyonunu ve alışkanlığını sağlamak yerel yönetimlerin önemli görevleri arasında yer almaktadır. Yerel sorunları olgun bir şekilde tartışmak ve sonuca hoşgörü çerçevesinde ulaşmak bu düzlemde öğrenilebilecek şeyler olarak görülmektedir (Görmez, 1997:63). Yerel düzeyde temsilcisini demokratik bir şekilde seçen halk, ülke düzeyinde de temsilcisini demokratik bir şekilde seçecektir. Yöneticilerin küçük yerleşim birimlerinde yaşayan vatandaşlarla karşılıklı etkileşim içinde bulunmasını sağlayan araçların başında yerel yönetimler gelmektedir. Buralardaki temsilciler, yerel halkın isteklerine cevap vermek ve bu istekleri değerlendirerek bir sonuca ulaştırmak zorundadırlar. Bu demokratik alışkanlıklar ve yöntemler iyi işletilebildiği takdirde, ulusal meclislerin de başarılı bir demokratik katılım aracı olabileceği iddia edilebilir (Tortop, 1992:3).

1.4.2.3.2. Etkinlik ve Verimlilik İlkesi

Genel olarak, yerel yönetimlerin önemi, hizmetlerdeki başarıları üzerinden değerlendirilmektedir. Yerel hizmetlerdeki başarının ölçümü yerel halkın ihtiyaçlarının karşılanma derecesi ile ölçülmektedir. Yerel yönetimlerin yerel halkın ihtiyaçlarını karşılarken modern yöntemlerden yararlanmaları özellikle personel seçiminde bu olguyu dikkate almaları önemlidir. Yerel yönetimlerin, hizmetin gerektirdiği niteliklerle donatılmış, yetenekli ve üretken personel istihdam etmeleri gerekmektedir. Çünkü yerel yönetimdeki başarı genel anlamda işin gereklerine göre hareket eden personel ile sağlanmaktadır (Tortop, 1992:3).

Yerel yönetimlerde başarının sağlanabilmesi için, etkin bir yönetim gerekir. Bu etkin yönetimin sağlanmasının koşulları aşağıdaki gibidir (Coşkun, 1999:106):

- Hizmet alanları sınırlarla belirlenmelidir,
- Kaynak israfını azaltmak için yerel yönetim birimlerinin sayısı azaltılmalıdır,
- Yerel hizmetleri uygulamada uzmanlaşma esas alınmalıdır
- Yerel yönetimler etkinlik sağlamak için birlikler biçiminde üst birimler oluşturarak her konuda yardımlaşma yoluna gitmelidirler.

Yerel yönetim kuruluşlarının başında gelen belediyeler halkın ihtiyaçlarına cevap vermek zorunda olan kurumlardır ve yerel halkın ihtiyaçlarını karşılamakla yükümlüdürler. Ancak bu anlayış ile hareket eden yerel yönetimlerin etkin bir yerel hizmet verebilecekleri kabul edilmektedir (Atasoy, 1992:112). Belediyeler, şehir insanının sosyo-ekonomik ve kültürel ihtiyaçlarını karşılamak için gerekenleri yapmakla yükümlüdürler (Üste, 2005:53).

Türkiye’de yerel yönetimler reformları kapsamında hazırlanan, “Belediye Kanunu” ile getirilen düzenlemelerle, belediyenin kuruluş koşulları yeniden düzenlenmekte ve ölçeği büyütülmektedir. Belediye kurulmasında, nüfusun 2000’den, 5000 çıkarılması, ölçek ekonomisi ile ilgili bir husustur. Küçük belediyelerde, hizmetlere ilişkin birim maliyetler ve kişi başına düşen ortalama maliyetler, optimal ölçekteki belediyelerle kıyaslandığında daha yüksek olmaktadır. Bu doğrultuda, 2008 yılında çıkarılan “5747 sayılı Büyükşehir Belediyesi Sınırları içerisinde ilçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” ile nüfusu 2000’nin altına düşen 862 belde belediyesi kaldırılarak, köy statüsüne dönüştürülmüş, 50 bucak kaldırılmış ve 43 yeni ilçe kurulmuştur. Gerçekleştirilen bu düzenlemeler, belediyelerin daha etkin ve verimli çalışmaları için önemli birer yenilik olarak kabul edilmektedir (Eryılmaz, 2008:151).

6.12.2012 tarihinde Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren 6360 sayılı "On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" ile bir yandan mevcut 16 ile ek olarak 13 ilde daha büyükşehir belediyesi kurulması sağlanırken diğer yandan da büyükşehir belediyelerinin sınırları il sınırlarına kadar genişletilmektedir. Yapılan düzenlemeyle büyükşehirlerin sınırları bulundukları ilin mülki sınırlarına kadar genişletilmiştir. Böylece Cumhuriyet tarihinde ilk kez 2004 yılında sadece İstanbul ve Kocaeli illeri için geçerli olan büyükşehir belediye sınırlarının il sınırlarına kadar genişletilmesi uygulamasının kapsamı genişletilmiştir. Bu yasayla yeni eklenenlerle birlikte 29 büyükşehir belediyesinin sınırları il sınırları ile örtüşmekte ve bu illerdeki il özel idarelerinin tüzel kişiliğine son verilmiştir. Bu değişiklikle il sınırları içinde yer alan tüm belde belediyelerinin kapatılmaları ve

mahalle statüsü ile bulundukları ilçe belediyesi bağlanmışlardır. Buna göre, büyükşehir belediyesi olan yerleşmelerde toplam 1022 adet belde belediyesi kapatılarak bu yerleşmelerin planlama yetkileri ilçe ve büyükşehir belediyelerine aktarılmıştır (Ersoy, 2014).

İl sınırında büyükşehir modeli esasen yerel yönetim sisteminde ölçek optimizasyonuna yönelik bir yeniden yapılandırma girişimidir. Pilot uygulamanın İstanbul ve Kocaeli’nde tecrübe edildiği bu model, yapılan son değişikliklerle hem diğer on dört büyükşehir belediyesine yaygınlaştırılmış, hem de yeni kurulan on üç büyükşehirde de bu modelin uygulanmasına geçilmesine karar verilmiştir. Bir kamu hizmeti hangi ölçekte üretildiğinde daha hızlı, daha kaliteli ve daha düşük maliyetle sunulur ve kamu kaynakları daha etkin bir şekilde kullanılırsa, o ölçek optimal ölçektir. Bu çerçevede son yapılan değişikliklerle, bir yandan merkezden sunulması optimal olmayan kamu hizmetleri yerel yönetimlere devredilirken, diğer yandan da optimal ölçeğin altında olmaları nedeniyle bazı yerel yönetim birimleri kapatılarak ve/veya birleştirilerek yerel yönetimlerde optimal ölçek düzeyine ulaşılması hedeflenmektedir. Türkiye’de merkezi yönetimin yetkilerinin yerel yönetime devredilmesinin rasyonelleri konusunda genel bir aşinalık olmakla birlikte, yerel yönetim birimlerinin daha optimal bir ölçeğe göre yeniden düzenlenmesinin rasyonelleri konusunda aynı tespitin yapılması o kadar kolay değildir. Bu nedenle, çok küçük ölçekli yerel yönetim birimlerinin kapatılması ve/veya birleştirilmesi ve büyükşehir belediyelerinin hizmet sınırlarının genişletilerek sayıca da artırılması yoluyla yerel yönetimlerde optimal hizmet ölçeğine ulaşma hedefinin rasyonellerine değinmekte yarar vardır. Ölçek optimizasyonun yararları şöyle sıralanabilir (Bingöl, Yazıcı, Büyükkın, 2013:43,44):

1. Ölçek büyümesi hizmet sunum kapasitesini büyütürken, birim başına hizmet maliyetlerini azaltacak ve kaynakların daha etkin kullanımını sağlayacaktır.
2. Ölçek büyümesi ile birlikte insan kaynakları kapasitesi gerek niteliksel gerekse niceliksel olarak artacaktır.
3. Seçmenlerin daha büyük bir ölçekte seçim yapma imkanı, karar organlarında görev alan seçilmiş temsilcilerin çeşitliliği ve sofistikasyonu açısından yararlar sağlayacak, daha uzmanlaşmış komisyonlar kurulabilecektir.

4. Araç, gereç ve ekipman parkı gerek niceliksel gerekse niteliksel olarak artış gösterecek; aynı havuzdan kullanım imkanı ise verimliliği artıracak ve israfı azaltacaktır.
5. Ölçek büyümesi ile sağlanan kaynak artışı ve nitelikli personel istihdamı hizmetlerin sunumunda daha ileri teknolojilerden yararlanmayı da mümkün kılacaktır.
6. İşbölümü ve uzmanlaşma artacak; böylece bir yandan verimlilik yükselirken diğer yandan maliyetler düşecek ve kaynaklar daha etkin kullanılacaktır.
7. Kentin bütününe kapsayan imar planlarının yapılması mümkün hale gelecek; parçacıl, birbiriyle çelişen planların uygulamada doğurduğu sıkıntılar ortadan kalkacaktır.
8. Birden fazla belde ve/veya ilçeyi sınırları içine alan daha büyük ölçekli projeleri hayata geçirmek kolaylaşacaktır.
9. İl genelinde koordinasyon gerektiren hizmetlerin sunulmasında yaşanan koordinasyon eksiklikleri ortadan kalkacak; böylece hizmetler daha hızlı ve etkili bir şekilde sunulabilir hale gelecektir.
10. Kentin bütününe ilgilendiren hizmetlerin tek noktadan yönetilmesi kaynakların kullanımı ve sahip olunacak imkanlar açısından daha adil bir dağılıma imkan verecektir.
11. Tüm bu avantajların bir sonucu olarak, hizmetlerin sunumunda kalite, hız, ekonomiklik ve verimlilik artacağından; nihai olarak hizmetlerden yararlanan halkın memnuniyeti de artacaktır.

1.4.2.3.3 Sosyal Adalet İlkesi

Yerel yönetimler genel anlamda demokrasinin başlangıç yeri olarak kabul edilebilir. İnsan haklarına saygı, halk katılımı gibi bireyi merkez edinen düşünceler de yerel yönetim anlayışının merkezinde bulunmaktadır. Belediye sınırları içerisinde, hiç kimseye ikinci sınıf insan muamelesi yapılamaz. Vatandaşlar arasında birlik ve beraberlik düşüncesinin oluşturulabilmesi ve geliştirilebilmesi için belediyeler adaletli davranmak zorundadırlar. Tüm bu nedenlerle yerel yönetimlerin halkın herhangi bir kesimi arasında ayırım yapması söz konusu olmamalıdır. Bu bağlamda

bölgelerarası gelişmişlik farklarını azaltmak üzere yapılan çalışmalar önemli bir gerekliliğe işaret etmektedir (Üste, 2005:53).

Günümüz dünyasında, farklı toplumların, farklı gelişmişlik düzeylerinde oldukları aşikardır. Gelişmişlik düzeyleri arasındaki bu farklar da sosyal adaletin sağlanması açısından engel teşkil etmektedirler. Özellikle dünya üzerinde açlıktan ölen insanların varlığı insan haklarındaki ihmalleri gözler önüne sermektedir. Ülkemizde de görülen bölgeler arası gelişmişlik düzeylerindeki farklılıklar yerel demokrasi ve sosyal adaletle gölge düşürür niteliktedir. Bu adaletsizliğin giderilmesinde şüphesiz ki yerel yönetimlere de önemli görevler düşmektedir. Bu konudaki her türlü girişim sosyal dayanışma ve adaleti arttıracaktır (Tortop, 1992:3).

1.4.2.3.4 Tarafsızlık (Yansızlık) İlkesi

Bu ilkeye göre, yerel yönetimler temsil ettiği bölgelerdeki tüm vatandaşlara eşit düzeyde hizmet vermelidir. Yani yerel yönetimlerin verdikleri hizmetlerde tarafsızlık ilkesi esastır. Yerel yönetime seçilmiş yöneticiler hangi siyasal partiye üye oldukları ya da seçildiklerini göz önünde bulundurmadan halkın tamamına eşit hizmet vermek durumundadırlar.

Tarafsızlık ilkesinin uygulanması bağlamında, en önemli alan personel seçimidir (Çitçi, 1996:7). Bir yerel yönetim kuruluşunda siyasi nedenlerle yapılan seçim ve hizmetler toplumda olumsuz sonuçlar doğurmaktadır (Tortop, 1992:4). Belediye başkanlarının yerel halk tarafından doğrudan seçilmesi etkili bir yönetim sistemidir. Belediye başkanının ve adaylarının seçimlerden önce diğer siyasi partilerle uzlaşmacı bir tutum sergilemeleri önemlidir. Nitekim diğer parti seçmenleri de belediye başkaları için potansiyel seçmendir ve hizmet kapsamındadırlar. Ayrıca belediye başkanlığı seçimlerinin, merkezi genel seçimlerin aksine zaman zaman partilerden ziyade kişilere göre yapıldığı görülmektedir.

Yerel yönetimlerde demokrasinin sağlanabilmesi için, yerel yönetimlerin özerkliğinin sağlanmış olması gerekmektedir (Tortop, 1992). Yerel yönetimlerde demokratik anlayış ve özerklik, hizmet aşamasında tarafsızlık ilkesi ile birlikte

yürütülmeli ve verilen hizmetler hakkında şeffaflık ve açıklık ilkeleri gözetilerek halk bilgilendirilmelidir.

1.4.2.4. Yerel Demokrasi Açısından Katılım Mekanizmaları

Gerçek demokrasi modeline ulaşabilmek için gereken halk katılımını en üst düzeyde sağlamaya elverişli, demokrasinin temel ilkelerini daha kolay hayata geçirebilen yerel yönetimler, demokrasinin pekiştirilmesi ve geliştirilmesi adına büyük pay sahibidirler (Yaylı ve Pustu, 2008). Bu görevi layığıyla yerine getirebilmek adına yerel yönetimlerin hizmet sunduğu halkın gereksinimlerini ve itirazlarını anlayabilmek ve o doğrultuda hareket edebilmek namına, halkın katılımı için çeşitli yol ve yöntemleri tanıması ve hayata geçmesi için gerekeni yapması gerekir. Halkın doğrudan karar vermesine imkan bulunmadığı durumlarda dahi yereli ilgilendiren her konuda ve her aşamada halkı yönetime katacak mekanizmaların geliştirilmesi gerekmektedir. Halk, katılma mekanizmalarını kullanarak, bir yandan karar alma sürecine katılırken bir yandan da etkin bir denetimi gerçekleştirecek araçlara ve temsilcileri görevden alma yetkisine sahip olacaktır. Bu amaçla kullanılacak olan katılım mekanizmaları, geleneksel ve modern (çağdaş) olmak üzere iki ana başlık altında incelenebilir (Çukurçayır, 2011).

Yerel demokrasi açısından geleneksel katılım mekanizmaları, seçimler, halk oylaması (referandum), halk vetosu, halkın kanun teklifi ve recall olarak sıralanabilir. Seçim, özellikle temsili demokrasilerde en yaygın olarak kullanılan katılım mekanizmalarından biridir. Seçimler, günümüzde belirli aralıklarla uygulanmakta ve karar alma mekanizmalarında görev alacak olan temsilcilerin halk tarafından seçilmesine olanak vermektedir. Daha önceki bölümlerde de tartışıldığı üzere, halkın etkin bir katılımının sağlanması açısından, temsili demokrasilerin kimi eksiklikleri, seçimlerin yanısıra başka katılım yöntemlerini zaruri kılmaktadır. Zira, ancak daha katılımcı bir demokrasi modelinin geliştirilmesi ile halkın siyasete ilgisizliği giderilebilecek, küçük toplumsal gruplar demokratik sürece katılabilecek ve yabancılaşma önlenebilecektir (Çukurçayır, 2011). Bu anlamda, vatandaşların seçimlere katılım oranlarının yüksek olmasının – Türkiye için bu oranın yüksek

seyrettiği söylenebilir - tek başına siyasal kültürün yerleşikliğine işaret etmediğini ifade etmek gerekir (Şinik, 2012).

Yerel referandum ise belirli konularda ve kanunlarda yerelde yaşayan halkın, halkoyuna başvurulmasıdır. İspanya, Almanya, İsveç, Finlandiya, İtalya Portekiz ve İsviçre’de üç ayda bir referandum yapılması söz konusu olabilmektedir. Türkiye’nin aksine bir çok ülkede yerel referandum anayasal dayanağa sahiptir. 5393 sayılı Belediye Kanunu, belediye yönetimine halkın katılımı ve yerel demokrasi açısından önemli ilkeler getirmişse de, bir yerel katılım mekanizması olarak referanduma kanunda yer verilmemiştir (Çelik ve Usta, 2010). Yalnızca kısıtlı bir anlamda referandum bu kanunda yer bulmuştur. Kanunun öngördükleri; köyün belediyeye dönüşüm isteği üzerine yapılan referandum (5393 Sayılı Belediye Kanunu, m. 4) ve köy ve belde katılmaları ve birleşmelerine ilişkin yapılan referandumlardır. (5393 Sayılı Belediye Kanunu, m. 8) (Şinik, 2012). Yerel yönetimler için yerel referandum yapma yetkisinin genişletilmesi ve anayasal güvence altına alınması, yönetim ilkesi ekseninde birlikte hareket edilerek kentteki sorunlara çözüm aranması ve yerel demokrasinin pekiştirilmesi adına oldukça önemli bir adım olarak kabul edilebilir. Bir diğer yerel katılım mekanizması olan ‘halk vetosu’ kapsamında ise halk, kendi seçtiği temsilcilerinden oluşan parlamentonun çıkardığı bir kanunu veto edebilme hakkına sahip bulunmaktadır. Referandum ve halkın vetosunun yanısıra, parlamentoya kanun teklifi verebilme hakkı anlamına gelen halkın kanun teklifi de yarı doğrudan demokrasilerde halkın egemenliğini kullanmasına izin veren bir diğer katılım mekanizmasıdır (Dursun ve vd., 2011). Ne var ki uygulanmaları sıklıkla yüksek maliyetlere neden olabildiği ve karar alma süreçlerinde gecikmelere yol açabildiği için referandum, halkın kanun teklifi, halk vetosu gibi araçlar çok sınırlı uygulama alanı bulabilmektedir (Gündüzöz, 2013).

Günümüz demokratik toplumlarında katılımcı demokrasinin güçlendirilmesi genel kabul görmektedir. Vatandaşların kendilerini ilgilendiren siyasal ve yönetsel kararlara katılımını sağlamak üzere ulusal ve yerel düzeyde çeşitli demokratik yöntemler benimsenmektedir. Seçmenlerin yerel sorunlara ilgisini çekmek ve bu sorunların çözümüne katkı sağlamak üzere uygulamaya konulan yöntemlerden birisi yerel referandumdur. Seçmenleri birer aktif demokratik birey durumuna getiren yerel referandumun ayırt edici özelliği temsili demokraside yaşanan sıkıntıların

çözümünde oldukça işlevsel olabilmesidir. Referandum, yerel katılımın tipik uygulamasıdır ve iki seçim arasında katılım ve karar alma fonksiyonlarını birleştiren tek uygulama olarak nitelendirilmektedir. Referandum, belirli bir coğrafi alanda yaşayanların kendilerini ilgilendiren ve yöne halkına önemli mali yükler getiren kararlarda kullanılan bir katılım yöntemi olarak demokratik rejimlerde yenilenmesinin bir aracı olarak görülmektedir. Referandum sayesinde seçmenler yerel referandum vasıtasıyla kendi yaşam çevrelerini etkileyebilecek nitelikteki sorunların çözümüne ve kararların alınmasına ortak olmaktadır. Bu anlamda katılımcı demokrasi aracı olarak yere referandum, seçmenleri sadece tüketici ve hizmet bekleyen konumda çıkararak onları sorumluluk almaya ve yerel yaşamın sorunlarına ilgisiz kalmamaya teşvik eder. Yerel referandum, yerel işler konusunda kamusal bilincin oluşmasına ve kamuoyunun duyarlılığının gelişimine katkı sağlamakta ve temsili demokrasinin sorunlarının çözülmesinde önemli bir açılım getirmektedir (Şengül, 2007: 183,186,195).

Geri çağırma (recall) ise seçmenler tarafından belli şartlara bağlı olarak halk oylamasıyla seçilmiş kişi ve organların görevlerine son verilebilmesini sağlayan, seçmenlerin mahalli idareler üzerinde denetimine izin veren bir mekanizmadır. Amerikan sisteminde ulusal düzeyde uygulanmayan, sadece bazı eyalet ve mahalli idarelerde uygulamada olan geri çağırma (recall) mekanizması, Türk mahalli idare sisteminde uygulanmamaktadır (Gözler, 2011). Fakat 12.11.2009 tarihinde kamuoyuna deklare edilen yeni Köy Kanunu Tasarı Taslağında geri çağırma mekanizması bir öneri olarak sunulmaktadır. Köy idarelerinde görevini sağlıklı şekilde yerine getirmeyen köy organlarının seçmenler tarafından seçim beklemeden görevlerine son verilmesi öngörülmektedir. Bu açıdan köy idarelerindeki geri çağırma uygulamalarının pilot uygulama niteliğinde olduğu söylenebilir (Gündüzöz, 2010). Bu pilot uygulamaların uzun vadede yerel demokrasiye olumlu katkıları olacağı öne sürülebilir. Bir diğer olumlu gelişme de, belediyelere ve İl Özel İdarelerine kamuoyu yoklaması ve araştırma yapma yetkisinin tanınmış olmasıdır. 5393 sayılı Belediye Kanunu'na göre;

“Belediye, belde sakinlerinin belediye hizmetleriyle ilgili görüş ve düşüncelerini tespit etmek amacıyla kamuoyu yoklaması ve araştırması yapabilir.” (Madde 15)

Modern (çağdaş) katılım mekanizmaları; planlama çemberleri, gelecek atölyeleri, yuvarlak masa toplantıları ve forumlar, kamuoyu yoklamaları, halk toplantıları, meclis toplantılarına katılım, iletişim demokrasisi (internet, telefon, dilekçe) sivil toplum örgütleri, Yerel Gündem 21 ve kent konseyleri olarak sayılabilir. Gelecek atölyeleri, geleceğe ilişkin dileklerin ve umutların dile getirildiği, uzun vadede toplumsal ve ekolojik planlamaların yapılması ve gerçekleştirilmesi adına bir araya gelen atölyeler olarak görülebilir. Yuvarlak masa toplantıları ise, genellikle masaya yatırılan sorunların uzmanları tarafından oluşturulan ve bu sorunların çözümlerinin tartışıldığı birimlerdir. Bu anlamda, gelecek atölyelerinin aksine yuvarlak masa toplantıları, uzmanlarca yürütülmesi bakımından genel manada bir halk katılımına izin veren bir mekanizma olarak görülmez. Planlama çemberlerinde ise uzmanlar ile halk biraraya gelir. Rastlantısal örnekleme yöntemiyle halk arasından seçilen bir grup, uzmanlarla beraber kente dair planlama sorunlarına yönelik olarak çalışma yürütür. Halk toplantıları, yerel yönetimlerin yürüttükleri faaliyetler ve aldıkları kararlar hakkında halkın bilgilendirilmesini sağlar. Bu toplantılar, alınan karar ve yürütülen faaliyetlerin tartışılması için yöneticilerin, uzmanların ve halkın biraraya geldiği toplantılardır. Meclis toplantılarına katılarak da benzeri bir şekilde, halk dilek ve sorunlarını doğrudan yönetime aktarmaktadır. Bu çalışmada da detaylı olarak tartışılan kent konseyleri ve Yerel Gündem 21’in yerel ve katılımcı demokrasinin pekiştirilmesi açısından önemi açıktır. Bu anlamda, tüm bu modern katılım mekanizmalarının halkın doğrudan katılımına daha elverişli bir şekilde işlerlik gördükleri söylenebilirse de bu katılım mekanizmaları henüz geleneksel katılım mekanizmaları kadar yaygın bir kullanım alanı bulamamıştır (Çukurçayır, 2011).

Yeni Yerel Yönetimler Kanunları çerçevesinde Türkiye’de yerel katılım mekanizmaları şöyle (Şengül, 2007):

- Bilgi edinme
- Hemşehri sıfatının kazandırılmasıyla etkinliklere katılım
- Meclis toplantılarına katılım

- Kararların halka duyurulması
- Belediye olma sürecinde halkın oyuna başvurulması
- Stratejik planların hazırlanmasında sivil toplumun katılımının sağlanması
- Kamuoyu yoklaması
- Gönüllü katılım
- Kent Konseyleri
- İhtisas komisyonlarına katılım
- Referandum

1.4.2.5. Türkiye’de Yerel Demokrasinin Tarihsel Gelişimi

Osmanlı Devleti’nden Tanzimat’a kadar ki dönemde yerel yönetim anlayışı bugünkü yerel yönetim anlayışından ayrılmaktadır. Özellikle de katılım ve demokrasi gibi kavramlar, daha çok tarıma dayalı, kapalı, hiyerarşik, girişimciliğin olmadığı, düşüncelerini serbestçe söylemekten ve eleştirilmekten çekinen veya kaçınan bir toplumsal yapı, her türlü mahalli hizmeti vakıflara, tekkelere ve zaviyelere ihale etmiş bir toplum, en küçük ve basit hizmetleri bile devletten bekleyen bir anlayış gibi toplumsal nedenlerle yerel yönetim ile ilişkilendirilememiştir (TOBB, 1996:69).

Osmanlı Devleti döneminde yerel yönetimler kavramı ile ilişkilendirilebilecek yegane yapı, Tanzimat’a kadar olan dönemde kentte yaşayan vatandaşların ortak sorunlarını çözmek için görev yapan kadı ve vakıf müesseselerden ibarettir. Kadılar Tanzimat’a kadar olan dönemde kentin en büyük yetkilisi konumundadırlar. Belediye işleri, noterlik işleri, yargıçlık gibi görevlerin yanında vakıfların teftişi de onların sorumluluğundadır. Tanzimat’a kadar kent yönetimindeki bir diğer etkili kurum ise vakıflardır. Vakıflar; hastane, sebil, yurt gibi işleri yürütme görevini üstlenmişlerdir. Bu dönemde vakıfların kentsel hizmetler konusunda ortaya koydukları gayretler, kentsel duyarlılık, hizmet paylaşımı, hizmetlere gönüllü katılım olarak değerlendirilmektedir (Kentleşme Şurası 2009:31). Bu anlamda, tüm bu organizasyonlar yerel halkın ihtiyaçlarını karşılama amaçları ile günümüz yerel yönetim anlayışı ile bir ölçüde örtüşmektedirler (Eryılmaz, 2008).

Osmanlı Devletinde modern anlamda belediye teşkilatı Tanzimat'tan sonra kurulmuştur (Kentleşme Şurası 2009). 3 Kasım 1839'da ilan edilen ve 1840 yılında uygulanmaya başlanan Tanzimat Fermanı, Osmanlı'nın batıya açılma anlamında ilk adımını teşkil etmektedir. Bu adım ile bir çok alanda dönüşüm yaşanmış kamu yönetimi anlayışı da bu değişim sürecinden nasibini almıştır. Batı devletlerindeki uygulamalar örnek alınarak, Osmanlı'da uygulanmaya çalışılmıştır. Bir batılılaşma hamlesi olarak Batı'dan yapılan bu aktarım, Osmanlı'da yerel yönetimlerin tarihsel gelişimi bağlamında belediyelerin, toplumsal bir talebin ürünü olarak ortaya çıkmadığını göstermektedir. Hatta, birçoklarına göre, bu belediyeler “devletçe tepeden inme kurumlar” olarak ele alınmaktadır. Oysa, Batı için belediye kurumu sadece bir kentte yaşayan kişilerin müşterek ihtiyaçlarının etkin bir şekilde sağlanmasının yolu değil, merkezi devlet anlayışına karşı sivil toplum geleneğinin sürdürülmesi demektir (Tekeli, 1983:6). Osmanlı siyasi geleneğinde ise muhalefet kültürünün meşru görülmediği bilinmektedir (Özmen, 2012:172). Bu sebeple, yerel yönetimlerin ilk örneklerinin yabancıların yoğun olarak yaşadığı şehirlerde görülmüş olması şaşırtıcı değildir. Osmanlı yönetimi bu tür çalışmaları olumlu karşılamış ancak Tanzimat'ın öngördüğü meclis sisteminde tüm halk kesimleri temsil edilmemiştir. Meclisler daha çok ulema, büyük toprak ve mülk sahiplerinin elinde toplanmıştır (Erten, 1999:101).

İstanbul'da ilk modern belediye kurma çabaları 1854 yılında Kırım Savaşı sırasında oluşmuştur. 13 Haziran 1854'te İstanbul Şehremaneti kurulmuştur. Organları, Şehremini ve Şehir Meclisi olan Şehremaneti'ye, Şehremini (Belediye Başkanı) hükümetin önerisi ve Padişah tarafından atanıyor, on iki kişiden oluşan şehir meclisi de yine atama yoluyla belirleniyordu (Kentleşme Şurası 2009). Bu anlamda, merkezi yönetim ile arasında mevcut olan güçlü bağları sebebiyle, bugün anladığımız manada bir özerklikten bahsetmek güç görünmektedir. 1860 yılından itibaren günümüzdeki gibi modern yerel yönetimlerin kurulması için çalışmalar başlandıysa da, bu çalışmalar ile yerel yönetimler ve demokrasi ilişkisini tam manasıyla inşa etmek mümkün olmamıştır. Yerel yönetimlerin demokratik bir yapıya kavuşmasından ziyade yerel halkın ihtiyaçlarına hizmet etmesi ön plana alınmıştır. Elbette, yerel yönetimlerin kuruluş amaçları aynı yerde yaşayan vatandaşların ortak ihtiyaçlarını gidermektir. Ancak, batılılaşma çabası, burjuvanın geç gelişimi,

belediyelerin mali olarak merkeze bağılılıklarının yanısıra, yukarıda da değinildiği gibi atamaların da merkezden yapılıyor olması sebebiyle bu dönemdeki yerel yönetimlerde bu imkânı sağlayacak serbest karar alma mekanizmalarından ve otonom bir yapı olarak belediyelerden söz etmek pek mümkün değildir. Islahat Fermanı'nın ilanından sonra ise ilk örneği Lübnan'da yerel meclisler kurulması girişiminde bulunulmuştur. Her topluluğun kendi temsilcisini seçeceği meclisler bulunan bu düzenleme sonrasında başarısız olmuştur (Ortaylı, 1974:13,14).

1869 yılında Dersaadet İdare-i Belediye Nizamnamesi çıkarılmıştır. İstanbul Şehremaneti kurulması sırasında hükümet, daha çok yabancıların yaşadığı liman bölgelerinden olan Galata ve Beyoğlu'nda Altıncı Dairesi Belediyeyi kurmaya çalışmış, Altıncı Daire ile bu yerlerdeki belediye işlerinin yürütülmesini amaçlamıştır (Keleş, 1998). Daha önceden Beyoğlu ve Galata'daki uygulamanın yararları görülmüş ve bunun genişletilmesine çalışılmıştır. Osmanlı Devletinde yerel yönetimler konusundaki en önemli gelişme 1876 yılında çıkarılan Vilayet Yasasıdır. Bu kanunda belediye başkanı ve daire meclisleri belediyenin organları olarak sayılmıştır (Ortaylı, 1979). Yarı özerk yapısı, gelir kaynakları ve personeli ile Altıncı Daire-i Belediye işletmecisi belediyeciliğin ilk örneklerini vermiştir. Bu dönemde merkezi yönetime yetki genişliği verilirken yerel yönetimlere de en azından belediye meclislerine seçimle iş başına gelme hakkının tanınmış olması çok uluslu bir yapıya sahip olan Osmanlı Devleti için önemli ve cesurca atılmış bir adım olarak değerlendirilebilir (Özmen, 2012:172). Yine de hakim merkeziyetçi yapı, Osmanlı Devleti'nin yaptığı bu yöndeki tüm çalışmaları köklü reformlar olarak değerlendirmemize mani olmaktadır. Bu anlamda, yapılanlar birer toparlanma çabası, kolayca hafife alınamayacak birer başlangıç olarak nitelendirilebilir. Osmanlı döneminde yerel yönetimler ve belediye yönetimleri açısından edinilen tecrübeler kuşkusuz yeni Cumhuriyete aktarılmıştır (Kentleşme Şurası 2009:33).

Osmanlı'da olduğu gibi Cumhuriyet döneminde de yerel yönetimlerin kuruluşunda demokratik kaygılardan ziyade kamu hizmetlerinin yerel düzeyde etkin ve ucuz sunumuna öncelik verilmişti. Yönetimsel kurumların oluşum sürecinde güçlü bir yerel demokrasi anlayışının ihmal edilmesi merkeziyetçiliğin yerleşmesi için gerekli görülmüştü. Türkiye'de yönetim yapısının inşasında hakim faktör üniter

yapının korunmasıydı. Bu anlayış çerçevesinde yerel yönetimlerden beklenen kendilerine tanınan idari ve mali kapasite çerçevesinde ve merkezin vesayeti altında mahalli ortak ihtiyaçların sağlanması olmuştur (Şengül, 2007:1080).

Türkiye Cumhuriyeti, kurulduktan sonra her alanda olduğu gibi yerel yönetimler alanında da yeniliklere gitmiştir. Osmanlının son döneminde toparlanma çabası kapsamında yapılan çalışmalar yeni kurulan Cumhuriyette de devam ettirilmiştir. Ancak Türk milletinin tarihten gelen merkeziyetçiliği, tek lider düşüncesi yetki devrini, adem-i merkeziyetçiliği yerleştirmeyi zorlaştırmıştır. Cumhuriyet döneminin yerel yönetimlerdeki reformlarının temel amacı öncelikle Türk tarihindeki merkeziyetçilik düşüncesini kırmak ve yerel yönetim kavramı ya da anlayışını oluşturmak devamında bu anlayışı çağdaş seviyeye ulaştırmaktır (Yiğit, 2008:7).

Bu bağlamda oluşturulan 1924 anayasasının 93. maddesi ile illere, kent, kasaba ve köylere tüzel kişilik verilmiştir. Ayrıca il yönetiminin yetki genişliği esasına dayanacağı belirtilmiştir. 1924 yılında 442 Sayılı Köy Kanunu yürürlüğe girmiştir. Günümüzde halen uygulamada olan bu yasa köy halkına köyün hem parasal hem de bedeni işlerine katılma zorunluluğu getirmiştir. Köy yasası halen fiili anlamda da yürürlüğünü koruyan modern bir yasadır. Yasada bir köyün ihtiyacı olabilecek her türlü konu düşünülmüş ve köy muhtarının verimli olarak çalışabilmesi için gerekli düzenlemeler yapılmıştır (Yiğit, 2008:9).

1930 yılında, 2004 yılına kadar uygulanan 1580 sayılı belediye yasası çıkartılmıştır. Bu yasa ile hızla kentleşen ülkemizde belediyelerin şehirleşmeye, imara önem vermelerini sağlamak amaçlanmıştır. Yasa ile belediyelere, halkı; katılım, demokratikleşme ve yönetim sürecine katılım konusunda eğitime görevi verilmiştir (Hamamcı, 1981:17,19).

1930–1945 yılları arası dönemde belediye sayısı hızla artmıştır. Kamu kaynaklarının kırsal alandan kentsel alana aktarılmasının amaçlandığı bu dönemde belediyeler bu amacı gerçekleştirmek için önemli araçlardan olmuştur (Tekeli, 1985:47).

Türk kamu yönetimi için en çok önemli adımlardan biri olan çok partili hayata geçiş Türk Kamu Yönetimi'nde günümüze kadar süren etkiler doğurmuştur. Örnek olarak belediyelerin sorunlarını, taleplerini ilk defa ortak bir platforma taşımasından dolayı önemli bir yere sahip olan Türk Belediyecilik Derneği bu dönemde kurulmuştur. Ayrıca 1946 yılında yapılan değişiklik ile bir hafta süren belediye meclisi üyelerinin seçimi bir güne indirilmiştir. Böylece seçim güvenliğini sağlamak kolaylaşmıştır. Bu değişikliklere rağmen belediye başkanları atanarak göreve gelmesi usulü değiştirilmemiştir (Tekeli, 1978:17,19).

1970'li yıllarda yerel yönetimler daha da güçlenmiş ve halkın yerel yönetimlere katılımı arttırılmaya çalışılmıştır. Bu dönemde kentlerin sosyo ekonomik yapı bakımından giderek değiştiği görülmektedir (Kazancı, 1982). Ayrıca 70'li yıllar şehircilik hayatının hızla yaygınlaştığı, köyden kente göçlerin arttığı bir dönemdir. Bu ortamda yerel yönetimler, özellikle belediyeler önem kazanmıştır. 1970'lerden itibaren özellikle büyükşehir belediye başkanları partileri üzerinde söz sahibi olmaya başlamışlardır. Bu durum halkın isteklerinin daha fazla dikkate alınmasını, katılımcı, demokratik bir yapı oluşmasını sağlamıştır (Bilgiç, 2005:203).

1980'li yıllardan itibaren Türkiye'de liberalizm hareketleri başlamıştır. Kamu yönetiminde de liberal düşünceler ön plana çıkmıştır. Liberalizm, yerel yönetimleri de derinden etkilemiştir. Yerel yönetimler mali yönden güçlendirilmeye çalışılmış, özellikle belediyelerin yetkileri arttırılmıştır.

1988 yılında Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü (TODAİE) Kamu Yönetimi Araştırma Projesi (KAYA Projesi)'ni hazırlamıştır. Daha katılımcı yerel yönetimler oluşturma çalışmalarına katkı sağlayan araştırma gerekli düzenlemeler için önemli bir adım niteliği taşımaktadır (Çukurçayır, 2005:56). Rapora göre; yerel yönetimlerde demokrasiyi, katılımı güçlendiren, halk tarafından denetim imkânı sağlanmış, yeterli özkaynaklara ve imkânlarla sahip yerel yönetimler ideal yerel yönetimler olarak değerlendirilmiştir.

2000'li yıllardan sonra Yerel Yönetimlerle ilgili reform çalışmaları hızlanmıştır. Hükümet; Kamu Yönetimi Temel Yasa Tasarısını (5227) ve

Belediye(5393), B y k    r Belediyesi(5216) ve İl  zel İdaresi Yasa(5197) tasarılarını 2004-2005 yılları arasında TBMM'den geçirilerek yasal tırmı tır (Keleş, 2012:525).

Bu yasa tasarılarında  ne çıkan unsurlar şunlardır; yerel yönetimlerle ilgili yasa tasarılarında ve yasalarda, Avrupa Yerel Yönetimler  zerklik şartı'nın maddelerinden bir bölümüne uyulması yönünde çaba harcandığı görülmektedir. Bunlar; kamu hizmetleriyle ilgili görevlerin olabildiği ölçüde halka en yakın yönetim basamaklarınca yerine getirilmesi, görevlerin önemli bir bölümünün yerel yönetimlerce üstlenilmesi, katılımcılığın özendirilmesi, saydamlık, hesap verebilirlik, bilgi edinme ve kamuoyunu bilgilendirme gibi  ağda  yönetim ilkeleri, merkezi denetimin azaltılması, kanuna uygun yapılması, yerel yönetimlerin aralarında-ulusal veya uluslararası- birlikler kurabilmeleri ilişkilerinde özerk olabilmeleridir (Keleş, 2012:541)

Sonuc olarak Cumhuriyetin ilanından itibaren yerel yönetimler hükümetlerin gündeminde olmuştur. Yaşanan siyasal ve ekonomik dönüşüm ve değişim süreçlerine göre değişim gösteren kamu yönetimi içerisinde yer alan yerel yönetimler zamanla ekonomik yapıları güçlendirilmeye çalışılan, özerk bir yapıya kavu turulma çabasında olunan ve yönetime halkın katılımının öncelikli olduğu bir yapı arz etmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM: YEREL DEMOKRASİNİN GELİŞİMİ BAĞLAMINDA TÜRKİYEDE KENT KONSEYLERİ

2.1. KENT KONSEYLERİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ

1960'lı yıllarda ne olursa olsun kalkınma anlayışının çevreye verdiği hasarın büyüklüğü görülmeye başlamış, 1962 yılında Rochel Carson "Sessiz Geliş" adlı çalışmasında, tarımsal böcek ilaçlarının yıkıcı etkilerini ortaya koyarak bu etkilerin hayvan türlerini ve insan sağlığını tahrip edici yönlerine dikkat çekmiştir (Tıraş, 2012). Özellikle İkinci Dünya savaşıdan sonra başlayan kalkınma çabaları, birçok ülkeyi ekonomik olarak gelişmiş ülke statüsüne sokarken aynı zamanda insanlığı tehdit eder boyutta çevre sorunlarıyla başbaşa bırakmıştır. Başlangıçta kalkınma adına mazur görülen çevre sorunları giderek bölgesellikten çıkarak, küresel boyuta ulaşmıştır. 1970'lerden itibaren kalkınma ve doğal çevre arasında denge kurulması için arayışlar hız kazanmıştır. Sanayileşmenin hız kazanmasıyla kalkınma ve çevre arasındaki ilişkide hep dışlanan çevre boyutu ancak 1970'li yıllarda gündeme gelmeye başlamıştır (Tıraş, 2012:57). Çevrenin antropojenik kaynaklarla kirlenme oranının 20. yüzyılla beraber büyük artış göstermesi uluslararası aktörlerin dikkatinin bu noktaya çekilmesini sağlamıştır. Çünkü, kirlenme düzeyinin bu denli yükselişi, kirliliğin alanının genişleyip tüm dünyayı tehdit eder noktaya gelişi, bu soruna küresel müdahaleyi kaçınılmaz kılmıştır. Uluslararası düzeyde bu sorunu en ciddi şekilde ele alan kuruluş Birleşmiş Milletler olmuştur. UNESCO Tarafından 1968 yılında "İnsan ve Çevre Konferansı" ve daha sonra 1970 yılında "İnsan ve Biosfer Konferansı" düzenlenmiştir (Savut, 2011). Aşırı kaynak tüketiminin ve çevre kirliliklerinin yaşamı nasıl tehdit etmekte olduğu, çevre sorunlarının daha fazla göz ardı edilemeyeceği ve artık çözümün ertelenemeyeceği açıkça görülmeye başlanmıştır. 1968'de kurulan Roma Kulübü'nün dönemin ileri gelen bir grup entellektüeline hazırlattığı "Büyümenin Sınırları" başlıklı Raporu 1972 yılında yayınlanmıştır. Büyümenin Sınırları isimli rapor, ekonomi ile doğal çevre arasındaki karşılıklı bağımlılığın kalkınma politikalarında dikkate alınmasının gerekliliğini

vurgulamaktadır. Rapor, kalkınmanın doğal çevre üzerinde yol açtığı tahribata dikkatlerin çekilmesi açısından ciddi bir uyarı niteliği taşımaktadır (Kaypak, 2011:62) Bu rapor kalkınma ve çevre sorunsalı üzerine atılan ilk adım olmuştur. Aynı yıl Haziran 1972’de İsveç’in Stockholm kentinde BM tarafından “Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Konferansı” düzenlenmiştir. Açıkça ifade edilmese de sürdürülebilir kalkınma kavramı ilk uluslararası ifadesini burada bulmuştur. Sürdürülebilir kalkınma kavramının ana teması olan çevre ve kalkınma ilişkisine evrensel boyutta ilk kez bu konferansta değinilmiştir. Konferans sonunda Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) kurulmuş, 5 Haziran BM Çevre Günü olarak kabul edilmiş ve bir bildirge yayınlanmıştır. Bildirgede çevrenin taşıma kapasitesine dikkat çekilmiştir ve kaynak kullanımında, kuşaklar arası hakkaniyeti gözeten, ekonomik ve sosyal gelişmenin çevre ile bağlantısını kuran ve kalkınma ile çevrenin birlikteliğini vurgulayan ilkeler, sürdürülebilir kalkınma kavramının temel dayanakları olarak ortaya konmuştur (Tıraş, 2012:63).

Stockholm konferansının ardından 1976 yılında Kanada’nın Vancouver kentinde “BM İnsan Yerleşimleri Konferansı- Habitat I” yapılmıştır. Toplantıda özellikle gelişmekte olan ülkelerin karşılaştıkları kentleşme ve konut sorunlarının çözümü ve uluslar arası çapta işbirliği üzerinde durulmuştur. 1980 yılında ise BM Çevre Programı tarafından “Dünya Koruma Stratejisi” yayınlanmıştır. Sürdürülebilir kalkınma kavramı açısından önemli adımlardan biri olan çalışmada; sürdürülebilir bir topluma ulaşmak için koruma ve geliştirme düşüncesinin birlikte ele alınması gerektiğine vurgu yapılmaktadır. Artan küresel çevre sorunları karşısında, BM 1983 yılında “Birleşmiş Milletler Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonunu” kurmuş, bundan sonra kalkınma ve çevre konuları birlikte anılmaya başlamıştır (Tıraş, 2012). O yıllarda Norveç Başbakanı ve aynı zamanda Birleşmiş Milletler (BM) tarafından 1983 yılında kurulan Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu’nun başkanlığını da yürüten Gro Harlem Brundtland başkanlığında hazırlanarak 1987 yılında yayınlanan “Ortak Geleceğimiz” (Brundtland Raporu) adlı rapor sunulmuştur (Tıraş, 2012:60).

2.1.1. BM Brezilya Toplantısı (Rio Zirvesi)

Brundtland Raporu’nun sürdürülebilir gelişme ile ilgili temel önerilerinden birisi de çevre ve ekonomik gelişmenin bütünleştirilmesini gerçekleştirmek için

uluslararası konferanslar düzenlenmesidir. Raporun Eylem Çağrısı kısmında, öneriler şu şekilde dile getirilmektedir (Başdelioğlu, 2005:89):

“Tutum ve tavırlarda, politika ve kurumların yeniden yönlendirilmesinde gerekli olan değişiklikleri başarmak için komisyonumuz bu raporun aktif şekilde izlenmesinin şart olduğu inancındadır. Bunu göz önünde bulundurarak Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’na, gerekli incelemeyi yaptıktan sonra, bu raporu “Sürdürülebilir Kalkınma Eylem Planı” haline getirmesi çağrısında bulunuyoruz. Özel izleme konferansları bölgesel düzeyden başlatılabilir. Bu raporun Genel Kurul’a sunulmasından makul bir süre sonra, bir uluslararası konferans toplanarak izleme düzenlemelerini teşvik edebilir, insanlığın ilerlemesinin insan ihtiyaçları ve doğal kanunlar çerçevesinde sürdürülmesini sağlayabilir.”

Önerilerin hayata geçirilebilmesi için BM Genel Kurulu 44/228 sayılı karar uyarınca, 5 Haziran 1992’de Dünya Çevre Günü’ne denk getirilerek en yüksek düzeyde katılımın gerçekleştirileceği, BM Dünya Çevre ve Gelişme Konferansı’nın yapılmasına karar verilmiştir. Böylece 3-14 Haziran 1992 tarihlerinde Brezilya’nın Rio de Janeiro kentinde düzenlenen ve Dünya Zirvesi olarak da bilinen Çevre ve Gelişme Konferansı’na; BM üyesi ülkelerden 64 devlet başkanı, 46 hükümet başkanı ve 8 başkan yardımcısının yanı sıra uluslararası ve bölgesel kuruluşlar, hükümet dışı aktörler, yerli halklar, çiftçiler, işçiler gibi çok farklı toplulukların katılımı sağlanmıştır. BM Çevre ve Gelişme Konferansı sonucu, aralarında Rio Bildirgesi, Gündem 21, Orman İlkeleri, İklim Değişikliği Sözleşmesi, Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi gibi önemli belgeler onaylanmış ya da imzaya açılmıştır (Başdelioğlu, 2005:90).

Bu belgelerden biri olan Rio Bildirgesi’nde; sürdürülebilir gelişmenin merkezinde insan vardır görüşünden hareketle, insanların doğayla uyum içinde, üretken ve sağlıklı bir hayat sürmeye haklarının olduğu belirtilmekte, gelişim hakkının şimdiki ve gelecek kuşaklar arasında eşitliği sağlayacak şekilde gerçekleştirilmesinin zorunlu olduğu ve bu yönde tüm ülkelerin “küresel ortaklık ruhu” içinde “ortak fakat farklı düzeylerde sorumluluk sahibi” oldukları vurgulanmaktadır. Bu ilkelerde öne çıkan küresel ortaklık ruhu anlayışı, yalnızca ülkeler arasındaki işbirliği süreçlerini değil her düzeyde etkin katılımı şart

koşmaktadır. Bu nedenle çevre sorunlarının her düzeydeki ilgililerin, tüm yurttaşların katılımıyla en iyi şekilde ele alınacağı ve tüm tarafların, kamu otoritesinin çevresel uygulamaları ile ilgili bilgiye ulaşmaya hakkı kadar da karar alma sürecine de katılmaya hakları olduğu fikri benimsenmektedir. Çevresel Etki Değerlendirme'nin önemli bir araç olarak, çeşitli uygulamaların olası sonuçları üzerinde önemli rol oynayacağı, bunun yanı sıra kadınların, gençlerin ve tüm bireylerin tam katılımının gelişim yönünde yaşamsal öneme sahip olduğu vurgulanmaktadır (Başdelioğlu, 2005).

2.1.2. Gündem 21

Rio Bildirgesi'nin yanında yine Rio Zirvesi'nde kabul edilen belgelerden, şüphesiz ki en önemlisi, sürdürülebilir gelişme kavramının yaşama geçirilmesine yönelik, küresel bağlılıkların en üst düzeydeki ifadesi olarak tanımlanan Gündem 21'dir. Gündem 21, gelişme ve çevre arasında denge kurulmasını hedefleyen sürdürülebilir gelişme kavramının en ünlü eylem planı olarak, dünyayı küresel ortaklık anlayışı içinde 21. yüzyılın tehditlerine karşı hazırlamak ve 21. yüzyılın gündemini oluşturmak hedefini taşımaktadır (Başdelioğlu, 2005). Gündem 21 programı, özetle, çevre üzerinde etkisi olan ve etkilenen tüm kurumlara ve kişilere sorumluluklar yükleyen kapsamlı bir belge olarak görülebilir. Gündem 21'in temel yaklaşımı, tüm program alanlarına yönelik finansman politikalarının belirlenmesi, yeni kaynakların yaratılması, uygulanabilir, teknik ve ekonomik araçların belirlenmesi, merkezi yönetim-yerel yönetim ilişkilerinin desantralizasyon anlayışı doğrultusunda güçlendirilmesi, hükümet ve hükümet dışı (NGO's) kuruluşlar arasında işbirliğinin geliştirilmesi gibi öncelikleri üzerine inşa edilmiştir. Bu kapsamda, dört ana başlık altında (Sosyal ve Ekonomik Boyutlar, Gelişme İçin Kaynakların Korunması ve Yönetimi, Temel Grupların Rollerinin Güçlendirilmesi, Uygulama Araçları) 40 uygulama programı belirlenmiş, her bir başlıkla ilgili hedefler ve bu hedeflere ulaşmak için yapılması gereken etkinlikler ile uygulama mekanizmaları belirlenmiştir. Bu başlıklarla ilgili hedeflere ulaşmada, ulusal stratejiler, planlar, politikalar ve işlemler yaşamsal bir öneme sahip olduğundan, Gündem 21'in başarıyla uygulanmasında, öncelikle ve esas olarak hükümetler sorumlu tutulmuştur. Uluslararası işbirliği, bu türdeki ulusal gayretleri desteklemeli ve katkıda bulunmalıdır. Bu bağlamda, Birleşmiş Milletler sistemi temel bir rol

oynamaktadır. Diğer uluslararası, bölgesel ve alt bölgesel kuruluşlardan da bu çabaları desteklemeleri beklenmektedir. Ayrıca, halkın geniş anlamda katılımı ve hükümet dışı kuruluşların bu sürece etkin bir biçimde dahil olmaları da arzulanmaktadır. Bu anlamda Gündem 21, Vancouver’da yapılan Habitat I toplantısından farklı olarak devlet merkezli değil, toplum merkezlidir ve çok aktörlü ve katılımcı bir yönetim anlayışını öne çıkarmaktadır. Bu anlayış temelinde, Gündem 21’in amacının vazgeçilmez bir yöntemi olarak “küresel ortaklık” kavramı öne çıkmıştır (Kerman, Altan ve Aktel, 2011:19).

“Küresel ortaklık”a, “İnsanlık, tarihsel bir dönüm noktasındadır” cümlesiyle başlayan Gündem 21, dünyayı bir dönüm noktasına getiren sorunların çözümü adına büyük önem vermektedir. Gündem 21’in üzerinde durduğu küresel ortaklık kavramı ile birlikte tüm dünyada geleneksel “yönetim” anlayışından farklı, “yönetişim (governance)” olarak tanımlanan, katılımcılığa ve çok aktörlülük içinde uzlaşmaya dayalı yeni bir yaklaşım kabul görmeye başlamıştır. Bu yeni yaklaşım kapsamında, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, diğer yerel aktörler, merkezi yönetimlerle uluslar arası topluluğun ortakları olarak nitelendirilmeye başlanmıştır. Rio Konferansı’nı takip eden tüm diğer zirvelerde de, söz konusu küresel ortaklık kavram ve ilkelerini pekiştirici bir işlev görmüştür (Demir, 2008:101).

Gündem 21 için bu küresel ortaklık, çok aktörlülük, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşabilmek için çok kilit bir rol oynar (Başdelioğlu, 2005). Özellikle, halkın sürdürülebilir kalkınmanın bir aktörü olarak karar alma süreçlerine aktif katılımı üzerinde durulmaktadır. Çünkü, değişen durum ve koşulların ışığı altında esnek bir eylem planı olma özelliğine sahip olan Gündem 21’de, dünyada artan eğitim sorunları, ekosistemin bozulması, eşitsizlikler, yolsuzluklar, insan hakları ihlalleri, çevre kirliliği ve benzeri çok sayıda sorunun, yurttaşların katılım eksikliğinden kaynaklandığına dair bir mutabakat bulunmaktadır. Katılım anlayışı temelinde şekillendirilen Gündem 21 modeli ile bu sorunlar, küresel boyutta etkili bir şekilde çözülmeye çalışılmaktadır. Fakat, Gündem 21’de yer alan sorunların ve çözüm önerilerinin büyük bir bölümünün yerel düzeydeki faaliyetlere dayalı olması nedeniyle, belirlenen hedeflere ulaşabilmek için yerel yönetimler, katılım ve işbirliğinin sağlanmasında belirleyici bir etken olarak kabul edilmektedir (Kerman, Altan

ve Aktel, 2011). Yerel otoritelerin katılımı ve işbirliği öngörülen hedeflere ulaşılmasında belirleyici faktörler olarak ele alınmaktadır. Bu bağlamda ulusal ölçekte Ulusal Gündem 21'lerin ve buna bağlı olarak da yerel düzeyde yerel yönetimlerin de dahil edildiği Yerel Gündem 21'lerin oluşturulması öngörülmüştür. Çok aktörlü bir yönetim anlayışını dile getiren Gündem 21'in en önemli önerilerinden biri, ulusal eylem planlarının oluşturulmasında kaynak teşkil edecek olan yerel eylem planlarının hazırlanmasıdır. Çünkü, Kestellioğlu'nun da dile getirdiği gibi “sürdürülebilir kalkınma kavramının demokrasi, insan hakları, katılımcılık, şeffaflık, etkinlik, hesap verme ve yerel yönetişimin diğer vazgeçilmez kavramlarıyla birlikte anlam kazanmasından hareketle, Yerel Gündem 21'in semsiyesi altındaki yerel eylem planlaması süreci aynı zamanda yerel demokrasinin geliştirilmesi projesi'dir” (Kestellioğlu, 2011:121).

2.1.3. Yerel Gündem 21

Gündem 21'in yerel yönetimler ile ilişkisi ve bu eylem planlarının hazırlanması önerisi özellikle “Gündem 21'in Desteklenmesinde Yerel Yönetim Girişimleri” başlıklı 28.Bölümde ele alınmaktadır. “Yerel Gündem 21” kavramının dile getirildiği bu bölümde, her ülke kendi Yerel Gündem 21'lerini oluşturmaya çağrılmış (Kestellioğlu, 2011), yerel yönetimlerin öncülüğünde sivil toplumun ve diğer tüm ilgililerin birlikte kendi sorunlarını ve önceliklerini saptayarak, kentleri için “21.Yüzyılın Yerel Gündemi”ni oluşturmaları karara bağlanmıştır (Kuluçlu, 2011:182). Bu nedenle de 1996 yılına kadar her ülkedeki yerel otoritelerin, kendi yörelerindeki insanlarla, yerel kuruluşlarla ve özel sektörle görüşerek kendi bölgeleri için “Yerel Gündem 21” üzerinde anlaşma sağlamaları hedeflenmiştir.

Gündem 21'in, 21. Yüzyıl gündeminin uygulanması görevini büyük ölçüde yerel yönetimlere verdiği ve katılım unsurunun sürekli olarak ön planda tutulduğu söylenebilir. Yerel Gündem 21, yönetişim yaklaşımının kurumsal, ilkesel ve kavramsal tüm bileşenlerini içeren bir uygulama olarak (Kerman, Altan ve Aktel, 2011) demokratik yönetimin beşiği olarak tarif edilen yerel yönetimlerde, katılım ilkesinin de ötesine geçerek, karar alma sürecine halkın dahil edilmesiyle yeni yüzyılın demokratik anlayışının şekillenmesinde (Kulaç, 2007:54,55) önemli bir rol oynamıştır. Böylece yerel yönetimlerin öncülüğünde, sivil toplumun ve diğer ilgi-

lilerin, birlikte kendi sorunlarını ve önceliklerini saptayarak, kentleri için “21. yüzyılın yerel gündemini” oluşturmaları gerektiğinin altı çizilmiş, her ülkedeki tüm yerel yönetimler, karar alma, planlama ve uygulama süreçlerine kadınların ve gençlerin etkin olarak katılımını sağlayacak programlar geliştirmeye ve uygulamaya davet edilmişlerdir. Ayrıca, Birleşmiş Milletler ve diğer ilgili uluslararası örgütlerin de yerel otoriteler arasında işbirliğini arttırmak, yerel otoriteleri desteklemek ve yerel çevre yönetimi konusunda kapasite oluşturmak amacıyla programlar başlatması planlanmıştır. Bu bağlamda, özellikle az gelişmiş ülkelerin bu yöndeki çabalarının sonuca ulaştırılmasında uluslararası işbirliğinin güçlendirilmesi istenmektedir. Özetle, Gündem 21’in de ortaya çıkışına ev sahipliği eden, Rio Zirvesi sürdürülebilir kalkınma ile ilgili öncelikli konular üzerinde tüm dünyanın dikkatini çekmiş olması ve somut eylem planıyla yapılması gerekenleri dünya kamuoyuna sunması açısından başarılı sonuçlar doğurmuştur. Ancak ülkelerin zirvenin çıktılarını ile ilgili uygulamaya yönelik aynı başarıyı gösterdiğini söylemek güçtür. Konferansın Genel Sekreteri Maurice Strong’a göre; dünya liderlerinin bir yerde toplanarak gezegenin acil sorunları ve gelecek hakkında kararlar aldıkları bir ilk olan Rio Zirvesi ile ilgili kabul edilen belgeler, insanlığın geleceğini şekillendirme açısından kabul edilmiş en kapsayıcı ve politik iradenin en yüksek derecede sergilendiği küresel sözleşmeler olmaları gerçeğine rağmen, bu gerçek uygulamalarında iyi olmasını sağlamamaktadır (Başdelioğlu, 2005).

1992 Rio de Janeiro “Yeryüzü Zirvesi”ni izleyen yıllarda, aralarında 1993 Viyana Dünya İnsan Hakları Konferansı, 1994 Kahire Nüfus ve Kalkınma Konferansı, 1995 Kopenhag Sosyal Kalkınma Konferansı ve 1995 Pekin Dördüncü Dünya Kadın Konferansı’nın bulunduğu bir dizi BM zirvesi düzenlenmiştir. Bu konferansları izleyen 1996 İstanbul Habitat II “Kent Zirvesi”, 2000 New York Liderler Zirvesi ve son olarak 2002 Johannesburg “Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi”ne uzanan Birleşmiş Milletler Zirveleri, Gündem 21’in açtığı yolda “küresel ortaklık” ilkesinin tüm dünyada kabul görmesini sağlamış ve “iyi yönetim” ilkelerinin uluslararası dayanaklarını oluşturmuştur (Hancıoğlu, 2008). Ülkemizde de 5393 sayılı kanunla oluşturulan kent konseylerinin uygulama esaslarını belirleyen Kent Konseyi Yönetmeliği’nin muhtelif maddelerinde Gündem 21’e ve Yerel

Gündem 21'e atıflar yapılmaktadır. Dolayısıyla, Gündem 21 ve Yerel Gündem 21 kent konseylerinin de teorik altyapısını oluşturmaktadır (Kuluçlu, 2011).

2.1.4. Habitat II Zirvesi

Birleşmiş Milletlerin çatısı altında yapılan Habitat zirvesinin ikincisi Habitat II Kent Doruğu, 30-31 Mayıs 1996 günlerinde İstanbul'da gerçekleştirilmiştir. Türkiye'de yerel yönetim konusundaki somut adımların Habitat-II İstanbul toplantısıyla atıldığı kabul edilmektedir. Gündem 21'in Türkiye'de tanınması büyük ölçüde 1996 yılında İstanbul'da düzenlenen BM Habitat II İnsan Yerleşimleri Konferansı (Kent Zirvesi) sayesinde olmuştur. Gündem 21'in özellikle "sürdürülebilir insan yerleşimleri gelişmesinin desteklenmesi" konulu 7. bölümü, Habitat Gündemi'nin belkemiğini oluşturmaktadır. Bu bağlamda, Habitat Gündemi'nin iki ana hedefini oluşturan "Herkese yeterli konut sağlanması" ve "Kentleşen dünyada sürdürülebilir yerleşmeyi gerçekleştirmek" hedefleri, Gündem 21 ile kopmaz bağlar oluşturmakta ve "sürdürülebilir kalkınma" kavramının, temel insan haklarına ve kentsel haklara uzanan geniş bir çerçevede ele alınması gereğinin altını çizmektedir (Hancıoğlu, 2008:21).

Bu toplantıda sunulan Eylem Planı'nda sürdürülebilirlik, yaşanabilirlik, hakçılık ve eşitlik, kentdaşlık bilinci ve yapılabirlik kavramlarının yanında yönetim kavramına da yer verilmiştir. Yönetişim, Gündem 21'in sürdürülebilirlik hedefine ulaşmanın tek yolu olarak işaret ettiği "küresel ortaklık" kavramının bir getirisi olarak, tüm dünyada, merkezi ve hiyerarşik "yönetim" anlayışının terk edilmesine ve yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve diğer yerel aktörlerin, uluslararası topluluk ve merkezi yönetimler tarafından "ortaklar" olarak görülmeye başlanmasına işaret etmektedir. Habitat II'nin de amacı, sorumluluk anlayışını; yerel, ulusal ve uluslararası alanla bağlantılandırarak küresel bir bilinç oluşturmaktır. Bu yeni anlayış gereğince, toplumu yönlendirmede tek aktörün devlet olmadığı, sivil toplumun da ortak yönlendirici olarak ele alınması gerektiği fikrine eylem planında yer verilmiştir (Hancıoğlu, 2008).

Yerel yönetim kavramının kapsamına giren bir diğer konu ise yerel alanda alternatif hizmet sunma yöntemlerinin uygulanabilmesidir. Türkiye'de bu yaklaşım

hem ulusal hem de yerel yönetim düzeyinde özelleştirmeye sınırlı kalmıştır. Türkiye’de Habitat ile belirlenen amaçların sadece özelleştirmeler gerçekleştirilerek sağlanmaya çalışılmasının en temel nedeni Türkiye’nin sabit olmayan ekonomik yapısıdır. Bulunduğu coğrafya da dahil bir çok nedenden ötürü tüm dünyadaki olumsuz ekonomik gelişmelerden olumsuz etkilenen; kendi içinde ise spekülative ve dövizde endeksli bir ekonomik sistemi olan ülkemizde insanların sivil toplum örgütleri aracılığı ile yönetime katılmamasının nedeni ekonomik refaha ulaşamamış olmalarıdır. Ekonomik nedenlerden ötürü rahat olmayan insanların kendileri ve beraber yaşadıkları diğer insanlar için harcayacak zaman ve enerjileri bulamamaları şaşırtıcı değildir. Üstelik Türkiye özelinde bu durumun güçlü ve merkezi otorite geleneği ile de yakından ilişkili olduğunu eklemek gerekir (Hancıoğlu, 2008).

Oysa yönetim gereği bu özelleştirmelerle yetinilmemesi, yerel ve ulusal kalkınmada daha işlevsel bir kalkınma süreci için devletin mümkün mertebe ekonomiden çekilmesi ve yalnızca yönlendirici işlev üstlenmesinin yanı sıra, toplumsal işbölümünün başarılması, yeni aktör ve araçların yönetsel süreçlere katılması ve alternatif denetleme araçlarının geliştirilmesi gerekmektedir. Bu noktada, Habitat II’nin en önemli katkısı sivil toplum örgütlerinin, ülkelerinin toplumsal ve siyasal yaşamında ne denli önemli işlevlere sahip olabileceklerine olan güveni kanıtlamalarını sağlamış olmasıdır. Ülkemizde de ilgili gönüllü kuruluşların, yerel yönetimlerin ve meslek kuruluşlarının yerel, bölgesel ve ulusal Habitat Gündem’leri hazırlayarak yaşanabilir, sürdürülebilir, demokratik, yoksulluğun ortadan kaldırıldığı, işsizliğe son verildiği, güvenli, sağlıklı insan yerleşmeleri için harekete geçmeleri gerekmektedir (Hancıoğlu, 2008).

Özetle, Habitat II toplantısı sonuç bildirisinde yerelleşme ve yerel özerklikle alakalı değerlendirilmeler şu şekildedir:

- Dünya değişmekte ve hem kendisiyle ilgili anlayışları hem de kendi oluşumunu temelden değiştiren boyutta bir dizi dönüşüme uğramaktadır,
- Dünya kentleşmekte, kentsel yerleşmeler çoğunluğa geçmekte ve bunun sonucunda herkes kentsel toplumlara özgü yönetim ve hükümet biçimleriyle tanışmaktadır,

- İletişim araçlarındaki devrim dünyayı küçültmekte, böylece uluslar ve halklar arasındaki ilişkiler yoğunlaşmakta, gerek çevrenin yönetimi gerekse kalkınma ve toplumsal ya da güvenlikle ilgili sorunlar bakımından karşılıklı bağımlılığın bilincine herkes zamanla daha çok varmaktadır,

- Süregiden küreselleşme, özellikle insan yerleşmelerinin yönetimiyle bağlantılı olarak temel haklarla ilgili özelemlerin evrensellesmesine yol açmaktadır,

- Dünya kırımlara uğramakta, modernleşme ve ona eşlik eden rekabet çoğunlukla hem uluslararası hem de ulusal ve yerel düzeylerde dışlayıcılıkla el ele gitmektedir,

- Dünyanın yeni bir düzen kazanması ve bütün alanlarda karşı karşıya olduğu sorunlara kendini uyarlaması gereklidir ve bu gereklilik, bütün kurumları ve aktörleri, her geçen gün daha da karmaşıklaşan bir gerçekliği kavramakta ve onunla başa çıkmakta birer öğrenci konumuna sokmaktadır,

Yerel yönetim temsilcileri (Kulaç, 2007):

- Canlılık sahibi yerel güçlerin (tabandaki toplulukların, mahalle ve köy derneklerinin, sivil toplum örgütlerinin, özel sektörün, meslek sahiplerinin, sendikaların vb) tümüyle kurulacak aktif bir ortaklık ilişkisinin desteğiyle bölgelerimizde, metropollerimizde, kentlerimizde ve köylerimizde katılımcı kalkınmaya dayalı politikaları geliştirmeyi;

- Yerel düzeyin karmaşıklığına ve özgüllüğüne uyarlanmış yönetim tarzlarını ve insan yerleşmelerinin finansman ve yönetiminin uygun yöntemlerini bu arada yetki bölgelerini düzenleyici önlemleri araştırmayı;

- Öncelikle halka onun gereksinimlerini karşılayan hizmet sunabilmek ve böylelikle yurttaşça davranışlarının gelişmesini özendirilebilmek için bölgelerimizin, metropollerimizin, kentlerimizin ve köylerimizin yönetiminde saydamlığı ve etkinliği artırmayı;

- Erkin ve yetkilerin adaletli dağılımı için gerekli düzenlemeleri yapmak suretiyle belediyeler düzeyinde kararların alınmasına kadınların tam katılımını sağlamayı ve geliştirmeyi sağlamalıdır.

Bu aşamada devletler (Kulaç, 2007):

- Adem-i merkezileşme politikalarının benimsenmesi, sürdürülmesi ve yoğunlaştırılması ve yetki ikamesi ilkesinin, insan yerleşmelerinin yönetimi bağlamında sorumlulukların ve kaynakların değişik yönetim kademelerine paylaştırılmasında yönlendirici olmasının sağlanması;
- Yerel düzeyde gerçek bir demokratik temsili kolaylaştırmak üzere, yerel demokrasinin uygulanmasının kurumsal ve yasal çerçevesinin oluşturulması;
- İnsan yerleşmelerinin yönetiminde yerel toplulukların sahip olduğu temel rolle bağlantılı olarak ve iç barışın korunmasına ve yerel düzeyde sürdürülebilir kalkınmanın düzenlenmesine katkıları dikkate alınarak, bu topluluklara ulusal hukuk çerçevesi içinde anayasal ve hukuksal özerklik tanınması;
- Ulusal ölçekteki yerel yönetim birliklerinin yerel çevrenin imkanlarını yapılandırma ve pekiştirme yönündeki çalışmalarında onlara yardımcı ve destek olunması, yerel toplulukların sorumlulukları ve görevleriyle bağlantılı bütün sorunlarda onlara danışmanın bir yükümlülük olarak benimsenmesi;
- Belediyeler arasında uluslararası işbirliğinin ve diğer adem-i merkeziyetçi işbirliği biçimlerinin, ikili ve çok taraflı işbirliklerini tamamlayıcı ve onlarla eklemlenebilecek nitelikte geçerli bir işbirliği turu olarak benimsenmesi ve desteklenmesi;
- Yoksulluğa, işsizliğe ve dışlanmaya karşı mücadelede yerel topluluklara destek olmak ve insanlara saygın yerleşme koşulları sağlamanın araçlarını kazandırmak amacıyla bu topluluklara, gereksinimleri oranında, adaletli kaynak dağılımının sağlanması, yönünde düzenlemeler yapılmalıdır.

2.2. KENT KONSEYLERİNİN TÜRKİYE'DEKİ GELİŞİM SÜRECİ

Kent Konseylerinin ülkemizde, bir yasal zorunluluk olarak yeni olmakla birlikte aslında uygulamada yeni olmadıkları, daha önce Yerel Gündem 21 ismi altında veya bu isim altında olmasa da kent meclisi veya benzeri yapılanmalar yolu ile ama ihtiyari olarak uygulanmakta oldukları, sonrasında gerekli mevzuat düzenlemeleriyle yasal zorunluluk haline getirildikleri söylenebilir (Bülbul, 2009).

Bu sebeple, Kent Konseylerinin Türkiye’deki gelişimi, kent konseylerinin teorik altyapısını hazırlayan ve ilk uygulamaların ortaya çıkışını sağlayan Yerel Gündem 21 ile Türkiye’nin tanışması ve Kent Konseylerinin yasal bir zemine kavuşturulması gibi iki önemli dönüm noktasına sahip olduğu iddia edilebilir. Aşağıda, Kent Konseylerinin Türkiye’de ortaya çıkışı bu iki gelişme etrafında tartışılacaktır.

2.2.1. Türkiye’de Yerel Gündem 21 Kapsamında Kent Konseylerinin Oluşturulması

1992 Birleşmiş Milletler Rio “yeryüzü zirvesi”nde 21.yy’ın gündemini belirlemek için ortaya konan Gündem 21 başlıklı eylem planında her ülke kendi Yerel Gündem 21’ini oluşturmaya çağırılmıştır (Kestellioğlu, 2011). Türkiye’nin, Kent Konseylerinin oluşturulmasına öncü olan Yerel Gündem 21 ile tanışması ise biraz gecikmeli olarak, 1996 yılında İstanbul’da düzenlenen Birleşmiş Milletler Habitat II “İnsan Yerleşimleri Konferansı (Kent Zirvesi)” toplantıları ile mümkün olmuştur. Sürdürülebilir kalkınmanın önemine vurgu yapılan Habitat II toplantılarında, kentlileşen dünyada sürdürülebilir insan yerleşimlerinin sağlanması ve yaşanabilir çevre oluşturulması ile herkese yeterli barınma olanağının verilmesi temaları işlenmiştir. Bunun için demokratik, insan haklarına saygılı, şeffaf, katılımcı ve halka hesap veren yönetimlerin gerekliliğinin altı çizilmiştir. Daha da önemlisi Gündem 21’in etkin bir şekilde yaşama geçirilmesinin önkoşulu olarak, yerel yönetimlerin, sivil toplum kuruluşlarının ve diğer yerel aktörlerin etkin katılımına ihtiyaç duyulduğu vurgulanmıştır (Kerman, Altan ve Aktel, 2011:19,20). Böylelikle yönetim ilkesinin de demokratik yerel yönetimler için önemi teslim edilmiştir.

3-14 Haziran 1996 tarihlerinde İstanbul’da toplanan Habitat II konferansında vurgulanan bu hususlar, Türkiye’de kent konseylerinin bir anlamda teorik altyapısının da tohumlarının atılmasına sebep olmuştur. Bu anlamda, yerleşim alanından başlayarak dünyanın sorunlarına sahip çıkma bilinci, çözümde ortaklık anlayışı, aktif katılım anahtar sözcükler olarak benimsenmiştir. Belirtilen bu hedeflere ulaşabilmek için yerel yönetimlere, katılımcı anlayış içinde “Kentler İçin Eylem Plânı” hazırlama sorumluluğu verilmiş, katılım süreçleri geliştirilmiş, merkezi ve yerel yönetimler ile sivil toplum kuruluşlarının birlikte yerleşim sorunlarına

çözümler üretmeleri ve bu amaçla toplumun tüm kesimleriyle işbirliği yapmaları ve bunun için gerekli ortamları sağlamaları önerilmiştir (Özer, 2000) Bu tarihten itibaren, bu anlayış gözetilerek Türkiye’de Yerel Gündem 21 çalışmaları artış göstermiştir.

Gündem 21’in, “belirlenen hedefleri gerçekleştirmesinde yerel yönetimlerin katılımı ve işbirliğinin, belirleyici etken olacağı” iddiası doğrultusunda, Türkiye’de 1997 yılında “Türkiye’de Yerel Gündem 21’lerin Teşviki ve Geliştirilmesi Projesi” Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) Türkiye Daimi Temsilciliği ve Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği, Doğu Akdeniz ve Ortadoğu Bölge Teşkilatının (IULA-EMME) katkılarıyla başlamıştır (Köseoğlu, 2011). UNDP, Proje, T.C. Hükümeti ve IULA-EMME (Uluslar arası Yerel Yönetimler Birliği, Doğu Akdeniz ve Ortadoğu Bölge Teşkilatı) tarafından imzalanarak uluslararası bir anlaşma niteliği kazanmıştır. 6 Mart 1998 tarihinde ise T.C. Resmi Gazete’nin mükerrer sayısında yayınlanmıştır (Kulaç, 2007). Projenin I.Aşaması’nda (1997-1999) 23 kent projeye dahil olmuştur. Projenin temel hedefleri; ülkesel/bölgesel ölçekte Yerel Gündem 21 kavramının ve bunun yerel yönetim üzerindeki etki ve sonuçlarının tanıtılması, pilot kentlerde yerel düzeyde farklı sektörlerin katılımını sağlayacak mekanizmaların oluşturulması ve bunlara işlerlik kazandırılması olarak belirlenmiştir (Kerman ve vd., 2011:20). 1999’da tamamlanan projenin başarılı bulunması üzerine UNDP, ikinci aşamaya destek vermeyi kabul etmiştir. “Türkiye’de Yerel Gündem 21’lerin Uygulanması” başlığını taşıyan ikinci aşama projesi, Ocak 2000’de başlamıştır. Proje ortağı yerel yönetimlerin sayısı ikinci aşamada 50’ye yükselmiştir. 2002 yılında yapılan Johannesburg Zirvesi’nde Türkiye Yerel Gündem 21 uygulamalarının diğer ülkeler tarafından da örnek alınabilecek niteliğe sahip olduğu ifade edilmiştir. Gerçekleştirilen uygulamaların başarılı bulunması üzerine, Türkiye’de en uzun süre proje formatında uygulanmış programlardan biri olan Yerel Gündem 21, 2003 yılında ikinci aşamanın sona ermesiyle, üçüncü aşamada uzun erimli bir “Program”a evrilmiştir (Soygüzel, 2012:5). Yerel Gündem 21’in üçüncü aşaması, “Türkiye Yerel Gündem 21 Yönetişim Ağı Yoluyla BM Bin Yıl Bildirgesi Hedefleri ve Johannesburg Uygulama Planı’nın Yerleştirilmesi” adı altında uygulamaya konulmuştur. Bu aşama ile merkezi yönetimin ilgi ve desteğinin arttırılması, tanıtım eksikliğinin giderilmesi ve küresel hedeflerin yerelleştirilmesi gerçekleştirilmek istenmiştir.

Ayrıca Yerel Gündem 21 süreçlerinin kurumsallaştırılması amacıyla, “Yerel Projelere Destek Programı” da başlatılmıştır. Yerel Gündem 21’in özünde yer alan “yönetişim” anlayışının gelişmesi ise, dernekler, vakıflar, meslek odaları, sendikalar, özel sektör kuruluşları, akademik kuruluşlar, basın-yayın kuruluşları, yurttaş girişimleri gibi geniş bir yelpazeye yayılan sivil toplum kuruluşları ile belediyeler arasında yeni bir ilişki biçimi kurulmasını sağlamıştır. Bu yeni anlayışın hayata geçirilmesinde kullanılan en etkili ve en geniş tabanlı yapı ise kent konseyleri olarak kabul edilmektedir (Kerman, Altan ve Aktel, 2011).

Kent Konseyleri, “kente dair paydaşlık”, “aktif vatandaşlık”, “kentine sahip çıkma”, “hemşericilik bilinci” ve “çözümde ortaklık” şeklinde temel ilkelere dayanan, kentleri sürdürülebilir geleceğe taşıyan bir ortaklık modeli olarak tanımlanabilir. Bu konseylerin, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, Gündem 21 ve Habitat II’nin sürdürülebilirlik, yaşanılabilirlik ve yapabilir kılma ilkelerine sadık oluşumlar olmaları beklenmektedir (Özdemir, 2011:35,36). Bu beklentiler doğrultusunda, Türkiye’de Yerel Gündem 21 Programı ortağı kentlerde kurulmuş olan ilk kent konseyleri, daha sonra yeni Belediye Kanunu ve Kent Konseyleri Yönetmeliği ile yasal bir zemine kavuşmuş, sonrasında bu kanun ve yönetmelik gereği kurulan kent konseyleri için bir örnek teşkil etmiş, onları desteklemiş ve ülke ölçeğinde kent konseyi fikrinin kökleşmesine katkıda bulunmuşlardır (Soygüzel, 2012).

2.2.2. Türkiye’de Kent Konseyleri’nin Yasal Zemine Kavuşması

Tüm paydaşlarının ortak karar ve uygulamalara katılımını içeren yönetim çerçevesinde Türkiye’de, kamu reformu kapsamında, vatandaşların yerel karar ve uygulamalara katılımını sağlayacak mekanizmaların oluşturulması öngörülmüş olmakla birlikte vatandaşların yerel yönetimlerin karar ve uygulamalarına katılım hakkı yeni tesis edilmiş değildir. 1930 ile 2005 yılları arasında yürürlükte olan 1580 sayılı Belediye Kanunu’nun 13. maddesine göre “Her Türk, nüfus kütüğüne yerli olarak yazıldığı beldenin hemşerisidir. Hemşerilerin belediye işlerinde reye, intihaba, belediye idaresine iştirake ve belde idaresinin devamlı yardımlarından istifadeye hakları vardır.” Ancak bu hüküm, nasıl uygulanacağı ile ilgili yöntem bulunmamasından dolayı uygulanamamıştır. Bu eksikliği gidermek amacıyla, 2005

yılında 5393 sayılı Belediye Kanunu çıkarılmış ve bu kanunun 13. maddesine; “Hemşehrilerin, belediye karar ve hizmetlerine katılma, belediye faaliyetleri hakkında bilgilenme ve belediye idaresinin yardımlarından yararlanma hakları vardır” ile “Belediye, hemşehriler arasında sosyal ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesi ve kültürel değerlerin korunması konusunda gerekli çalışmaları yapar. Bu çalışmalarda üniversitelerin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, sivil toplum kuruluşları ve uzman kişilerin katılımını sağlayacak önlemler alınır” hükümleri koyulmuştur. Böylece, aynı yasanın 76. maddesinde, Türkiye’de öncelikle Yerel Gündem 21 uygulamaları sürecinde resmi olmayan alternatif yapılar olarak temayüz eden ve kent parlamentosu, halk meclisi, danışma meclisi gibi isimlerle anılan kent konseyleri nihayet yasal ifadesini bularak resmi bir yapılanma halini almıştır (Bülbül, 2009:70).

Kent konseyinin temel hukuki dayanağı 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 76. maddesidir ve buna bağlı olarak çıkarılan 8 Ekim 2006 tarihli Kent Konseyi Yönetmeliği’dir. 3 Temmuz 2005 tarihli 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun “Kent Konseyi” başlıklı 76. maddesine göre “Kent konseyi, kent yaşamında; kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışır.” Belediye Kanunu, ilgili maddesinde Türkiye’de yeni uygulama alanı bulan “kent konseyi” kavramını tanımlamış ve bu maddeye göre belediye yönetimi anlayışında yeni bir sayfa açmıştır. Mahalle yönetimi kent yönetiminin bir parçası olarak önem kazanmış, bu anlamda mahalle muhtarlarının da etkinliğinin artırılması hedeflenmiştir. Muhtarların dışındaki sivil toplum temsilcilerini de konseyde görüş belirtme imkanı sağlanmıştır (Ergin, 2008:76).

5393 sayılı kanunun 76. maddesinde kent konseylerinin belediyelerin yardım ve desteği ile oluşturulacağı ve bu yardım ve desteğin, konseylerin etkili ve verimli faaliyet yürütebilmesi amacına yönelik olduğu ifade edilmektedir. Böylece kent konseylerinin oluşturulması, etkin ve verimli faaliyet yürütmeleri konusunda temel sorumluluğun belediyelere verildiği görülmektedir. Bunun dışında 76. maddede kent

konseylerinin katılımcıları belirtilmiş, geriye kalan ayrıntılar için yönetmelik çıkarılacağı hüküm altına alınmıştır (Karabulut, 2009:83).

İçişleri Bakanlığı'nın 2006 yılında hazırladığı Kent Konseyi Yönetmeliği 2009 yılında yeniden düzenlenmiştir ve halen yürürlüktedir. Yönetmelikte; kent konseylerinin oluşturulması, organları, içyapının kurulması, üyeleri, toplantı ve görüşme usullerini kapsayan 18 madde yer almaktadır (Özoğuz, 2012:78).

Yönetmelik birinci maddesinde Belediye kanununda öngörülen amaçları, Konseyin genel amaçları olarak belirtilmektedir. Buna göre Kent Konseyi'nin amacı:

- i) Kent yaşamında kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi;
- ii) Kentin hak ve hukukunun korunması; sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım, yönetim ve yerinden yönetim ilkelerini uygulamaktadır.

Yönetmeliğin belirlediği amaçlardan da görüleceği üzere, öncelikle katılım odaklı ve kentsel haklarla ilgili genel amaçlardan söz edilmektedir. Yönetmeliğin 4. maddesinde katılım ve katılımı destekleyen mekanizmalar, kavramlar, tanımlanmaktadır. Bu kavramlar Belediye, Kent Konseyi, meclisler ve çalışma grupları, Yerel Gündem 21 programı ve yönetim. Bu kavramların özel olarak tanımlanması oldukça yerinde bir yaklaşım olmuştur. Çünkü küresel sistemde yerel yönetimlerin temel amaçlarını ve bu amaçlara ulaşmadaki mekanizmaları belirleyen temel kavramlardan söz edilmektedir. Yönetmeliğin ikinci bölümünde Konseyin kuruluşu, görevleri ve çalışma ilkeleriyle ilgili düzenlemeler yapılmıştır. Buna göre Konsey, yerel yönetim seçimlerinden üç ay sonra belediye örgütü olan yerlerde kurulur ve katılım odaklı, kent haklarını koruyan, sürdürülebilirlik amaçlarına uygun planlar ve programlar yapar ve sivil toplumun güçlenmesine katkı yapar. Çalışma ilkelerinde ise, özellikle Birleşmiş Milletler'in farklı düzenlemelerine uygun uygulamalar öngörülmüştür: Örneğin, Yerel Gündem 21 etkinlikleri, hemşehrilik bilinci, katılımcılık ve akla uygunluk gibi ilkeler benimsenmiştir. Yönetmeliğin üçüncü bölümünde Konseyin kuruluşu, organları, genel kurul, yürütme kurulu, meclisler ve çalışma grupları düzenlenmiştir (Ergin, 2008:78,79).

Belediye Kanunu'nda kent konseylerince alınan kararların mahiyeti “görüş” olarak ifade edilmekte ve söz konusu husus Kent Konseyi Yönetmeliği'nde de tekrar edilmektedir. Sözlük anlamı itibariyle görüş, “bir olay, varlık veya düşünce üzerinde varılan yargı, fikir”, “olaylar, düşünceler ya da nesneler üzerinde geliştirilen anlayış, değer ve yargı” ve “herhangi bir konu üzerinde kişinin inancı” anlamlarına gelmektedir. Bu şekliyle kent konseyleri tarafından alınan kararlar ilgili belediyeler açısından tavsiye niteliği taşımakta ve yol göstericilik özelliği bulunmakta ancak, hukuken herhangi bir bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Kent konseyini düzenleyen hukuki metinlerde kent konseyleri tarafından oluşturulan görüşlerin belediye meclislerinde “değerlendirileceği” belirtilmekle yetinilmiş, bu ifadeyle görüşlerin kararları bağlayıcı nitelik taşımadığı hususunun yanında, kent konseylerine belediye meclislerinde görüşlerinin değerlendirilip değerlendirilmediğini denetleme imkânı da tanınmamıştır. Belediye meclisinin görevleri arasında kent konseylerinin görüşlerini değerlendirmeye dair bir ibare de bulunmadığından, bunu gerçekleştirmedikleri takdirde herhangi bir sonuç da doğurmamaktadır (Kuluçlu, 2011:6).

Kent Konseyi kararlarının doğrudan yaptırım içermemekle birlikte, belediye meclisi gündemine alınmasının şart koşulması, kent yönetiminde önceliği olan belediyeye yükümlülük yüklemekte; gerek katılımcılarının dolaylı birlikteliği ve gerekse alınan kararların doğrudan ilişkisi bağlamında kent konseyi kararları yasal bir dayanağa bağlanmaktadır. Yasada ve belediye meclisinde kent konseyi kararlarının görüşülmesine yönelik düzenleme yapılarak aynı kentte iki başlılığın önlenmesi amaçlanmıştır. Yine Belediye Kanunu'nun 77. maddesi; “Belediye; sağlık, eğitim, spor, çevre, sosyal hizmet ve yardım, kütüphane, park, trafik ve kültür hizmetleriyle yaşlılara, kadın ve çocuklara, özürllülere, yoksul ve düşkünlere yönelik hizmetlerin yapılmasında belde de dayanışma ve katılımı sağlamak, hizmetlerde etkinlik, tasarruf ve verimliliği artırmak amacıyla gönüllü kişilerin katılımına yönelik programlar uygular” diyerek gönüllü katılımı düzenlemektedir. Belediye Kanunu 15. maddesinde yer alan diğer bir düzenleme de bu çalışmaları destekler mahiyettedir. Söz konusu maddeye göre; “Belediye, belde sakinlerinin belediye hizmetleriyle ilgili görüş ve düşüncelerini tespit etmek amacıyla kamuoyu yoklaması ve araştırması yapabilir” ve böylece katılımcı ortakların görüşleri öncelenebilir. Bu düzenleme ile kamuoyu yoklamalarının yapılmasında yaşanan sıkıntı da sona ermiştir. Yeni

yetkilere sahip hale gelen belediyelerin yönetim ve karar alma süreçlerinde mali kaynaklar ve harcamalar noktasında hemşehrileri bilgilendirmelerine ve bu anlamda yönetim sürecine etkin bir biçimde katılmalarına imkan hazırlayan bu kanuni düzenlemeler yeni kamu yönetimi anlayışı çerçevesinde katılımcılığın başta olmak üzere şeffaflık ve hesap verebilirlik gibi bir çok demokratik ilkenin hayata geçtiği bir organ olarak kent konseylerinin teşekkülüne zemin oluşturmuştur. Sivil toplumun ve bilgi üreten kaynaklar olarak üniversitelerin etkin hale geldiği kent konseylerinin almış olduğu kararlar ve görüşler belediye meclisince öncelikli olarak değerlendirilerek ele alınmak durumunda olduğundan böylece idari bir işlem ya da düzenlemeye dönüşme imkânı sağlanmaktadır (Kuluçlu, 2011).

2.3. TÜRKİYE'DE KENT KONSEYLERİNİN YAPISAL VE İŞLEVSEL GÖRÜNÜMÜ

Yerel yönetimlerin giderek güçlendiği, yönetişimin hızlı bir şekilde yayıldığı günümüzde, Kent Konseyleri ülkemizde bu alandaki önemli bir eksikliği gidererek kente ve kentlilere hizmet veren gönüllü kurumlar olmuşlardır. Merkezi yönetimi, yerel yönetimi ve sivil toplumu “ortaklık” anlayışıyla buluşturan; kentteki ilgili paydaşları bir araya getirerek, tüm kenti kucaklayan bir “ortak akıl” oluşturulmasını hedefleyen Kent Konseyleri, kentin kalkınma önceliklerinin ve sorunlarının tanımlandığı ve tartışıldığı demokratik platformlar olarak işlev görmektedirler. Katılım ile kararların alınma sürecinde doğrudan yer almayı ve alınan kararların içeriğine ortak veya taraf olmayı sağlayarak kararların uygulanabilirliğini arttırmaktadırlar. Yönetişim süreci, bir taraftan belediye yönetimi ve hemşerileri yakınlaştırırken, bir taraftan da alınan kararların uygulanma şansı ile denetim ve izlenmesini kolaylaştırır. Günümüzde, özellikle yerel düzeyde sorunlar herkes tarafından bilinmekle beraber, çözüm arayışı kurumların ve kişilerin birbirlerini suçlaması ile sınırlı kalmaktadır. Büyük bir kısmı koordinasyon eksikliğinden kaynaklanan bu suçlamalar ve kısa vadeli çözümler, Kent Konseyi yapısı içerisinde sorunların çözümüne doğru atılan adımlara yerini bırakacaktır. Çünkü kentin sorunlarına kurumların ayrı ayrı çözüm üreterek çalışmaları yerine, sürdürülebilir bir ortaklık ile ortak bir paydada buluşmaları, sorunların uzun bir süre hatta sürekli olarak ortadan kalkmasına sebep olacaktır (Ateş, 2008:33,34).

2.3.1. Yönetsel ve Örgütsel Yapı

Çağdaş demokrasiler, halkın seçimler dışında da kendisini ilgilendiren her konuda karar mekanizmalarını ve yönetsel etkinlikleri sürekli etkileyip denetleyebileceği ve yaşadığı alanı biçimlendirebileceği yöntemlerin geliştirildiği ve uygulandığı ve bunun bir ölçüde yaşam biçimi haline geldiği sosyal ve yönetsel rejimlerdir. Bu çerçevede kent konseylerinin yapısı biçimsel açıdan yöre halkını ilgilendiren konularda çeşitli aktörlerin katılımını öngörmektedir (Kuluçlu, 2011:187).

Türkiye’de Kent Konseyi ve benzeri adlarla oluşturulan katılımcı platformlara ilişkin mevcut uygulamalar ve deneyim, Konsey’in merkezi yönetim, yerel yönetim ve sivil toplum üçgeninde yapılandırılması gereği konusunda sağlam ipuçları vermektedir. Kent Konseyleri’nin ortaklık yapısı belirlenirken, genelde, belirli kişilerin “doğal üyeler” olarak doğrudan yer aldığı görülmektedir. Kurumsal temsili de beraberinde getiren bu gruba, ilgili ilin milletvekilleri ve valisi ya da kaymakam, belediye başkanları, il genel meclisi ve belediye meclisi üyeleri, önceki dönem milletvekilleri, valiler ve belediye başkanları gibi, önemli bir konumda olan ve ilgili kente büyük emeği geçen kişiler dâhil edilmektedir. Bir başka genel uygulama olarak, ildeki kamu kurum ve kuruluşlarının temsilcileri de Kent Konseyi’nde yer almaktadır. Aynı şekilde, Kent Konseyi’nde genelde, seçime girmeye hak kazanmış siyasal partilerin il ve ilçe temsilcileri ve mahalle muhtarları da yer almaktadır. Kent Konseyleri’nin sivil toplum kuruluşları kanadında, başta vakıflar ve dernekler, meslek odaları, üniversiteler ve sendikalar olmak üzere, geniş bir yelpazeye yayılan sivil toplum kuruluşları yer almaktadır. Vakıf ve derneklerin, sivil toplum grubunu oluşturan farklı kuruluşlar arasında özel bir konumu ve işlevi bulunmaktadır. Yerel ölçekte etkinlik gösterenlerin yanı sıra, ulusal ölçekli vakıf ve derneklerin il temsilcilikleri de yer almaktadır. Konsey’in bir başka güçlü ayağını, geniş bir örgütlenme ve üyelik ağına sahip meslek odaları ve bunların kurmuş oldukları birlikler oluşturmaktadır. Bir kentten diğerine farklılık göstermekle birlikte, bunlar genelde sanayi, ticaret ve esnaf odaları, tabipler, eczacılar, diş hekimleri, vb. odalar, baro ve diğer meslek örgütlerini kapsamaktadır. Kent Konseyi yapılanması içerisinde sendikalar da, işçi, işveren ve kamu çalışanları olarak sivil toplum yelpazesindeki yerlerini almaktadırlar (Bülbül, 2009:72,73).

Kent Konseyi'nde yer alan bilim ve eğitim kurumlarının, özellikle de üniversitelerin, ilgili yapı ve süreçlerde önemli işlevler üstlendiği görülmektedir. Aynı şekilde, konut, taşıma, tüketim, vb. kooperatifler, birlikler, basın-yayın kuruluşları, sağlık kuruluşları, spor kulüpleri ve benzeri gibi kuruluşların temsilcileri de Kent Konseyi'nde yer almaktadır. Kent Konseyleri'nin ortaklık yapısı, kentin örgütlü kesimleriyle sınırlı kalmayarak, başta çalışma grupları, kadın ve gençlik meclisleri ve özel ilgi grupları olmak üzere, tüzel kişiliği bulunmayan, ancak YG-21 süreçleri kapsamında yaşamsal bir işlev gören katılımcı platformların temsilcilerini de kapsamaktadır. Kent Konseyleri'ne ilişkin verilere bakıldığında, genelde merkezi yönetim kuruluşlarının ve belediyelerin temsilcilerinin, Kent Konseyleri'nin yaklaşık üçte birini oluşturduğu, geriye kalan üçte ikilik bölümün ise sivil toplum kuruluşları temsilcilerinden oluştuğu görülmektedir. Bu özellik, sivil toplumun Kent Konseyi bağlamındaki ağırlıklı konumunu ve işlevini bir kez daha vurgulamaktadır. Kent Konseyleri, kurumsal temsil ile birlikte bireysel üyeliğe de açık olmakla birlikte, daha büyük ölçekli kentlerde kurumsal katılım ön plana çıkmakta ve bireysel katılım daha ziyade çalışma gruplarına yönlendirilmektedir (Bülbül, 2009).

18 madde ve bir de geçici maddeden oluşan 8 Ekim 2006 tarihli "Kent Konseyi Yönetmeliği"ne göre "Kent konseyleri belediye teşkilatı olan yerlerde, mahalli idareler genel seçim sonuçlarını izleyen üç ay içinde kurulur ve merkezi yönetimi, yerel yönetimi, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarını ve sivil toplumu ortaklık anlayışı ile buluşturmak üzere aşağıda belirtilen kişi, kurum ve kuruluş temsilcilerinden oluşur (Özoğuz, 2012):

- a) Mahallin en büyük mülki idare amiri veya temsilcisi,
- b) Belediye başkanı veya temsilcisi,
- c) Sayısı 10'u geçmemek üzere illerde valiler, ilçelerde kaymakamlar tarafından belirlenecek kamu kurum ve kuruluşlarının temsilcileri,
- ç) Mahalle sayısı yirmiye kadar olan belediyelerde bütün mahalle muhtarları, diğer belediyelerde belediye başkanının çağrısı üzerine toplanan mahalle muhtarlarının toplam muhtar sayısının yüzde 30'unu geçmemek ve 20'den az olmamak üzere kendi aralarından seçecekleri temsilcileri,

- d) Beldede teşkilatını kurmuş olan siyasi partilerin temsilcileri,
- e) Üniversitelerden ikiden fazla olmamak üzere en az bir temsilci, üniversite sayısının birden fazla olması durumunda her üniversiteden birer temsilci,
- f) Kamu Kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, noterlerin, baroların ve ilgili dernekler ile vakıfların temsilcileri,
- g) Kent konseyince kurulan meclis ve çalışma gruplarının birer temsilcisinin katılımı ile oluşmaktadır (Kuluçlu, 2011).

Yönetmeliğin 9.maddesi gereğince tüm kent konseylerinin organları “Genel Kurul”, “Yürütme Kurulu”, “Meclisler” ve “Çalışma Grupları”ndan oluşmak zorundadır. Ayrıca kent konseylerinin görevlerinin yerine getirilmesinin koordinasyonundan sorumlu bir genel sekreterlik bulunmaktadır. Bu organlar kent konseylerinin görevlerini yerine getirebilmesi ve verilen yetkileri kullanabilmesi için ihdas edilmiştir. Genel Sekreterlik ve Kent Konseylerinin organları detaylı bir şekilde aşağıda tartışılacaktır. (Kuluçlu, 2011).

2.3.1.1. Genel Sekreterlik

Kent Konseyleri yönetmeliğinin 15. maddesine göre, kent konseyinin sekretarya hizmetleri, ilgili belediye tarafından önerilecek ve yürütme kurulu tarafından kabul edilecek görevliler tarafından yerine getirilir (Hatam, 2012). Yine bu yönetmelik uyarınca, kent konseyi genel sekreteri, kent konseyi başkanına ve yürütme kuruluna karşı sorumluluğu bulunur ve belediye başkanı tarafından önerilen üç aday arasından yürütme kurulu tarafından seçilir. Genel sekreter, konseyin faaliyetlerini tedvir etmek, bu faaliyetlerin gerektirdiği girişimleri yerine getirmek ve Kent Konseyi Yönetmeliği’nde belirtilen görevlerin yerine getirilmesini koordine etmek görevlerine sahiptir. Ayrıca, meclisler, çalışma grupları ve benzeri yapılar arasındaki çalışma uyumunu ve koordinasyonu da Kent Konseyi Genel Sekreteri sağlar. Genel Sekreter’in, Yönetim Kurulu’nda oy hakkı olmasa da yönetim kurulu toplantısına katılarak görüşlerini bildirme hakkı bulunur. Üstlendiği tüm bu görevler gözönüne alındığında, genel sekreterliğin konseyler ve konseyin aldığı kararlar üzerinde önemli bir ağırlığı bulunduğu söylenebilir (Hatam, 2012:53).

Kent konseylerinin yerelde hedeflenen başarıya ulaşabilmesi için konseyde görev alanların, objektif davranmaları önemlidir. Özellikle Kent Konseyleri üzerinde büyük etkiye sahip olan genel sekreterin, Kent konseyi çalışmalarını koordine edebilecek yeterlilikte, gönüllülük ruhu taşıyan, sivil toplum deneyimine sahip, siyasi bakış açısını çalışmalarına yansıtmayan, her fıkirden kişi ve kuruma eşit mesafede durabilen profesyonel bir duruşa sahip olmasının gerekliliği daha da elzemdir (Keskin ve vd., 2011:322). Fakat, genel sekreterin, madde 14/A (1) bendinde belirtildiği gibi, belediye başkanı tarafından önerilen üç aday arasından yürütme kurulu tarafından seçilmesi, kent konseylerinin ‘tarafsız bir yaklaşımla görüş ve önerilerini oluşturmak’ hedefine zarar vermektedir (Batal, 2011:90). Bu sebeple, belediye başkanı ile kent konseyleri arasındaki ilişkilerin, yöneticilerin kendi siyasi görüşleri çerçevesinde bir müdahaleye izin verecek şekilde değil, iyi niyet çerçevesinde koordineli bir biçimde yürütülmesine önem gösterilmesi büyük önem arz etmektedir (Kestellioğlu, 2011:77).

2.3.1.2. Genel Kurul

Genel kurul, Kent Konseyleri Yönetmeliği’nin 10. Maddesi’nde belirtildiği üzere kent konseyinin en yetkili organı olup, yukarıda yer verilen üyelerden ve temsilcilerden oluşmaktadır. Genel kurul; yürütme kurulunun, meclislerin ve çalışma gruplarının seçim ve çalışma esaslarını, yönetmelik hükümlerine aykırı olmamak kaydıyla, çalışma yönergesi ile belirlemektedir (Görmez, Altınışik ve Uçar, 2011:43). Kent Konseyi Yönetmeliği’nde; Genel Kurul, Kent Konseyi Başkanı başkanlığında, her yıl ocak ve eylül aylarında yapılacak iki toplantıdan az olmamak üzere, üyelerin salt çoğunluğu ile toplanmalıdır hükmü yer almaktadır. Yönetmeliğe göre, başkanın bulunmaması halinde yürütme kurulunun en yaşlı üyesi toplantıya başkanlık edecektir (Özdemir, 2011:49).

Yönetmelikte; genel kurulun yılda kaç kere toplanacağına dair hüküm bulunması müdahaleci bir tavır olarak okunabilir. Üstelik, en az şerhi düşülmüşse de, yılda iki kere toplanmanın yeterli görülmesi, çalışmaların yeterli boyutlarda olup olmadığı sorusunu ortaya çıkarmaktadır. Konseyin yılda kaç kez toplanacağına ilişkin kararın, o kentin ihtiyaçlarına göre, kentte yaşayanların kararına bırakılması

önemlidir. Gündemi yakalayabilmek ve konseyin verimlilik ve etkinliğini arttırabilmek açısından belediye meclisleri toplantılarının her ayın ilk haftası, bir önceki ayın son haftası belirlenen gündem dahilinde yapılması düşünülebilir. Bu şekilde, kent konseyinin önerileri her ay toplanan belediye meclislerinin gündemlerine yılda yalnızca iki kez yerine her ay girebilir (Özdemir, 2011). Ne var ki, toplantılar sıklaştırılsa dahi, belediye meclislerinin kent meclislerinin kararlarını yasa gereği gündemlerine alma zorunluluklarının olmaması, Kent Konseyleri'nin karşı karşıya kaldığı bir diğer sorundur. Hatta belediye meclislerinin, kent konseylerinden kendilerine gönderilen ve gündeme aldıkları konuyla ilgili karar alma zorunlulukları da bulunmamaktadır. Bu durum zaman zaman Kent Konseyleri'nin yalnızca sembolik bir nitelik taşıdığı algısını oluşturmaktadır (Batal, 2011:90).

Kent konseyinin toplantı ve görüşme usulü ise, yönetmeliğin 13. maddesinde düzenlenmiştir. 13. maddeye göre, kent konseyi organları, çalışma yönergelerinde belirlenen yer ve zamanlarda üye tam sayısının salt çoğunluğu ile olağan olarak toplanır ve katılanların salt çoğunluğu ile karar alır. Oylamada eşitlik çıkması halinde başkanın bulunduğu tarafın çoğunluk sayılması dikkat çekicidir. Genel kurul, yürütme kurulu başkanı tarafından doğrudan veya temsilcilerin oluşturduğu katılımcı sayısının üçte birinin teklifi üzerine olağanüstü toplantıya çağrılabilir. Yönetmeliğin 14. maddesine göre, kent konseyi genel kurulunca oluşturulan görüşler, belediye meclisinin ilk toplantısında değerlendirildikten sonra belediye tarafından kent konseyine bildirilir ve uygun araçlarla kamuoyuna duyurulur. Yönetmeliğin 16. maddesine göre, kent konseyi genel kurulu bu yönetmeliğe aykırı olmamak kaydıyla uygulama yönergeleri çıkarabilir (Hatam, 2012:51).

2.3.1.3. Başkanlık

Kent konseyi başkanı ile ilişkili hususlar Kent Konseyi Yönetmeliğinin 11. maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddeye göre, kent konseyi başkanı, genel kurul tarafından seçilir ve kent konseyini temsil eder. Kent konseyi başkanının görev süresi, yürütme kurulunun görev süresiyle paralel olmak üzere ilk dönem için iki yıl, ikinci dönem için üç yıldır. Kent konseyi başkanının seçimi için ilk oylamada üye tamsayısının üçte iki ve ikinci oylamada üye tamsayısının salt çoğunluğu aranır.

İkinci oylamada salt çoğunluk sağlanamazsa, bu oylamada en çok oy alan iki aday için üçüncü tur oylama yapılır. Üçüncü oylamada en fazla oyu alan aday, başkan seçilmiş olur. Kent konseyi başkanının seçimi, kent konseyinin ilk toplantısının birinci birleşiminde tamamlanır. Kent konseyi başkanının izin, hastalık veya başka sebeple görevi başında bulunmadığı hallerde, bu süre içinde kendisine yürütme kurulunun en yaşlı üyesi vekâlet eder (Hatam, 2012). Kent konseyi başkanı ise, genel kurul tarafından seçilmekte ve kent konseyini temsil etmektedir.

Kent konseyi faaliyetlerinde asıl olan gönüllülüktür. Fakat, kent konseyi başkanlığı, çoğu durumda politik bir mevki olarak iş görmektedir (Kaypak, 2011:153). Genel kurul üyelerinin bir kısmının belediye başkanı, mülki idare amiri ve onların seçtiği temsilcilerden oluşuyor olmasının yanı sıra sivil kesimi temsil edenlerin de katılım konusunda isteksiz olmaları (ya da katılımlarının anlamlı olmadığını düşünmeleri, süreç dışına itilmeleri) durumunda hem kent konseyi başkanı seçiminde, hem halkın beklenti ve isteklerinin yönetime iletilmesi sürecinde bazı aksaklıkların çıkması muhtemeldir. Zaten yönetimi temsil edenlerin ya da seçilmelerinde rol oynadıkları kişilerin kent konseyi başkanı olması durumunda halkın etkili bir şekilde yönetime katılım imkanı azalacaktır, aynı zamanda kent konseyinin halkı temsil etme kabiliyeti zarar görecektir (Görmez, Altunışık ve Uçar, 2011:44).

Ayrıca, belediye başkanlarının ya da başkanın partisinden bir meclis üyesinin Kent Konseyi Başkanı olmasının herhangi bir engel, tartışma görmeden uygulanabilen örneklerden sayılması (Yavuz, 2011:288) tarafsız ve adil bir başkanlık seçiminin gerçekten demokratik bir kent konseyi için önemli bir aciliyet olarak tekrar ele alınması gerektiğini göstermektedir. Çünkü, kent konseyleri büyük ölçüde genel sekreter ve konsey başkanının anlayışı doğrultusunda şekillenmektedir (Kaypak, 2011:153). Bu anlamda, başkanın ideolojik olarak bir taraf oluşu, kent konseylerinin kapsayıcılığına ve tarafsızlığına gölge düşürecektir.

2.3.1.4. Çalışma Grupları ve Meclisler

Yönetmeliğin 12. maddesine göre; Kent Konseyleri, görev alanına giren konularda meclis ve çalışma grupları oluşturabilir. Meclislerin ve çalışma gruplarının çalışma usul ve esasları genel kurulca belirlenir. Meclislerde ve çalışma

gruplarında oluşturulan görüşler, kent konseyi genel kurulunda görüşülerek kabul edildikten sonra değerlendirilmek üzere ilgili belediye meclisine sunulur (Ergin, 2008:83).

Çalışma grupları belirlenen öncelikli konularda derinlemesine çalışmalar yapabilecek zamana ve birikime sahip, farklı sektörlerden, kuruluşlardan ve disiplinlerden gelen kişileri, katılımcı yaklaşımın özüne uygun şekilde, yerel sürdürülebilir kalkınma eylem planının farklı bileşenleri etrafında buluşturan yapılardır. Bu çalışma grupları, düşünce geliştirme, ortak noktalarda buluşma ortamı ve ilgili konularda temel sorunların çözümüne yönelik eylem ve önceliklerinin belirlendiği bir platform işlevini görmektedir. İlgili kentin kendi ölçeğindeki YG-21 sürecinin öncelikli konularına ve sorun alanlarına yoğunlaşarak faaliyet gösterirler ve YG 21 süreci kapsamında genel nitelikli ve sektörel eylem planlarının hazırlık sorumluluğunu üstlenerek çok önemli bir işlevi yerine getirmiş olurlar (Ergin, 2008).

Çalışma Grupları, Birleşmiş Milletler belgelerinde yer alan “*Working Group*” terimini karşılamasından dolayı ulusal raporlarda yer alır ve yaygın olarak kullanılır. Ancak Çalışma Grubu terimi yerine “Komisyonlar”, “Komiteler”, “İlgi Grupları”, “Üretim Platformları”, “Konseyler” ya da Habitat II Zirvesi’nin ifadesiyle, “Kozalar” gibi oldukça farklı isimlerle de kullanılmaktadır (Ergin, 2008).

Her kentin kendine özgü konumuna, büyüklüğüne ve özelliklerine bağlı olarak, yoğunlaşılacak öncelikli konulara göre çalışma gruplarının başlıkları da farklılıklar gösterebilmektedir. Bu bağlamda en çok karşılaşılanlar arasında, Çevre, Ekonomi, Sağlık, Turizm, Eğitim, Kültür ve Sanat, Ulaşım, Tüketiciyi Koruma, Çalışma ve Sosyal Güvenlik gibi genel ve geniş kapsamlı konuların bulunduğu görülmektedir. Bu başlıklar altında oluşturulan Çalışma Gruplarının, kendi içlerinde daha özel konulara yönelen alt başlıklara bölünerek çalıştığı veya yerele özgü bu konular için ayrı çalışma grupları oluşturulduğu da görülmektedir. Çalışma gruplarının sayısı ve içerikleri ise ilgili kentin büyüklüğü, konumu, gelişme özellikleri, YG-21 sürecinin etkinliği, yerel ortakların ve gönüllü katılımcıların ilgisi gibi çeşitli etkenlere bağlı olarak kararlaştırılmaktadır (Ergin, 2008).

Genel bir kabul olarak, çalışma gruplarının, YG-21 sürecini niteleyen temel ilkeler ve yöntemlerin ışığında, gönüllülük esasında çalışması öngörülmektedir. çalışma gruplarının en başta, farklı sektörlerden ve farklı birikimlere sahip gönüllülerin katılımıyla oluştuğu, bununla birlikte, konuya göre yerel ve merkezi yönetim sorumlu ve temsilcilerinin de yer aldığı görülmektedir. Benimsenen yapılanma modeline ve uygulamalara bağlı olarak ortaya çıkabilecek farklılıklara bakılmaksızın, çalışma gruplarının Kent Konseyinin örgütsel yapısında faaliyette bulunması, yasal bir zorunluluk olup büyük önem taşımaktadır. Çalışma gruplarının karar ve önerileri ile hazırladıkları projelerin, Kent Konseyinde ele alınarak birbiriyle çelişen veya uyumsuz olan yönlerinin giderildiği, çalışma grubu tarafından toplantılarda görüşülen konular, düzenlemeler ve alınan kararlar neticesinde üretilen çıktıların Kent Konseyi tarafından bütünleştirme süreci sonrasında benimsenerek ortak bir taahhüt belgesine dönüştürüldüğü, böylece kent yönetimine taşınıp uygulamaya geçirildiği görülmektedir. Yasal düzenlemeyle birlikte çalışma gruplarının Kent Konseyinin kendi “organi” olarak oluşturularak aynı çatı altında yer almaları benimsenmiştir (Bülbül, 2009:74).

Uluslararası topluluk tarafından benimsenen küresel eylem planları ve anlaşma hükümleri, kadınların karar alma süreçlerine ve kentsel yaşamın her alanına, etkin olarak katılımının sağlanmasını çalışma grupları ve meclisler tarafından da esas almaktadır. YG-21 sürecinde Kadın Meclisi, başta Gündem 21 ve Pekin Eylem Platformu olmak üzere, Rio’dan Johannesburg’a uzanan küresel zirvelerde benimsenen eylem planlarında ve BM Binyıl Bildirgesi ve BM Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) başta olmak üzere, diğer uluslararası belgelerde yer alan kadınlara yönelik hükümlerin yerel düzeyde yaşama geçirilmesini sağlayacak katılımcı platformdur. Kadın Meclisleri ile kadınların, bir yandan karar alma süreçlerine ve kentsel yaşamın her alanına etkin olarak katılımı sağlanırken, diğer yandan da örgütlü ve örgütsüz kadınlar arasındaki iletişimin geliştirilmesini ve bilgi ve deneyim paylaşımının güçlendirilmesini sağlayacak ortak bir dayanışma ağı oluşturulmaktadır. Bu genel çerçevede, Kadın Meclisi’nin, kadınların toplumsal yaşamın her alanında söz sahibi olması, kent ve kadın sorunları ve sorumlulukları konusunda bilinçlenmesi, kadın bakış açısıyla politikalar oluşturması, kentsel yaşama katılma ve kente ait olma duygularının geliştirilmesi,

kadınlara karşı yapılan her türlü ayrımcılığa ve aile içi şiddete karşı güç birliği yapılması, kadınların sorunlarından, gereksinimlerinden ve beklentilerinden yola çıkılarak, çözüm önerileri ve projeler üretilmesi, bu önerilerin ve projelerin gerçekleştirilmesine katılma ve katkıda bulunulması ve genelde yerel hizmetlerin yürütülmesinde daha çok sorumluluk üstlenilmesi gibi çok yönlü ve geniş kapsamlı hedefler ve bunların gerçekleştirilmesine yönelik işlevler yerine getirilmektedir (Bülbül, 2009).

Kadın Meclisi katılımcılarının “kentteki tüm kadınlar” şeklinde ifadesini bulduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra, Kadın Meclisinin diğer bireysel üyeleri arasında, vali, belediye başkanı, vb. erkek yöneticilerin eşleri ile kadın hakim, savcı, vb. kamu yöneticileri de yer almaktadır. Kadın çalışmalarına büyük katkılarda bulunmuş veya ilgili kente büyük emeği geçen kadınların da onursal üyeler olarak davet edildikleri, ayrıca kadınlara yönelik kurumsal çalışma yürüten sivil toplum yapılarının da çalışmalarda yer aldıkları görülmektedir. Kadın Meclisi, diğer yapılardan “bağımsız” bir şekilde, sivil bir oluşumun itici gücüyle çalışmasına karşın, kendi başına bir “sivil girişim” olmanın ötesinde, Kent Konseyinin merkezi yönetim, yerel yönetim ve sivil toplum üçgeninde oluşturduğu geniş temsil yapısını kadınlara ilişkin olarak gerçekleştiren ve kadınların kent yönetimine “temel ve eşit ortaklar” olarak katılmalarını ve söz sahibi olmalarını sağlayan bir yapıdır. Yasal mevzuat doğrultusunda, Kadın Meclisinin Kent Konseyinin bir organı şeklinde oluşturulduğu, buna karşılık, kendi çalışma düzenini kendi hazırladığı yönetmelikle belirlediği böylece Kadın Meclisinin bağımsız bir nitelik taşıdığı, katılımcı yapıların birbirini desteklediği ve tamamladığı bir sistemin uygulandığı görülmektedir (Bülbül, 2009).

Kadınlar, Yerel Gündem 21 sürecinin ağırlığını hissettirdiği katılımcı platformlarda ve yaşamın her alanındaki gönüllü çalışmalarda etkin bir rol oynamaktadır. Kadının kamusal yaşama katılması, toplumsal alanda kendini özgürce anlatabilmesi ve özellikle gereksinimlerine uygun bir kentsel çevrenin oluşması sürecinde söz sahibi olması çağdaş düşüncenin ve gelişmelerin gereğidir. Çalışan ve çalışmayanı ile kentsel sistem oluşturulurken bütün kadınların günlük yaşamda karşılaştıkları zorlukların göz önünde bulundurulması gerekir. Bu sorunları en iyi

bilen kesim olarak da kadınların yönetimde ve halk katılımıyla gerçekleştirilecek çalışmalarda yer almaları gerekmekte ve yönetimlerin kadınların bilgilerinden ve düşüncelerinden yararlanmayı bir zorunluluk olarak algılamaları gerekmektedir. Kadın platformlarının, süreç içerisinde, hareket alanı daha kısıtlı olan çalışma grubu ve benzeri yapılanmadan, kentteki tüm örgütlü ve örgütsüz kadınlara ulaşmayı amaçlayan kadınlar meclislerine dönüşmeye başlamıştır. Kadın meclisleri, yalnızca kent konseyinde kadınların güçlü bir şekilde temsilini sağlamakla kalmayarak, kadınlarla ilgili öncelikli konuların tüm kentin ortak gündemine taşınmasının yolunu açmaktadır. Yerel Gündem 21 Kadın Meclisleri bir yandan kadınların karar alma süreçlerine ve kentsel yaşamın her alanına etkin olarak katılımının sağlanmasına odaklanırken, diğer yandan da örgütlü ve örgütsüz kadınlar arasındaki iletişimin geliştirilmesini ve bilgi-deneyim paylaşımının güçlendirilmesini sağlayacak ortak bir dayanışma ağı oluşturmayı hedeflemektedir. Kadın Meclisi, kadınların toplumsal yaşamın her alanında söz sahibi olması, kent ve kadın sorunları ve sorumlulukları konusunda bilinçlenmesi, kadın bakış açısıyla politikalar oluşturması, kentsel yaşama katılma ve kente ait olma duygularının geliştirilmesi, kadınlara karşı yapılan her türlü ayrımcılığa ve aile içi şiddete karşı güç birliği yapılması, kadınların sorunlarından, gereksinimlerinden ve beklentilerinden yola çıkılarak çözüm önerileri ve projeler üretilmesi, bu önerilerin ve projelerin gerçekleştirilmesine katılma ve katkıda bulunulması ve genelde yerel hizmetlerin yürütülmesinde daha çok sorumluluk üstlenilmesi gibi çok yönlü ve geniş kapsamlı hedefleri ve bunların gerçekleştirilmesine yönelik işlevleri bulunmaktadır. Kadın Meclisi, kent konseyi ile benzer çizgilerde, kentteki tüm paydaşları “ortak çatı” altında buluşturan bir platform niteliği taşımaktadır. Kent konseyi ile kadın meclisi arasında bir kopukluk olması durumunda, kadınların kent ölçekli bu katılımcı platformda temsilinin yetersiz kalacağı ve kadın bakış açısının yerel yönetişimin her alanına damgasını vurmasında darboğazlarla karşılaşılacağından hareketle, Yerel Gündem 21 süreci kapsamındaki katılımcı yapılar arasında özel ve ağırlıklı bir konuma sahip olan Kent Konseyleri ve Kadın Meclisleri arasında güçlü bir bağlantı oluşturulması üzerinde genel bir görüş birliği bulunmaktadır. Kadın Meclisi’nin karar öneri ve çıktılarının Kent Konseyi’nce de benimsenmesi, bir yandan kadınlarla ilgili konular üzerinde kent ölçeğinde genel bir mutabakat sağlanmasını, diğer yandan da bunların uygulamaya geçilmesinin önünü açacaktır (Ergin, 2008).

Avrupa Kentsel Şart'ında, gençlerin toplum yaşamına katılımı için yerel yönetimlerin çeşitli programlar yürütmeleri öngörülmektedir. Şart, gençlerin katılımının sosyal bütünleşmeye katkıda bulunacağı gibi, katılımın, gençliğin demokratik kurum ve kuruluşlara olan inancını da pekiştireceğini öngörmektedir. Bu katılımın, gençlerin her alandaki özel gereksinimlerine yönelik olması gerekir ki, bu da ancak yerel gençlik politikalarının oluşturulmasıyla mümkün olabilir. Habitat ve Gündem 21 Gençlik Derneği'nin koordinasyonunda, program ortağı kentlerin tümünde etkin olarak sürmekte olan gençlik çalışmaları kapsamında, ilgili kentlerde Yerel Gündem 21 Gençlik Meclisleri oluşturulmuştur. Gençlik Meclisleri, yerel karar alma süreçlerine gençliğin gereksinimlerini ve beklentilerini yansıtan yeni bir bakış açısı getirmekle kalmayarak, diğer yerel ortaklıklarında, gençliğin katılımı konusundaki bilinç düzeyinin ve duyarlılığının gelişmesine önemli katkılarda bulunmaktadır. Tüm gençlik meclislerince benimsenen ortak ilkeler, her türlü ayrımcılığa karşı çıkılması, ulusal ve uluslararası sözleşmeler çerçevesinde yerel düzeyde gençlik haklarının korunması ve geliştirilmesi, hiçbir siyasi oluşumla dikey bir ilişki içine girilmemesi, kadın-erkek eşitliğinin gözetilmesi, şeffaf ve paylaşımcı olunması, bilgi paylaşımının tarafsız, koşulsuz ve eşit yapılması, çalışmalarda kişisel çıkarlara yol açmaktan kaçınılması "gönüllülük" esasına göre çalışılması, yeni katılımlara açık olunması, yapılacak tüm etkinliklerin üyelere duyurulması, üyelerin düşüncelerinin alınması ve katılımlarının sağlanmasını içermektedir. Gençlik meclisinin çok yönlü işlevleri arasında, gençliğin kent yönetimlerinde söz sahibi olması, planlama, karar alma ve uygulama süreçlerinde yer alması, gençlik ve ilgili programların teşvik edilmesi ve yaşama geçirilmesinin kolaylaştırılması, gençlik örgütlenmelerinin güçlendirilmesi ve örgütlenme bilincinin geliştirilmesi, gençler arasında bilgi ve deneyim alışverişinin teşvik edilmesi, başka ülkelerdeki gençlerle dostluk köprülerinin ve kültürel alışverişin güçlendirilmesi ve ulusal düzeyde bütüncül gençlik politikalarının ve ulusal gençlik konseyinin oluşturulmasına katkıda bulunulması yer almaktadır. Kent konseyi ile gençlik meclisi arasındaki ilişkilerin güçlendirilmesi, çok ortaklı "yönetişim" anlayışının gereği olan demokratik, yatay, birbirini destekleyen bir alt-üst mücadelesinin yaşanmadığı, gücünü "eşit ortaklık" anlayışından alan bir ilişkiler sistemi kurulmasına dayanmaktadır (Ergin, 2008).

Çocuk Meclisi, Yerel Gündem 21 ilkeleri doğrultusunda, çocukların kent yönetimindeki rolünün güçlendirilmesi ve yönetime aktif olarak katılabilmeleri amacıyla oluşturulmuş demokratik bir platformdur. Yerel Gündem 21 kentlerdeki çocuk konseyleri veya benzeri adlarla oluşturulan platformlar, başta Dünya Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin yerel düzeyde yaşama geçirilmesi olmak üzere, farklı kesimlerden çocukların temsil edilmesini, ilgili sorunların gündeme getirilmesini ve çözüm aranmasını, çocukların yerel karar alma sürecine etkin olarak katılmalarını hedeflemektedir (Ergin, 2008).

Gündem 21'in ifadesiyle, "Özel İlgi Grupları"na yönelik çalışmalar, YG21 sürecinin ayrılmaz bir parçasını oluşturmaktadır. Çocuk Meclisleri veya benzeri adlarla oluşturulan platformlar, başta "Dünya Çocuk Hakları Sözleşmesi"nin yerel düzeyde yaşama geçirilmesi olmak üzere, farklı kesimlerden çocukların temsil edilmesini, ilgili sorunların gündeme getirilmesini ve çözüm aranmasını ve çocukların yerel karar alma sürecine etkin olarak katılmalarını hedeflemektedir. "Yalnızca geleceğin liderleri değil, bugünün de ortakları" konumunda olan çocuklara yönelik bu platformlar, çocukların bir yandan sürdürülebilir kalkınma doğrultusunda kentlilik bilinci geliştirmelerini sağlarken, diğer yandan da dayanışma ve paylaşma özelliklerinin "ortaklık" bilinci içerisinde gelişmesi ve birlikte çalışma alışkanlıkları kazandırmaktadır. Ülkemizde, Çocuk Meclisleri de kendi aralarında ulusal ölçekli bir ağ oluşturmaya başlamış ve bu bağlamda, Ağustos 2003 içerisinde Bursa'da "YG-21 Kentleri 1. Ulusal Çocuk Zirvesi" düzenlenmiştir. Çocuk Meclisleri, uluslararası topluluk tarafından benimsenen eşikler doğrultusunda, genelde 10-16 yaş grubu çocuklara yönelmektedir. Meclislerde, Kent Konseyi bünyesinde çocuklarla ilgili çalışma yapan kurulların veya çalışma gruplarının temsilcileri, mahalle ölçeğinde çocuklara yönelik olarak oluşturulan birimlerin temsilcileri, ilköğretim okulları öğrenci temsilcileri, çalışan çocukların temsilcileri, sokak çocuklarına yönelik olarak çalışan sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri, çocuklarla ilgili diğer sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri ve diğer ilgili kişi ve kuruluşlar yer almaktadır (Bülbul, 2009).

Yaşlılara yönelik olarak oluşturulan katılımcı platformlar, bu yaş grubuna özgü çeşitli konuların ve sorunların dile getirilmesini ve bunlara çözüm arayışlarına

girişilmesini sağlamanın yanı sıra, bu platformların temsilcilerinin, eylem planlaması süreçlerine ve diğer katılımcı yapılara “kıdemli hemşehriler” olarak katkıda bulunmalarını kolaylaştırmaktadır. Kıdemli hemşehrilere yönelik platformlarda, genelde emeklilik için belirlenen yaş sınırı esas alınacak şekilde, belirli bir yaşın üzerindeki tüm hemşehriler, bunların kurmuş oldukları veya bu alanda çalışan sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri, ilgili kamu kuruluşlarının ve belediyelerin temsilcileri, huzur evlerinin ve yaşlılara yönelik benzeri merkezlerin temsilcileri ve konuya yakınlık duyan diğer gönüllü kişi ve kuruluşlar yer almaktadır (Bülbül, 2009).

Engellilere yönelik olarak oluşturulan platformlar da ilgili süreçlere önemli katkılarda bulunmaktadır. Bu platformlar, engellilerin toplumsal yaşama “engelsiz” olarak katılabilme hedefi doğrultusunda, kendilerine özgü sorunları, beklentilerini ve çözüm önerilerini diğer ortaklarla paylaşabildikleri bir ortam sağlamaktadır. Özellikle engellilerin kent yaşamında karşılaştıkları günlük sorunların çözümüne yönelik çalışmalar üzerinde yoğunlaşan bu platformlar, kent üst yapılarının ve binaların tasarımı bütünlleştirici, ayrımsız bir işleyişin sağlanması, toplumun tümü için engelsiz mekânların oluşturulması, mevcut fiziksel çevrenin dönüştürülmesi, yeni uygulamaların engelli ve yaşlıların gereksinimlerine göre tasarlanması, bu konudaki standartların belirlenmesi ve stratejilerin saptanması, engellilerin toplum içerisinde eğitim ve üretim kapasitelerinin geliştirilmesi ve toplumsal yaşam içerisinde daha fazla yer almalarının sağlanması hedeflerine yönelik işlev görmektedir (Bülbül, 2009).

Örnekleri daha sınırlı olmakla birlikte, ayrı bir meclis olarak örgütlenmiş özel ilgi gruplarının diğer katılımcı platformlara benzer şekilde işledikleri görülmektedir. Özel ilgi gruplarının odaklandığı çocukların, yaşlıların ve engellilerin temel insan haklarından yararlanabilmeleri yönünde daha elverişli bir ortam sağlanması ve diğer paydaşlarla eşit şekilde, kentsel karar alma süreçlerine katılabilmeleri açısından, özel ilgili grupları ile Kent Konseyi arasındaki bağlantı, Konseyin yapısı içinde biçimsel veya göstermelik bir temsil hakkı verilmesinden çok daha fazlasını gerektiren bir ilişkiyi gerekli kılmaktadır. Kent konseyi, özel ilgi gruplarına yönelik politikaların aşırı korumacılık yerine, toplumla bütünleştirmeye yönelmesini sağlayabilecek en

uygun platform konumundadır. Eğitim, rehabilitasyon, sağlık, hukuk, yönetim gibi alanlardaki gereksinimlerinin karşılanması yoluyla, başkalarına en az muhtaç olacak şekilde yaşamlarının sağlanması konusunda, bütün kent halkının ortak sorumluluğu ve beraberinde özellikle sosyal kalkınmayı sağlamaktadır (Bülbül, 2009).

Yerel Gündem 21 süreçlerinin kurumsallaşması ve sürdürülebilirliği açısından, en geniş şekilde katılım sağlanması ve tüm belde halkı tarafından sahiplenilmesi büyük önem taşımaktadır. Yerel yönetim ile belde halkı arasında yakınlaşmanın sağlanması, halkla yüz yüze ilişkilerin geliştirilmesi ve yönetime doğrudan katılma ve denetim olanaklarının artırılması açılarından, mahalle yönetimlerinin geliştirilmesi ve yeni işlevlerle donatılması gereği, Türkiye'nin uluslararası topluluğa karşı taahhütleri arasında yer alan öncelikli bir konudur. Bu konuya verilen önemin, kamu yönetiminin yeniden yapılandırılması bağlamında ülkemizin gündemine giren yeni kamu yönetimi ve yerel yönetim yasalarına da yansıdığı görülmektedir. Kent Konseylerine katılımda, belde halkının örgütlü olmayan geniş kesimlerine ulaşılmasında önemli ölçüde komşuluk ilişkilerine ve kişisel tanışıklığa dayalı, bireylerin kendi günlük yaşamlarını etkileyen kararların alınmasına doğrudan katılabildiği, birinci basamak yerel yönetim niteliğindeki mahalle ölçeğinde katılımcı yapıların oluşturulması büyük önem taşımaktadır. Yerel karar alma süreçlerine ve mekanizmalarına en geniş ölçüde katılımın sağlanması ve belde halkının "kenarda" kalan kesimlerinin de YG-21 süreçlerine etkin olarak dahil edilmesinin en uygun koşulları, mahalle ölçeğinde bulunabilmektedir. Mahalle ölçeğinde katılımcı yapılar ve süreçler oluşturularak, Kent Konseyinde mahalle ölçeğindeki katılımcı platformların temsilcilerinin yer alması, bir yandan Kent Konseyi'nin yapısını ve meşruiyet tabanını güçlendirirken, diğer yandan da mahalle sakinlerinin ve genelde kent halkının ortaklık bilincini ve dayanışma ruhunu geliştirmekte ve yerel düzeyde demokratik yaşam biçiminin benimsenmesine önemli katkı sağlamaktadır. Mahalle ölçeğindeki katılımcı platformların Kent Konseyinde etkin olarak temsil edilmesi, Kent Konseyini yalnızca kentin daha avantajlı kesimlerinde yaşayanların katılımına açık bir yapılanma olmaktan ya da böyle bir görüntü sergilemekten kurtarmakta, böylece kentin dezavantajlı ve yoksul kesimlerinin daha fazla katılımına olanak sağlamaktadır (Bülbül, 2009).

2.3.1.5. Yürütme Kurulu

Kent Konseyi Yönetmeliği'nin 11. maddesine göre düzenlenen yürütme kurulu, genel kurul tarafından birinci dönem için iki, ikinci dönem için üç yıl görev yapmak üzere seçilen, kadın ve gençlik meclis başkanlarının da yer aldığı en az yedi kişiden oluşur. Yürütme kuruluna kent konseyi başkanı, bulunmaması halinde yürütme kurulunun en yaşlı üyesi başkanlık eder. Yürütme kurulu, genel kurulun gündemini tespit eder ve genel kurul tarafından oluşturulan görüşleri ilgili belediyeye sunar ve uygulamayı izler (Özoğuz, 2012:79). Konsey genel kurulunu temsil etmesi beklenen, kent konseyi yürütme kurulu, kent konseyinin amacına uygun çalışması için yönlendirmelerde bulunmalıdır (Keskin ve vd., 2011:322).

Yürütme kurulu üyelerinin niceliğinden çok, niteliği ve üyelerin çeşitliliği önem arz etmektedir. Bu sebeple üyelerin aktif ve sorgulayan bireyler olmaları, sayıca kalabalık olmalarından daha kıymetlidir. Farklı kesimlerin temsilcilerinin yürütme kurulunda bulunması ise, konsey çalışmalarının kentin tüm dokularına yayılmasını mümkün kılar. Bu sebeple, kent konseylerinin yürütme kurulları, kent hayatında etkin rol oynayan farklı kurumları (üniversite, belediye, kamu kurumları, akademik odalar, ticaret ve sanayi odaları, dernek ve vakıflar vb.) temsil eden, seçimle gelen, nitelikli, vizyonu geniş, kentin sorunlarına duyarlı, siyasi kimliğini kent konseyi çalışmalarına yansıtmayan kişilerden oluşmalıdır (Keskin ve vd., 2011:316,318). Ne var ki, kent konseyi üyesi dahi olmayan kimselerin yönetim kurullarına getirildiği, bunun ise sıklıkla o kişinin siyasi angajmanı ile ilişkili olduğu bilinmektedir (Toprak, 2011:8). Bu anlamda, belediyeler nasıl kent konseyine egemen olma güdüsü ile yerel yönetimlerin demokratik işleyişine ket vuruyorsa, yürütme kurulları da yerel iktidarla işbirliği içinde olarak benzeri bir tehlikeyi doğurmaktadırlar (Yavuz, 2011:288).

Bu tehlikeyi aşabilmek adına, farklı STK'ların yürütme kurulunun çalışmalarına katılımında ve karar alma mekanizmalarını etkileme anlamında daha yoğun bir katılım sağlayabilmesi için gereken kanalların açılması gerekmektedir (Keskin ve vd., 2011:318). Çalışmaların etkinliğini arttırması bakımından da

yürütme kurulunun üyelerinin meclis üyeleri, sözcüleri ve başkanlarından seçilmesi son derece önemlidir (Kaypak, 2011:148).

2.3.2. Kent Konseylerinin Mali Yapısı

08.10.2006 tarihinde 26313 sayılı resmi gazetede yayımlanan kent konseyi yönetmeliğinde kent konseyinin mali yapısına ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. 5393 sayılı belediye kanununda kent konseylerini kurma görevi belediyelere verildiğinden kent konseyi için yapılan harcamalar ilgili kanunun belediyenin giderlerini düzenleyen 60'ncı maddesi uyarınca karşılanmaktadır. Kent konseyinin mali yapısının ne olacağına ilişkin düzenlemenin 5393 sayılı belediye kanunu ile kent konseyi yönetmeliğinde yapılacak değişiklikle belirlenmesi uygulamada bir disiplin sağlayacak ve olabilecek olumsuz mali uygulamaları önleyecektir. Kent konseyinin mali yapısı belirlenirken katılımcılara huzur hakkı verilmesi konusu da düzenlenmelidir. Tutarı yüksek olmasa da verilecek huzur hakkının konsey toplantılarına katılımı teşvik edeceği ve böylece kent konseyinin etkinliğinin artacağı değerlendirilmektedir (Karabulut, 2009:86).

Belediyelerden ödeneğini alan konseylerin bağımsızlığı tartışmalıdır. Buna göre kent konseylerinin alacağı kararların belediye politikalarıyla çelişme ihtimali oldukça düşüktür (Batal, 2011:90).

Mali yardım konusunda belediye ile konsey arasında oluşturulan bağ, belediyeye, kısıtlı gelir kaynaklarıyla yaptığı çok çeşitli yerel hizmet sunumunun yanı sıra “demokratik mekanizmaların benimsenip yaşatılması” ödevini de yüklemektedir. Bu yarışta siyasi gücü korumak ve hizmetleri yerine getirmek önceliğinde olan belediyelerin “demokratik mekanizmaları” yavaşlatması kaçınılmazdır. Mali konularda bazı belediyelerde kent konseylerine ciddi kaynaklar ayrılırken bazı belediyelerin KKY'deki belirsiz bir “mali destek” ifadesi sayesinde bu konuda ayak diredikleri anlaşılmaktadır. Belediye bütçesinde kent konseyleri ile ilgili belirgin bir kaynak ayrılmasını talep etmektedirler. Bu, özellikle ölçek ekonomisi gereği küçük kent belediyelerinin kent konseylerini destekleyememelerinin temel sebebidir (Şat, 2011:126).

2.3.3. Uygulamada Kent Konseyleri

Kent Konseylerinin genel (ve belkide en önemli) işlevi, kentteki tüm “paydaşları” bir araya getirilerek, tüm kenti kucaklayan bir “ortak akıl” oluşturulmasına katkıda bulunmaktır. “Kentine sahip çıkma”, “aktif katılım” ve “çözümde ortaklık” ilkeleri ışığında, kentleri sürdürülebilir geleceğe taşıyan bir “ortaklık modeli” olarak kent konseylerinin hedefi, yerel düzeyde demokratik katılımın yaygınlaştırılması, hemşerilik bilincinin geliştirilmesi ve çok- aktörlü ve çok-ortaklı yönetim tarzının benimsenmesidir (Pektaş ve Akın, 2010:41).

Ne var ki, teori ile pratiğin her zaman birbirine denk düşmediği bilinmektedir. Kent konseylerinin de bu durumdan azade olduğu söylenemez. Bu noktada, Türkiye’deki Kent Konseyi uygulamalarının, ‘yazılı’ bu hedefleri ne ölçüde yerine getirebildikleri ve uygulamada bu hedeflere ulaşma konusunda ne gibi sıkıntılarla karşılaştıkları sorusu, yerel yönetimlerin demokratikleştirilmesi adına uygun çözüm önerileri geliştirebilmek için bir an evvel cevaplandırılmalıdır. Bunun için, Kent Konseylerinden yerel demokrasilerin gelişimi bağlamında yerine getirmesi beklenen hedefler ve bu yolda karşılaşılabilecek olası engeller takip eden bölümde altı ana başlık altında tartışılacaktır.

2.4. YEREL DEMOKRASİYE KATKISI BAKIMINDAN KENT KONSEYLERİ

Yerel yönetim demokratik, katılımcı ve paydaşlara daha çok söz hakkı veren bir model olarak öne çıkmaktadır. Bu modelin gelişmesinde, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, Maastricht Antlaşması, Avrupa Kentsel Şartı ve 1992 yılında Brezilya’nın Rio kentinde toplanan “Yeryüzü Zirvesinde” benimsenen Gündem 21 Bildirgesi önemli katkılar sağlamıştır (Kerman, Altan ve Aktel, 2011).

Yönetişim kavramı ilk kez Dünya Bankası tarafından 1989 yılında yayınlanan “Sub Saharan Africa: From Crisis to Sustainable Growth; A Long Term Perspective Study” adlı Rapor’da “iyi yönetim” olarak yer almış, sonraki yıllarda ise, IMF, OECD ve UNDP tarafından yaygınlaştırılmıştır. Kavramın farklı alanlarda kullanımı aynı zamanda anlam çeşitliliğini de beraberinde getirmiştir. Dünya Bankası; kavramı, ülkelerin ekonomik ve sosyal kaynaklarının yürütülme biçimi olarak tanımlarken; Birleşmiş Milletler ise bir ülkenin her türlü ekonomik, siyasal ve yönetsel işinde

otoritenin kullanım biçimi olarak değerlendirmektedir. Bu alanda çalışmalar yapan Rhodes ise yönetişimi; yönetimden yeni bir yönetme şekline doğru geçiş, yeni yönetim süreçleri, yeni yasal kurallar ve yönetimin anlamında da bir değişim olarak ifade etmektedir. Gaudin ise kavramı; hiyerarşik yapının dışında yönetim aktörlerinin arasındaki ilişkilerin düzenlenmesini öngören bir örgütlenme anlayışı olarak görmektedir. Yönetişimin yönetim süreçlerinde yarattığı etkiye dikkat çeken Stoker ise kavramı; çok aktörlü ortaklık, kamu ve özel kesimin sorumluluklarının belirlenmesi, iktidarın karar alma ve uygulama sürecine dahil olan aktörler arasında dağıtılması ve kendi kendini yöneten yapıların ortaya çıkması olarak açıklamaktadır (Kerman, Altan ve Aktel, 2011).

Yerel Gündem 21'in özünde yer alan "yönetişim" anlayışının gelişmesi ise, dernekler, vakıflar, meslek odaları, sendikalar, özel sektör kuruluşları, akademik kuruluşlar, basın-yayın kuruluşları, yurttaş girişimleri gibi geniş bir yelpazeye yayılan sivil toplum kuruluşları ile belediyeler arasında yeni bir ilişki biçimi kurulmasını sağlamaktadır. Bu yeni anlayışın hayata geçirilmesinde kullanılan en etkili ve en geniş tabanlı yapı ise kent konseyleri olarak karşımıza çıkmaktadır (Kuluçlu, 2011). 5393 sayılı Belediye Kanunu, yönetim yaklaşımı doğrultusunda sivil toplum örgütlerinin, meslek teşekküllerinin ve diğer aktörlerin karar ve uygulamalarda yer alabilmesi amacıyla "Kent Konseyleri" uygulamasını getirmiştir (Kestellioğlu, 2011).

Gündem 21'de yer alan tüm program alanlarının başarıyla uygulanabilmesi için "çok-aktörlülük" ve "toplumsal uzlaşma" ilkeleri esas kabul edilmektedir. Bu nedenle Gündem 21 içinde herkese rol düşmektedir. Hükümetler, iş adamları, akademisyenler, sivil toplum örgütleri, hemşehriler ve kamu, kurum ve kuruluşları, kısacası toplumun bütün sektörleri bu sürece dahildir (Uzel, 2006). Yerel Gündem 21'in başarılı bir şekilde uygulanması için asıl sorumluluk hükümetlerde olmakla birlikte, vatandaşlar, hükümet dışı kuruluşlar ve diğer grupların da etkin olarak süreçte yer almaları gerektiği ifade edilmiştir (Emrealp, 2005).

Yerel düzeyde "*sürdürülebilir kalkınma*"ya yönelik katılımcı eylem planlaması süreci niteliğindeki YG 21 süreci doğal olarak kent konseyi veya benzeri yapılanmaları sonuç olarak öngörmektedir. Zira, günümüzde yönetim terimi, kamu yönetimini, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarını içine alan kompleks bir sistemi

ve bunların kendi aralarındaki ilişkiler ağını ve karşılıklı etkileşimlerini ifade etmek için kullanılmaktadır. Bu süreçte merkezi yönetim ve yerel yönetim kuruluşlarından başka, sivil toplum örgütlerini, özel girişimcileri ve kâr amacı gütmeyen kuruluşları kapsayan geniş bir aktörler yelpazesinin varlığı ve bunların yönetim sistemine dahil edilmesi gündeme gelmektedir. Yönetişim temeli üzerine kurgulanan YG 21 süreci uygulamalarının en önemli boyutun oluşturan Kent Konseyleri de, merkezi yönetim, yerel yönetim ve sivil toplum üçgenindeki geniş temsil tabanı üzerinde paydaşların kent yönetimine “eşit ortaklar” olarak katılmalarını sağlayan güçlü bir “yönetişim” mekanizması olarak gelişmesini ve ülke genelinde kabul görmesini sağlayan yapılar olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda Kent Konseyleri, ülkemizde, uluslar arası taahhütler ve değişen kamu yönetimi anlayışı çerçevesinde, “meşru” bir katılımcı platform olarak görülerek, kamu yönetiminin yeniden yapılandırılması bağlamında, yeni yerel yönetim yasalarında da kendisine yer bulmuştur (Bülbül, 2008).

2.4.1. Toplumsal Farkındalık Açısından Kent Konseylerinin İşlevselliği

Toplumsal farkındalık açısından, Kent Konseyleri’nden beklenen her şeyden evvel, halkın kent ve yerel yönetimlerce yürütülen faaliyetler hakkında bilgilendirilmeleridir. Bu anlamda Kent Konseyleri’nden şeffaf olmaları, halka kendilerini doğrudan etkileyecek konular hakkında alınan ve uygulanan kararları düzenli ve sürekli olarak aktarmaları beklenmektedir. Böylece yaşadığı çevreye karşı farkındalığı artan bireylerin kentlilik bilinçlerinin de yükseltilmesi mümkün olacaktır. Şeffaf ve açık, karşılıklı ve sürekli bilgi akışı, bireylerin katılım mekanizmaları konusunda bilgi edinebileceği etkin yolların varlığı katılımcılığın gerçekleşmesi ve özendirilmesi anlamında da oldukça önemli bir rol oynamaktadır (Kestellioğlu, 2011:57).

Ne var ki, ülkemizde faaliyet gösteren Kent Konseyleri’nin genel anlamda içine kapalı bir karakter sergilediği ve bilinirliklerinin sınırlı olduğu görülmektedir (Soygüzel, 2012:12). Görmez ve Yücel’in üniversite öğrencileri özelinde yürüttüğü çalışmada Kent Konseyleri’nce alınan görüş ve kararların kamuoyuna yeterince duyurulmadığı (Görmez ve Yücel, 2011:167) konusunda bir mutabakata varılmıştır. Bu, hem kent hem de yürütülen faaliyetler hakkında yerel halkın bilgilendirilmesi için çeşitli kanalların yaratılmasında bir başarısızlığa işaret etmektedir. Bu bilgilendirme faaliyetinin yerine getirilebilmesi için aslında elverişli bir araç olarak

görülebilecek web sayfalarının da sıklıkla ihmal edildiği, bilgilendirmeden ziyade “tanıtım” boyutuna ağırlık verildiği görülmektedir (Memiş ve vd., 2011:233). Yine de, web sayfalarından etkin olarak yararlanan kent konseyleri de yok değildir. Beyoğlu Kent Konseyi, bunu başaran iyi örneklerden biri olarak görülebilir. Konseyin internet sitesine, bilgilerin güncel olarak yüklenildiği, hatta sisteme üye olunarak forumlar içinde tartışma ortamlarına katılabilme imkânları sunulduğu gözlenmektedir (Özoğuz, 2012). Bu da kent konseylerinin temel hedeflerinden biri olan kentlilik bilincinin geliştirilmesine oldukça önemli bir katkı sağlayacaktır.

Kentlilik bilincinin geliştirilmesi ve toplumsal farkındalığın artırılması için, kent konseylerinden beklenen önemli girişimlerden bir diğeri de, konseylerin bilgilendirme toplantılarına ağırlık vermeleridir. Ne var ki, kent konseyi modeli, tüm sivil toplum örgütlerine aynı yakınlığı duymadığı ve odağına bireyi değil, örgüt temelli bir katılımı aldığı için (Göktürk, 2008) yerelde yaşayan halkın tamamına bu toplantılar aracılığıyla ulaşılması ve bütüncül bir anlamda farkındalığın artırılması mümkün olmamaktadır.

Halk tarafından yeterli bilinilirlik sağlanamadığı için, küresel bir işbirliği sonucunda Yerel Gündem 21 Projesinin bir ürünü olarak ortaya çıkan Kent Konseyleri’nin, Rio, Habitat II gibi zirvelerde ele alınan ve konseyin düşünsel altyapısını oluşturan küresel demokratik ilkeleri, yerel halka aktarabilmesi de güçleşmektedir. Dahası, yaygın olarak kent konseyleri başkanlarının o kent konseyini kuran belediye başkanı, başkan vekili, belediye meclis üyesi ya da o yönetimin uzantısı olan eski yöneticilerden oluşması, halkın yönetime katılma arzusunun kırılmasına ve demokrasi inancını pekiştirmesi gereken Kent Konseyleri’nin tam aksi bir sonuç doğurmasına neden olabilmektedir. Konsey üyelerinin belediyeler ile olan yakın ilişkileri ve biçimsel, yüzeysel katılıma kucak açan belediyelerin, mevzu bahis kentsel planlar ve mali konular gibi başat hususlar olduğunda çekingen davranışları göz önünde bulunduğunda, halkın, konseylere katılmalarının çok radikal değişimlere sebep olmayacağını düşünmeleri şaşırtıcı değildir. Yereli kendi gereksinimleri doğrultusunda dönüştürme umudunu yitiren halk, kent konseylerinden ister istemez uzaklaşmaktadır (Şahin, 2011:179).

Öyleyse, Kent Konseyleri’nin kurucu ilkelerine öncelikle konsey üyelerinin sadakat göstermesi, içine kapalı yapının terk edilip halkla ilişkilenebilecek ve halka

düzenli bilgi aktarımının gerçekleştirilebileceği kanalların açılması Kent Konseylerinin toplumsal farkındalık bağlamında karşılaştığı sorunları aşabilmesi anlamında önemli bir adım olarak görülebilir.

2.4.2. Kent Konseylerinin Sürdürülebilirlik Bağlamındaki İşlevselliği

Ekolojik kaygıların göz önünde bulundurulduğu, yaşanabilir bir dünya ve yaşanabilir bir kent vizyonuna uygun bir kalkınma anlayışının, yalnızca ekonomik motivasyonlarla yürütülen bir kalkınma sürecine yeğ tutulması gerektiği BM başta olmak üzere bir çok uluslararası kurum tarafından, dünyanın karşı karşıya olduğu küresel tehditler de hesaba katılarak kabul edilmiştir. Bu anlayış gereğince, sürdürülebilir kalkınma, çevrenin korunması ve buna yönelik bilincin geliştirilmesi için kent konseylerinin katkıda bulunması beklenmektedir (Görmez, Altunışık ve Uçar, 2011). Ayrıca çevresel sürdürülebilirliğin yanı sıra, Kent Konseyleri'nin kadınlara, gençlere, çocuklara yönelik girişimler ile yerel düzeyde kalkınmanın gerçekleştirilebilmesini, geleceğe ilişkin olarak çevre ve yaşam kalitesinin artırılmasını hedefledikleri de belirtilmelidir (Eroğlu, 2010:45). Bunun için, büyük ölçüde çalışma grupları ve meclisler sorumluluk almaktadır.

Çalışma grupları, yalnızca bir tartışma, düşünce geliştirme ve ortak noktalarda buluşma ortamı yaratmakla kalmayarak, ilgili konulardaki temel sorunların çözümüne yönelik eylemlerin ve bunların önceliklerinin belirlendiği bir platform işlevi görmektedir. Çalışma gruplarının en sık ele aldığı temel sorunların, çevre, ekonomi, sağlık, turizm, eğitim, kültür ve sanat, ulaşım, tüketiciyi koruma, çalışma ve sosyal güvenlik gibi genel ve geniş kapsamlı konular ile ilgili olduğu görülmektedir (Kent Konseyleri Kılavuzu, 2008). Özellikle çevreyle ilgili sorunlar ve öneriler ile ilgilenen bir çalışma grubu her kent konseyinde bulunmaktadır. Ayrıca, kent konseylerinin görünürlük etkinlikleri de genelde çevre ile ilgili konular üzerinedir (Özden, 2010). Türkiye'de kurulan ilk konseyler arasında yer alan Antalya Kent Konseyi; kuruluş amaçları arasında sürdürülebilirlik ve yönetim hedeflerini dikkate alarak başlıca faaliyet alanlarını belirlemiştir. Antalya Kent Konseyi Çevre Çalışma grubu kent ve çevresi açısından pek çok konuyu tartışarak katılımcı süreçlerle bu sorunlara çözüm önerileri geliştirmiştir (Bostancı, 2011). Sarıyer Kent Konseyinin ve Nilüfer Kent Konseyinin, çevresel sürdürülebilirlik konusundaki yaklaşımları da, kent konseylerinin, eko-belediyecilik vizyonuna katkılarını göster-

mektedir. Kent konseyleri, YG 21 süreci ile ilişkileri ve çevre çalışma gruplarının proje yaklaşımları ile eko-belediyeciliğin ülkemizde gelişimindeki aktörler arasında yer almaktadır. Kent konseyleri çevresel sürdürülebilirlik ve katılım mekanizmalarını geliştiren nitelikleri haiz olmaları sebebiyle, belediyeler için yenilikçi bir model eko-belediyeciliğin geliştirilmesine doğrudan katkı sağlamaktadırlar (Bostancı, 2011:256).

Sürdürülebilirlik konusunda çalışma gruplarının yanısıra önemli rol oynayan bir diğer konsey organı meclislerdir. Bu meclisler arasında en çok öne çıkanların kadın ve gençlik meclisleri olduğu görülmektedir. Kent konseyleri kılavuzuna göre: “Kadın Meclisi’nin kadınların toplumsal yaşamın her alanında söz sahibi olması, kent ve kadın sorunları ve sorumlulukları konusunda bilinçlenmesi, kadın bakış açısıyla politikalar oluşturmaları, kentsel yaşama katılma ve kente ait olma duygularının geliştirilmesi, kadınlara karşı yapılan her türlü ayrımcılığa ve aile içi şiddete karşı güç birliği yapılması, kadınların sorunlarından gereksinimlerinden ve beklentilerinden yola çıkılarak, çözüm önerileri ve projeler üretilmesi, bu önerilerin ve projelerin gerçekleştirilmesine katılma ve katkıda bulunulması ve genelde yerel hizmetlerin yürütülmesinde daha çok sorumluluk üstlenilmesi gibi çok yönlü ve geniş kapsamlı hedefler ve bunların gerçekleştirilmesine yönelik işlevler yerine getirilmektedir. Bu anlayış doğrultusunda Kent Konseyleri’nin kadınların toplumdaki rollerinin güçlendirilmesi için yaptığı örnek birkaç uygulamaya burada yer verilebilir. Özellikle aktif çalışan Kadın Meclisleri’nin çeşitli mesleki ve kültürel kursların, kadınların emeklerini değerlendirebilecekleri sergilerin açılmasında önemli rol oynadığı görülmektedir. Daha da önemlisi, örneğin Adana ve Mardin Kent Konseyleri şiddete uğrayan kadınlar için bilgilendirme, Batman ve İzmir Kent Konseyleri ise sığınma evleri ile ilgili anlamlı projeler yürütmektedirler (Eroğlu, 2010).

Gençlik meclislerinin de kendilerini doğrudan ilgilendiren konulara ve sorun alanlarına odaklandıkları söylenebilir. Bu meclislerin genelde, gençlerin kötü alışkanlıklardan uzak durabilmeleri için çeşitli etkinlikler ve bilgilendirme toplantıları düzenlediği görülmüştür. Ne var ki gençlik ve kadın meclisleri kendilerini doğrudan ilgilendiren konularla ilgilenmekle yetinmezler. Özellikle Kent

Konseyleri Kılavuzu'nda özel ilgi grupları olarak tanımlanan grupların ihtiyaçlarına cevap verebilmek açısından da faaliyet yürütürler. Bu özel ilgi alanları: çocuklar, “kıdemli hemşehriler” ve engellilerdir. Bunların yanında, örneğin Kocaeli, Bursa, İzmir, Mersin, Kütahya gibi faal Kent Konseyleri tarafından mutlak yoksulluk ve açlıkla mücadele kapsamında da çeşitli kampanyalar yürütmüştür (Eroğlu, 2010). Özellikle ihtiyacı olanlara kıyafet ve giyecek yardımı yapılması yerelde mevcut kaynakların etkin kullanımı açısından önem teşkil etmektedir.

Eroğlu'na (2010) göre ise sürdürülebilirlik alanında atılan bu adımlar önemli olmakla birlikte, yeterli değildir. Burada sorunun kaynağı olarak yine yasal olarak kurulması zorunlu kent konseylerinin, işlevsel olarak istenilen düzeye ulaşmamış olması gösterilmektedir. Bir çok kent konseyinin sadece genel kurulunu yapıyor olması, çalışma grubuna sahip olmaması ve son derece sınırlı düzeyde faaliyet gösteriyor olması da (Soygüzel, 2012:10), Eroğlu'nun bu tespitini doğrulamaktadır. Bulut'un (2000), kentsel sürdürülebilirlik bağlamında ele aldığı Samsun Kent Konseyi'nin bulguları da yine bu doğrultudadır. Ona göre, Yerel Gündem 21'in sürdürülebilir kalkınmaya yönelik etkinliğini belirleyecek olan temel unsurlardan biri ilgili tüm tarafların katılım düzeyinin artırılmasıdır. Samsun Kent Konseyi için de bu katılımın beklenen düzeye ulaşmadığı görülmektedir (Bulut, 2000).

Bunun yanı sıra, belediyeler sahip oldukları kaynakların yanı sıra planlama araçları, altyapı yatırımları ve özellikle de koordine edici kapasiteleri ile kentsel gelişmenin en etkin aktörü kapasitesine sahiptirler, bu anlamda yerel kalkınma için gereken maddi unsurların tümü ellerinin altında bulunur. Fakat Kent konseyleri, hiç bir ölçekte planlamaya ve planlara katkı vermemekte ve plan hazırlayanlar tarafından da paydaş olarak görülmemektedirler (Özden, 2014:14). Dolayısıyla, kent konseylerinin yerel ve sürdürülebilir bir kalkınma için yapabileceklerinin yapısal olarak da kısıtlanmış durumda olduğu söylenebilir.

Özetle, Bulut'unda ifade ettiği gibi yerel sürdürülebilirlik esasının yerel yöneticiler ve halk tarafından ne olduğunun kavranması halinde önemsenme düzeyinin de artacağı söylenebilir. Yerel sürdürülebilirlik önemsendikçe ve konuyla ilgili çalışmalar artıça kent daha yaşanabilir hale gelecektir (Bulut, 2000).

2.4.3. Yapı Bağlamında Kent Konseylerinin İşlevselliği

Kent konseyi “ortaklık” modelinin uygulanmaya çalışıldığı, katılımcılık, demokrasi, yönetim kavramlarını öne çıkaran yerel demokrasiyi güçlendirme aracı özelliği göstermektedir. Yerel yönetimler, merkezi yönetimin tepeden inme uygulamaları yerine yerelin istekleri doğrultusunda ve yerelin katılımıyla hizmet verme amacını taşır. Ancak sorun, kent konseyi uygulamasının bir çok kentte ülkemizdeki birçok reform gibi tepeden inme bir yenilik olarak ortaya çıkmasıdır. Bu sebeple, çok-aktörlü, çoğulcu bir katılım biçimi öngören kent konseylerinin, uygulamada zaman zaman merkezi yönetim geleneğinin yükünü üzerinden atmadığı, konseylerin o kentin belediyeleri ile de yakın ilişkilere sahip olan başkan ve genel sekreterin anlayışı doğrultusunda şekillendiği görülmektedir (Kaypak, 2011:153).

Yerel Mekanizmaların Güçlendirilmesi Durum Tespit Çalışması’nda elde edilen verilere göre de, kent konseyinin mevcut belediye yönetiminin etkisi altında olduğu kanısı yaygındır (Özden, 2014:20). Bu algının oluşmasında belediyelerle organik bağları bulunan konsey başkanı ve genel sekreterlerinin siyasi angajmanlarının yanı sıra konseylerin maddi bağımsızlığının olmayışı da neden olmaktadır. Kent konseylerinin finansmanları belediyelerin bütçelerinden ayrılan ödeneklerle (aynı ve nakdi yardımlar yoluyla) sağlandığı için, konseyler hem siyaseten özgür hareket alanı yaratmakta güçlük çekmekte, hem de bütçe kısıntıları ve bürokratik engellerden dolayı yapmak istedikleri faaliyetler için gerekli finansman bulmakta zorluklarla karşılaşmaktadırlar. Büyükşehir belediyeleri ile Yerel Gündem 21’deki en aktif konsey olan Kadınlar Konseyi arasındaki görüş farklılıkları, büyükşehir belediyelerinin konseyin projelerine mali ve yönetsel destek vermemesinin nedeni olarak görülmektedir. Hatta kadınlar konseyinden gelen randevu talepleri büyükşehir belediye başkanları tarafından reddedilmektedir. Bu anlamda kent konseylerinin bir yandan belediyelerin bir uzantısı veya ona bağlı bir örgüt görünümünden kurtulamadığı, öte yandansa merkezi ve yerel yönetimlerin kent konseylerine yeterince sahip çıkmadıkları ve onları yeterince desteklemedikleri görülmektedir (Kerman, Altan ve Aktel, 2011:26). Özellikle belediye meclisleri özelinde bu tavır, kent konseylerini kendilerinin yerine geçeceği endişesiyle de ilişkili olarak görülebilmektedir.

Bu sebeple Kent Konseyleri'nin bağımsız bütçelerinin bulunması birçok çalışmada özel olarak altı çizilen bir gereklilik olarak belirmektedir. Yine de, kent konseylerinin bütçeleri ayrı olarak oluşturulurken, bu bütçeyi denetleyebilecek birimlerin de konseyler içinde özel olarak oluşturulması gerekir. Türkiye Kent Konseyleri Platformu'nun, İçişleri Bakanlığı'na önerdiği Kent Konseyleri Yönetmeliği taslak önerisi, Kent Konseyleri'ni hem maddi açıdan özerk olarak hem de bu bakımdan denetlenebilir olarak tasarladığı için oldukça önemli ve Kent Konseyleri için ilerici bir öneri olarak ele alınabilir. Önerilen bu taslağa göre (Kerman, Altan ve Aktel, 2011);

- Konseyin kendine ait bir bütçesi bulunur.
- Bu bütçe konseyin sınırları içinde bulunduğu ilgili kent konseyinin hesabına, maliye bakanlığı tarafından yatırılması yöntemiyle Belediye'nin, İller Bankası payının %1'inin ilgili konseyin hesabına aktarılması yöntemiyle oluşturulur.
- Konsey harcamaları konsey yürütme kurulu üye iki kişinin ortak imzasıyla yapılır.
- Bu iki imzanın kimlerden oluşacağına, konsey yürütme kurulunun seçilmesinin ardından ilk toplantısında karar verilir.
- Yürütme kurulu yetkili imza sahiplerini istediği zaman değiştirebilir.
- Her kent konseyinin seçimli genel kurulunda yürütme kurulunun dışında ayrıca bir denetleme kurulu da seçilir.
- Konseyin mali denetimi, konsey denetleme kurulu tarafından yapılır.
- Konsey denetleme kurulu her yılın Ocak ayında yapılacak olan mali genel kurulda konseyin mali açıdan denetim sonuçlarını açıklar ve buna göre aklama gerçekleştirilir.
- Mali genel kurul, seçimli genel kurula bir gündem maddesi eklenmesi biçiminde de yapılabilir.

Yapı bağlamında kent konseylerinin işlevsiz kalmasının sebepleri yalnızca belediye ile maddi anlamda olan ilişkiden kaynaklanmaz. Aynı zamanda alınan ve tartışılan kararlar düzeyinde iki kurum arasındaki ilişkinin belirsizliği, bağlayıcılıktan ve belirleyicilikten uzaklığı da belli başlı sıkıntıların ortaya çıkmasına sebep

olmaktadır. Örneğin, 5393 sayılı Belediye Yasası'nda belediyelerin kent konseyine çalışmaları noktasında destek sağlayacağı belirtilmiştir. Ancak bu bir zorunluluk değildir ve bu desteğin sağlanması genellikle belediye başkanının insiyatifine bırakılmıştır. Burada yasal bir zorunluluk olmaması nedeniyle, başkanın inanma sorumluluğundan öteye geçilememiştir. (Savut, 2011:361). Kent konseylerinde alınan kararların ise, belediye meclisinin ilk toplantısında değerlendirileceği hükmü getirilmiştir. Ancak, kent konseyi kararlarının öneriden öte geçememesi ve uygulanma zorunluluğu olmaması, etkinlik sorunlarına yol açmakta ve belirlenen amaçlara ulaşmayı güçleştirmektedir. Yine kent konseyleri kararlarının bulunulan bölgedeki yerel yönetimlerin hepsini ilgilendirmesine rağmen bu kararların sadece belediye meclislerinde değerlendirilmesi de bir eksiklik olarak görülebilir (Kerman, Altan ve Aktel, 2011).

Maddi ve teknik destek, kararların bağlayıcı olmaması ve belediye meclisinin olumsuz bakışı gibi sorunlar giderildiği takdirde, kent konseyleri yönetişimin tam anlamıyla uygulandığı bir yönetim mekanizması olarak varlığını sürdürecektir (Savut, 2011:361).

2.4.4. Halkın Katılımı Yönüyle Kent Konseylerinin İşlevselliği

21. yy projesi olarak anılan Yerel Gündem 21 yerel yönetimler açısından yönetime katılım projesi olarak kabul edilmektedir. Çevresel ve kentsel sorunların yerellik niteliği taşımaları nedeniyle sorunları daha ortaya çıkmadan ya da çıktığında önlemek, zararlarını en aza indirmek için yerel ölçekte önlemler alınması gerektiği genel kabulüyle “hizmetin halka en yakın yönetim birimince görülmesi” ilkesi benimsenmiştir. Bu ilkeyi benimseyerek, yerel demokrasiyi merkezi düzeydeki temsili demokrasiye göre daha katılımcı bir çerçeveye kavuşturduğu öne sürülen yeni bir yaklaşımı ifade eden yönetişim modelinin çarpıcı bir örneği olan Kent Konseyleri ile yerel yönetim düşüncesi, kalkınma, sürdürülebilirlik, yönetişim gibi kavramlar çerçevesinde daha sorumlu ve katılımcı bir yöne doğru ilerlemektedir. Kent konseyleri, kentin tüm aktörlerine eşit ve özgürce katılabilecekleri; kentin her türlü sorununu ve kentteki uygulamaları tartışabilecekleri bir ortam yaratmaları nedeniyle yerel demokratik süreçlere katkısı olan oluşumlardır. Fakat, kent konseyi ile belediye

hizmetlerine gönüllü katılım sadece kentteki örgütlü grupların katılımlarını öngören bir şekilde düzenlenmiştir. Belediyenin karar ve uygulamalarının örgütlü ve örgütsüz tüm hemşehrileri ilgilendirmesi nedeniyle, bu grupların etkin katılım kanallarının dışında bırakılmaları, yerel yönetimlerin demokratikleşmesi yönünde önemli bir engel olarak durmaktadır (Kestellioğlu, 2011:130).

Danışma konseyi işlevi yüklenen kent konseylerinin kuruluşu ile kentte yaşayan yurttaşların kentin geleceğine yönelik ve kent yaşamını daha anlamlı kılacak çalışmalar hakkında bilgi sahibi olmaları, bu konuları tartışarak ortak bir karara varmaları, yerel yönetimin birlikte yönetim anlayışına karşı sahip oldukları bilgi birikimleri ve deneyimleri ile katkıda bulunmaları ve böylece demokrasinin fonksiyonlarından biri olan katılım fonksiyonunu gerçekleştirmeleri hedeflenmiştir. Bu anlamda kent konseyleri yerel yönetimlere seçimler vasıtasıyla yurttaşlardan aldıkları idare yetkisini kısmen de olsa paylaşma olanağı sağlar. Çünkü kent konseylerinin kararlarının bağlayıcı olmadığı 5393 sayılı belediye kanununun 76'ncı maddesinde "Kent konseyinde oluşturulan kararlar belediye meclisinin ilk toplantısında gündeme alınarak değerlendirilir" ifadesi ile belirtilmiştir (Kestellioğlu, 2011).

Çağdaş demokrasilerde vatandaşların her an siyasetin, toplumun biçimlendiricisi/gözetleyicisi ve denetleyicisi olduğu, yeni bir siyaset yapması için doğrudan ve sürekli bir katılım aracı olan ve aracısız iletişim yöntemleri olarak tanımlanan yöntemler kullanılmaktadır. Bu yöntemler arasında olan kent konseyleri tarafından alınan kararların "görüş" olarak nitelendirilmesi ve bu görüşlerin belediye meclisleri tarafından değerlendirilip değerlendirilmediği hususuna dair hiçbir denetim ve gözetim mekanizmasının öngörülmemesi karşısında kent konseyleri, demokratik katılımı ve mahalli kararların alınmasındaki etkinliği sağlamada yetersiz kalmaktadır (Kestellioğlu, 2011). Ancak, iletişimin bu kadar yoğun olduğu günümüzde artık yerel yönetimlerin kent konseylerinde alınan kararları böylesine görmezden gelemeyeceği düşünülmektedir. Bu hususta sergilenecek olumsuz tutum ve eylemlerin kent konseylerini etkisizleştireceği, yerel demokrasinin gelişmesine katkıda bulunmayacağı açıktır.

Katılımın bir aracı olarak oluşturulan kent konseyleri; bazı araştırmacılar tarafından uygulamada katılımın gerçek anlamda sağlanabilmesi için yetersiz bulunmakta, “öneri geliştirme” ile sınırlı kalma ihtimallerinin yüksek olduğu düşünülmektedir (Görmez, Altunışık ve Uçar, 2011:45). Kent Konseyi’ni oluşturan üyelerin (özellikle, sivil toplum kuruluşlarının) kendilerinden gelen görüş ve önerilerin, yerel karar alma süreci üzerinde gerçek bir etkisinin bulunup bulunmadığı konusunda endişe duyması olasıdır. Katılımdan somut bir sonuç alınamaması, çoğu kez katılım konusunda isteksizlik ve ilgisizlik doğurabileceğinden bu tür kaygılar kent konseyleri için olumsuz etkiler doğurabilecek niteliktedir. Genelde birçok belediyenin, biçimsel ve yüzeysel katılıma kucak açarken, özellikle kentsel planlar ve mali konular gibi birtakım kilit alanlar söz konusu olduğunda, aynı şekilde istekli olmaması ve katılımı sınırlandırıcı bir tutum sergilemesi nedeniyle Kent Konseyi’nin “göstermelik” bir işlevle sınırlı kaldığı endişesi de, bu sorunu daha da derinleştirmesine neden olmaktadır (Görmez, Altunışık ve Uçar, 2011). Konseyde ortaya çıkan görüşlerin meclis için bağlayıcılığı olmaması konseye katılım noktasında ve katılanların motivasyonunda da önemli bir dezavantajdır. Kent konseylerinin işleyişi noktasında bir diğer sorun ise, belediye meclislerinin kent konseylerini kendilerinin yerine geçecek bir mekanizma olarak görme endişeleri nedeniyle, konseye ve konseyin faaliyetlerine olumsuz yaklaşmasıdır (Savut, 2011:361).

Konseyler katılımcılık açısından ele alındığında, yerel halkın kentin karar alma süreçlerine katılımı için aslında önemli bir fırsattır da. Özellikle Kent Konseyleri Yönetmeliği’nde 2009 yılında yapılan değişiklikler ile ortaklık fikri pekiştirilmeye çalışılmıştır. Yerel yönetimlerle özel sektör liderlerini bir araya getirmeleri yerel hizmet sunumunda kamu kesimi-özel sektör işbirliğini geliştirmeleri, bu süreçlere halkı dâhil etme niyetleri açısından Türkiye kamu yönetimi sisteminde yeni bir pencerenin açılmasının anahtarı olma potansiyelindedirler. Ancak konseylere halkın katılımı, gerek (çoğu) konseyin işlemeyen yapısı gerek halkın ilgisizliği nedeniyle düşük düzeyde kalmaktadır.

Çoğu yerde halkın kent konseylerinden haberinin bile olmaması, kent konseylerinin kent halkı tarafından benimsenen bir araç olarak algılanmıyor olması kent konseylerini kendini tekrarlayan bir temsili demokrasi süreci olmaktan başka bir

yere götürmemektedir. Kent konseylerine katılım ve üyelik gönüllülük ilkesine dayanmaktadır. Fakat insanların en az bir kere karar alma süreçlerine dâhil edilmelerini sağlayacak çalışmaların yapılması, şimdikinden çok daha fazla katılımcı sayısına ulaşılmasını ve halkın kent konseylerini benimsemelerini sağlayabilir. Toplanma ve karar alma süreçlerinde; ilgi çekici, daha az zaman ve kaynak ile daha çok kişinin katılımını sağlayan, süreçlerin erişebilirliğini kolaylaştıran yöntemlerden yararlanılması, kuşkusuz kent konseylerinin başarısını artıracaktır (Özoğuz, 2012:81).

2.4.5. Sosyal Temsil ve Denetim Açısından Kent Konseylerinin İşlevselliği

Yerel düzeyde demokrasinin gerçekleştirilebilmesi için yerel halkın yönetimin hem karar alma sürecine hem de kararların uygulanmasına yönelik denetimine etkin bir biçimde katılımının sağlanması gerekmektedir. Kent konseyleri sayesinde, seçimler dışında siyasi mekanizmaların dışında bırakılan vatandaşlar, yerel yönetimlere daha etkin bir katılım yoluyla dahil olabilmektedirler. Burada söz konusu olan yalnızca karar alma süreçlerine değil, alınan kararların uygulanıp uygulanmadığının ve yerel yönetimlerin faaliyetlerinin denetlenme süreçlerinede etkin bir katılımın gerçekleştirilmesidir. Yerel yönetimlerde yönetenlerle yönetilenler arasındaki toplumsal ve mekânsal uzaklık en aza indiğinden, yönetilenler yönetenleri daha etkili ve doğrudan denetleyebilmektedirler (Pustu, 2005).

Tam demokratik bir katılımın varlığından bahsedebilmek için, örgütlü ve örgütsüz her bir bireyin kent konseylerinin karar ve uygulamaları hakkında bilgi edinme hakkı, alınan ve uygulanan kararların, harcamaların saydam olmasını talep etme ve itiraz hakkına sahip olması gerekir. Bilgi edinme, hesap sorma ve etkin katılımı sağlayacak koşulları kurumsal düzenlemelerle desteklemek, demokratik, katılımcı ve sivil toplumun aktif olduğu bir yönetim adına son derece elzem olmakla beraber, uygulamada efektif bir şekilde işleyen denetleme mekanizmalarından çok uzakta olunduğunun altı çizilmelidir (Kaypak, 2011:140).

Yerel halkın kent konseylerinin aldığı kararlara katılımı ve konseylerin aldığı kararları denetleme süreçlerine katılmalarının yanısıra, kent konseyleri bizzat halkın belediye üzerinde de denetimini mümkün kılacak katılım mekanizmaları olarak,

işlerlik kazanabilecek düzeye gelmeleri beklenir. Fakat, kent konseylerine en sık getirilen eleştiri; yani konseylerin kurumsal kimliklerini oluşturmada sıkıntı yaşıyor olmaları ve belediye birimi oldukları algısının yaygınlığı, temsil ve denetim bağlamında konsey işlevselliğini olumsuz etkileyecek bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır. Zira belediye yönetimlerinin birer uzantısı olarak algılanmaları sebebiyle kent konseyleri belediye üzerinde halk denetimini yerine getirmek yerine halk üzerinde belediye denetimini arttırmak için birer araç olarak düşünülebilmektedir (Şahin, 2011).

“Türkiye Kent Konseyleri Birliği” olarak adlandırılan Kent Konseyleri İletişim ve İşbirliği Ağı tarafından gerçekleştirilen çalışma dışında, kent konseylerinin işletilip işletilmemesine yönelik herhangi bir izleme bulunmamaktadır. Bu konuda genel olarak, herhangi bir yaptırım, denetim ve izleme yapabilecek herhangi bir organ bulunmamaktadır (Çukurçayır ve diğerleri, 2011:305). Kent Konseyi Yönetmeliği hükümlerinin uygulanıp uygulanmadığını denetleme sorumluluğu T.C İçişleri Bakanlığı’na düşmektedir. Ama kent konseyinin tüzel kişilik sahibi olmaması ve belediye teşkilatlanması içerisinde yer almaması gibi nedenler, bakanlığın denetimini; Kent Konseyi’nin oluşturulması ve Kent Konseyi’nde oluşturulan görüşlerin belediye meclisinde görüşülüp görüşülmediğinin değerlendirilmesi ile sınırlamaktadır (Batal, 2011:135).

Kent konseyleri yönetmeliğinde de, kent konseylerinin denetimden sorumlu herhangi bir organı tanımlanmamaktadır. Yine de bazı kent konseylerinin kendi bünyelerinde bir denetim kuruluna yer verdikleri görülmektedir. Örneğin, Edirne Kent Konseyi’nin tüzüğünde, konsey organlarından biri olarak denetleme kurulu görülmektedir. Buna göre, Denetleme Kurulu, Yönetim Kurulunu ve yapılan tüm çalışmaların Genel Kurul kararlarına ve Tüzüğe uygunluğunu denetler, raporlar halinde genel kurula sunar.

Son kertede, meselenin tekrar yerel katılım sorununda düğümlendiğini belirtmek gerekir. Demokrasinin öğrenilmesi ve yaşatılması açısından ciddi bir okul görevi yapan yerel yönetimler ve etkili bir denetim ve şeffağın sağlanması için halk katılımı çok önemli ve gereklidir (Özoğuz, 2012:81). Nasıl ki, yerel yönetimlerin karar alma ve faaliyete geçirme süreçlerinde açıklık, halkın daha etkin denetimine

izin verecekse, halkın etkin katılımı da yerel yönetimler üzerinde bu açıklık için bir baskı oluşturacaktır. Yani, halkın denetleme yönündeki güçlü talep ve iradesi sonunda açıklığı ve katılımı zorlayarak yerel yönetimleri ya da burada bahsi geçtiği üzere Kent Konseyleri'ni bu yönde girişimleri gerçekleştirmeye itecektir (Sünbül, 2012). Bu bakımdan Kent Konseyleri'nin etkin biçimde işlerliğinin sağlanmasında öne çıkan denetim unsurunun yine Kent Konseyi'ni oluşturan yerel ortaklar olduğu ortadadır. Halk denetimini etkin kılabilmek için, bireylerin etkin bir örgütlenme bilincine sahip olmaları ve baskı grupları oluşturmaları gerekmektedir (Kaypak, 2011:156).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: KENT KONSEYLERİNİN, YEREL DEMOKRASİNİN GELİŞİMİ AÇISINDAN İŞLEVSELLİĞİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. KOCAELİ İLİNİN GENEL DURUMU VE KENT KONSEYİ OLUŞUMU

Kocaeli, Türkiye Cumhuriyeti'nin Marmara Bölgesi'nin Anadolu yakasında, Türkiye İstatistik Kurumu 20 Şubat 2013 verilerine göre 1.634.691 olan nüfusuyla Türkiye'nin 11., Marmara Bölgesi'nin de 3. büyük kentidir. Avrupa'yı Anadolu üzerinden Ortadoğu'ya bağlayan geçiş koridorunu oluşturan Kocaeli sanayide Türkiye'nin İstanbul'dan sonra en fazla gelişmiş olan kentidir. Ülkemizin en büyük sanayi kuruluşları arasında yer alan TÜPRAŞ, AYGAZ, MİLANGAZ, PİRELLİ, GOODYEAR ve PETROL OFİSİ Kocaeli'de bulunmaktadır. Sanayi sektöründeki bu denli gelişmişliğinin sebebi kuşkusuz ki cumhuriyet döneminde yapılan yatırımlardan kaynaklanmaktadır. Cumhuriyet döneminde Kocaeli ilinde; 1936 yılında İzmit Kağıt ve Karton Fabrikası, 1944 yılında İzmit Klor Alkali Fabrikası, İzmit Selüloz Fabrikaları ayrıca Gazete ve Sigara Kağıdı Fabrikası açılmış, 1936 yılında ise SEKA'nın İzmit'teki fabrikasında ilk kez kağıt üretilenmiştir (www.kocaelikulturturizm.gov.tr).

Kentlerin sanayileşmesindeki en önemli etkenlerinden biri olan ulaşım araçlarına sahip olan Kocaeli; demiryolu ve gelişmiş karayoluna sahip olmakla beraber Derince ve Kocaeli limanlarıyla da dünyanın dört bir yanına deniz yolu bağlantısını kurmuştur. Kocaeli ilinin yüzölçümü Harita Genel Müdürlüğüne ait 1/1.000.000 ölçekli Mülki İdari Bölümleri Haritası vektör verisinden hesaplanarak elde edilen değere göre 3.623 km²'dir. Yüzölçümü açısından küçük bir il olan Kocaeli, sanayi sektöründeki öneminin yanı sıra doğal güzellikleri, plajları, yaylaları, kayak merkezi, tarihi eserlerinin yanında Karadeniz ve Marmara Denizine olan kıyıları ile turizm açısından da ayrı bir önem taşımaktadır (www.kocaelikulturturizm.gov.tr).

1992 yılında Rio’da gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler Yeryüzü Zirvesinde, “Sürdürülebilir Kalkınma” 21. yüzyılın temel ilkesi olarak belirlenmiştir. Bu ilkenin gerçekleştirilmesi adına çeşitli maddelerle, eylem alanları belirlenmiş ve bu maddeleri içine alan “Gündem 21” adlı rapor tüm BM ülkeleri tarafından kabul edilmiştir (www.kocaelikentkonseyi.org).

Türkiye’de Yerel Gündem 21 süreci, 1997 yılı sonunda, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı desteğiyle, Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler, Ortadoğu ve Batı Asya Bölge Teşkilatı’nın koordinatörlüğünde, İçişleri Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, Çevre ve Orman Bakanlığı, Başbakanlık Müsteşarlığı, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü gözetiminde yürütülen, Bakanlar Kurulunca onaylanmış bir proje olarak başlamış. Daha sonraki yıllarda Türkiye Yerel Gündem 21 Programına dönüştürülmüştür (www.kocaelikentkonseyi.org).

Katılımcı Demokratik Yerel Yönetişim uygulamalarının dünyadaki en iyi örneklerinden biri olarak kabul edilen Türkiye Yerel Gündem 21 Programı, Türkiye’de yeni bir “Yerel Yönetişim” modelinin gelişmesine katkı sağlamaktadır. “Kentine Sahip Çıkma” , “Aktif Katılım” ve “Çözüm Ortaklık” ilkeleri bütünlüğünde, kentleri sürdürülebilir bir geleceğe taşıyan Kent Konseyleri, kalkınma yolunda atılmış önemli bir adım olan Yerel Gündem 21 Programının devamı niteliğindedir (<http://www.kocaelikentkonseyi.org/>).

İzmit’te geçmişe dayanan küçük yönetim örneklerine rastlansa da Yerel Gündem 21 programı kapsamında kurulan ilk kurum "İzmit Kent Kurultayı" dır. Kurultayın oluşmasını etkileyen en önemli felsefe; kurultayın olabildiğince kamusal etkilerden uzak tutulması olmuştur. Kocaeli bir sanayi şehri değil aynı zamanda üç bin yıllık bir kültürel birikime sahiptir. Ayrıca sanayisi nedeniyle çok fazla göç alması onun küçük Türkiye tanımlanmasına neden olmuştur. Bu durum da onu çok kültürlü bir kent haline getirmiştir. Bu bağlamda İzmit’in tüm paydaşları bir araya gelerek Habitat 2 programına Kent Meclisi adıyla bir proje sunulmuştur. Zirve sonrasında kentte yüzlerce toplantı yapılmış ve sonunda 28 Mart 1998 yılında Kapalı spor salonunda yapılan ve kentle ilgili derdi olan herkesin katıldığı büyük bir

kurultay gerçekleştirilmiştir. Burada kurultaya 500 delege seçilmiştir. Bu kurultayın içinden 155 kişilik Kent Meclisi oluşturulmuştur. Kent Meclisinin bünyesinde danışma kurulu niteliğinde sosyal ve teknik danışma kurulları tesis edilmiştir. 155 kişilik kent meclisi içinden bugün kent konseylerindeki yürütme kurulunun işlevini gören 30 kişiden meydana gelen kent koordinasyon kurulu oluşturulmuştur. Ayrıca kent kurultayı içerisinde 14 adet çalışma platformu yer almıştır (Toker, 2007:57,58,59).

İzmit Büyükşehir Belediyesi olarak 1998 yılından başlayarak IULA-EMME ile ilişkilerini sürdürmüştür. Bu kurumla ilişkiler neticesinde elde edilen yüksek orandaki maddi katkılara rağmen o dönemde sağlıklı bir yapı oluşturulamamıştır. Çünkü bu tür çalışmaların oturduğu bir kanuni zemin oluşmamıştır. Bu çalışmalar bir şekilde dış fonlarla 2004 yılına kadar ağır aksak gelmiştir. 2004 yılında yerel seçimlerle yaşanan değişikliklerle bu çalışmalar artık kurumsallaşmaya başlamış; Büyükşehir Belediyesi Basın Yayın Halkla İlişkiler Daire Başkanlığı bünyesinde çalışmalarını devam ettirmiştir. Tabii ki bu çalışmalar; Yerel Gündem 21 Genel Sekreterliği rehberliğinde sürdürülmüştür. Nihayet bütün bu çalışmalar için önemli değişim 2005 yılında çıkartılan yasayla yaşanmıştır. Kent Konseyleri artık yasal zemine oturmuştur. (Durak, 2007:67,68,69).

Kent Konseyleri; kadın, gençlik, engelli, çocuk, emekli meclisleri ve çeşitli çalışma gruplarıyla; belediyeler ve diğer yerel paydaşlarla kentler için ortak aklın oluşturulması adına önemli bir şemsiye vazifesi görmektedir (www.kocaelikentkonseyi.org).

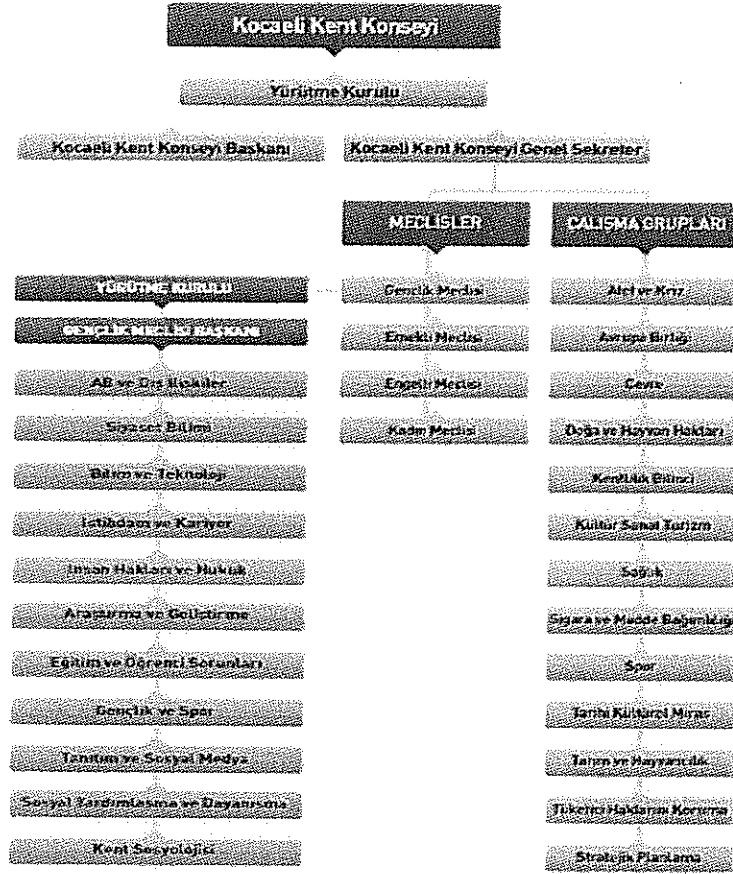
Başta “Sürdürülebilir Kalkınma” ve “Binyıl Kalkınma Hedefleri” olmak üzere; kentsel çevreden tarihsel-kültürel mirasa, tüketici haklarından “engelsiz kentler oluşturulmasına” uzanan geniş çerçevede kentler hakkında bilgi ve bilinç düzeyini arttırmayı amaç edinmiş Kocaeli Kent Konseyi, sivil toplum ve diğer paydaşların yerel karar alma süreçlerine katılım konusunda öncülük etmektedir. Kadınların karar alma süreçlerine katılımının teşviki, toplumsal cinsiyet bakış açısının değiştirilmesi, gençlerin kapasitelerinin ve her alanda karar alma süreçlerine dahil olmaları,

bedensel ve zihinsel engelli vatandaşların toplumsal hayata katılımının sağlanması, yoksul ve dezavantajlı kesimlerin seslerini duyurmaları ve bunun gibi daha birçok sosyal sorumluluk projelerinde imzası bulunan Kocaeli Kent Konseyi, kenti ve dolayısıyla ülkemizi, vatandaşlar için daha yaşanabilir hale getirmeyi kendine misyon edinmiştir (www.kocaelikentkonseyi.org).

Bugüne kadar; Dünya Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler ile Orta Doğu ve Batı Asya Teşkilatı üyeliği, Binyıl Kalkınma Hedeflerinin Büyükşehir Belediyesince desteklenmesi, Sağlıklı Kentler Ağı ve Dünya Sağlık Örgütü üyeliği, Kent Konseyine Fuar içinde bir mekan tahsis edilmesi, İzmit Sahil yolunun devam ettirilmesi, Cephanelik alanının yeşil kalması için hazırlanan rapor, ulaşım araçlarının engelli vatandaşlara uygun hale getirilmesi, kamu ve özel sektöre ait mekanların engelli vatandaşlarımızın erişimine uygun olması, engelli vatandaşların yaşamına uygun binaların tasarlanması, engelli vatandaşlarımız için araç park yeri temini, kadın el emeği pazarının kurulması, kent tarih müzesinin oluşturulması, kadınların istihdamını sağlayacak kadın kafenin açılması, kadın-erkek fırsat eşitliği komisyonunun kurulması, Kocaeli için bir afet merkezinin kurulması, engelli vatandaşlarımızın oy kullanabilmeleri için gerekli tedbirlerin alınması, bankamatiklerin engelli kullanımına uygun hale getirilmesi, sebze-meyve yetiştirme imkanı sağlayacak hobi bahçelerinin kurulması, emekli evinin kurulması konularında Kent Konseyi Genel Kurul Kararları Kocaeli Büyükşehir Belediye Meclisi' ne gönderilmiştir (www.kocaelikentkonseyi.org).

2011 yılı itibariyle Türkiye Kent Konseyleri Dönem Başkanlığı'nı yürütmekte olan Kocaeli Kent Konseyi, uyguladığı projelerle, ülkemizde ve hatta uluslararası alanda örnek gösterilmektedir. Ortak aklın, kentin gelişimi ve kalkınmasındaki önemine inanan Kocaeli Kent Konseyi bünyesinde barındırdığı, kentin dinamiklerinden oluşan Genel Kurulu, Genel Kurulca seçilen Yürütme Kurulu üyeleri, Başkanı, Genel Sekreteri, gönüllü vatandaşlarımızdan oluşan meclis ve çalışma grupları ve bu grupların kolaylaştırıcılığını üstlenen ofis çalışanlarıyla Kocaeli'nin 'marka kent' özelliğinde bir dünya kenti olması konusunda çalışmalarına devam etmektedir (www.kocaelikentkonseyi.org).

Şekil.1. Kocaeli Kent Konseyi'nin Organizasyonu

3.2. KARTEPE İLÇESİNİN GENEL DURUMU VE KENT KONSEYİ OLUŞUMU

22.3.2008 tarih ve 26824 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 5747 sayılı Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile merkeze bağlı Köseköy Belediyesi'nin adı Kartepe olarak değiştirilmiştir. Böylelikle Kocaeli ilinin Kartepe ilçesi oluşturulmuştur. İlçe İzmit Körfezi ile Sapanca Gölü arasında yer almaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu 20 Şubat 2013 verilerine göre nüfusu 99410 olan Kartepe ilçesinin Harita Genel Müdürlüğü verilerine göre yüzölçümü 269 km²'dir ve ilçeye bağlı toplam 10 belde bulunmaktadır. Kartepe ilçesi; doğu kesimi sanayi ağırlıklı olmasına rağmen batıya ilerledikçe Sapanca Gölü'ne ulaşılmasıyla birçok doğal güzeelliğe de sahiptir. Doğal güzeelliklere sahip olan bölgede sanayinin yanı sıra

turizm özelliği yoğunlaşmıştır. Ayrıca ilçede bulunan Marmara Bölgesi'nin üçüncü büyük dağı olan Kartepe Dağı kış turizminde önemli bir yer edinmektedir. Türkiye'nin en yeni kayak merkezlerinden olan Kartepe Kayak Merkezi İstanbul'a olan yakınlığı sebebiyle turizm cazibesini arttırmaktadır (www.kocaelikulturturizm.gov.tr).

5393 Sayılı Belediyeler Yasası'nın yürürlüğe girmesiyle, Kocaeli Kent Konseyi'nin yanısıra, Kocaeli ilçelerinden biri olan Kartepe'de de hemşerilik bilincinin, yerel düzeyde demokratik katılımın, sivil toplumun, çok ortaklı yönetim tarzının yaygınlaştırılması ve geliştirilmesine yardımcı olmak, çevreye duyarlılık, dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, bilgiye ulaşım, katılım ve farklılıkların bir arada olması ilkelerinin hayata geçirilmesi ve etkin ve verimli yürütülebilmesi için Kartepe Belediyesinin nakdi olarak destek sağladığı Kartepe Kent Konseyi oluşturulmuştur. Konseyin 1.Olağan Kongresi ise 19 Ekim 2009 tarihinde gerçekleştirilmiştir (www.kentkonseyi.kartepe.bel.tr).

Konseyin organları; Genel Kurul, Başkanlık ve Yürütme Kurulu, Genel Sekreterlik, Meclisler ve Çalışma Gruplarıdır. Kartepe Kent Konseyi Tüzüğüne göre, ekonomik, sosyal, kültürel, sportif ve benzeri alanlarda Kent Konseyi çalışmaları alanında ihtiyaç duyuldukça Genel Kurul Kararı ile meclisler ve çalışma grupları oluşturulur. Bu sebeple öncelikli ihtiyaçlar gözetilerek, Kartepe Konseyi'nde ilk olarak Kartepe Kent Konseyi Kadın Meclisi, Kartepe Kent Konseyi Gençlik Meclisi ve Kartepe Kent Konseyi Çocuk Meclisi oluşturulmuştur (www.kentkonseyi.kartepe.bel.tr).

3.3. Kocaeli ve Kartepe Kent Konseyleri Örneğinde Yerel Demokrasinin Gelişimi Açısından Kent Konseylerinin İşlevselliğini Belirlemeye Dönük Bir Araştırma

3.3.1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Toplumlar için değişim, dünya tarihi kadar eski bir olgudur. Yeni olan, üçüncü bin yılda toplumsal değişmeyi açıklayacak anahtar kavram olarak küreselleşmenin ortaya çıkışıdır (Arslanoğlu, 1998:124). Küreselleşme terimi, insanların tüm

dünyada birbirleriyle kurdukları sosyal ilişkileri ve birbirlerine artan bağımlılıklarının artmasına işaret eden süreçler için kullanılır. Küreselleşmenin özellikle bilginin iletişimin, haberleşmenin, kültürel etkileşimin, sermayenin ulusal sınırları aşıp uluslar üstü nitelik kazandığı; ekonomi, kültür, siyaset, yönetim vb. birçok düzeyde bağımlılığın arttığı bir süreci yansıttığı söylenebilir. Hayatın artan bir şekilde uzaktan alınan kararlar ve olaylar tarafından şekillendirilmesiyle oluşan karmaşık ilişkiler ağı; küreselleşme, ulus devletlerin artan geçirgenliğini yansıtır. Tüm bu açıklamalardan yararlanarak küreselleşmenin, toplumlar arasında artan bir bağımlılık sürecine, enformasyon alanındaki gelişmelerle daha da güçlenen bir iletişim ve bu iletişim sonucu artan kültürel alışverişe, devletler arasındaki ekonomik bağımlılığı arttıran bir sürece işaret eder ki ve bu da bizlere günümüz dünya toplumlarının büyük bölümünde değişmelerin dinamiklerinin küresel etkilere dayandığını gösterir (Topal ve Bilgili, 2008:21).

Küreselleşmenin en büyük etkisi kuşkusuz ki kentlerde görülmüştür. Kentler toplumların çok eski çağlardan beri yerleşim alanlarıdır ve bu alanlarda ikamet eden insanlar hayatlarını idame ettirmek için gayret gösterirler. Fakat toplumların tek amacı hayatlarını idame ettirmek değildir. İnsanlar hayatlarını idame ettirirken aynı zamanda hayat şartlarının da gelişmesini amaçlarlar (Şentürk, 2008:55). Kentin içerdiği fonksiyonlar veya bu fonksiyonların oluşması, niteliksel ve niceliksel olarak buralarda meydana gelen değişmeler, mevcut toplumsal, ekonomik, kültürel ve siyasi sistemlerin etkisi altındadır. Kentlerin her anlamdaki yapısal özellikleri, toplumlarının birer aynasıdır. Kent yöneticileri ve planlayıcıları, eğer toplumun ekonomik, sosyal ve kültürel değer ve ihtiyaçlarını göz önüne almadan kentlerin gelişimlerini planlamaya kalkarlarsa, sorunlar kendiliğinden oluşmaya başlamaktadır (Es, 2008:27). Bu hem planlamacılar, hem de bizzat kentli vatandaşlar için çok önemli bir sorumluluğa işaret etmektedir. Çünkü Harvey'in de dile getirdiği gibi 'Kent Hakkı', şehrin mevcut kaynaklarına ulaşım hakkı olmasının yanında, kenti değiştirerek kendimizi de değiştirme hakkıdır (Harvey, 2013).

Dünyanın içinde bulunduğu değişim, iletişim araçlarının rolü ve en önemlisi küreselleşmenin etkisi bilgi çağı olarak adlandırılan günümüz dünyasında belli ilkeler etrafında temellenmiş klasik demokrasiler kentlerde yaşayan farklı toplumsal

kesimlerin beklentileri karşısında yetersiz kalmaktadır (Kahraman, Keyman ve Sarıbay, 1999:23). Günümüz dünyasında klasik demokrasinin girdiği krizden çıkış arayışları katılımcı demokrasi anlayışına yönelik yeni uygulamaları gündeme getirmiştir. Klasik demokrasinin, özellikle kent yönetimlerinde yetersiz kalması, daha şeffaf bir kamu yönetimi anlayışının yaygınlaşmasına yani anayasal ve yasal düzenlemelerin yanında, halka doğrudan yansıyan ve halkın doğrudan içinde yer alabileceği yeni bir yönetim anlayışının filizlenmesine sebep olmuştur. Bu sebeple, eşitlik, adalet, ihtiyaç gibi değerler gözetilerek merkez yönetim anlayışından yerel yönetim anlayışına geçiş süreci başlatılmıştır (Yücetürk, 2002:228).

Yeni süreç içerisinde Türkiye'nin 1996 Yılında Yerel Gündem 21 ile tanışmasının ardından sorunların yerelde çözümü ve toplumsal farkındalık, yerel kalkınma ve sürdürülebilirlik, yerel farkındalık, yerel katılım ve temsili güçlendirmeye yönelik olarak biraraya gelen sivil toplum örgütleri, çeşitli kadın ve gençlik grupları, iş ve siyaset dünyasından isimler kent konseylerinin oluşturulmasında görev almışlardır. Bu amaçlarla kurulan Kent Konseyleri'nin, ilgili amaçlara erişme konusunda ne kadar işlevsel olduklarının tespit edilmesi, Konseylerin uygulamada ne durumda olduklarını görebilmek ve buna uygun olarak politika geliştirebilmek açısından elzemdir. Bu araştırmanın problemini, konseylerin işlevselliğinin konsey üyeleri tarafından nasıl algılandığı sorusu oluşturur.

3.3.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu çalışmada, Kocaeli ve Kartepe Kent Konseyleri özelinde, Kent konseylerinin işlevselliğinin, konsey üyeleri tarafından nasıl algılandığının araştırılması amaçlanmaktadır. Kent konseyleri, toplumsal farkındalık yaratarak, temsil ve denetimi yerelde örgütleyerek ve organizasyonel olarak toplumun her kesiminden katılımı sağlayacak bir şekilde yapılarak, yerel demokrasiyi güçlendirmeyi hedeflemektedir. Bu çalışmada, konseylerin bu hedefleri uygulamada ne kadar yetkin olduğu ve eğer işlevsiz kalıyorlarsa konseyleri etkin hale getirmek için neler yapılabileceği tartışılmıştır.

3.3.3. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Bu araştırma Kocaeli ve Kartepe kent konseyi üyeleri ile sınırlıdır. Elde edilen bulgular araştırmacı tarafından geliştirilen ölçek ile sınırlıdır.

3.3.4. ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ

Bu çalışmada kent konseylerinin işlevselliği, konsey üyelerinin değerlendirmeleri ışığında tartışılmaktadır. Şüphesiz ki böyle bir çalışmayı Türkiye'deki 200'ü aşkın kent konseyini kapsayan geniş bir evrende yürütmek oldukça güçtür. Bu sebeple çalışma, 2011 yılı itibarıyla, Türkiye Kent Konseyleri Dönem Başkanlığı'nı da yönetmiş olması sebebiyle ülkenin işleyen konseylerinden biri olarak, temsiliyeti haiz olan Kocaeli Kent Konseyi ve şehre bağlı 12 ilçe Kent Konseyi'nden (Karamürsel, Gölcük, Başiskele, Kartepe, Kandıra, İzmit, Derince, Körfez, Dilovası) biri olan Kartepe Kent Konseyi'nin bulunduğu Kocaeli ili kapsamında yürütülmüştür. Konuyla ilgili verilere rahatlıkla ulaşılması, Konsey üyeleriyle rahatça iletişim kurulabilme imkanı bu konseylerin seçilmesine zemin hazırlamıştır.

Dolayısıyla, araştırmanın örneklemini de temsilciler ve yöneticiler de dahil olmak üzere, Kocaeli ve Kartepe Kent Konseyi üyeleri oluşturmaktadır. Araştırma her ne kadar, her iki konseyin tüm üyelerini kapsayacak şekilde tasarlandıysa da, iletişim kurulan kent konsey üyelerinin yalnızca 207'sinden geri dönüş sağlanmıştır. Geri dönüşü sağlanan tüm konsey üyeleri çalışmaya dahil edilmiştir.

Araştırmaya katılan konsey üyelerine uygulanan anket çalışması sırasında herhangi bir sorun yaşanmamış, anket formlarında kayıp veri ile karşılaşılmamıştır. Bu sebeple, uygulanan 207 anketin tamamı değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

3.3.5. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Kent Konseyleri, yasal dayanağını 2005 yılında 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 76. maddesinde düzenlenme imkanı bulmuş; 2006 yılında ise düzenlenen Kent Konseyi Yönetmeliği çıkarılmıştır. Genelde yerel yönetim ve yönetişimin, özelde ise Kent Konseyleri'nin yakın dönemde giderek artan ölçüde

akademik ilgiye mazhar olduğu söylenebilirse de, YÖK'ün veritabanında Kent Konseyleri hakkında kabaca yapılacak bir arama bile bu alandaki akademik üretimin henüz son derece sınırlı olduğunu göstermeye yetmektedir. Bu durumun mevcut araştırmanın hem neden gerekli olduğuna, hem de kısıtlılığına doğrudan işaret ettiğı söylenebilir. Yani, hem alandaki boşluğu doldurmak için bir şans, hem de bu boşluğun yarattığı handikap bir bakıma bir arada gelmektedir. Üstelik bu engel, yalnızca akademik üretimin henüz arzu edilen noktaya gelmemiş olması ile sınırlı değildir. Konseylerin kendileri de kendi deneyimlerini yazılı ve görsel olarak aktarmakta zaman zaman yetersiz kalmaktadır. Örneğin, bu çalışmada örnek olarak seçilen Kartepe Kent Konseyi'nin faal bir internet sitesi dahi bulunmamaktadır. Memiş ve vd. (2011:235) araştırmasında da gösterildiğı gibi, bu yalnızca Kartepe Konseyi'ne özgü bir durum değildir. Kaynak darlığı sebebiyle de çoğu kent konseyininin web sayfası bulunmamakta, bulunanların da çok yetersiz seviyede olduğu görülmektedir.

Bu eksiklik tespitini yaptıktan sonra mevcut çalışmalara dönülecek olursa, Kent Konseyi üzerine yapılan çalışmaların, belirli kent konseyleri özelinde değil, Kent Konseyi olgusu üzerine daha genel bir tartışma olarak şekillendiğini söylemek mümkündür (Görmez ve Uçar, 2011). Bu çalışmalarda Kent Konseyleri bir çok yönü ile ele alındığı gibi, tek bir işlevi etrafında da tartışılabilmektedir. Kent Konseyleri'ni belirli kentler özelinde ele alan çalışmaların da genel olarak tek bir işlev etrafında, özellikle de katılım (Özdemir, 2011:36) ve farkındalık (Negiz ve Kiriş, 2012) etrafında bir değerlendirme yaptıkları söylenebilir.

Bu çalışmanın yararı yalnızca görece yeni bir olgu olan Kent Konseyleri'ni tartışmaya açması ve akademik olarak henüz bakir sayılabilecek bu alanı zenginleştirmeye çabalaması değildir. Bizzat konsey üyelerinin değerlendirmelerine başvuru bu çalışmada sahaya çıkarak alanın bilgisini, öncesinde yapılan genel kuramsal tartışmalarla mukayese etme fırsatı yaratılmaktadır. Kent Konseyleri kuramsal olarak: "halkın yönetime ve alınan kararlara katılımını sağlayacak mekanizmaları geliştiren ve halkın kendi sorunlarına sahip çıkmasını teşvik eden, çeşitli toplum kesimlerinin katılımı ile oluşan, yönetim eksenli katılımcı demokrasiyi esas alan ve sivil toplumu ön plana çıkaran bir oluşum"

(Özdemir, 2011:26) olarak tarif edilebilir ve bu haliyle oldukça arzu edilebilir bir tablo sunduğu inkar edilemez. Yine de söylem düzeyinde bu kadar cazip gözüken kent konseylerinin uygulamada söz konusu vaatlerini bütün yönleriyle ne düzeyde gerçekleştirebildiği sorusunun son derece hayati olduğunu gözden kaçırmamak gerekir. Bu soruya verilebilecek cevap hakkında karamsarlığa kapılmak, kent konseylerinin yaşadığı iddia edilen sorunlar göz önünde bulundurulduğunda son derece olasıdır. Kent konseylerinin temel sorunları şu şekilde belirtilmiştir (Erkul ve vd., 2013:101):

- Bütçelerinin belediye bütçelerine dayalı olması,
- Yerel halkın katılımındaki eksiklikler,
- Belediyelerin bir birimi gibi algılanmaları,
- Aldıkları kararların belediye meclislerinde tavsiye niteliği taşıması,

Bu çalışmanın önemi ve özgünlüğü, tam da burada, bu soru rehberliğinde, kent konseylerinin uygulamadaki işlevselliğini, toplumsal farkındalık, sürdürülebilirlik, halkın katılımı, temsil, denetim ve yapısal olarak tüm yönleri ile konsey mensuplarının değerlendirmeleri vasıtasıyla anlamaya çalışmasında yatmaktadır. Bunu ise, daha önce benzeri bir motivasyon gözetilerek yapılmış herhangi bir akademik çalışmanın seçmediği bir örneklem olan, Kocaeli ve Kartepe Kent Konseyleri üzerinden yürütmektedir.

Her ne kadar Türkiye genelindeki Kent Konseyleri ile ilgili fikir verebilse de, çalışma Kocaeli ve Kartepe Kent Konseyleri ile sınırlıdır. Bu yüzden, katılımcıların kent konseylerinin sorunlarına dair yaptıkları değerlendirmeleri genellerken ve çözüm önerilerinde bulunurken temkinli davranarak bu durumu gözönünde bulundurmak önemlidir. Buna rağmen, konseylerin işlevsellik düzeylerinin tespitini amaçlayan bu çalışma, onların daha etkin organizasyonlar haline getirilmelerine katkı sağlayabileceği için önemli gözükmemektedir.

3.3.6. ARAŞTIRMA METODOLOJİSİ

3.3.6.1. ARAŞTIRMA TASARIMI VE YÖNTEM

Bu araştırma, yerel demokrasilerin gelişimi bağlamında kent konseylerinin işlevselliğini, konsey üyelerinin kendi değerlendirmeleri ışığında analiz edebilmek üzere tasarlanmıştır. Bu yüzden ilk olarak, kent konseylerinin işlevselliği ve

uygulamada yaşanan aksamaları ile ilgili genel bir literatür taraması yapılmış, konseylerin işlevselliğini değerlendirebilmek için kullanabilecek kavramlar ve bu kavramlar arasındaki ilişkiler tespit edilmiş ve incelenmiştir.

Kent konseylerinin yerel demokrasilerin gelişimi bağlamında işlevselliklerinin değerlendirilebileceği kavram ve ilişkiler tespit edildikten sonra, değerlendirmeleri analize tabi tutulacak olan konsey üyelerinden gereken veriyi toplamak için hangi veri toplama metodunun kullanılması gerektiğine karar verilmiştir. Çalışma gereği, her ne kadar, demografik verilerin edinilmesi dışında, olgusal değil, yargısal (konsey üyelerinin kendi subjektif değerlendirmeleri) veriler ile ilgileniliyorsa da, veri toplama metodu olarak nitel değil, nicel bir yöntem olan anket uygulamasında karar kılınmıştır. Bilindiği üzere, nicel yöntemlerle toplanan veriler, nitel yöntemle oranla genelleştirilebilmeye ve kendi aralarında karşılaştırmalar yapılabilmesine çok daha fazla açıktır (Punch, 2006). Bunun yanı sıra, Kartepe ve Kocaeli Kent Konseyleri'nin tüm üyelerine ulaşmaya çalışıldığı son derece geniş bir örneklem ile çalışıldığı için de hem erişim ve uygulama kolaylığı, hem de maddi ve zamansal olarak avantajları gözönünde tutularak, verilerin nicel olarak toplanılmasına karar verilmiştir. Nicel veri toplayabilmek için, standardize edilmiş veri toplama araçları kullanmak gerekir, bunu gözeterek bu araştırma için özel bir ölçek geliştirilmiştir.

Ölçekle sağlanan bilgilerin kararlı özellik taşıdığına, yani hatadan arındırılmış olduğuna ve aynı amaçla yapılacak ikinci bir ölçümde aynı sonuçların elde edileceğine güven duyulması gerekir (Kan ve Ercan, 2004:212). Bu amaçla, hazırlanan ölçeğin ölçüm güvenirliği, hem genel olarak, hem de beş ayrı faktör kendi içinde olmak koşulu ile Cronbach Alfa yöntemiyle incelenmiştir. Cronbach Alfa içsel tutarlılık korelasyon katsayısı bir ölçeğin içerdiği sorular arası ilişkiler hakkında bilgi verir; eğer içsel tutarlılık korelasyon katsayısı yüksekse, bu bulgu, ölçek sorularının birbirleriyle yüksek bir korelatif ilişki içinde olduklarını ve homojenlik gösterdiklerini ve dolayısıyla ölçek sorularının aynı yönde tutarlı bir ölçme yaptıklarına işaret eder (Ünlüönen ve Sevim, 2005:559). Bu araştırmada kullanılan ölçeğin geneli için Cronbach Alfa değeri %87,9 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin, ölçüm güvenirliği için bu değer %70'in üzerinde olmasının yeterli olduğu (Sipahi, Yurtkoru ve Çinko, 2006) göz önünde bulundurulduğunda ölçeğin yüksek derecede ölçüm güvenirliğine sahip olduğunu söylemek mümkündür.

Ölçeğin araştırma problemini çözümleyebilmek için gerekli nitelikleri haiz olup olmadığını kontrol edebilmek için bir pilot uygulama gerçekleştirilmiştir.

Tasarımın son aşamasında ise, güvenilirliği test edilmiş ve pilot uygulaması yapılmış ölçek, bu araştırmanın örnekleme uygulanmış ve elde edilen veriler sunulup, tartışılmıştır.

3.3.6.2. ÖLÇEK GELİŞTİRME SÜRECİ

Bu bölümde araştırma probleminin çözümü için elde edilecek verilerin toplanmasına yönelik ölçek geliştirme süreci yer almaktadır. Ölçek geliştirme süreci içerisinde yer alan bir takım iş ve işlemler detaylandırılmış, istatistiki değerler sunulmuştur.

Alfa katsayısı ölçekte yer alan sorularının varyansları toplamının genel varyansa oranlanması ile bulunan bir ağırlıklı standart değişim ortalamasıdır. Cronbach alfa katsayısı, bireysel puanların k soru içeren bir ölçekte sorulara verilen cevapların toplanması ile bulunduğu durumlarda soruların birbirleri ile benzerliğini, yakınlığını ortaya koyan bir katsayıdır. Alfa katsayısı, ölçekte yer alan k sorunun türdeş bir yapıyı açıklamak ya da sorgulamak üzere bir bütün oluşturup oluşturmadıklarını sorgulamaya yarar.

Alfa katsayısının değerlendirilmesi aşağıdaki ölçüte göre yapılır:

$0.0 \leq \alpha < 0.40$ ise ölçek güvenilir değildir.

$0.40 \leq \alpha < 0.60$ ise ölçek düşük güvenilirliktedir

$0.60 \leq \alpha < 0.80$ ise oldukça güvenilirirdir.

$0.80 \leq \alpha < 1.00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir.

Çalışmada elde edilen bulgular değerlendirilirken, istatistiksel analizler için SPSS programı kullanıldı. Keşfedici Faktör analizinde Varimax Dönüşüm uygulanmış; geçerlilik güvenilirlikleri ise Reliability analizi (Cronbach Alpha) ile değerlendirilmiştir. Alt boyut puanları arasındaki ilişkilerde ise Pearson korelasyon analizi kullanıldı. Anlamlılık $p < 0,05$ ve $p < 0,01$ düzeylerinde değerlendirilmiştir.

Ölçme aracının geliştirilmesi aşamasında, çalışma alanındaki kişilerden tesadüfî olarak belirlenen ön bir gruba (107 kişi) anket uygulaması yapılmıştır.

Kent Konseyleri Anketi Faktör Analizi Sonuçları

Kent Konseyleri anketinin ilk başlangıçta 26 maddesi bulunmaktadır. Sorulara verilen cevaplar likert tipi ölçeklenmiş olup,

Madde puanları,

Tamamen Katılmıyorum	5
Katılmıyorum	4
Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	3
Katılıyorum	2
Tamamen Katılıyorum	1
olarak kodlanmıştır.	

Kent Konseyleri anketinin istatistiksel analizinde Keşfedici Faktör Analizi kullanılmıştır. Keşfedici Faktör Analizinde Varimax rotasyonu uygulanıp Faktör analizini görmektedir. Keşfedici Faktör Analizinin uygulanabilirliğinin ölçümü için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) yeterlilik ölçümüne ve Bartlett's Küresellik testine bakılmıştır.

Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ölçümü 1'e ne kadar yakın ise eldeki veri grubuna faktör analizinin yapılmasının uygun olduğu kabul edilir.

KMO ölçütü

0,90-100 arasında olduğunda	Mükemmel,
0,80-0,89 arasında	Oldukça İyi,
0,70-0,79 arasında	İyi,
0,60-0,69 arasında	Orta,
0,50-0,50 arasında	Zayıf,

<0,50 olduğunda ise kabul edilemez olduğu belirtilmektedir.

Tablo 1'de Kent Konseyleri anketinin KMO ve Bartlett testi sonuçları görülmektedir.

Tablo. 1. KMO ve Bartlett Küresellik Testi Sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterlilik Ölçümü		0,727
Bartlett Küresellik Testi	Ki kare	1248,64
	Serbestlik derecesi	378
	Anlamlılık	0,001**

Çalışmada KMO örneklem yeterlilik ölçümü değeri 0,727 olduğu görülmektedir. Bu değerin KMO için iyi bir değer olduğu ve ilgili veri gruba analiz yapılmasının uygun olduğunu söyleyebiliriz.

Bartlett Küresellik Testi, korelasyon matrisinin benzer matris olup olmadığı hipotezini test etmek için kullanılmış olup ve bu hipotez $p < 0,001$ seviyesinde reddedilmiştir. Bu da bize maddeler arasında ilişkinin varlığını ortaya koyarak faktör analizi için verilerin uygunluğunu göstermektedir.

Verilerin faktör analizine uygunluğunu ölçen analizlerden bir diğeri de, test maddelerinin “Başlangıç Ortak Değerlerin” incelenmesidir. Bu değerler incelendiğinde maddelerin başlangıç ortak değerleri en düşük 0,256 en yüksek 0,723 olduğu saptanmıştır (Tablo 2).

Tablo 2. Başlangıç Ortak Değerlerin Gösterimi

Sorular	Başlangıç	Elde edilen
1. Kent Konseyleri halkın kente ilişkin bilgilenmesini sağlayan bir araçtır.	1,000	0,654
2. Kent Konseylerinin yasal alt yapısı sosyal denetim açısından elverişlidir.	1,000	0,568
3.Bütçe yönüyle Kent Konseylerinin belediyelere bağlı olmaları, işlevselliklerini olumsuz olarak etkilemektedir.	1,000	0,616
4.Kent Konseyleri görev alanlara prestij sağladığından, kişilerde Kent Konseylerine katılma arzusu oluşturmaktadır.	1,000	0,290
5.Kent konseylerinin tüzel kişiliğe sahip olmaması, işlevsel olarak zaafiyet oluşturmaktadır.	1,000	0,360
6. Kent konseyleri halkın yönetime katılımını özendirir.	1,000	0,590

7. Kent konseyleri çevreye duyarlılık bilincinin geliştirilmesi açısından önemlidir.	1,000	0,546
8.Kent Konseyleri, toplumsal talep ve beklentilere karşılık vermekten daha çok uluslararası kuruluşların yönlendirmesiyle kurulmuş bir yapıdır.	1,000	0,256
9.Kent Konseylerinin eğitsel faaliyet ve materyalleri, toplumun demokratik gelişimine katkı sağlayıcıdır.	1,000	0,395
10. Halkın yönetime katılımı açısından Kent Konseyi'nin sağladığı imkanlar yeterlidir.	1,000	0,641
11. Kent Konseyleri yerel idarecilerin rasyonel kaynak kullanımını sağlayacak denetim mekanizmalarına sahiptir.	1,000	0,646
12. Kent Konseyleri toplumun demokrasiye olan inancını pekiştirmektedir.	1,000	0,605
13. Kent Konseyi'nde görev alanlar Kent Konseyi'nin kararlarının alınmasında eşit katılım hakkına sahiptir.	1,000	0,515
14. Kent Konseyleri yerel halkın yönetimi denetim araçlarındandır.	1,000	0,572
15. Kent Konseyleri, toplumda kentlilik bilincinin gelişmesine fırsat vermektedir.	1,000	0,574
16. Kent Konseylerinin yapısında bürokratların olması, toplumun kendi temsilcileri eliyle doğrudan temsiline engel olmaktadır.	1,000	0,554
17. Kent Konseyleri, bünyesinde yer alan STK'ların da demokratik katılımını sağlamaktadır.	1,000	0,541
18.Kent Konseylerinin teşkilat yapısının yasal olarak düzenlenmemiş olması, işleyişi açısından sorun oluşturmaktadır.	1,000	0,330
19. Kent Konseyleri, küresel demokratik normların yerel halka aktarılmasında bir araçtır.	1,000	0,505
20. Kent Konseyleri, kentleri daha yaşanılır hale getirilmesi açısından önemlidir.	1,000	0,723
21. Kent Konseyleri, halkın yerel yönetimlerin faaliyetlerine ilişkin bilgilенmesini sağlamaktadır.	1,000	0,583
22. Kent Konseyleri, toplumsal uzlaşma kültürünü geliştirmektedir.	1,000	0,310
23. Kent Konseyleri, yerel kalkınmanın sağlanması açısından yararlıdır.	1,000	0,548
24. Yerel yönetimler, halkın yönetime katılımının sağlanması noktasında kent konseylerini aracı bir kuruluş olarak dikkate almaktadır.	1,000	0,692
25. Kent konseyleri, merkezi ve yerel yönetim aktörlerinin müdahalelerine açık olduğundan halkın katılım isteği azalmaktadır.	1,000	0,531
26. Kent Konseyleri yerelde mevcut kaynakların etkin kullanılması açısından gereklidir.	1,000	0,516

Kent Konseyleri anketinden elde edilen verilerden faktör analizine uygunluğu saptandıktan sonra, anlamlı bileşim maddelerinin saptanması ve kaç faktör seçileceğine karar vermek için gerekli testler yapılmıştır. Araştırmacıların önerdiği en önemli kriter Eigen value ve Screen Plot testleridir.

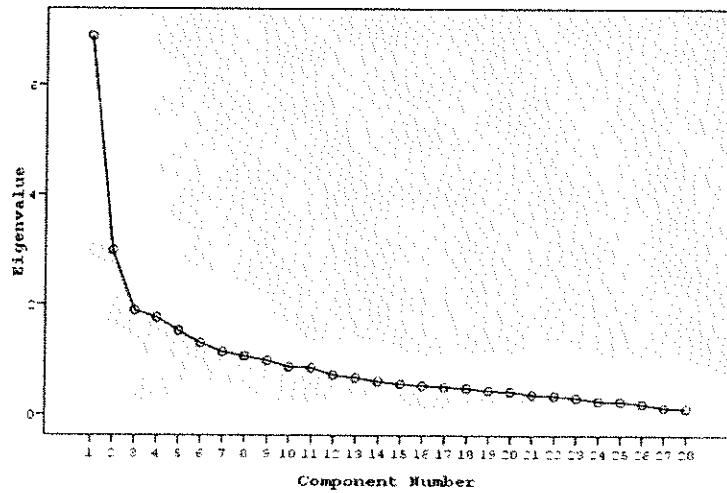
Tablo 3’de ölçeğe ait yapılan analiz sonuçlarına göre, Eigen değerleri ve açıklanan toplam varyans sonuçları görülmektedir.

Tablo 3. Faktör Analizi Gösterimi

<i>Faktörler</i>	<i>Sorular</i>	<i>Özdeğerler toplamı</i>	<i>Varyansın %</i>	<i>Toplam Varyans %</i>
Faktör 1	1,6,12,15,19,21	4,378	15,636	15,636
Faktör 2	7,20,23,26	4,122	14,722	30,358
Faktör 3	10,13,17,24	2,486	8,879	39,237
Faktör 4	2,11,14	2,369	8,462	47,699
Faktör 5	3,16,25	1,684	6,015	53,715

Bu 5 faktör bizim ölçeğimizin varyansının %53,71’ini açıklamaktadır. Analiz sonucunda elde edilen varyans oranları ne kadar yüksekse, ölçeğin faktör yapısı da o kadar güçlü olmaktadır. Sosyal bilimlerde yapılan analizlerde %40 ile %60 arasında değişen varyans oranları yeterli bulunmaktadır. Öz değerlere göre faktörlerin kaç boyutta toplanacağı Grafik 1’de görülmektedir.

Grafik 1. Kent Konseyleri anketi Screen Plot Grafiği

Grafik 1 incelendiğinde, dikey ekseninde özdeğerlerin, yatay ekseninde ise faktörlerin yer aldığını görmekteyiz. Yüksek ivmeli düşüşlerin yaşandığı dikey eksenindeki faktör sayısının beş olduğu görülmektedir. Beşten sonraki faktörlerin getirdikleri ek varyansların katkılarının birbirine yakın olduğu görülmektedir. Bu sonuca dayanarak anketimizin beş faktörden oluşabileceği ve faktör yükleri alt kesme noktasının 0,40 olarak alınabileceği görülmektedir. Yapılan faktör analizi uygulaması sonucunda,” 4.Kent Konseyleri görev alanlara prestij sağladığından, kişilerde Kent Konseylerine katılma arzusu oluşturmaktadır.”, “5.Kent konseylerinin tüzel kişiliğe sahip olmaması, işlevsel olarak zaafiyet oluşturmaktadır.”, “8.Kent Konseyleri, toplumsal talep ve beklentilere karşılık vermekten daha çok uluslararası kuruluşların yönlendirmesiyle kurulmuş bir yapıdır.”, “9.Kent Konseylerinin eğitsel faaliyet ve materyalleri, toplumun demokratik gelişimine katkı sağlayıcıdır.”, “22. Kent Konseyleri, toplumsal uzlaşma kültürünü geliştirmektedir.”, “18.Kent Konseylerinin teşkilat yapısının yasal olarak düzenlenmemiş olması, işleyişi açısından sorun oluşturmaktadır.” soruları çalışma dışı bırakılmış ve yeniden faktör analizi uygulaması yapılmıştır.

Yapılan faktör analizi sonucunda anketimiz beş alt boyut altında toplandığı saptanmıştır, faktör analizine ilişkin faktör ağırlıkları Tablo 4’de görülmektedir.

Tablo 4. Faktör Analizi Matrisi

	Faktörler				
	1	2	3	4	5
S1	0,723				
S6	0,680				
S12	0,677				
S15	0,644				
S19	0,637				
S21	0,636				
S7		0,769			
S20		0,691			
S23		0,649			

S26	0,630
S10	0,746
S13	0,717
S17	0,711
S24	0,639
S2	0,796
S11	0,721
S14	0,683
S3	0,746
S16	0,679
S25	0,690
<i>Extraction Method: Principal Component Analysis.</i>	
<i>Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.</i>	

Alt boyutları şöyledir.

1. **Faktör 1** : 6 maddeden oluşur bu boyutun soruları şunlardır: 1,6,12,15,19,21
2. **Faktör 2** : 4 maddeden oluşur bu boyutun soruları şunlardır: 7,20,23,26
3. **Faktör 3** : 4 maddeden oluşur bu boyutun soruları şunlardır: 10,13,17,24
4. **Faktör 4**: 3 maddeden oluşan bu boyutun soruları şunlardır: 2,11,14
5. **Faktör 5**: 3 maddeden oluşan bu boyutun soruları şunlardır: 3,16,25
sorularından oluştuğu görülmektedir.

Geçerlilik ve Güvenilirlik Analizi

Ölçeklerin güvenilirliğinin test edilmesinde Alfa Katsayısından (Cronbach Alfa) yararlanılmıştır. Yapılan analizlerde 107 katılımcıdan elde edilen veriler kullanılmıştır. Ayrıca soruların, alfa katsayısına ne derecede ve ne yönde etkide bulunduklarını saptayabilmek için; “Değişken Silindiği Taktirde Ölçeğin Alfa Katsayısı” (Alpha if Item Deleted) değeri hesaplanmıştır. Söz konusu değerler,

herhangi bir değişken silindiği takdirde, geri kalan değişkenlerin iç tutarlılıklarını göstermektedir.

Kent Konseyleri anketinin iç tutarlılığının incelenmesi sonrasında $\alpha = 0,812$ güvenilirlik değeri elde edilmiştir.

Tablo 5. Güvenilirlik Değeri

Cronbach Alfa	N
0,812	20

Faktörü oluşturan maddelerin güvenilirlik düzeyine etkileri ise Tablo 6'da sunulmuştur. Tablonun Madde Silindiğinde Cronbach Alfa değerleri incelendiğinde herhangi bir maddenin faktörden çıkarılmasının güvenilirliği arttırmayacağını göstermektedir. Bu çerçevede 5 maddelik faktör yapısı korunmuştur

Tablo 6. Faktörü Oluşturan Maddelerin Güvenilirliğe Etkileri

	Ortalama	SD	Madde Silindiğinde Ölçek Ortalaması	Madde Silindiğinde Ölçek Varyansı	Düzeltilmiş Madde Bütün Korelasyonu	Madde Silindiğinde Cronbach Alfa
1. Kent Konseyleri halkın kente ilişkin bilgilenmesini sağlayan bir araçtır.	2,449	1,143	60,103	112,829	0,431	0,812
2. Kent Konseylerinin yasal alt yapısı sosyal denetim açısından elverişlidir.	2,561	1,092	59,991	109,066	0,628	0,803
3.Bütçe yönüyle Kent Konseylerinin belediyelere bağlı olmaları, işlevselliklerini olumsuz olarak etkilemektedir.	1,551	0,633	61,000	113,075	0,445	0,804
6. Kent konseyleri halkın yönetime katılımını özendirir.	2,505	1,119	60,047	108,064	0,547	0,802
7. Kent konseyleri çevreye duyarlılık bilincinin geliştirilmesi açısından önemlidir.	2,383	1,070	60,168	107,387	0,512	0,799
10. Halkın yönetime katılımı açısından Kent Konseyi'nin sağladığı imkanlar yeterlidir.	2,131	1,082	60,421	110,246	0,533	0,806
11. Kent Konseyleri yerel idarecilerin rasyonel kaynak kullanımını sağlayacak denetim mekanizmalarına sahiptir.	3,692	1,144	58,860	118,008	0,370	0,822
12. Kent Konseyleri toplumun demokrasiye olan inancını pekiştirmektedir.	2,206	1,053	60,346	109,172	0,439	0,803

13. Kent Konseyi'nde görev alanlar Kent Konseyi'nin kararlarının alınmasında eşit katılım hakkına sahiptir.	3,664	1,173	58,888	122,063	0,621	0,830
14. Kent Konseyleri yerel halkın yönetimi denetim araçlarındandır.	2,009	0,937	60,542	111,647	0,527	0,806
15. Kent Konseyleri, toplumda kentlilik bilincinin gelişmesine fırsat vermektedir.	3,897	1,098	58,654	123,549	0,576	0,831
16. Kent Konseylerinin yapısında bürokratların olması, toplumun kendi temsilcileri eliyle doğrudan temsiline engel olmaktadır.	1,729	0,808	60,822	112,223	0,729	0,805
17. Kent Konseyleri, bünyesinde yer alan STK'ların da demokratik katılımını sağlamaktadır.	1,514	0,705	61,037	111,829	0,648	0,803
19. Kent Konseyleri, küresel demokratik normların yerel halka aktarılmasında bir araçtır.	2,159	0,923	60,393	110,222	0,469	0,803
20. Kent Konseyleri, kentleri daha yaşanılır hale getirilmesi açısından önemlidir.	1,841	0,791	60,710	112,623	0,455	0,806
21. Kent Konseyleri, halkın yerel yönetimlerin faaliyetlerine ilişkin bilgilendirilmesini sağlamaktadır.	1,785	0,740	60,766	112,520	0,536	0,805
23. Kent Konseyleri, yerel kalkınmanın sağlanması açısından yararlıdır.	1,944	0,920	60,607	106,826	0,604	0,795
24. Yerel yönetimler, halkın yönetime katılımının sağlanması noktasında kent konseylerini aracı bir kuruluş olarak dikkate almaktadır.	1,841	0,870	60,710	108,925	0,674	0,799
25. Kent konseyleri, merkezi ve yerel yönetim aktörlerinin müdahalelerine açık olduğundan halkın katılım isteği azalmaktadır.	1,879	0,855	60,673	109,750	0,620	0,800
26. Kent Konseyleri yerelde mevcut kaynakların etkin kullanılması açısından gereklidir.	2,196	0,966	60,355	120,137	0,466	0,823

Tablo 7. Kent konseyleri anketinin alt boyutları iç tutarlılık değerleri

	<i>Soru sayısı</i>	Cronbach Alfa
<i>Faktör 1</i>	6	0,853
<i>Faktör 2</i>	4	0,808
<i>Faktör 3</i>	4	0,655
<i>Faktör 4</i>	3	0,718
<i>Faktör 5</i>	3	0,651

Toplam ölçeğin ve alt boyutların Cronbach Alfa iç tutarlılık değerleri incelendiğinde birinci faktör için 0,853; ikinci faktör için 0,808; üçüncü faktör için 0,655; dördüncü faktör için 0,718 ve beşinci faktör için 0,651 olarak saptanmış olup tüm alt boyutların yüksek derecede güvenilirliğe sahip olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak geliştirilen ölçeğin istenilen amaç için geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu görülmüştür.

3.3.6.3. VERİLERİN TOPLANMASI

Temsilciler ve yöneticiler de dahil olmak üzere konsey üyesi 207 kişiye, nicel bir veri toplama tekniği olan yüzyüze anket uygulanmıştır. Çalışma sırasında, bizzat bu araştırma için özel olarak oluşturulan, yapılandırılmış anket formu kullanılmıştır. Anket iki ana bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde, katılımcıların demografik özelliklerinin tespiti amaçlanarak oluşturulmuştur. Bu bölümde katılımcılara, yaşları, cinsiyetleri, eğitim ve gelir durumları, görev türleri, konseyde görev alma süreleri ve kendilerini yakın hissettikleri siyasi görüşleri sorulmuştur. Bununla, Kocaeli ve Kartepe kent konseylerinin üyelerinin, demografik özelliklerin nasıl bir dağılım gösterdiğinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bunun yanı sıra, bu sorular, konsey üyelerinin, kent konseylerinin işlevselliği hakkındaki düşüncelerinin, üyelerin demografik özelliklerine göre farklılık gösterip göstermediğini analiz edebilmek üzere ankette yer almıştır.

İkinci bölümde ise, katılımcıların Kent Konsey'inin işlevselliği ve yerel demokrasiye katkısı hakkındaki düşünceleri anlaşılmaya çalışılmıştır. Bunun için, Ek-1'de de bir kopyası sunulan bir ölçek, özel olarak geliştirilmiştir. Ölçek olumlu ve olumsuz yirmi farklı önermeden oluşmaktadır. Buradaki önermeler, beş farklı koldan kent konseylerinin işlevselliğinin değerlendirilebilmesine imkan tanıyabilecek faktörler altında toplanmıştır. Bunun için, ölçeğe faktör analizi uygulandıktan sonra, bu önermelerin belirli faktörler altında gruplanıp, gruplanamayacağı test edilmiştir.

Bunun sonucunda faktörler ve altını dolduran önermeler aşağıda görüldüğü gibi şekillenmiştir:

a) Toplumsal Farkındalık Açısından Kent Konseyleri

- a.1.** Kent Konseyleri halkın kente ilişkin bilgilenmesini sağlayan bir araçtır.
- a.2.** Kent Konseyleri, toplumun demokrasiye olan inancını pekiştirmektedir.
- a.3.** Kent Konseyleri halkın yönetime katılımını özendirir.
- a.4.** Kent Konseyleri, toplumda kentlilik bilincinin gelişmesine fırsat vermektedir.
- a.5.** Kent Konseyleri, küresel demokratik normların yerel halka aktarılmasında bir araçtır.
- a.6.** Kent Konseyleri, halkın yerel yönetimlerin faaliyetlerine ilişkin bilgilenmesini sağlamaktadır.

b) Sürdürülebilirlik Bağlamında Kent Konseyleri

- b.1.** Kent konseyleri çevreye duyarlılık bilincinin geliştirilmesi açısından önemlidir.
- b.2.** Kent Konseyleri, yerel kalkınmanın sağlanması açısından yararlıdır.
- b.3.** Kent konseyleri, kentlerin daha yaşanılır hale getirilmesi açısından önemlidir.
- b.4.** Kent Konseyleri, yerelde mevcut kaynakların (para, malzeme ve insan gibi) etkin kullanılması açısından gereklidir.

c) Halkın Katılımı Yönüyle Kent Konseyleri

- c.1.** Kent Konseyinde görev alanlar Kent Konseyi'nin kararlarının alınmasında eşit katılım hakkına sahiptir.
- c.2.** Halkın yönetime katılımı açısından Kent Konseyi'nin sağladığı imkanlar yeterlidir.
- c.3.** Kent Konseyleri, bünyesinde yer alan STK'ların da demokratik katılımını sağlamaktadır.

c.4. Yerel yönetimler, halkın yönetime katılımının sağlanması noktasında kent konseylerini aracı bir kuruluş olarak dikkate almaktadır.

d) Temsil ve Denetim Açısından Kent Konseyleri

d.1. Kent Konseyleri, yerel idarecilerin rasyonel kaynak kullanımını sağlayacak denetim mekanizmalarına sahiptir.

d.2. Kent Konseylerinin yasal alt yapısı sosyal denetim açısından elverişlidir.

d.3. Kent Konseyleri yerel halkın, yönetimi, denetim araçlarındandır.

e) Yapısal Olarak Kent Konseyleri

e.1. Kent Konseylerinin yapısında bürokratların mevcut olması, toplumun kendi temsilcileri eliyle doğrudan temsiline engel olmaktadır.

e.2. Kent Konseyleri, merkezi ve yerel yönetim aktörlerinin müdahalelerine açık olduğundan halkın katılım isteği azalmaktadır.

e.3. Bütçe yönüyle Kent Konseylerinin belediyelere bağlı olmaları, işlevselliklerini olumsuz olarak etkilemektedir.

5’li likert ölçeği yardımıyla katılımcılardan, 1’den 5’e numara vererek [1=Kesinlikle Katılmıyorum, 5=Kesinlikle Katılıyorum] bu yirmi önerme hakkında yargılarını bildirmeleri istenmiştir. Hazırlanmış bu likert ölçek için, güvenilirlik testleri uygulanmıştır. Ölçeğin tümüne ve ayrı ayrı faktörlere uygulanan güvenilirlik analizlerinin sonuçları aşağıdaki gibidir:

Tablo 8. Güvenirlik Analizi Sonuçları

Faktörler	Güvenirlik (Cronbach’s Alpha)
Toplumsal Farkındalık	0,883
Sürdürülebilirlik	0,701
Katılım	0,803
Temsil ve Denetim	0,535
Yapı	0,555
Ölçek Geneli	0,879

Güvenilirlik analizinin sonuçlarına göre farkındalık boyutu (Cronbach's Alpha= 0,883), sürdürülebilirlik boyutu (Cronbach's Alpha= 0,701), katılım boyutu (Cronbach's Alpha= 0,803), ve ölçeğin geneli (Cronbach's Alpha= 0,879) yüksek derecede güvenilir çıkmıştır. Temsil ve denetim boyutu (Cronbach's Alpha= 0,535) ve yapı boyutunun (Cronbach's Alpha= 0,555) ise daha düşük güvenilirlik düzeyine sahip olduğu bulunmuştur. Bu iki boyutun daha düşük güvenilirliğe sahip olmasının sebebi ölçeğin yeni hazırlanmış olması, daha önce kullanılmamış bir ölçek olması ve söz konusu iki boyutun görece daha az soru sayısına sahip olmaları olarak açıklanabilir.

Araştırmanın etik bir çerçevede gerçekleştirilmesi adına anket uygulanmadan önce araştırma konusunda açıklama yapılarak her katılımcıdan izin alınmıştır. Anketlerde katılımcıların isim bilgilerinin yazılması istenmemiş ve anketlerin anonim kalması sağlanmıştır. Ayrıca katılımcılara talepleri halinde araştırma raporunu görebilecekleri, özel bilgilerinin araştırma amacı dışında kimseyle paylaşılmayacağı ve istedikleri zaman araştırmadan ayrılacakları konusunda bilgi verilmiştir.

Anketin uygulanması sırasında herhangi bir sorunla karşılaşmamış, uygulanan anketlerden herhangi birinin iptali gerektirecek boyutta kayıp veri ile karşılaşmamıştır. Bu yüzden 207'i anketin tamamı analize tabi tutulmuştur, değerlendirme dışında bırakılan anket olmamıştır.

3.3.6.4. Verilerin Analizi

207 anketten elde edilen veriler, SPSS 16.0 (Social Package Statistical Science) paket programı kullanılarak tasnif ve analiz edilmiştir. Anketin demografik bölümü ve ölçek önermelerine yönelik değerlendirmeler için betimleyici analiz yapılarak, frekans tabloları oluşturulmuştur. Katılımcıların farklı demografik özelliklerinin, kent konseyleri hakkındaki değerlendirmeleri üzerinde anlamlı farklar yaratıp yaratmadığının tespiti için, iki ve ikiden fazla grubun karşılaştırılmasını ve nedensel ilişkilerinin ortaya koyulmasını mümkün kılan t testi ve tek yönlü varyans analizinden (ANOVA) yararlanılmıştır. Konsey üyelerinin değerlendirmeleri

arasındaki farklılığın incelenmesinde, cinsiyet gibi iki kategorili değişkenler için t-test, daha fazla kategorili değişkenler için ise tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır.

Bağımsız örneklemeler için varyans analizi, tek bir bağımsız değişkene ilişkin iki ve daha fazla grubun bağımlı bir değişkene göre ortalamalarının karşılaştırılarak, ortalamalar arasındaki farkın belirli bir güven düzeyinde anlamlı (önemli) olup olmadığını test etmek için kullanılan istatistiksel bir tekniktir (Ural ve Kılıç, 2005:185). Analiz sonucunda böyle anlamlı bir farklılığın tespit edildiği durumlarda ise, ilgili farkın anlamlılığı Scheffe testi ile kontrol edilmiştir. Anlamlılık düzeyi ise $p < 0,05$ olarak alınmıştır.

3.3.6.5. BULGULAR VE TARTIŞMA

Bu bölümde araştırmaya katılan kent konsey üyelerinin demografik özelliklerinin nasıl dağılım gösterdiği ve kent konseylerinin işlevselliğine ilişkin değerlendirmeleri yüzde ve frekans dağılım tabloları ile gösterilerek tartışılacaktır. En son bölümde ise, bu değerlendirmelerin katılımcıların demografik özelliklerine göre nasıl dağıldığı ve bu özelliklerle ilişkili olarak anlamlı bir farklılığın oluşup oluşmadığı, yüzde ve frekans tabloları ile gösterilerek, t-test ve varyans analizinin sonucunda edinilen bulgular ışığında yorumlanacaktır.

Konsey Üyelerinin Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Bu araştırma kapsamında, konsey üyelerine yaşları, cinsiyetleri, eğitim ve gelir durumları, görev türleri, konseyde görev alma süreleri ve kendilerini yakın hissettikleri siyasi görüşleri sorulmuştur.

Tablo 9. Kent Konsey Üyelerinin Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	f	%
Erkek	151	72.9
Kadın	56	27.1
Toplam	207	100

Tablo 9.'da çalışmaya katılan 207 kişiden 151'inin erkek (%72.9) 56'sının (%27.1) kadın olduğu gösterilmektedir. Bu da, çalışmada yer alan kent konsey

üyelerinin cinsiyete göre dağılım yüzdeleri arasında anlamlı bir farka işaret etmektedir. KAMED, kadınların hem siyasal aktörler olarak söz sahibi olabilmek için hem de yerel yönetimlerden çıkan kararlardan doğrudan etkilendikleri için buralarda katılım göstermelerinin çok acil bir ihtiyaç olduğunu, buna rağmen her iki alanda da kadınların temsili açısından istenilen düzeye ulaşamadığını ifade etmektedir (KAMED, 2014). Yerel temsillerde kadınların “yokluk sendromu” (Alkan, 2004:72) olarak kavramsallaştırılan bu durum, bu çalışmada da görece daha az olmakla beraber, görünür durumdadır. Dolayısıyla, Kent Konseyleri’nin kadınların yerel mekanizmalarda aktif rol almasını öngören eşit katılım vaadinin henüz bekleneni vermediğini söylemek mümkün gözükmemektedir.

Tablo 10. Kent Konsey Üyelerinin Yaşa Göre Dağılımı

Yaş Aralığı	f	%
18-24	3	1.4
25-29	2	1.0
30-34	10	4.8
35-39	23	11.1
40-49	87	42
50 ve Yukarısı	82	39.6
Toplam	207	100

Tablo 10’da görüldüğü üzere araştırmaya katılan 30 yaşın altındaki konsey üye sayısı 5’tir ve bu da yalnızca %2.4’lük bir yüzdelik dilime tekabül etmektedir. 40 – 49 yaş aralığındaki üyeler en geniş yüzdelik dilimi oluşturmakla beraber (%42), 50 yaş üstü üye sayısı da hemen hemen buna yakındır (%39.6). Yani, çalışmanın %81.6’sı 40 yaş üstü katılımcılardan oluşmaktadır.

(Kazgan, 2004; Kentel, 1999; Erdoğan, 2003) çalışmalarının gösterdiği üzere, Türkiye’de gençlerin siyasi katılım düzeyi oldukça düşük bir seyir izlemektedir ve bu yalnızca gençlerin bu konudaki isteksizliğinin değil, geleneksel siyasetin yapısal olarak gençleri karar mekanizmalarının dışında bırakan uygulamaları ile de ilgilidir. Kent konseylerinin de teorik altyapısını oluşturan Yerel Gündem 21’de (Kuluçlu, 2011:184) bu durumun aşılabilmesi için “her ülkedeki tüm yerel yönetimler, karar alma, planlama ve uygulama süreçlerine kadınların ve gençlerin etkin olarak

katılımını sağlayacak programlar geliştirmeye ve uygulamaya davet edilmiştir.” (Emrealp, 2005:20). Kadınlar ve gençler konusunda yerel yönetimler için özel bir görev alanı çizilmiş, Kadın ve Gençlik meclisleri kurulmuş olmasına rağmen, konsey üyesi kadınlar gibi, konsey üyesi gençlerin sayısının da oldukça düşük seyretmekte olduğu görülmektedir.

Tablo 11. Kent Konseyi Üyelerinin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Eğitim Durumu	f	%
İlköğretim	32	15.5
Ortaöğretim	73	35.3
Önlisans	19	9.2
Lisans	54	26.1
Y. Lisans	26	12.6
Doktora	3	1.4
Toplam	207	100

Tablo 11.’de araştırmaya katılan konsey üyelerinin eğitim düzeyleri görülmektedir. Araştırmaya katılanların %1’i ilkokul terk, %14,50’si ilköğretim mezunu, %35,3’ü ortaöğretim mezunu, %9,2’si önlisans mezunu, %26,1’u lisans mezunu, %12,6’sı yüksek lisans mezunu ve %1,4’ü doktorasını tamamlamış kent konsey üyelerinden oluşmaktadır. Buna göre anlamlı bir yüzdelik dilimin, ortaöğretim ve lisans mezunu olduğu söylenebilir. Eğitim durumu skalasının en alt ve en üstünde yer alan iki grubun oldukça yakın bir yüzdeye sahip olduğu ve üyelerin eğitim durumlarına göre dağılımlarının görece heterojen bir görünüme işaret ettiğini söylemek mümkündür.

Tablo 12. Kent Konseyi Üyelerinin Gelir Durumuna Göre Dağılımı

Gelir Durumu	f	%
0-499 TL	61	29.5
500-999 TL	3	1.4
1000-1999 TL	36	17.4
2000-2999 TL	30	14.5
3000-5000 TL	62	30
5000 TL ve Yukarısı	15	7.2
Toplam	207	100

Tablo 12.'de araştırmaya katılanların gelir düzeyleri görülmektedir. Araştırmaya katılanların %29,5'i 0– 499 TL arası, %1,4'ü 500– 999 TL arası, %17,4'ü 1000 – 1999 TL arası , %14,5'i 2000 – 2999 TL arası, %30'u 3000 – 5000 TL arası, %7,2'si 5000TL ve üzeri gelir düzeyine sahip kişilerden oluşmaktadır. Tablo 12.'de görüldüğü üzere, kent konseyinin yalnızca ekonomik anlamda belirli bir gelir düzeyinin üstündeki üyelerden oluşmadığı, aksine TÜRK-İŞ'in açıkladığı Aralık 2013 verilerine göre araştırmaya katılan konsey üyelerinin %62.8'inin açlık ve yoksulluk sınırının altında, en az %29.5'inin ise asgari ücretin altında gelirin olduğu görülmektedir. En büyük iki dilimi, ekonomik olarak aralarında geniş bir aralığın bulunduğu aylık kazancı 0-499 ve 3000-5000 lira olan üyeler oluşturmaktadır.

Tablo 13.Kent Konseyi Üyelerinin Konseydeki Görevlerine Göre Dağılımı

Görevler	f	%
Üye	173	83.6
Yönetici	28	13.5
Temsilci	6	2.9
Toplam	207	100

Tablo 13.'te de görülebileceği gibi, katılımcıların önemli bir bölümü (%83.6), konseyde üye olarak görev almaktadır. Yönetici olarak görev alan katılımcılar %13.5'lik bir dilimi, temsilci olarak görev alanlar ise %2.9'luk bir dilimi oluşturmaktadır. Konseyde alınan görevler farklılaştıkça, konseyin işlevselliğine dönük değerlendirmelerinin değişebileceği beklenebilirse de, bu çalışmada kent konseylerinin işlevselliğine yönelik değerlendirmelerde, konseyde üye olarak görev alan katılımcıların değerlendirmelerinin ağırlık sahibi olduğu söylenebilir.

Tablo 14. Kent Konsey Üyelerinin Konseyde Görev Alma Sürelerine Göre Dağılımı

Görev Alma Süreleri	f	%
1-2 Yıl	58	28
3-5 Yıl	124	59.9
6-9Yıl	20	9.7
10 Yıl ve Üzeri	5	2.4
Toplam	207	100

Tablo 14.'e göre, araştırmaya katılanların anlamlı bir çoğunluğunun (%59.9) konseyde 3-5 yıldır görev aldığı görülmektedir. Bunu %28 ile görev süresi 1-2 yıl, %9.7 ile 6-9 yıl ve %2.4 ile 10 yıl üzeri olan üyeler takip etmektedir. Yıllara göre dağılım yüzdelere bakıldığında zaman - Kocaeli ve Kartepe Konseylerinin kuruluş tarihleri de göz önünde bulundurularak - araştırmaya katılan üyelerin görev alma sürelerine kent konseylerinden önce faaliyette olan kent meclislerindeki görev alma sürelerini de dahil etmiş olabilecekleri söylenebilir.

Tablo 15. Kent Konseyi Üyelerinin Kendilerini Yakın Hissettikleri Siyasi Görüşlere Göre Dağılımı

Yakın Hissedilen Siyasi Görüş	f	%
Liberal	8	3.9
Demokrat	33	15.9
Muhafazakar	84	40.6
Milliyetçi	32	15.5
Sosyalist	2	1
Diğer	33	15.9
Fikrim Yok	15	7.2
Toplam	207	100

Tablo 15.'de görülebileceği üzere, araştırmaya katılan Kent Konsey Üyelerinin, %40.6'sı kendilerini yakın hissettiği siyasi görüşün muhafazakarlık olduğunu dile getirmiştir. Bunu %15.9 ile demokrat görüş ve kendilerini yakın hissettiği siyasi görüşü ankette bulamayan kesim takip etmektedir. Bir sonraki anlamlı yüzdelik dilimi de, %15.5 ile milliyetçi görüşe yakın hisseden konsey üyeleri oluşturmaktadır. Ankette 'fikrim yok' şıkkını işaretleyen katılımcı sayısı kayda değerdir. Diğer ve Fikrim Yok seçenekleri altında olan bu anlamlı toplanmanın sebeplerinden biri, insanların dini inanç ve siyasi yakınlık gibi özel olarak kodladıkları alanlarda, fikir beyan etmek konusunda yaygın bir çekinceye sahip olmaları olarak düşünülebilir.

Kent Konsey Üyelerinin Kent Konseylerinin İşlevselliğine İlişkin Değerlendirmelerin Yorumlanması

Araştırmanın temel problemi, Kocaeli ve Kartepe Konsey üyelerinin, Kent Konseyleri'nin işlevselliğine yönelik değerlendirmelerinin ne yönde olduğunu tespit edilmesidir. Buna ilişkin olarak, konsey üyelerinin değerlendirmelerinin ortalama, standart sapma ve varyanslarının dağılımı, çalışma boyunca işlevselliğin ele alındığı beş ana başlık altında Tablo. 16'da gösterilmiştir :

Tablo 16. Kent Konseylerinin İşlevselliğine Yönelik Değerlendirmelerin Dağılımı

Faktörler	Toplam	Ortalama	Standart Sapma	Varyans
Sürdürülebilirlik	207	1.8732	.68260	.466
Toplumsal Farkındalık	207	2.2415	.85751	.735
Halkın Katılım	207	2.6760	.96318	.928
Temsil ve Denetim	207	2.4815	.83526	.693
Yapı	207	2.4589	.87597	.767
Genel	207	2.3500	.58437	.341

Araştırmaya katılan konsey üyelerinin, konsey işlevselliğinin boyutlarına yönelik olarak değerlendirmelerinin ortalamaları incelendiğinde, ölçek genelinin ortalamasının 2.35 olduğu görülmektedir. Kent konseylerinin en işlevsel bulunan boyutundan, en az işlevsel olan boyutuna göre sıralanışı şu şekildedir: katılım [ort: 2,68], temsil ve denetim [ort: 2.48], yapı [ort: 2.46],toplumsal farkındalık [ort: 2.24] ve sürdürülebilirlik [ort: 1,87] boyutu.

Genel bir değerlendirme yapıldığında, kent konseylerinin işlevselliği ile ilgili olarak olumsuz bir görüşün hakim olduğunu söylemek mümkün görünmektedir. Bu anlamda, beş boyut arasından kent konseylerinin en işlevsel boyutu olarak görülen

‘katılım’ boyutunun işlevselliği için dahi kararsız bir algılamının söz konusu olduğunu söylemek gerekir. En az işlevsel bulunan boyutların ise ‘Toplumsal Farkındalık’ ve ‘Sürdürülebilirlik’ olarak algılandığı görülmektedir.

En olumlu değerlendirmenin ‘Katılım’ boyutu için yapılmış olması, kent konseylerinin geleceğine dair iyimser bir öngöründe bulunabilmeyi kolaylaştırmaktadır. Zira, kent konseylerinin tam anlamıyla işlevsellik kazanabilmesi ve konseylerin yerel sürdürülebilirlik ile toplumsal farkındalığın gerçekleştirilmesine yönelik hedeflerine ulaşabilmesi için öncelikle halkın konseylere katılımı ve konseylerin bunun için gereken imkanları sağlaması gerekmektedir. Katılım boyutunun işlevselliğine dahi kararsız bir değerlendirme yapıldığı göz önünde bulundurulduğunda, en düşük ortalamaların ‘Toplumsal Farkındalık’ ve ‘Sürdürülebilirlik’ boyutlarında ortaya çıkmış olması şaşırtıcı değildir. Bu mevcut durumu daha iyi değerlendirebilmek adına, aşağıda öncelikle bu iki boyut ve bu boyutlara ilişkin değerlendirmeler tartışmaya açılacaktır.

Kent Konseylerinin Sürdürülebilirlik Bağlamında İşlevselliği

Daha önce de tartışıldığı üzere, 2000’li yıllara girerken Dünya Banka’sının toplumsal kalkınma perspektifi salt piyasa odaklı ve büyümeyi amaçlayan bir politika olmaktan çıkmış (Dünya Bankası, 1999) ve BM Binyıl Zirvesi’nde de kalkınma için, sosyal adalet ve ekolojik kaygıların da gözönünde tutulması gerektiği konusunda yükselen bir kararlılık sergilenmiştir. Bunun sonucunda giderek daha da önemli bir tema olarak görünürlük kazanan sürdürülebilirlik, kent konseylerinin de yerine getirmeyi planladığı en önemli hedeflerden biri olarak belirmektedir. Çünkü, sürdürülebilirlik hedefi BM ve Dünya Bankası gibi önemli küresel aktörler tarafından, küresel olarak belirlense de çözümün öncelikle yerelde gerçekleştirilmeleri esastır. Kentlerin plansız büyümesi, çarpık kentleşme ve neticesinde beliren çevresel sorunların, kentlerin sürdürülemez niteliklerini ya da bunun ancak ideallerde yaşayabileceği düşüncesinin (Palabıyık, 2005) tersine çevrilebilmesi, kentlerin iyi bir yönetim ile insanların yaşamayı arzuladıkları yerleşim alanları olarak devam edebilmesi için, sürdürülebilirlik aciliyeti olan bir gereklilik olarak kendini göstermektedir.

Bu anlamda, sürdürülebilirlik boyutu ile ilgili olarak yapılan değerlendirmelerin olumsuz niteliği, şaşırtıcı olmamakla beraber bu aciliyete layıkıyla cevap verilemediğine işaret etmesi bakımından konsey işlevselliğine dair ortaya çıkan olumsuz resmi pekiştirmektedir.

Bu anlamda kent konseylerinin, “küresel düşün, yerel hareket et ” düsturundan hareketle küresel gelişmeleri takip ederek, küresel ilkelerin yerel amaçların başarılmasında ve kentlerin geleceği ile ilgili politikalarda çevresel, sosyal ve ekonomik uyumun sağlanması konusunda ne derece etkin olduğu konusunda konsey üyelerinin değerlendirmelerine daha yakından bakmak, aksayan hususları daha verimli bir şekilde analiz edebilmek açısından önemlidir. Tablo 17’de sürdürülebilirlik boyutunu oluşturan önermelere ilişkin değerlendirmelerin ortalamaları ayrı ayrı gösterilmiştir:

Tablo 17. Sürdürülebilirlik Bağlamında Kent Konseylerinin İşlevselliği

İfadeler	Toplam	Ortalama	Standart Sapma	Varyans
Kent konseyleri çevreye duyarlılık bilincinin geliştirilmesi açısından önemlidir.	207	1.8068	.93547	.875
Kent konseyleri, kentlerin daha yaşanılır hale getirilmesi açısından önemlidir.	207	1.7150	.83661	.700
Kent Konseyleri, yerel kalkınmanın sağlanması açısından yararlıdır.	207	1.9903	.93989	.883
Kent Konseyleri, yerelde mevcut kaynakların (para, malzeme ve insan gibi) etkin kullanılması açısından gereklidir.	207	1.9807	1.03793	1.077
Sürdürülebilirlik	207	1.8732	.68260	.466

Her ne kadar, konseylerin sürdürülebilirlik işlevlerini yerine getirebilmeleri durumunda kentlerin, mevcut teknolojik olanaklar ve yurttaşların geliştirdiği ekolojik tutum ve değerleriyle fiziksel olarak çok daha yaşanabilir alanlar haline gelebilmeleri mümkünse de, bu çalışmanın bulguları sürdürülebilirlik hakkında genel bir olumsuz değerlendirmenin yanısıra, alt maddelerin tümünde de benzeri olumsuz

tutumun görüldüğünü göstermektedir. Tablo 17.'de görüldüğü üzere, katılımcıların sürdürülebilirlik boyutu ile ilgili olarak çevreye duyarlılık [ort : 1.80], daha yaşanılır kentler [ort :1.71] , yerel kalkınma ve kaynakların efektif kullanımı [ort: 1.99] ile ilgili değerlendirmeleri de birbirine son derece yakın ve olumsuzdur. Bu önermeler arasında en olumlu değerlendirme, kaynakların efektif kullanımı ile ilgili yapılmıştır ki kent konseylerinin başlıca faaliyetlerinden biri de kaynakların adil bölüşümünü, yerinde ve etkin kullanımını, kentlilerin katılımı ile sağlamaktır. En olumsuz değerlendirmelerle ise daha yaşanılır bir kent ve çevre duyarlılığı hususlarında karşılaşmıştır. Bu anlamda her ne kadar, Bostancı'nın çalışmasında kent konseylerinin, çevresel sürdürülebilirlik konusuna vurgu yaparak, kapsamlı kentsel planlamayı içeren çevre odaklı bir yaklaşıma işaret eden eko-belediyeciliğin gelişimine katkı sağladığı belirtilmekte ise de, bu çalışmaya konu olan Kocaeli ve Kartepe Kent Konsey üyelerinin değerlendirmelerinin bu bulguyu desteklemediği söylenebilir. Aynı şekilde, katılımcıların, kent konseylerinin sürdürülebilirlik işlevi konusundaki değerlendirmelerinin genel anlamda kararsız olduğunun tespit edildiği Görmez ve Yücel'in (2011) çalışması ile karşılaştırıldığında da, bu çalışmanın bulgularının daha karamsar bir tablo çizdiği söylenebilir. Çalışmasının üniversite öğrencileri arasında yürütüldüğü, bu çalışmanın ise bizzat kent konsey üyeleri ile yapılmış olması, bu farklılığı daha çarpıcı hale getirmektedir.

Genel olarak kent konseylerinin sürdürülebilirlik boyutu bağlamında işlevselliğine bakıldığında, ekolojik kaygıların ve yaşanabilir bir kent vizyonuna yönelik yapılan değerlendirmelerin, kent konseylerinin geleneksel kalkınmacılık anlayışı içerisinde değerlendirilebilecek işlevlerine yapılan değerlendirmelerin gerisinde kaldıkları görülmektedir.

Kent Konseylerinin Toplumsal Farkındalık Boyutu Bağlamında İşlevselliği

Kent konseylerinin, kentin ihtiyaç ve sorunlarının tespit edilmesinde ve bu sorunların çözümüne yönelik olarak belediyelerde karar alma süreçlerinde etkili olabilmelerinde hemşehrilerin kent konseyinin faaliyetlerine katılım düzeyinin yüksek olması önem taşımaktadır. Ancak nasıl ki, katılımın artması farkındalığı da

olumlu yönde geliştirecekse, katılımı arttırmak için de toplumda kent konseyleri hakkında farkındalık yaratılması gerekmektedir.

Ne var ki, kent konseylerinin işlevselliği açısından en olumsuz değerlendirmelerden bir diğeri yukarıda da belirtildiği üzere, toplumsal farkındalık boyutuna getirilmiştir. Tablo 18.'de toplumsal farkındalık boyutunun altını dolduran önermelere yapılan değerlendirmelerin ortalamalarını detaylı bir şekilde görebilmek mümkündür.

Tablo 18. Kent Konseylerinin Toplumsal Farkındalık Boyutu Bağlamında İşlevselliği

İfadeler	Toplam	Ortalama	Standart Sapma	Varyans
Kent Konseyleri halkın kente ilişkin bilgilenmesini sağlayan bir araçtır.	207	2.1111	1.03915	1.080
Kent Konseyleri halkın yönetime katılımını özendirir.	207	2.2464	1.14153	1.303
Kent Konseyleri, toplumun demokrasiye olan inancını pekiştirmektedir.	207	2.3865	1.13009	1.277
Kent Konseyleri, toplumda kentlilik bilincinin gelişmesine fırsat vermektedir.	207	2.1111	1.03915	1.080
Kent Konseyleri, küresel demokratik normların yerel halka aktarılmasında bir araçtır.	207	2.2126	1.02077	1.042
Kent Konseyleri, halkın yerel yönetimlerin faaliyetlerine ilişkin bilgilenmesini sağlamaktadır.	207	2.3816	1.09910	1.208
Toplumsal Farkındalık	207	2.2415	.85751	.735

Tablo 18.' de görülebileceği üzere katılımcılara, kent konseylerinin toplumsal farkındalık boyutu bağlamında, kente ve yerel yönetimin faaliyetlerine ilişkin bilgilendirme[ort: 2.11], katılıma özendirme [ort: 2.25], demokrasiye inancı pekiştirme[ort: 2.39], kentlilik bilincini geliştirme[ort: 2.11], küresel demokratik normların yerele aktarımı işlevlerini yerine getirmede ne derece etkin olduğu [ort: 2.38] hakkındaki değerlendirilmeleri sorulmuştur. Genel değerlendirmenin, olumsuz olduğu görülmektedir. Toplumsal Farkındalık faktörünü oluşturan önermelere

yapılan değerlendirmelerin ortalamaları incelendiğinde, bunlar arasında önemli yüzdelik farklar olmadığı görölmektedir.

Günümüzde demokrasi tartışması artık küreselleşmenin bir parçası haline gelmiştir (Kestellioğlu, 2011). Yerel Gündem 21 - Yönetişim Ağı Yoluyla BM Binyıl Kalkınma Hedefleri'nin Yerelleştirilmesi gibi projeler vasıtasıyla, kent konseyleri aracılığıyla küresel demokratik normların yerele aktarılması ile toplumsal farkındalığın geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu çalışmada, toplumsal farkındalık bağlamında yapılan en olumlu değerlendirme, kent konseylerinin küresel demokratik normların yerele aktarım işlevine ilişkin olmakla beraber yine de olumsuz bir değerlendirme söz konusudur. Bu işlevi ise, kent konseylerinin yerel yönetimlerin faaliyetlerine ilişkin halkı bilgilendirme işlevi takip etmektedir (Saran, 1996). Belediyelerin halka dönük, dürüst ve şeffaf bir biçimde çalışmalarının, halkın, yerel hizmetlerin planlanması, yürütülmesi ve denetime katılması yoluyla hizmetlerdeki verimlilik ve etkinliğin artırılmasını ve bu şekilde yerel demokrasinin geliştirilmesini mümkün kılacağını, bu sebeple faaliyetlerle ilgili olarak halkın düzenli ve sürekli bir biçimde bilgilendirilmeleri gerektiğini ifade eder. Bunun yalnızca belediyelere yönelik bir gereklilik olmadığı, en büyük hedeflerinden biri yerel demokrasiyi geliştirmek olan kent konseyleri için de genişletilebileceği söylenebilir. Katılımcıların, kent konseylerinin üstlendiği bu bilgilendirme faaliyeti ile ilişkili olarak değerlendirmeleri, iki ayrı önerme aracılığıyla öğrenilmeye çalışılmıştır. Buna göre, konseylerin yerel yönetimlerin faaliyetlerine ilişkin olarak halkı bilgilendirmede, kente ilişkin halkı bilgilendirmeden daha başarılı bulundukları görölmüştür.

Araştırmanın, konseylerin katılım boyutunda işlevselliklerinin araştırıldığı bölümde yer alan ve ölçeğin en yüksek değerlendirme ortalamasına sahip olan önermesi, “Halkın yönetime katılımı açısından Kent Konseyi'nin sağladığı imkanlar yeterlidir.” [ort: 3.18] önermesi olmasına rağmen “Kent Konseyleri halkın yönetime katılımını özendirir.” [ort: 2.25] önermesine aynı düzeyde olumlu değerlendirme yapılmadığı görölmektedir. Bu anlamda sağladığı imkanlar görece yeterli görölmekle beraber, konseylerin bunun yanısıra gerçekleştireceği özendirici faaliyetlerin de artırılmasının beklendiği söylenebilir.

Konsey üyelerinin değerlendirilmeleri gözönünde bulundurulduğunda, toplumsal farkındalık bağlamında, geliştirilmeye en açık olan hususun kente ilişkin halkın bilgilendirilmesinin yanısıra, kentlilik bilincinin, yani kentte yaşayanların kentle bütünleşmelerinin, kendilerini kente ait hissetmelerinin ve dolayısıyla yaşadıkları kente karşı sorumluluk duymalarının gerçekleştirilmesi ve pekiştirilmesi olarak ortaya çıktığı söylenebilir.

Kent Konseylerinin Halkın Katılımı Boyutu Bağlamında İşlevselliği

Katılımcı demokrasi, vatandaşların bireysel hak ve düşüncelerini özgürce dile getirdikleri, birbirleri ile fikir alışverişinde bulundukları, etraflarındaki olan bitenleri sorguladıkları eleştirebildikleri, yönetim içerisinde aktif olarak yer aldıkları sistemdir. Halkın kendi inanç ve düşüncelerini içerisinde barındırmayan bir sistem katılımcılık iddiasında bulunamaz. Katılımcılığın sağlanabilmesi için, karar verme sürecine vatandaş dahil eden açık ve şeffaf devlet, devlet ve vatandaş arasında kesintisiz bilgi akımı, vatandaşları katılım mekanizmaları konusunda bilgilendirecek etkin yolların ve kuşkusuz ki sivil toplum kuruluşlarının varlığı ve yerelin katılımcı örgütlenmesinin sağlanması gerekmektedir.

Ne var ki, bu örgütlenmeyi sağlayacak olan kent konseylerine en sık getirilen eleştiriler, kent konseylerinin tepeden inme bir yenilik olduğunu, bu doğrultuda halkın kent konseylerine katılım göstermemesi, katıldığı durumlarda ise halkın isteklerine kulak verilmesinden ziyade onların yönetilmeye çalışıldığı (Kestellioğlu, 2011) bu anlamda konseylerin müdahaleye açık olduğu ve katılımın ‘göstermelik’ bir işlevle sınırlı kalabileceği (Emrealp, 2005) olarak karşımıza çıkmaktadır. Buna rağmen, yukarıda da belirtildiği üzere, her ne kadar kararsız düzeyde kalsa da, bu araştırma kapsamında en olumlu değerlendirme, kent konseylerinin katılım boyutu bağlamında işlevselliğine ilişkin olarak yapılmıştır. Katılım boyutundaki önermeler ve bu önermelere getirilen değerlendirmelerin ortalamalarını Tablo.19’da detaylı olarak görebilmek mümkündür:

Tablo 19. Kent Konseylerinin Halkın Katılımı Boyutu Bağlamında İşlevselliği

İfadeler	Toplam	Ortalama	Standart Sapma	Varyans
Halkın yönetime katılımı açısından Kent Konseyi'nin sağladığı imkanlar yeterlidir.	207	3.1787	1.25099	1.565
Kent Konseyinde görev alanlar Kent Konseyi'nin kararlarının alınmasında eşit katılım hakkına sahiptir.	206	2.4369	1.24289	1.545
Kent Konseyleri, bünyesinde yer alan STK'ların da demokratik katılımını sağlamaktadır.	207	2.5314	1.14812	1.318
Yerel yönetimler, halkın yönetime katılımının sağlanması noktasında kent konseylerini aracı bir kuruluş olarak dikkate almaktadır.	207	2.5362	1.22173	1.493
Halkın Katılımı	206	2.6760	.96318	.928

Tablo 19.'da görülebileceği üzere katılımcılara, kent konseylerinin katılım boyutu bağlamında, katılım için imkan sağlama [ort: 3.18], kararların alınmasında eşit katılım [ort: 2.44], STK'ların demokratik katılımının sağlanması [ort: 2.54], yerel yönetimlerin kent konseylerini dikkate almaları işlevlerini yerine getirmede ne derece etkin olduğu [ort: 2.53] hakkındaki değerlendirilmeleri sorulmuştur.

Yalnızca katılım boyutu bağlamında değil, ölçek genelinde en olumlu değerlendirmeyi alan önerme, "Halkın yönetime katılımı açısından Kent Konseyi'nin sağladığı imkanlar yeterlidir" önermesi olmuştur. Bu anlamda, kent konseylerine yönelik olarak en sık yapılan eleştirilerden birinin halkın yetersiz katılımı olduğu düşünülecek olursa, katılımcılar için bu durumun, Kent Konseyleri'nin gereken imkanları sağlayamamış olmasından daha fazla diğer sebeplerle ilişkili olduğu söylenebilir. Bu açıdan, katılım bağlamında en düşük değerlendirme ortalamasının eşit katılım konusunda yapılmış olması dikkat çekicidir. Çünkü bu, katılımın sağlanmasında yarattığı imkanlarla belirli bir oranda başarılı bulunan kent

konseylerinin, katılımını sağladığı halkın, konseyde alınan kararlarda eşit katılım koşullarını yaratmak adına aynı oranda başarı gösteremediğine işaret etmektedir.

Konsey üyelerine, konseylerin bünyelerinde bulunan STK'ların da demokratik katılımlarını ne düzeyde sağlayabildiklerine dair değerlendirmeleri sorulmuştur. Zira, yerel sorunların dile getirilerek çözüm üretilmesinde, kent konseyleri yapısı içerisine örgütlü gruplar olarak STK'ların katılımın sağlanması önemlidir. Bu önerme için yapılan değerlendirmelerin ortalaması, “yerel yönetimler, halkın yönetime katılımının sağlanması noktasında kent konseylerini aracı bir kuruluş olarak dikkate almaktadır” önermesine yapılan değerlendirmelerin ortalaması ile oldukça yakın seyretmektedir ve olumsuzdur.

‘Katılım’ faktöründeki değerlendirmelerin yakın gelecekte olumlu yönde bir ivme göstermesi durumunda, diğer bağlamlarda da benzeri bir ilerleme izlenebileceği söylenebilir. Bu noktada, Kahramanmaraş Kent Konseyi yürütme kurulu başkanı Zeynep Arıkan'ın özeleştirisi ve peşi sıra gelen iyimser temennisini de paylaşmak mümkün görünmektedir: “Yönetişimin gerektirdiği halkın katılımını tam olarak sağlayamadık. Bunun tam olarak gerçekleştirildiğini de Türkiye'nin hiçbir yeri için duymadım. Henüz bu olgunluğa ulaşamadık ama birkaç seçim sonrasında kent konseylerinin çok etkili ve söz sahibi kuruluşlar olacaklarına inanıyorum” (Kestellioğlu, 2011).

Kent Konseylerinin Temsil ve Denetim Boyutu Bağlamında İşlevselliği

Kent Konseylerinin katılım boyutundan sonra en işlevsel olarak algılanan boyutunun temsil ve denetim boyutu olduğu görülmektedir. Temsil ve denetim ile katılım boyutunun birbirleri için bir tür tamamlayıcı görevi gördükleri düşünülürse bunun çok şaşırtıcı bir bulgu olmadığı söylenebilir. Kent halkı, konseyleri denetleme yoluyla da doğrudan yerel katılıma katkıda bulunur. Yani, katılım olgusu, halkın yönetim ve karar alma sürecine katılımıyla sınırlı değildir. Demokratik mekanizmaların geliştirilmesi, halkın denetim işlevinde de rol oynamasını gerektirir.

Bunun gerçekleştirilmesi maksadıyla, kent konseylerinin ne düzeyde işlevsel olduğu aşağıdaki önermelere yaptıkları değerlendirmeler aracılığıyla anlaşılmaya çalışılmıştır. Tablo.20’de önermeler ve yapılan değerlendirmelerin ortalamaları detaylı olarak sunulmuştur.

Tablo 20. Kent Konseylerinin Temsil ve Denetim Boyutu Bağlamında İşlevselliği

İfadeler	Toplam	Ortalama	Standart Sapma	Varyans
Kent Konseylerinin yasal alt yapısı sosyal denetim açısından elverişlidir.	207	2.2609	1.07918	1.165
Kent Konseyleri, yerel idarecilerin rasyonel kaynak kullanımını sağlayacak denetim mekanizmalarına sahiptir.	207	2.9227	1.23611	1.528
Kent konseyleri yerel halkın yönetimi denetim araçlarındandır.	207	2.2609	1.14890	1.320
Temsil ve Denetim	207	2.4815	.83256	.693

Tablo 20.'de de görülebileceği üzere katılımcılara, kent konseylerinin temsil ve denetim boyutu bağlamında, konseylerin yasal altyapısının sosyal denetim açısından elverişliliği [ort: 2.26], yerel idarecilerin rasyonel kaynak kullanımını sağlayacak denetim mekanizmalarını haiz oluşu [ort: 2.92] ve konseylerin halkın yönetimi denetleme aracı oluşu [ort: 2.26] hakkındaki değerlendirilmeleri sorulmuştur.

Kent Konseyleri yönetmeliğine göre, kent konseylerinin görevlerinden biri, kent kaynaklarının etkili, verimli ve adil kullanımına katkıda bulunmaktır. Bu çalışmada konsey üyelerinin, konseylerin bu görevi etkin bir şekilde sürdürmelerini denetleme kapasiteleri öğrenilmek istenmiştir. Bu amaçla formüle edilmiş olan önerme hakkında - kent konseylerinin, yerel idarecilerin rasyonel kaynak kullanımını sağlayacak denetim mekanizmalarına sahip olduğu - katılımcılar kararsız bir görüş bildirmişlerdir.

Kent konseylerinin, yerel halkın yönetimi denetim araçlarından biri olduğu ve konsey altyapısının sosyal denetim açısından elverişli olduğu konusunda yapılan değerlendirmeler ise olumsuzdur. Yine kent konsey üyelerinin, kent konseylerinin ne düzeyde etkin ve işlevsel olduğu konusundaki değerlendirilmelerinin alındığı bir diğer araştırma olan Çukurçayır ve Eroğlu'nun (2009) çalışmasında da kent konseylerinin işletilip işletilmemesine yönelik herhangi bir yaptırım, denetim ve

izlemenin olmaması konsey sorunlarının başlıcalarından biri olarak ortaya konmuştur. Oysa yerel düzeyde demokrasi, halkın karar alma süreçlerine olduğu kadar, kararların uygulanmasına yönelik denetime de etkin biçimde katılmaları sayesinde gerçekleştirilebilir (Kaypak, 2011).

Kent Konseylerinin Yapı Boyutu Bağlamında İşlevselliği

Kent konseylerinin yapı boyutu bağlamında işlevselliği, özellikle kent konseylerinin bütçe ve konsey üyesi olan bürokratlar vasıtasıyla merkezle kurduğu ilişkisini ve varsa merkezin müdahalelerine açıklığını anlamaya yardımcı olacak önermeler vasıtasıyla incelenmiştir. Katılımcıların, kent konseylerinin yapı boyutu bağlamında değerlendirmeleri, olumsuz olarak formüle edilmiş ve bu önerilere ne ölçüde katılıp/katılmadıkları üzerinden analiz edilmiştir. Bu önermeler ve bunlara yapılan değerlendirmelerin ortalamaları Tablo.21’de detaylı olarak gösterilmiştir.

Tablo 21. Kent Konseylerinin Yapı Boyutu Bağlamında İşlevselliği

İfadeler	Toplam	Ortalama	Standart Sapma	Varyans
Bütçe yönüyle Kent Konseylerinin belediyelere bağlı olmaları, işlevselliklerini olumsuz olarak etkilemektedir.	207	2.3961	1.24151	1.541
Kent Konseylerinin yapısında bürokratların mevcut olması, toplumun kendi temsilcileri eliyle doğrudan temsiline engel olmaktadır.	207	2.6135	1.20089	1.442
Kent konseyleri, merkezi ve yerel yönetim aktörlerinin müdahalelerine açık olduğundan halkın katılım isteği azalmaktadır.	207	2.3671	1.17021	1.369
Yapı	207	2.4589	.87597	.767

Yapı boyutu ile ilgili olarak genel olarak olumsuz bir değerlendirme [ort: 2.46] yapılmıştır. Şahin’in (2011), belediye bürokratlarının ve belediye meclis üyelerinin kent konseyi yönetiminde etkili yerlere yerleştirildiği yönündeki iddiası gözönünde bulundurularak, araştırmaya katılan kent konsey üyelerinin, konsey yapısında bürokratların mevcudiyetinin doğrudan temsile engel olup olmadığı araştırılmıştır.

Yapı faktör içinde diğerleri ile kıyaslandığında en olumlu değerlendirmenin [2.61] bu husus için yapıldığı görülmüştür.

Bilindiği üzere, kent konseyleri belediye kanununa dayalı olarak kuruldukları için kurumun bütçesine bağlıdırlar. Daha sade bir deyişle kent konseylerinin kendilerine ait bütçeleri bulunmamaktadır ve kent konseylerinin finansmanının belediyelerin bütçelerinden ayıracakları ödeneklerle sağlanacağı ifade edilmiştir (md.16). Bu çalışmada, katılımcılara bu hususun konsey işlevselliğini ne şekilde etkilediğini düşündükleri yönünde değerlendirmeleri de sorulmuş ve yine olumsuz bir değerlendirme [ort: 2.40] ile karşılaşmıştır. Oldukça yakın bir değerlendirme ortalamasına sahip olan diğer bir önerme, dış müdahalelere açıklığın halkın katılım isteğini etkileme kapasitesi ile ilgilidir [ort : 2.37].

Katılımcıların Kent Konseylerinin İşlevselliğine İlişkin Değerlendirmelerinin Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı ve Etkileşimi

Katılımcıların kent konseylerine ilişkin değerlendirmelerinin, katılımcıların cinsiyet, yaş, eğitim, gelir durumu, görev türü, görev alma süresi, yakın hissedilen siyasi görüş gibi demografik özelliklerine göre istatistiki olarak $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı biçimde farklılaşıp farklılaşmadığına t-test ve anova ile bakılmıştır.

Tablo 22. Kent Konseylerinin İşlevselliğine Yönelik Değerlendirmelerin Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre t-Test Sonuçları

		Toplumsal Farkındalık	Sürdürülebilirlik	Halkın Katılımı	Temsil ve Denetim	Yapı	Bütün
Kadın	Ort.	2.0655	1.9152	2.4955	2.3512	2.7024	2.3200
	S. Sapma		.63832	.82705	.75591	.79818	.54851
Erkek	Ort.	2.3068	1.8576	2.7417	2.5298	2.3687	2.3609
	S. Sapma	.89796	.69971	1.00267	.85658	.88874	.59828
t		1.809	-.538	1.630	1.374	-2.465	.444
Anlamlılık Düzeyi (p)		.072	.591	.105	.171	.015	.658

Tablo 22.'de görüldüğü üzere araştırmaya katılan erkeklerin, ölçeğin genelinde olduğu gibi, toplumsal farkındalık, sürdürülebilirlik, katılım, temsil ve denetim, yapı boyutları bağlamında da Kent Konseylerinin işlevselliğine ilişkin daha olumlu değerlendirmeleri olduğu görülmektedir. Fakat yapı boyutu ($t=-2.465$, $p<.05$) haricinde bu farklılığın, istatistiki olarak anlamlı bir farka tekabül etmediği görülmektedir.

Tablo. 23. Kent Konseyleri Yapı Boyutu

	T	df	P
Yapı Boyutu	-2.465	205	.015

Yapı boyutunda, katılımcılara konseyin bütçesinin belediyelere bağlı olmasının olumsuz etkilerinin yanısıra, konseyde bürokratların varlığının, toplumun kendi temsilcileri eliyle doğrudan temsile engel olup olmayacağı ve konseylerin merkezi ve yerel yönetim aktörlerinin müdahaleye açıklığının halkın katılım isteğini azaltıp, azaltmayacağı konusunda değerlendirmelerinin sorulduğu hatırlanırsa, cinsiyetler arasında oluşan bu anlamlı farkın nedenleri üzerine bir varsayımda bulunmak kolaylaşır. Genel olarak kadınların yerel düzeyde temsiline parlamenter temsile göre genellikle daha yüksek olduğu söylenebilir de, Türkiye için bu durumun tam tersi bir durum söz konusudur. 1999 yerel seçim sonuçlarına göre, belediye başkanlarının %0.6'sı kadındır ve belediye meclislerinde kadınların temsili %1,6 düzeyindedir. Bu düzeyde düşük seyreden yüzdeler gözönünde bulundurulduğunda, kadınların siyasi katılım ve temsil süreçlerinde karşılaştıkları yapısal engellerin, onları temsiliyetin gaspı ve müdahaleye açıklık konularında daha fazla duyarlı olmaya ittiği söylenebilir.

Araştırmaya katılan konsey üyelerinin, konseylerin işlevselliğine yönelik değerlendirmelerinin yaşlara göre nasıl dağılım gösterdiğinin tespiti için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları aşağıdaki tabloda detaylı olarak gösterilmiştir:

Tablo 24. Kent Konseylerinin İşlevselliğine Yönelik Değerlendirmelerin Katılımcıların Yaşlarına Göre Varyans Analizi Sonuçları

		Toplumsal Farkındalık	Sürdürülebilirlik	Halkın Katılımı	Temsil ve Denetim	Yapı	Bütün
18 – 24	Ort.	2.4444	2.7500	2.7500	3.1111	3.1111	2.8333
	S. Sapma	.91793	1.32288	.86603	.19245	.50918	.55076
25 – 29	Ort.	2.3333	2.2500	2.6250	3.3333	2.6667	2.6417
	S. Sapma	.47140	.70711	.17678	.94281	.00000	.38891
30 – 34	Ort.	2.4500	2.1250	2.8500	2.5000	2.5667	2.4983
	S. Sapma	1.06299	.90715	1.06849	.28328	.66759	.60049
35 – 39	Ort.	2.3913	1.9457	2.8043	2.5507	2.5072	2.4399
	S. Sapma	.83728	.60282	.85266	.90793	.93133	.54633
40 – 49	Ort.	2.2663	1.9052	2.6773	2.4751	2.4406	2.3620
	S. Sapma	.80713	.72461	.95630	.88576	.83758	.62189
50 +	Ort.	2.1382	1.7470	2.6159	2.4228	2.4228	2.2693
	S. Sapma	.90222	.57399	1.01622	.80473	.94579	.55266
Toplam	Ort.	2.2415	1.8732	2.6760	2.4815	2.4589	2.3500
	S. Sapma	.85751	.68260	.96318	.83256	.87597	.58437
F Değeri		.543	2.089	.211	.875	.429	1.069
Anlamlılık Düzeyi		.743	.068	.957	.499	.828	.378

Yerel Yönetimlere Gençliğin Katılımı Kılavuzu'nda gençlerin yerel yönetimlerin karar alma organlarına katılımı ve kent hizmetleriyle ilgili kararlara katılımının çok düşük olmasının en büyük nedeni yerel yönetimlerin gençleri eşit aktörler olarak görmemesi ve gençlik kararlarına, gençlik politikalarına kent yönetiminde yer vermemesi olarak gösterilmiştir (www.proje.akdenizbelbir.gov.tr/). Bu sebeple, dahil olunan yaş grubu ile konseyin işlevselliğine yönelik değerlendirmelerin, özellikle eşit katılım ve denetim gibi hususlar için farklılaşabileceği öngörülebilir. Ne var ki, yukarıda da görülebileceği gibi, bu çalışmadan elde edilen bulgular katılımcıların yaşlarına bağlı olarak konsey işlevselliğine dair değerlendirmelerinde anlamlı bir farklılığın ortaya çıkmadığını göstermektedir.

Bu araştırmada, katılımcıların kent konseylerinin işlevselliklerine ilişkin değerlendirmeleri üzerinde en belirleyici olan demografik özelliklerinden birinin, katılımcıların eğitim düzeyleri olduğu tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan konsey üyelerinin, konseylerin işlevselliğine yönelik değerlendirmelerinin eğitim düzeylerine göre nasıl dağılım gösterdiğine ilişkin tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları aşağıdaki tabloda detaylı olarak gösterilmiştir.

Tablo 25. Kent Konseylerinin İşlevselliğine Yönelik Değerlendirmelerin Katılımcıların Eğitim Durumlarına Göre Varyans Analizi Sonuçları

		Toplumsal Farkındalık	Sürdürülebilirlik	Halkın Katılımı	Temsil ve Denetim	Yapı	Bütün
0	Ort.	1.8333	2.0000	1.7500	1.6667	2.5000	1.9500
	S. Sapma	.47140	.00000	.00000	.47140	.70711	.32998
İlköğretim	Ort.	1.8111	1.6750	2.0690	2.0667	2.3333	2.0098
	S. Sapma	.80436	.76887	.92798	.89870	.93465	.67127
Ortaöğretim	Ort.	2.1986	1.8390	2.6610	2.4384	2.4703	2.3215
	S. Sapma	.89177	.62690	.98281	.83310	.86573	.57929
Önlisans	Ort.	2.0526	1.8816	2.6711	2.4211	2.3684	2.2789

	S. Sapma	.61124	.78337	1.05097	.88081	.95513	.57654
Lisans	Ort.	2.5556	1.9167	2.9444	2.6111	2.4259	2.4907
	S. Sapma	.83365	.62193	.92740	.58903	.81242	.43736
Y. Lisans	Ort.	2.3526	2.0096	2.9038	2.8590	2.6026	2.5455
	S. Sapma	.84896	.73648	.72828	.98058	.96157	.62535
Doktora	Ort.	2.4444	2.5833	2.7500	3.0000	3.3333	2.8222
	S. Sapma	.76980	1.01036	.25000	.57735	.33333	.57260
Toplam	Ort.	2.2415	1.8732	2.6760	2.4815	2.4589	2.3500
	S. Sapma	.85751	.68260	.96318	.83256	.87597	.58437
F Değeri		2.991	1.223	3.398	3.090	.762	3.432
Anlamlılık Düzeyi		.008	.296	.003	.006	.601	.003

Katılımcıların, eğitim düzeylerine göre toplumsal farkındalık, katılım, temsil ve denetim bağlamında ve ölçek genelinde konsey işlevsellikleri hakkında değerlendirmelerinin anlamlı biçimde farklılaştığı görülmüştür. Anlamlı bir farklılık gösteren boyutların analiz detayları, ayrı tablolar halinde de sunulmuştur.

Tablo 26. Katılımcıların Eğitim Düzeyleri ile Kent Konseylerinin Toplumsal Farkındalık Boyutunun İşlevselliğine Dair Değerlendirmelerinin İlişkisi

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplararası	12.472	6	2.079	2.991	.008
Gruplarıçi	139.006	200	.695		
Toplam	151.478	206			

Katılımcıların toplumsal farkındalık boyutunun işlevselliğine ilişkin değerlendirmeleri ve eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir fark [$p=.008$] görüldüğü için, bu anlamlı farklılığı oluşturanın ne olduğu Scheffe testi kullanılarak bulunmuştur. Testin sonuçlarına göre, eğitim durumu ilköğretim ve lisans [$p=.021$] olanların farkı oluşturduğu görülmüştür. Bunun yanı sıra, eğitim düzeyi lisans ve üstü olanların Toplumsal Farkındalık boyutu ile ilgili daha olumlu yorumlarda bulunduğu görülmüştür.

Sürdürülebilirlik boyutunun işlevselliğine dair katılımcıların ortalamaları ile değerlendirmeleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamakla birlikte, eğitim düzeyi arttıkça kent konseylerinin işlevselliği ile ilişkili değerlendirmelerin ortalamalarının da yükseldiği görülmektedir.

Tablo 27. Katılımcıların Eğitim Düzeyleri ile Kent Konseylerinin Katılım Boyutunun İşlevselliğine Dair Değerlendirmelerinin İlişkisi

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplararası	17.676	6	2.946	3.398	.003
Grupları içi	172.508	199	.867		
Toplam	190.184	205			

Katılımcıların toplumsal katılım boyutunun işlevselliğine ilişkin değerlendirmeleri ve eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir fark [$p=.003$] görüldüğü için, bu anlamlı farklılığı oluşturanın ne olduğu Scheffe testi kullanılarak bulunmuştur. Testin sonuçlarına göre, eğitim durumu ilköğretim ve lisans [$p=.013$] olanların farkı oluşturduğu görülmüştür. Ayrıca, eğitim düzeyi lisans ve lisansüstü olan katılımcıların, kent konseylerinin katılım boyutu ile ilgili olarak daha olumlu değerlendirmelerde bulundukları görülmektedir.

Tablo 28. Katılımcıların Eğitim Düzeyleri ile Kent Konseylerinin Temsil ve Denetim Boyutunun İşlevselliğine Dair Değerlendirmelerinin İlişkisi

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplararası	12.114	6	2.019	3.090	.006
Gruplariçi	130.676	200	.653		
Toplam	142.790	206			

Katılımcıların temsil ve denetim boyutunun işlevselliğine ilişkin değerlendirmeleri ve eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir fark [$p=.006$] görüldüğü için, bu anlamlı farklılığı oluşturanın ne olduğu Scheffe testi kullanılarak bulunmuştur. Testin sonuçlarına göre, eğitim durumu ilköğretim ve yüksek lisans [$p=.042$] olanların farkı oluşturduğu görülmüştür. Temsil ve denetim boyutunun işlevselliğine ilişkin değerlendirmelerin eğitim düzeyi yükseldikçe genel olarak giderek daha olumlu bir karakter kazandığı söylenebilir.

Kent konseylerinin yapı boyutunun işlevselliğine dair katılımcıların ortalamaları ile değerlendirmeleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Benzeri bir şekilde, yapı boyutuna yapılan değerlendirmeler ve katılımcıların eğitim düzeyleri arasında herhangi bir korelasyon da görülmemektedir.

Tablo 29. Katılımcıların Eğitim Düzeyleri ile Kent Konseylerinin İşlevselliğine Dair Genel Değerlendirmelerinin İlişkisi

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplararası	6.565	6	1.094	3.432	.003
Gruplariçi	63.441	199	.319		
Toplam	70.006	205			

Katılımcıların kent konseylerinin genel anlamda işlevselliğine ilişkin değerlendirmeleri ve eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir fark [$p=.003$] görüldüğü için, bu anlamlı farklılığı oluşturanın ne olduğu Scheffe testi kullanılarak bulunmuştur. Testin sonuçlarına göre, eğitim durumu ilköğretim ve lisans [$p=.037$] olanların farkı oluşturduğu görülmüştür.

Eğitim düzeylerinin yanı sıra konsey üyelerinin, konsey işlevselliklerine ilişkin değerlendirmelerinde en fazla farklılık yaratan demografik özelliklerinden bir diğeri gelir düzeyleri olarak görülmektedir. Araştırmaya katılan konsey üyelerinin, konseylerin işlevselliğine yönelik değerlendirmelerinin gelir durumlarına göre nasıl dağılım gösterdiğinin tespiti için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları aşağıdaki tabloda detaylı olarak gösterilmiştir;

Tablo 30. Kent Konseylerinin İşlevselliğine Yönelik Değerlendirmelerin Katılımcıların Gelir Durumlarına Göre Dağılımı ve Etkileşimi

		Toplumsal Farkındalık	Sürdürülebilirlik	Halkın Katılımı	Temsil ve Denetim	Yapı	Bütün
0 – 499	Ort.	2.0765	1.7582	2.3833	2.2732	2.5410	2.2181
	S. Sapma	.79616	.60719	.89782	.79000	.99659	.55198
500 – 999	Ort.	1.7778	2.0000	2.0000	2.0000	2.3333	2.0222
	S. Sapma	.69389	.50000	.86603	.88192	.00000	.56993
1000 – 1999	Ort.	1.9028	1.7083	2.2847	2.2222	2.6481	2.1532
	S. Sapma	.62789	.60504	.83056	.72594	.83169	.4909
2000	Ort.	2.5167	2.0583	3.0000	2.8222	2.4333	2.5661

	S. Sapma	1.05350	.91370	.96713	1.02360	.84486	.70752
3000 – 5000	Ort.	2.3790	1.9395	2.9476	2.6720	2.3280	2.4532
	S. Sapma	.79455	.63162	.95293	.79271	.85888	.56373
5000 +	Ort.	2.7000	2.0667	3.1500	2.5778	2.2889	2.5567
	S. Sapma	1.03356	.77036	.90040	.59717	.61550	.50571
F Değeri		3.785	1.610	5.534	3.566	.848	3.386
Anlamlılık Düzeyi		.003	.159	.000	.004	.518	.006

Katılımcıların, gelir düzeylerine göre toplumsal farkındalık, katılım, temsil ve denetim bağlamında ve ölçek genelinde konsey işlevsellikleri hakkında değerlendirmelerinin anlamlı biçimde farklılaştığı görülmüştür. Anlamlı bir farklılık gösteren boyutların analiz detayları, ayrı tablolar halinde de sunulmuştur:

Tablo 31. Katılımcıların Gelir Düzeyleri ile Kent Konseylerinin Toplumsal Farkındalık Boyutunun İşlevselliğine Dair Değerlendirmelerinin İlişkisi

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplararası	13.034	5	2.607	3.785	.003
Gruplariçi	138.445	201	.689		
Toplam	151.478	206			

Katılımcıların toplumsal farkındalık boyutunun işlevselliğine ilişkin değerlendirmeleri ve gelir düzeyleri arasında anlamlı bir fark [$p=.003$] görüldüğü için, bu anlamlı farklılığı oluşturanın ne olduğu Scheffe testi kullanılarak bulunmuştur. Testin sonuçlarına göre, gelir durumu 0-499 ve 3000-5000 TL olanların farkı oluşturduğu görülmüştür [$p=.044$]. Gelir düzeyi daha yüksek olan grubun toplumsal farkındalık boyutu hakkında değerlendirmeleri daha olumludur. Aynı şekilde, 2000 ve üstü geliri olan katılımcıların kent konseylerini toplumsal farkındalık bağlamında daha işlevsel buldukları söylenebilir.

Tablo 32. Katılımcıların Gelir Düzeyleri ile Kent Konseylerinin Katılım Boyutunun İşlevselliğine Dair Değerlendirmelerinin İlişkisi

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplararası	23.114	5	4.623	5.534	.000
Gruplarıçi	167.070	200	.835		
Toplam	190.184	205			

Katılımcıların katılım boyutunun işlevselliğine ilişkin değerlendirmeleri ve gelir düzeyleri arasında anlamlı bir fark [$p=.000$] görülmektedir, bu anlamlı farklılığı oluşturanın toplumsal farkındalık boyutunda olduğu gibi yine gelir düzeyi 0-499 TL ve 3000-5000 TL olan grupların oluşturulduğu görülmüştür [$p=0,044$]. Burada da benzeri bir şekilde, gelir düzeyi yüksek olan grubun daha olumlu değerlendirmelerde bulunduğu ve gelir düzeyi 2000 TL üstü olan katılımcıların kent konseylerini katılım bağlamında daha işlevsel olduklarını düşündükleri görülmektedir.

Katılımcıların gelir düzeylerine göre, kent konseylerinin temsil ve denetim boyutu bağlamında işlevselliğine ilişkin değerlendirmelerinin ve konseylerin işlevselliğine [$p=.006$] ilişkin genel değerlendirmelerinin anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür. Fakat, farkın kaynağının tespiti için yapılan scheffe testi, değerlendirme ortalamalarının arasındaki farkların güvenilir ve anlamlı olmadığını göstermiştir.

Katılımcıların kent konseyindeki görevlerine göre kent konseylerinin işlevselliğinin algılanışında fark yaratıp yaratmadığını analiz etmek için uygulanan ANOVA testinin sonuçları aşağıdaki tabloda gösterildiği gibidir:

Tablo 33. Kent Konseylerinin İşlevselliğine Yönelik Değerlendirmelerin Katılımcıların Görev Türlerine Göre Dağılımı ve Etkileşimi

		Toplumsal Farkındalık	Sürdürülebilirlik	Halkın Katılımı	Temsil ve Denetim	Yapı	Bütün
Üye	Ort.	2.2717	1.8902	2.6817	2.4374	2.4509	2.3509
	S. Sapma	.88195	.69952	.97523	.83261	.89626	.60254
Temsilci	Ort.	2.0238	1.7946	2.5714	2.6667	2.5000	2.3113
	S. Sapma	.63944	.61634	.89716	.67281	.79866	.43796
Yönetici	Ort.	2.3889	1.7500	3.0000	2.8889	2.5000	2.5056
	S. Sapma	1.00370	.50000	.98742	1.34440	.72265	.71513
Toplam	Ort.	2.2415	1.8732	2.6760	2.4815	2.4589	2.3500
	S. Sapma	.85751	.68260	.96318	.83256	.87597	.58437
F Değeri		1.099	.334	.505	1.664	.044	.272
Anlamlılık Düzeyi		.335	.716	.604	.192	.957	.762

Katılımcıların çok büyük bir bölümü (%83.6), konseyde üye olarak görev almaktadır. Bu anlamda yapılan değerlendirmelere, büyük ölçüde üyelerin görüşleri damgasını vurmuştur. Fakat, örgüte bağlılık tutumu, örgüt içi kıdem ile yakinen ilişkilidir bu yüzden hiyerarşik olarak yukarıda olan katılımcıların, konseylerin işlevselliğine ilişkin daha iyimser bir görüşe sahip olabilecekleri öngörülebilir. Bu öngörüü test edebilmek için, araştırmaya katılan üye, yönetici ve temsilcilerin değerlendirmelerin karşılıklı olarak incelenmesi önemli bir gerekliliktir. Ne var ki, yapılan analiz sonucunda, kent konseyinin işlevselliğinin boyutlarının algılanışı açısından, katılımcıların konseydeki görevleri anlamlı bir farklılık yaratmamıştır. Bu anlamda, çalışmada elde edilen bulguların konseydeki görev türü hususunda yukarıdaki öngörüü desteklemediği söylenebilir.

Her ne kadar görev türüne göre konsey üyelerinin konsey işlevselliğine ilişkin değerlendirmeleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmasa da, görev alma sürelerine göre değerlendirmelerin farklılaşabildiği görülmüştür. Araştırmaya katılan konsey üyelerinin, konseylerin işlevselliğine yönelik değerlendirmelerinin görev sürelerine göre nasıl dağılım gösterdiğinin tespiti için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları aşağıdaki tabloda detaylı olarak gösterilmiştir:

Tablo 34. Kent Konseylerinin İşlevselliğine Yönelik Değerlendirmelerin Katılımcıların Görev Alma Sürelerine Göre Dağılımı ve Etkileşimi

		Toplumsal Farkındalık	Sürdürülebilirlik	Halkın Katılımı	Temsil ve Denetim	Yapı	Bütün
1-2 Yıl	Ort.	2.3448	2.1897	2.7198	2.6034	2.6609	2.5037
	S. Sapma	.72538	.74532	.79068	.68244	.80081	.54461
3-5 Yıl	Ort.	2.2110	1.7621	2.6606	2.4247	2.4355	2.3047
	S. Sapma	.88527	.62295	.99904	.85152	.91181	.57502
6-9 Yıl	Ort.	2.0917	1.6750	2.5625	2.4500	2.1833	2.1925
	S. Sapma	.97254	.59105	1.15244	.97498	.76834	.66411
10 + Yıl	Ort.	2.4000	1.7500	3.0000	2.6000	1.8000	2.3100
	S. Sapma	1.20531	.66144	1.28695	1.38243	.69121	.75061
Toplam	Ort.	2.2415	1.8732	2.6760	2.4815	2.4589	2.3500
	S. Sapma	.85751	.68260	.96318	.83256	.87597	.58437
F Değeri		.590	6.321	.328	.647	2.728	2.110
Anlamlılık Düzeyi		.622	.000	.805	.586	.590	100

Katılımcıların konseylerdeki görev sürelerine göre, yalnızca kent konseylerinin sürdürülebilirlik [$p=.000$] bağlamında işlevselliğine ilişkin değerlendirmelerinin anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Diğer boyutlar için, görev süresi belirleyici bir değişken olarak belirlenmemiştir.

Tablo 35. Katılımcıların Konseylerdeki Görev Süreleri ile Kent Konseylerinin Sürdürülebilirlik Boyutunun İşlevselliğine Dair Değerlendirmelerinin İlişkisi

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplararası	8.201	3	2.734	6.321	.000
Gruplariçi	87.783	203	.432		
Toplam	95.984	206			

Sürdürülebilirlik boyutunda görülen bu farklılığın kaynağının tespiti için yapılan scheffe testinin sonucunda, görev sürelerine göre farklılık gösteren grupların görev süresi 1-2 ve 3-5 yıl olan gruplar olduğu görülmüştür [$p=.001$]. Buna göre görev süresi 1-2 yıl olan konsey üyelerinin sürdürülebilirlik bağlamında kent konseylerini daha işlevsel buldukları söylenebilir. Konseyde görev süresi en az olan grubun, bu bağlamda daha olumlu bir algıya sahip olması, yeni üyelerin kent konseylerine dair daha umutlu olduklarına işaret etmektedir. Bu umut, yeni katılmış olmalarından ötürü konseylerle ilgili fazla olumsuz anı biriktiremedikleri ile ilgili olabileceği gibi, sürdürülebilirlik bağlamında konseylerin son yıllarda gerçekleştirmiş olduğu olumlu atılımların yeni üyelerin değerlendirmelerini daha ağırlıklı olarak etkilemiş olabileceğinden de kaynaklanıyor olabilir.

Son olarak, aşağıdaki tabloda katılımcıların siyasi görüşleri ve kent konseylerinin işlevselliğine yönelik değerlendirmeleri verilmiştir:

Tablo 36. Kent Konseylerinin İşlevselliğine Yönelik Değerlendirmelerin Katılımcıların Kendilerini Yakın Hissettikleri Siyasi Görüşlere göre Dağılımı ve Etkileşimi

		Toplumsal Farkındalık	Sürdürülebilirlik	Halkın Katılımı	Temsil ve Denetim	Yapı	Bütün
Liberal	Ort.	2.2083	1.8438	2.5938	2.9167	2.0000	2.3125
	S.	.40581	.39950	.58152	.66069	.97590	.24393

	Sapma						
Sosyal Demokrat	Ort.	2.2727	1.8182	2.8864	2.3434	2.1010	2.2843
	S. Sapma	.98144	.61005	1.17608	.67949	.73826	.54935
Muhafazakar	Ort.	2.1389	1.8661	2.5893	2.5040	2.4405	2.3077
	S. Sapma	.76303	.62629	.85873	.75427	.85519	.51853
Milliyetçi	Ort.	2.2240	1.8516	2.5887	2.1771	2.6458	2.3215
	S. Sapma	1.08146	.85397	1.19295	.91575	.73293	.70367
Sosyalist	Ort.	2.1667	1.8750	2.0000	1.5000	2.6667	2.8417
	S. Sapma	1.17851	.53033	.70711	.23570	.47140	.41428
Diğer	Ort.	2.3030	1.8030	2.6667	2.6263	2.6263	2.4051
	S. Sapma	.80628	.60194	.84702	.91575	1.02996	.60249
Fikrim Yok	Ort.	2.6778	2.2500	3.0333	2.8889	2.9333	2.7567
	S. Sapma	.79299	.98198	.88573	1.02094	.83761	.73430
Toplam	Ort.	2.2415	1.8732	2.6760	2.4815	2.4589	2.3500
	S. Sapma	.85751	.68260	.96318	.83256	.87597	.58437
F Değeri		.887	.862	.935	2.580	2.891	1.707
Anlamlılık Düzeyi		.505	.524	.471	.020	.010	.121

Kent Konseyleri'ne yapılan önemli eleştirilerden biri de, yapılan çalışmaların belediye destekli oluşunun, muhalif seslerin duyulmasına engel olduğu, yapılan çalışmalarda belediyenin mensup olduğu siyasi partinin görüş ve yorumlarına paralel söylemlerin ağırlık kazandığıdır (Şat, 2011). Bu anlamda, katılımcıların kendini

yakın hissettiği siyasi görüş ve bunun katılımcının değerlendirmelerinde anlamlı herhangi bir farklılık yaratıp yaratmayacağı sorusu anlamlı hale gelmektedir. Bu sebeple, katılımcıların kendilerini yakın hissettiği siyasi görüşler ve konsey işlevselliğinin algılanışı arasındaki ilişki incelenmiş ve temsil ve denetim [$F=2,580$, $p=0,020$] ile yapı boyutlarında anlamlı bir farklılığın bulunduğu görülmüştür. Ne var ki, hem yapı, hem de temsil ve denetim boyutunda görünür olan anlamlı farklılıkların kaynağını belirlemek için yapılan Scheffe testi sonuçları ortalamalar arasındaki farkların güvenilir ve anlamlı olmadığını göstermiştir. Sonuç olarak, kendilerini belediyenin mensup olduğu siyasi görüşe yakın hissedip hissetmedikleri katılımcıların değerlendirmelerinde olumlu/olumsuz herhangi bir farklılığa sebep olmamış görünmektedir.

SONUÇ

Giderek kirlenen, doğal kaynakları hesapsızca tüketilen bir dünyada sürekli artan çevresel bozulmaya ve bu bağlamda çölleşme, ormansızlaştırma, canlı türlerindeki azalma, su ve toprak kirliliği, atıklar, asit yağmurları, küresel ısınma, ozon tabakasının aşınması gibi gelişmelere dikkat çekilirken, çevre sorunlarının, dünyadaki nüfus patlaması, giderek artan yoksulluk ve işsizlik, sağlıksız kentleşme, silahlanma yarışı, derinleşen uluslararası eşitsizlik gibi sorunlara da yönelecek şekilde, yeni ve geniş bir bakış açısı ile ele alınması zorunluluğu (Emrealp, 2005) özellikle yerel halkın katılımını esas alan sistem ve mekanizmaların geliştirilmesine olanak sağlamıştır. Bu çerçevede Türkiye’de Yerel Gündem 21 adıyla ilk defa 1996 yılında İstanbul’da yapılan Habitat II zirvesinde adımı atılan kent konseylerinin, özellikle yerel halkın müşterek sorunlarına yanıt aranması noktasında üstlendikleri roller ile öne çıktıkları ifade edilmelidir.

Kendi ölçeğinde önemli bir adım olarak görülebilecek mevcut çalışmada, kent konseylerinin işlevselliği iki örnek üzerinden incelenmiştir. Birincil veri kaynaklarından toplanan veriler ile yapılan istatistiksel analizler sonucunda kent konseylerinin yerel demokrasinin gelişimi konusundaki işlevleri hakkında hem pozitif, hem de negatif bir takım bulgular elde edilmiştir. Yine de genel bir değerlendirme yapıldığında, kent konseylerinin özellikle yerel demokrasinin geliştirilmesi kapsamında yeterince işlevsel olmadıkları ifade edilmelidir. Ancak bu türden bir değerlendirme, kent konseylerinin kendi dinamikleri ekseninde işlevsiz olduğu gibi doğrusal bir sonuç doğurmamalıdır. Zira kent konseylerinin özellikle yasal açıdan yeterince beslenemediği, bununla birlikte yerel ve ulusal idari ve siyasi makamlar nezdinde, yetkin bir baskı unsuru olabilecek yapı olarak görülmediği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla kent konseylerinin yerel demokrasinin geliştirilmesi noktasında işlevsel olması açısından öncelikle gerekli yasal alt yapısının hazırlanması ve belki de Anayasal bir örgütlenme biçimi olarak tanımlanması önerilebilir. Öte yandan böyle bir yaklaşımın, idari organların kent konseylerini daha ciddi bir paydaş olarak kabul etmelerine de olanak sağlayabileceği ifade edilebilir.

Kent konseylerinin, yerel demokrasinin güçlendirilmesi noktasında önemli unsurlardan birisi olan sürdürülebilirlik açısından işlevsel olamadığı bu çalışmanın bulgularından anlaşılmıştır. Özellikle ekolojik kaygıların ve yaşanabilir bir kent vizyonuna yönelik ortaya çıkan beklentilerin, kent konseylerinin geleneksel kalkınmacılık anlayışı içerisinde olduğu ileri sürülebilecek işlevleri kapsamında yeteri kadar işlenemediği anlaşılmaktadır. İşin doğrusu, belki de daha kurumsal olarak kabul edilebilecek merkezi ve yerel idarelerin bile yeteri kadar uygulayamadıkları ileri sürülebilecek olan sürdürülebilirlik konusunda, kent konseylerinin rasyonel eylemler geliştirememesi çok da yadırganmamalıdır. Şu halde sürdürülebilirlik konusunda kent konseylerinin yerel demokrasinin güçlendirilmesi açısından işlevselleşebilmesinin, bu konuda oluşturulacak topyekûn bir sosyal farkındalığa dayanacağı ifade edilmelidir. Ancak bu anlayışın, kısa sürede oluşturulabilmesi mümkün görünmemektedir. Yine de bir öneri olarak belki halk katılımı boyutundaki eksiklikler giderilebilirse, kent konseylerinin sürdürülebilirlik noktasında işlevselliklerinin görece arttırılabileceği ileri sürülebilir. Bu anlamda kent konseyleri, sanki göstermelik bir yönetsel mekanizma gibi işlev üstlenmektedir. Oysa, kent konseylerinin mevcut yapısıyla bile halkın özellikle çevresel, sosyal ve mali yönleriyle yerel hizmetler konusunda duyarlılık elde etmesine fırsat sağlayabilir. Bu anlamda yapılması gereken, kent konseylerine yeteri kadar kaynağın aktarılması sağlanarak özellikle toplumun çevresel, sosyal ve mali konularda farkındalık düzeyinin geliştirilmesine dönük etkinlikler düzenlemesi, yayınlar çıkarması ve nihayet bu anlamda aktif bir unsur olarak rol üstlenmesinin sağlanması olmalıdır.

Kent konseylerinin özellikle halkın kente ilişkin sorunlar konusundaki farkındalığının arttırılması, kentlilik bilincinin oluşturulması ve böylece kentle bütünleşmelerinin sağlanması noktasında yerel demokrasinin geliştirilmesine katkı vermesi beklenmektedir. Ancak mevcut tablo bu konuda kent konseylerinin yeteri kadar işlevsel olamadığını göstermektedir.

Öte yandan, yerel demokrasiye katkıları açısından kent konseylerinin en göze çarpan ve en işlevsel boyutu olarak kabul edilebilecek 'katılım' konusunda da bir takım sorunların mevcut olduğu ifade edilmelidir. Bu anlamda özellikle kadınların

ve/veya dezavantajlı diğer grupların yerel mekanizmalarda aktif rol almasını öngören eşit katılım vaadi konusunda kent konseylerinin henüz bekleneni vermediğini söylemek mümkün gözükmemektedir. Kadınlar ve gençler konusunda yerel yönetimler için özel bir görev alanı çizilmiş, Kadın ve Gençlik meclisleri kurulmuş olmasına rağmen, konsey üyesi kadınlar gibi, konsey üyesi gençlerin sayısının da oldukça düşük seyretmekte olduğu vurgulanmalıdır. Dolayısıyla kent konseylerine katılımın özellikle bu gruplara dönük olarak yeniden tasarlanması önerilebilir. Öte yandan bu sorununda kent konseylerinin yasal zeminin güçlendirilmesi ile nispeten çözüme kavuşturulabileceği ifade edilebilir.

Alan araştırmasıyla ortaya çıkan olumsuz yönlerine rağmen ‘katılım’ açısından kent konseylerinin yerel demokrasinin gelişiminde sahip oldukları işlevler, kent konseylerinin geleceğine dair iyimser bir öngöründe bulunabilmeyi kolaylaştırmaktadır. Zira, kent konseylerinin tam anlamıyla işlevsellik kazanabilmesi ve konseylerin yerel sürdürülebilirlik ile toplumsal farkındalığın gerçekleştirilmesine yönelik hedeflerine ulaşabilmesi için öncelikle halkın konseylere katılımı ve konseylerin bunun için gereken imkanları sağlaması gerekmektedir.

Temsil ve denetim açısından kent konseylerinin işlevsiz oldukları yönündeki bulgu, bir noktada yukarıda vurgulanan katılıma ilişkin problemlerle aynı çizgide düşünülebilir. Zira çoğulcu bir demokratik anlayışta, halkın kamusal hizmetlere erişimi açısından gerekli olanakların yaratılması ne kadar gerekli ise, aynı şekilde bu hizmetlerin üretilip sunulmasına kadar geçen süreçlerde aktif olarak izleme, gözlem ve belirli bir müdahale edebilme fırsatına sahip olması da o derece gereklidir. Böylece halkın aktif katılımının tesis edilemediği kent konseylerine ilişkin süreçlerde gerek temsil açısından ve gerekse denetim açısından bir takım zafiyetlerin mevcut olması şaşırtıcı değildir. Şu halde sadece yönetim üretme mekanizmaları yoluyla halkın katılımının sağlandığı temsili demokrasi modellerinde, temsil ve denetim yönüyle yerel demokrasinin güçlendirilmesi mümkün görünmemektedir. Öyleyse, yapılacak yasal düzenlemeler yoluyla en azından halkın bütün farklılıklarıyla kent konseylerinde temsiline ve nihayet denetim açısından daha aktif olarak yerel yönetim süreçlerine katılımına fırsat verilmelidir.

Yapı boyutu açısından bakıldığında, kent konseylerinin yerel demokrasiye katkı verecek bir yapısal niteliğe sahip olmadığı ifade edilmelidir. Bu açıdan özellikle bazı kamu görevlilerinin de kent konseylerinin yapısal süreçlerinde aktif olarak yer alması, halkın aktif katılımına odaklanan bir sistemin demokratik olduğu iddiasını zayıflatmaktadır. Zira kamu görevlilerinin, halkın talep ve beklentilerinden değil, bundan daha çok bağlı bulundukları kurum/kuruluşun ve dolayısıyla aslında devletin çıkarlarının korunmasından motive oldukları ileri sürülebilir. Öte yanda mali yapı açısından yine kent konseylerinin kurumsal bir bütçeye sahip olmaması ve bu açıdan belediyelere muhtaç olmaları, onların mali yapı açısından önemli eksiklikleri olarak kabul edilebilir. Çünkü yerel idareler, bir noktadan sonra sahip oldukları mali olanakları, kent konseylerini kontrol altında tutacak olan bir araç olarak kullanabileceklerdir. Bu hususta yapılacak düzenlemeler ile özellikle kent konseylerinin kendi mali olanaklarına sahip olmalarının önü açılmalıdır. Öte yandan kent konseyi yapısı içerisinde, özellikle devlet aygıtını temsil ettiği izlenimi veren kamu görevlilerinin yapı dışına çıkarılması da en azından halkın daha fazla temsil edildiği özerk bir yapı olarak kent konseylerinin yerel demokrasinin geliştirilmesi noktasında işlevselliklerini arttıracaktır.

Çalışmanın bu genel sonuçları ve önerileri yanında, uygulamacılar ve gelecekte yapılacak çalışmalar açısından da bir takım çıktıları mevcuttur. Buna göre, özellikle kent konseyleri bünyesinde faaliyet gösteren temsilcilerin, göstermelik bir temsilin ötesine geçerek etkin temsil noktasında daha aktif olmaları beklenmektedir. Bu açıdan özellikle halkın yerel sorunlar ve çözüm önerileri konusunda bilgilendirilmesi, yine temsilcilerin ödevlerinden birisidir. Öte yandan, yerel yöneticilerin kent konseylerinin daha bağımsız faaliyet göstermeleri konusunda duyarlılık kazanmaları da kent konseylerinin yerel demokrasinin güçlendirilmesine dönük işlevselliğini arttırabilecek yaklaşımlardan birisi olabilecektir. Özellikle kamu görevlilerinin, kent konseylerinde baskın katılımcılar olmalarının önüne geçilerek daha pasif (sanki bir gözlemci gibi) rol üstlenmeleri, mevcut sistem içerisinde mümkün görünmektedir. Bununla birlikte, kent konseyine ayrılan bütçenin serbestçe kullanımının sağlanması, yine yerel yönetimlerin kolaylıkla başarabileceği bir sorundur. Burada hemen ifade etmek gerekir ki, mali açıdan serbestleşen bir yapının, bir takım hatalar yapabilmesi mümkün olabilecek ise de; gerekli denetim

mekanizmalarının etkin şekilde işletilmesi bu türden problemlerin önüne geçilmesinde yararlı olabilecektir. Bununla birlikte yerel yönetimlerin stratejik planlarının yapılmasında, kent konseylerinden aktif katılımın sağlanması gerekmektedir. Böyle bir katılım, kentsel dinamiklerin yerel yönetimler nezdinde tanınırlığını arttırabilecektir. Yine uygulamada görülen bir sorun olarak kent konseylerine, kendilerine ait bir fiziksel mekân tahsis edilmesi, en azından bu anlamda dışa bağımlılıklarını azaltabilecektir. Son olarak kent konseylerinin faaliyetlerinin erişimi olan herkes tarafından kolaylıkla izlenebilmesi açısından, internet tabanlı örgütlenmelerini de gerçekleştirmeleri gerekir. Bu anlamda, halen birçok kent konseyinde mevcut olmayan web sitelerinin oluşturulması, yerel demokrasinin geliştirilmesi ve bu anlamda kent konseylerinin işlevselleşebilmeleri açısından önemsenmelidir.

Gerek literatür ve gerekse elde edilen bulgular sonucu ortaya çıkan yorumlardan; daha işlevsel bir kent konseyi için aşağıdaki önerileri geliştirebiliriz.

- Öncelikle gerekli yasal düzenlemenin yapılması belki de Anayasal bir örgütlenme biçimi olarak tanımlanması,
- TRT gibi elektrik, su vs. faturalardan yüzdelik pay ayrılarak ya da belediyelerin iller bankası paylarından kesinti yapılarak Kent Konseylerine mali kaynak yaratılması ve bu mali kaynağın harcamalarının denetim mekanizmaları tarafından denetlenmesi,
- Personel desteği ve fiziksel mekanlarının oluşturulması,
- Resmi görevlilerin konseydeki toplantılarda pasif düzeyde davranış sergilemesi,
- Kent Konseylerinin görev alanlarının yasa ve yönetmeliklerle tanımlanması
- Kent Konseyinde alınan kararların belediye karar ve uygulama organlarında dikkate alınması,
- Kent Konseylerine katılımın özendirilmesi,
- Kent Konseylerinde sivil unsurların daha etkin hale getirilmesi,
- Hazırlanacak internet siteleriyle yapılan tüm faaliyetlerden halkın haberdar edilmesi,
- Dezavantajlı grupların daha etkin hale getirilmesi,

- Halkın katılımının sağlanabilmesi için kent konseyi içinde katılım mekanizmalarının geliştirilmesi ve çoğaltılması,
- Yerel yönetimlerin stratejik planları hazırlanırken komisyonlarda Kent Konseyi temsilcilerinin de yer alması,
- Kent Konseylerindeki temsil alanlarının genişletilmesi (Toplumun her kesiminin temsil edilmesinin sağlanması),
- Kentin sorunlarının ve projelerinin önce fikir bazında kent konseylerinde tartışılmasının sağlanması,
- Kent Konseylerinin belli bir grubun etkisine girmesinin engellenmesi, özgür bir tartışma ortamının sağlanması,
- Halkın kent konseyine katılım arzusunun ve motivasyonunun yükseltilmesi.

Aynı konuda gelecekte bilimsel çalışma yapacak akademisyenlerin, özellikle bu çalışmada kullanılan ölçeğin ilk defa geliştirilmiş ve uygulanmış olduğu gerçeğini gözden kaçırmamaları gereklidir. Bunun yanı sıra, ölçeğin sadece iki kent konseyini kapsamına alan kısıtlı bir örnekleme geçerlilik ve güvenilirlik analizlerinin yapılmış olması ve sadece bu örnekleme uygulanması da sonuçların genelleştirilmesi açısından bir kısıt olarak kabul edilebilir. Yine de sonuçların uygulama ile tutarlı olması, bu kısıtı nispeten ortadan kaldırmaktadır. Bu anlamda ölçeğin, daha fazla örnekleme uygulanması, gelecekte bu alanda yapılacak çalışmalar için güçlü ve güvenilir bir araç elde edilmesine fırsat sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Ağaoğulları, M.(2000). Kent Devletinden İmparatorluğa. Ankara: İmge Yayınları.
- Akal C.B. (1999). Devlet, Yasa, Hakimiyet, Cumhuriyetin 75. Yıl Armağanı. İstanbul: İ.Ü Hukuk Fakültesi Yay.,
- Akçalı N. (1989). Çağdaş Siyasi Rejimler. İzmir: Bilgehan Basımevi.
- Akgül B. (2012). Belediye Yöneticileri Gözünden Avrupa Özerklik Şartının İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Atılım Üniversitesi. Ankara.
- Akın C. (1997). “Türkiye’de Yerel Özerkliğin Anlamı.” Türk İdare Dergisi, Yıl:69, Sayı:414.
- Aleskerov, A. (2007). Eski Sosyalist Ülkelerde Siyasi Rejim Değişimleri. Doktora Tezi, Ankara.
- Alkan, A. (2004). “Yerel Siyaset Kadınlar İçin Neden Önemli?” Birikim Dergisi, Sayı 179, 72.
- Aristoteles. (2014). Politika, (Çev. M.Tuncay) İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Arslan, R., (2013). Demokratik Yönetim Sistemleri. Bursa: Dora Basım Yayın.
- Atasoy, V. (1992). Türkiye’de Mahalli İdarelerin Yapısı ve Yeniden Düzenlenmesi. İstanbul: TDAY Yayını,
- Ateş, H. (2007). “Kamuda Katılım Sorunu ve Yerel Yönetimler”. Kent Yönetimine Yerel Paydaşların Katılımı Sempozyumu, Kocaeli.
- Ateş, H. (2008). “Yerel Yönetişimin Yeni Araçları Kent Konseyleri”. Birlik Dergisi,s: 32-34
- Aydınlı, İ., Aydın, Y. (2004). “Demokrasi Tartışmaları Çerçevesinde İl Özel Yönetimlerinde Valinin Konumu.” Mevzuat Dergisi, Sayı: 73.
- Başdelioğlu, M. (2005). Sürdürülebilir Gelişme Ve Kent (Yerel Gündem 21 Örneğinde). Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Batal, S. (2011). “Avrupa Birliği Yönetime Katılım İlkesinin Türkiye Uygulaması Örneği: Kent Konseyleri.” Bursa Kent Konseyleri Sempozyumu, Bursa
- Bekcan U. (2005). Demokrasi Kuramları Açısından Türk Demokrasisine İlişkin Bir İnceleme. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Benhabib Ş. (1999). “Müzakereci Bir Demokratik Meşrutiyet Modeline Doğru. Şeylabenhabib (Der.), Demokrasi ve Farklılık: Siyasal Düzenin Sınırlarının Tartışmaya Açılması” (İstanbul: Demokrasi Kitaplığı Yayınları).
- Bilgiç V.K. (2005). Yerel Yönetimler, Ankara: 21. Yüzyıl Yayınları, s.203
- Bingöl, Y., Yazıcı, E., Büyükakın, T. (2013). İl Sınırında Büyükşehir Belediye Modeli Kocaeli Deneyimi. Kocaeli: Kocaeli Büyükşehir Yayınları.

- Bostancı, Seda H. (2011). “Kent Konseylerinin Eko-Belediyecilik Vizyonuna Katkıları”. (Ed.) Enes Battal Keskin. Kent Konseyleri Sempozyumu Bildiri Kitabı. Bursa: Bursa Kent Konseyi Bilimsel Yayınlar Dizisi: 251-265.
- Bozkurt, Ö., Ergun T., Sezen S. (1998). (Ed.), Kamu Yönetimi Sözlüğü. TODAİE Yayınları,
- Bulut Y. (2000). “Büyükşehirlerde Katılımlı Yönetimin Hayata Geçirilmesinde Rol Oynayan Etmenler.” Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1(1).47-63
- Bulut, T. (2013). Kent Konseyleri. Bursa: Ekin Yayınları.
- Buran H.(1995). “Yönetim Yurttaş İlişkileri ve Katımlı Yönetim”. Kamu Yönetimi Sempozyumu Bildirileri, Ankara.: TODAİE Yay.,
- Bülbül, Z. (2009). Ekonomik Dönüşüm Süreci, Kentleşme, Sürdürülebilir Kalkınma ve Kent Konseyi. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ceceli K. S.(2012). “Müzakereci Demokrasi Kuramı Toplumsal ve Politik Dönüşümün İmkanları: Kürt Açılımı Üzerine Bir İnceleme”. Spectrum: Journal Of Global Studies Special Issue.89-115
- Cohen J. (1999). Müzakereci Demokraside Usul ve Esas İçinde Şeylabenhabib (Der.), Demokrasi Ve Farklılık: Siyasal Düzenin Sınırlarının Tartışmaya Açılması (İstanbul: Demokrasi Kitaplığı Yayınları.
- Coşkun V.(1999). Yerel Yönetimler Ve Demokrasi, T.G.D.,Y. 7.
- Çelik, F., Usta, S. (2010). “Klasik Liberalizmde Özgürlük ve Liberalizmin Yerel Yönetimlere Bakışı”. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 24
- Çevikbaş, R. (2008). “Türkiye’de Yerel Yönetimlerde Yerel Özerklik ve İdari Vesayet, Yerel Siyaset”. Yıl:3(32)74-86
- Çitçi, O. (1996). “Temsil, Katılma Ve Yerel Demokrasi”. Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, 5(6).
- Çukurçayır M. A. (2000). Siyasal Katılma ve Demokrasi. Ankara:Yargı Yayınları.
- Çukurçayır M.A. (2005). Siyasal Katılım Olanakları Açısından Yerel Siyaset: Yönetişim ve Yerel Alanda Yararlanılabilecek Diğer Yöntemler, Ed:Hüseyin Özgür-Muhammet Kösecik, Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar-I, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım.
- Çukurçayır, A., ve vd. (2011). Yerel Demokrasinin Güçlendirilmesinde Kent Konseyleri Bir Fırsat Olabilir Mi? (Ed.) Enes Battal Keskin. Kent Konseyleri Sempozyumu Bildiri Kitabı. Bursa: Bursa Kent Konseyi Bilimsel Yayınlar Dizisi: Sy291-308.
- Çukurçayır, M. A. (2011). Yerel Yönetimler: Kuram, Kurum ve Yeni Yaklaşımlar. Konya: Çizgi Yayınevi.
- Çukurçayır, M. A., Eroğlu, H. T. (2009). “ Kent Yönetiminde Demokratik Bir Açılım Olarak Kent Konseyleri”, Edt. Kemal Görmez ve Mustafa Ökmen, Yerel Yönetimlerin Güncel Sorunları Küresel, Bölgesel ve Yerel Perspektifler, Beta Yayın, İstanbul

- Çukurçayır, M., Gökçe, G. (2007). Kamu Yönetiminin Yapısal ve İşlevsel Sorunları. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Demir N. (2010). “Demokrasinin Temel İlkeleri ve Modern Demokrasi Kuramları”. Ege Akademik Bakış Dergisi, 10(2).597-611.
- Demir, O. (2008). Yerel Siyasette Katılımcılık ve Kalkınma (Türkiye’de Yerel Gündem 21 Örneği). Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Diomand, L., Plattner, F. M. (1995). Demokrasinin Küresel Yükselişi. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Doğanay Ü. (2003). Demokratik Usuller Üzerine Yeniden Düşünmek. Ankara: İmge Kitabevi.
- Durak, S. (2007). “Kocaeli’de Kent Konseyine İlişkin Güncel Uygulamalar”. Kent Yönetimine Yerel Paydaşların Katılımı Sempozyumu. Kocaeli
- Dursun, D. ve vd. (2013). Siyaset Bilimi. Ed. Dursun, D., Altunoğlu, M. Açıköğretim Üniversitesi Yayınları. Eskişehir.
- Duvarger, M. (1993). Siyasal Partiler, Çev: Ergun Özbudun, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Dünya Bankası. (2000). World Development Report 2000-2001: Attacking Poverty, New York.
- Eflatun (1962). Devlet, Çev.E.Eyüboğlu, M.A. Cımsız, İstanbul.
- Emrealp, S. (2005). Türkiye Yerel Gündem 21 Programı Yerel Gündem 21 Uygulamalarına Yönelik Kolaylaştırıcı Bilgiler Elkitabı, İula-Emme (Uclg-Mewa) Yayını, İstanbul.
- Erdoğan, E. (2003). Türk Gençliği ve Siyasal Katılım: 1999-2003, Katıl Ve Geleceğini Yarat Toplumsal Katılım ve Gelişim Vakfı Yay.
- Erdoğan, M. (1998). Liberal Toplum Liberal Siyaset, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Ergin, B. (2008). Belediyelerde Yönetime Katılım ve Zeytinburnu Belediyesi Kent Konseyi Uygulaması. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Erkul, H. ve vd. (2013). Kent Konseylerinin Sorunları Üzerine Bir İnceleme: Çanakkale Kent Konseyi Örneği, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 22, Sy 101.
- Eroğlu, T. (2010). Sürdürülebilir Yerel Kalkınma ve Kent Konseyleri, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 2, Sayı 26.
- Eroğlu, C. (1999), Devlet Yönetimine Katılma Hakkı. Ankara: İmge Yayınları.
- Eroğlu. C. (2000). Anatuzeeye Giriş, Ankara: İmaj Yayınevi.
- Ersoy, M. (2014). 6360 Sayılı Yasa Ve Mekânsal Planlama Sorunları. www.melihersoy.com. Erişim Tarihi: 01.04.2014.

- Erten M. (1999). Nasıl Bir Yerel Yönetim?, İstanbul: Anahtar Yayınları.
- Eryılmaz, B. (2008). Kamu Yönetimi, Okutman Yayıncılık, Ankara.
- Es, M. (2008). “Kent Yönetimi, Kentleşme ve Göç: Sorunlar ve Çözüm Önerileri”. I, Yerel Siyaset Dergisi, Sayı 42, S.27.
- Fedayi, C., (2014). Siyaset Bilimi. İstanbul: Kadim Yayınevi.
- Geray, C.(1998). “Kentsel Yasam Kalitesi ve Belediyeler”, Türk İdare Dergisi, Yıl:70, Sayı:421
- Giritli İ., Sarmaşık J. (2006). Anayasa Hukuku, Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş Yeni Bası, İstanbul: Beta Basım Yayım.
- Gombert T. Ve vd, (2000). Sosyal Demokrasinin Temelleri, Akademie Soziale Demokratie.
- Göktürk, A. (2008). Bugün Geline Yerde Kent Konseyleri ve Yerel Gündem 21, Dosya-08: Yerel Yönetimlere Katılım, Bülten 64, Mimarlar Odası Ankara Şubesi Yayını, S. 6-16.
- Görmez, K. (1987). “Mahalli İdareler ve Demokrasi”, Gazi Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, 3(12)
- Görmez, K. (1997). Yerel Demokrasi ve Türkiye. Ankara: Vadi Yayınları.
- Görmez, K., Altunışık, U. (2011). Yerel Demokrasi ve Kent Konseyleri Bursa Kent Konseyleri Sempozyumu, Bursa
- Görmez, K., Yücel, G. (2011). “Üniversite Öğrencileri “Kent Konseyleri” Hakkında Ne Biliyor? Ne Düşünüyor?” (Ed.) Enes Battal Keskin. Kent Konseyleri Sempozyumu Bildiri Kitabı. Bursa: Bursa Kent Konseyi Bilimsel Yayınlar Dizisi: 159-172.
- Görmez, K., Altunışık, H., (2011) “Yerel Demokrasi ve Kent Konseyleri” Ed.Enes Battal Keskin. Kent Konseyleri Sempozyumu Bildiri Kitabı. Bursa. Bursa Kent Konseyi Bilimsel Yayınlar Dizisi: Sy 31-51.
- Görün M. (2006). “Yerel Demokrasi ve Katılım: İzmir, Konya Ve Ağrı İl Genel Meclis Üyeleri Üzerinde Bir Araştırma”, Yönetim Bilimleri Dergisi (4: 2).
- Göze A. (2011). Siyasal Düşünceler ve Yönetimler, İstanbul: Beta Yayınevi.
- Gözler, K. (2011). Anayasa Hukukuna Giriş. Bursa: Ekin Kitabevi Yayınları.
- Gözübüyük A. Ş. (2006). Yönetim Hukuku, Ankara:Turhan Kitabevi
- Gözübüyük, A.Ş. (2003). Anayasa Hukuku, Son Değişikliklerle Güncelleştirilmiş. Ankara: Turhan Kitabevi,
- Gülalp, H. (1999). Ulusal devlet, Global Demokrasi? Türk-İş Araştırma yaylığı.Yeniden Basımı: Küreselleşme ve Ulus-Devlet, Der., Meryem Koray (İstanbul: YTÜ, 2001) İçinde.
- Güleç M.Ç. (2012). Sosyal Demokrasi Kuramı, [Http://www.Tuicakademi.Org/Index.Php/Kategoriler/Diger/2965-Sosyal-Demokrasi-Kurami2012](http://www.Tuicakademi.Org/Index.Php/Kategoriler/Diger/2965-Sosyal-Demokrasi-Kurami2012), 2012, Ss.155-163.

- Gündüzöz, İ. (2010). "Geri Çağırma Mekanizması ve Mahalli İdareler". Türk İdare Dergisi, Sayı: 468, S.50-63
- Gündüzöz, İ. (2013). "Belediyeler Halk Oylamasına Başvurabilirler". İdarecinin Sesi Dergisi, S.78-85
- Habermas J. (1991). The Legitimation Crisis (Boston: Beaconpress, 1976), S. 274; Jürgenhabermas, Thetheory Of Communicative Action, Volume 1: Reasonandrationallization Of Society (Boston: Beaconpress, 1984), Ss. 85-86; James S. Fishkin, Democracyanddeliberation: New Directionfordemocratic Reform (New Haven, Ct: Yale Universitypress. S.24.
- Hamamcı C. (1981). Merkezi Yönetim-Yerel Yönetim Ekseninde Belediyelerimizin Yapısı ve Demokratikleşme Eğilimi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- Hancıoğlu, E. (2008). Yerel Yönetişim: Yerel Gündem 21 Sürecinde Çankaya Belediyesi. Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Harvey, D. (2013). Kent Hakkı, [Http://www.Sendika.Org/2013/05/Kent-Hakki-David-Harvey/](http://www.Sendika.Org/2013/05/Kent-Hakki-David-Harvey/)
- Hatam, S. (2012). Belediyelerde Katılımcı Demokrasi Aracı Olarak Kent Konseyleri: Samsun Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Heywood, A. (1992). Political Ideologies An Introduction, London: Macmillanpress.
- Heywood, A., (2013). Siyasi İdeolojiler. İstanbul: Adres Yayınları.
- Hills D. M. (1974). Democratic Theory And Local Government, London.
- Hirst, Paul (1994). Associativedemocracy, Cambridge: Polity.
[Http://Www.Tuicakademi.Org/Index.Php/Kategoriler/Diger/2965-Sosyal-Demokrasi-Kurami2012](http://Www.Tuicakademi.Org/Index.Php/Kategoriler/Diger/2965-Sosyal-Demokrasi-Kurami2012)
- Kahraman, H. B., Keyman, E.F., Sarıbay, A. Y. (1999). Katılımcı Demokrasi, Kamusal Alan ve Yerel Yönetim, Demokrasi Kitaplığı.
- KAMED. (2014). Türkiye’de Kadınların Yerel Düzeydetemsili [Http://Kameddemegi.Org.Tr/Siyaset-Kadin/Yerel-Yonetimlerde-Kadin/](http://Kameddemegi.Org.Tr/Siyaset-Kadin/Yerel-Yonetimlerde-Kadin/)
- Kan, İ. ve Ercan, İ. (2004). Ölçeklerde Güvenirlik ve Geçerlik, Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, Sayı 30, Sy 212.
- Kapani M. (1993). Kamu Hürriyetleri. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Karabulut, H. (2009). Yerel Demokrasilerde Kent Konseylerinin Rolü: Bursa Kent Konseyi Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Kaypak, Ş. (2011). "Küreselleşme Sürecinde Sürdürülebilir Bir Kalkınma İçin Sürdürülebilir Bir Çevre". Kmü Sosyal ve Ekonomi□k Araştırmalar Dergi□si, 13(20)19-33.
- Kazancı M. (1982). 1973 Sonrası Belediyeler ve Belediyelere İlişkin Sorunlar Yeni Bir Belediyeciliğe Doğru, Ed.: Ergun Türkcan, Ankara, Türk İdareciler Derneği Yayını,

- Kazgan, G. (2004). İstanbul Gençliği Gençlik Değerleri Araştırması. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Keles, R. (1998). Kentbilim Terimleri Sözlüğü. Ankara: İmge Kitapevi.
- Keles, R.(2006). Yerinden Yönetim ve Siyaset, Cem Yayınevi, İstanbul.
- Keleş R. (2001). Avrupa'nın Bütünleşmesi ve Yerel Yönetimler, Ankara, Tbd Ve Kav Ortak Yayını, ss.19-23.
- Keleş, R. (2000). Yerinden Yönetim ve Siyaset. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Kent Konseyleri Kılavuzu (2008). Kent Konseyleri İçin İnsan Hakları Kılavuzu ve Binyıl Kalkınma Hedefleri. Undp.
- Kentel, F. (1999). Türk Gençliği 98: Suskun Kitle Büyüteç Altında. İstanbul Mülkiyeliler Vakfı Sosyal Araştırmalar Merkezi. Konrad Adenauer Vakfı Yayınları.
- Kentleşme Şurası, (2009). Yerel Yönetimler, Katılımcılık ve Kentsel Yönetim, Ankara.
- Kerman, U. ve vd. (2011), “Yerel Yönetişim ve Kent Konseyleri” , Ed.Enes Battal Keskin. Kent Konseyleri Sempozyumu Bildiri Kitabı. Bursa: Bursa Kent Konseyi Bilimsel Yayınlar Dizisi: Sy 14-30.
- Kerman, U., Yakup A., Mehmet A. (2011). Yerel Yönetişim ve Kent Konseyleri. (Ed.) Enes Battal Keskin. Kent Konseyleri Sempozyumu Bildiri Kitabı. Bursa: Bursa Kent Konseyi Bilimsel Yayınlar Dizisi: 14-30.
- Kestellioğlu, G. (2011). Yerel Demokrasi ve Kent Konseyleri: Kahramanmaraş Örneği. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi, 1(1), 121-140.
- Keyman, F., (2014). Avrupa’da ve Türkiye’de Sivil Toplum, [Http://Www.Siviltoplumakademisi.Org.Tr/Index.Php?Option=Com_Content&View=Article&Id=473:Avrupada-Ve-Tuerkiyede-Sivil-Toplum&Catid=49:Akademik&Itemid=113](http://www.siviltoplumakademisi.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=473:Avrupada-Ve-Tuerkiyede-Sivil-Toplum&catid=49:Akademik&Itemid=113)
- Kışlalı, A. (2007). Siyaset Bilimi. Ankara: İmge Yayınevi.
- Koç, T. (2009). Yerel Demokrasi, Katılım Ve Yönetişim Adana Örneği. Doktora Tezi.
- Köse, H. (2002). Küreselleşme Sürecinde Yerel Yönetim ve Demokrasi, Yayımlanmamış Todaie Tezi, Ankara.
- Köseoğlu, Ö. (2011). Yerel Yönetişim ve Kent Konseyleri. (Ed.) Enes Battal Keskin. Kent Konseyleri Sempozyumu Bildiri Kitabı. Bursa: Bursa Kent Konseyi Bilimsel Yayınlar Dizisi: 324-336.
- Kulaç, E. (2007). Küreselleşmenin Türk Belediye Sistemi Üzerindeki Etkileri. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Kuluçlu, E. (2011). “5393 Sayılı Kanun Çerçevesinde Kent Konseyleri”. Dış Denetim, 4, 182-189.

- Kuzu B. (1992). “ Demokrasi, Resmi – İdeoloji – Sivil Toplum”. A.Ü.S.B.F. Dergisi, Gündüz Ökçün Armağanı, Cilt:47, Say:1-2, Ankara.
- Lijphart, A. (1986). Çağdaş Demokrasiler, Türk Demokrasi Vakfı ve Siyasi İlimler Derneği Ortak Yayını, Çev. Prof.Dr. Ergun Özbudun, Doç.Dr.Ersin Onuldan.
- Memiş, L.,ve vd., (2011). Türkiye’de Büyükşehir ve İl Merkezi Düzeyinde Bulunan Kent Konseyleri Web Sayfalarının “Katılım” Bağlamında Değerlendirilmesi” (Ed.) Enes Battal Keskin. Kent Konseyleri Sempozyumu Bildiri Kitabı. Bursa: Bursa Kent Konseyi Bilimsel Yayınlar Dizisi: 219-240.
- Mirsky Y. (1994). Democratic Politic, Democratic Culture: Democratization And Civil Society, Current.
- Musulın, J. (1983). Hürriyet Bildirgeleri-Magnacarta’dan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’ne, Çev: Necmi Zeka, İstanbul: Belge Yayınları.
- Nadaroğlu H. (2001). Mahalli İdareler, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Nergiz, N. ve Kiriş, H. (2007). “Yerel Demokratikleşmede Katılım Sorunu”. Yerel Siyaset Dergisi, Sayı:23
- Oktay, E., ve Pekküçükşen, Ş., (2009). Yerel Yönetimlerin Demokratikleşmesinin Bir Aracı Olarak Sivil Toplum Kuruluşları : Türkiye İçin Kısa Bir Değerlendirme, Kmu İibf Dergisi Yıl:11 Sayı:16.
- Okutan E. (2007). “Yerel Yönetimler ve Sivil Toplum Örgütlerinin Gelişmiş İşbirliği: İngiltere Örneği”. Sayıştay Dergisi, Sayı:71.
- Ortaylı İ. (1974). Tanzimattan Sonra Mahalli İdareler (1840-1878), Ankara:Todaie Yayınları
- Ortaylı İ. (1979). Türkiye İdare Tarihi, Ankara: Todaie Yayınları, No: 180.
- Öner, Ş. (2000). “Belediye Meclis Üyelerinin Yerel Katılım Algılaması”. Türk İdare Dergisi, Sayı:428,
- Özbudun E. (1995). Türk Anayasa Hukuku. Ankara: Yetkin Yay.,
- Özdemir, A. (2011). “Mahalli İdarelerde Halk Katılımı Bağlamında Kent Konseyleri”. Sayıştay Dergisi, Sayı 83.
- Özden, K. (2014). Yerel Yönetimlerde Güncel Sorunlar ve Tartışmalar. Ankara: Seçkin Yayıncılık,
- Özden, S. (2010), Yerel Mekanizmaların Güçlendirilmesi Durum Tespit Çalışması, [Http://Www.Lar.Org.Tr/Uploaded/Dosyalar/Cb8d1b7d40fb8d6751df908adde90fb0.Pdf](http://www.lar.org.tr/Uploaded/Dosyalar/Cb8d1b7d40fb8d6751df908adde90fb0.Pdf)
- Özel, M. (2003). “Yerel Yönetimleri Geliştirme Açısından Devlet, Yerel Yönetim ve Küreselleşme Kavramları Üzerine”. Türk İdare Dergisi, Yıl:75, Sayı: 441.
- Özer, M. A. (2000). “Yerel Demokrasi, Demokratik Yerel Yönetimler ve Yerel Yönetimlerin Demokratikleştirilmesi Kavramlarının Analizi Üzerine”. Türk İdare Dergisi, Sayı:426.

- Özmen, A. (2012). Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Anayasalarda Merkezî Yönetim-Yerel Yönetim İlişkileri, Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi, 2(2), Sy171-175.
- Özoğuz, B. (2012). Farklı Yerel Katılım Yöntemleri ve Kent Konseyleri Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Palabıyık, H. (2005). (Blassingame'i Aktaran) "Sürdürülebilirlik ve Yerel Yönetimler: Uygulanabilirliği ve Ölçümü Üzerine", Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar-1 İçinde, Nobel Yayınları, Ankara.
- Pektaş, E. ve Akın, F. (2010). Avrupa Kentsel Şartları Perspektifinde Bir Kentli Hakkı Olarak "Katılım Hakkı" ve Türkiye, Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2010; 12(2):23-49
- Punch, K. (2006). Sosyal Araştırmalara Giriş, Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Pustu Y. (2005). Yerel Yönetimler Ve Demokrasi, Sayıştay Dergisi, Sayı:57.
- Saker, E. (2011). Kent Konseyleri Değerlendirme Oturumu. (Ed.) Enes Battal Keskin. Kent Konseyleri Sempozyumu Bildiri Kitabı. Bursa: Bursa Kent Konseyi Bilimsel Yayınlar Dizisi: Sy291-308.
- Sander, O. (1995). Siyasi Tarih-İlkçağlardan 1918'e, Ankara: İmge Kitapevi.
- Saran, U. M. (1996). Belediye Hizmetlerinde Halkı Bilgilendirme ve Halk Denetiminin Sağlanması, Çağdaş Yerel Yönetimler, Cilt 5, Sayı 4.
- Sarıbay, A. (2008). Global Bir Bakışla Politik Sosyoloji. İstanbul:Everest Yayınları.
- Sartori G. (1993). Demokrasi Teorisine Geri Dönüş, Çev.:Tunçer Karamustafaoğlu, Mehmet Turhan, Ankara, Türk Demokrasi Vakfı Yayını.
- Savut, E. (2011). "Yerel Gündem 21 Kent Konseyleri ve Uşak Kent Konseyi". (Ed.) Enes Battal Keskin. Kent Konseyleri Sempozyumu Bildiri Kitabı. Bursa: Bursa Kent Konseyi Bilimsel Yayınlar Dizisi: 343-363.
- Schmidt A. G. (2002). Demokrasi Kuramlarına Giriş, Çev: M. Emin, Köktaş, Ankara: Vadi Yayınları,
- Sezer B.U. (1983). Political Participation And The Influence Of The Family On Participation, Turkish Yearbook Of Human Rights, Vol. 5-6, 1983-1984, S. 37.
- Sipahi, B., Yurtkoru, E. E., Çinko, M. (2006). Sosyal Bilimlerde Spss'le Veri Analizi, Beta Yayınevi, İstanbul.
- Sitembölükbaşı Ş. (2005). 'Liberal Demokrasinin Çıkmazlarına Çözüm Olarak Müzakereci Demokrasi Akdeniz Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi (Cilt:L5, Sayı 10).
- Smootha S. (2002).Types Of Democracy And Model Of Conflict Management In Ethnically Divided Societies, Nations And Nationalism, Vol. 8, No. 4.

- Topal A., Bilgili M. (2014). Küreselleşme Sürecinin Kentlere Yansıması: Küresel Kent/Dünya Kenti, S. 21 <http://iys.inonu.edu.tr/webpanel/dosyalar/1427/file/AbdulkadirTopal.pdf>
- Toprak K. Z. (1997). “Türk Yerel Yönetimlerin İşlevselliği ve 1997 Mahalli İdareler Reformu”, Türk İdare Dergisi, 417.
- Toprak Z.(2006). Yerel Yönetimler, Ankara: Nobel Yayınları.
- Toprak, Z. (2011). Kent Konseyleri Kuruluş Felsefesi ve Uygulama Temelleri Ed.Enes Battal Keskin. Kent Konseyleri Sempozyumu Bildiri Kitabı. Bursa: Bursa Kent Konseyi Bilimsel Yayınlar Dizisi.
- Tortop, N. (1992). “Demokratik Mahalli İdare Anlayışının İlkeleri”, Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, 1(3).
- Tortop, N. (1996). “Yerel Yönetimler ve Mali Özerklik”. Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, 5(5).
- Tosun, G. (2001). Devlet-Sivil Toplum İlişkisi /Demokratikleşme Perspektifinden. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Touraine, A. (2002). Demokrasi Nedir?,Çev: Olcay Kunal, İstanbul:Yapı Kredi Yayınları.
- Türköne M. (2010). Siyaset. İstanbul: Opus Yayınevi.
- Ural, A., Kılıç, İ. (2005). Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS İle Veri Analizi, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Uslu, A. (2013). Siyaset Bilimi İçinde Ed. Aytekin A. ve Altıgan G., İstanbul: Yordam Kitabevi,
- Uygun, O. (2011). Demokrasi Tarihsel, Siyasal ve Felsefi Boyutlar, 2011, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul
- Uzel, E. (2006). Küresel Çevresel Yönetişim (İyi Yönetim). Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ünlüöner, K. ve Sevim, B. (2005). Turistik Arz Kaynaklarının Değerlendirilmesinde Yerel Yönetimlerin Sivil Toplum Örgütleri, Eğitim Kurumları ve Yerel Medyanın Rolüne İlişkin Bir Uygulama: Zonguldak Örneği, Ticaret Ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı 2, Sy 59.
- Üskül, Z., (1993). Yeni Bir Demokrasi Anlayışı-Yerel Demokrasi, Anayasa Yargısı, Cilt: 10, Ankara.
- Üste, B. R. (2005). Yerel Yönetimlerde Demokratikleşme, Türk İdare Dergisi, Sayı:448.
- Yalçındağ, S. (1995). Saydam Ve Dürüst Belediyecilik, Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, 4(1).
- Yavuz, S. (2011). Bir Kent, Bir Kent Konseyi, Yeni Bir Kültürlenme, Ed.Enes Battal Keskin. Kent Konseyleri Sempozyumu Bildiri Kitabı. Bursa: Bursa Kent Konseyi Bilimsel Yayınlar Dizisi: Sy282-290.

- Yayla, A. (2000). Siyaset Teorisine Giriş. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Yaylı H. ve Pustu Y. (2008). Yerel Demokrasinin İlkeleri, Karadeniz Araştırmaları, Sayı:16.S. 133-153.
- Yetiş, M. (2006). “Tocqueville ve Merkezîyetçilik Sorunu”, „Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 61-3.
- Yıldırım, S. (1993). “Yerel Yönetim ve Demokrasi Kavramlar Yaklaşımlar”. İstanbul: Iula-Emme Yay.
- Yıldız, H. (2012). Merkezi ve Yerel Düzeyde Meclisin Yürütme Organını Denetim Yolları Üzerine Bir Karşılaştırma – Yerel Demokratik Model Sorunsalı, Tbb Dergisi Sayı:103, Sy223-244.
- Yılmaz K. (1995). Yerel Yönetim ve Demokrasi, Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyumu Bildirileri, C.1, TODAİE Yay., No. 261, Ankara.
- Yiğit M. (2008). Türkiye’de Yerel Yönetimlerde Katılım, Demokrasi ve AB Sürecine Etkileri, Atılım Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2008, S. 7.
- Yüçetürk, E. E. (2002). Yönetim Kavramı ve Katılımı Örgütlemeye Bir Örnek; Bolu İl Kurultayı’, Yerel Yönetimler Sempozyumu Bildirileri, Todaie Yay., No. 304.

(<http://www.kartepe.bel.tr>). Erişim Tarihi: 15.04.2014

(<http://www.kocaelikentkonseyi.org/>). Erişim Tarihi: 15.04.2014

(www.kocaelikulturturizm.gov.tr). Erişim Tarihi: 15.04.2014

(www.kentkonseyi.kartepe.bel.tr/). Erişim Tarihi: 15.04.2014

(www.proje.akdenizbelbir.gov.tr/). Erişim Tarihi: 15.04.2014

EKLER

- **KENT KONSEYLERİNİN İŞLEVSELLİĞİ ANKETİ**
- **KENY KONSEYLERİ YÖNETMELİK**

KENT KONSEYLERİNİN İŞLEVSELLİĞİ ANKETİ

Bu anket “Yerel Demokrasinin Gelişimi Sürecinde Kent Konseylerinin İşlevselliği” üzerine hazırlanan bir doktora tezi için hazırlanmıştır.

Sizden istenen her bölümdeki soruları dikkatlice okuyarak sizin için uygun olan seçeneği işaretlemenizdir. Ankete vereceğiniz cevaplar bilimsel amaçlar için kullanılacaktır. Anketteki hiçbir sorunun doğru ya da yanlış yanıtı yoktur. Bu nedenle, sorulara içtenlikle gerçekçi yanıtlar vermeniz ve soruları cevapsız bırakmamanız önemlidir.

Anket için ayırdığınız zaman ve katkıya teşekkür ederim.

Ali YEŞİLDAL

Kocaeli Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetim, Ana Bilim Dalı

Danışman: Doç Dr. Ramazan ŞENGÜL

I. BÖLÜM

Bu bölümde kişisel bilgilerin sorulduğu sorular yer almaktadır. Lütfen durumunuza uygun bilgiyi yazarak veya ilgili seçeneği (X) işareti ile işaretleyerek cevaplayınız.

Yaşınız :

Cinsiyetiniz : Erkek () Kadın ()

Eğitim Durumu : İlköğretim () Ortaöğretim () Önlisans () Lisans () Y. Lisans () Doktora ()

Mesleğiniz Nedir? :

Aylık Geliriniz Nedir? :

Kent Konseyindeki Göreviniz Nedir? :

Kent Konseyinde Kaç Yıldır Görev Yapıyorsunuz? :

Aşağıdakilerden hangisine kendinizi yakın hissettiğinizi lütfen işaretleyiniz?

(tek seçenek işaretleyiniz)

() Liberal

() Demokrat-Sosyal Demokrat

() Muhafazakar

() Milliyetçi

() Sosyalist

() Komünist

() Diğer

() Fikrim Yok

II. BÖLÜM

MADDELER Aşağıda kent konseyleri ile ilgili ifadeler yer almaktadır. Lütfen aşağıdaki her ifadeyi okuyunuz ve size en uygun gelen seçeneği işaretleyiniz. Lütfen hiçbir soruyu boş bırakmayınız. Teşekkürler.	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum
1. Kent Konseyleri halkın kente ilişkin bilgilenmesini sağlayan bir araçtır.	()	()	()	()	()
2. Kent Konseylerinin yasal alt yapısı sosyal denetim açısından elverişlidir.	()	()	()	()	()
3. Bütçe yönüyle Kent Konseylerinin belediyelere bağlı olmaları, işlevselliklerini olumsuz olarak etkilemektedir.	()	()	()	()	()
4. Kent Konseyleri halkın yönetime katılımını özendirir.	()	()	()	()	()
5. Kent konseyleri çevreye duyarlılık bilincinin geliştirilmesi açısından önemlidir.	()	()	()	()	()
6. Halkın yönetime katılımı açısından Kent Konseyi'nin sağladığı imkanlar yeterlidir.	()	()	()	()	()
7. Kent Konseyleri, yerel idarecilerin rasyonel kaynak kullanımını sağlayacak denetim mekanizmalarına sahiptir.	()	()	()	()	()
8. Kent Konseyleri, toplumun demokrasiye olan inancını pekiştirmektedir.	()	()	()	()	()
9. Kent Konseyi'nde görev alanlar Kent Konseyi'nin kararlarının alınmasında eşit katılım hakkına sahiptir.	()	()	()	()	()
10. Kent konseyleri yerel halkın yönetimi denetim araçlarındandır.	()	()	()	()	()
11. Kent Konseyleri, toplumda kentlilik bilincinin gelişmesine fırsat vermektedir.	()	()	()	()	()
12. Kent Konseylerinin yapısında bürokratların mevcut olması, toplumun kendi temsilcileri eliyle doğrudan temsiline engel olmaktadır.	()	()	()	()	()
13. Kent Konseyleri, bünyesinde yer alan STK'ların da demokratik katılımını sağlamaktadır.	()	()	()	()	()
14. Kent Konseyleri, küresel demokratik normların yerel halka aktarılmasında bir araçtır.	()	()	()	()	()
15. Kent konseyleri, kentlerin daha yaşanılır hale getirilmesi açısından önemlidir.	()	()	()	()	()
16. Kent Konseyleri, halkın yerel yönetimlerin faaliyetlerine ilişkin bilgilenmesini sağlamaktadır.	()	()	()	()	()
17. Kent Konseyleri, yerel kalkınmanın sağlanması açısından yararlıdır.	()	()	()	()	()
18. Yerel yönetimler, halkın yönetime katılımının sağlanması noktasında kent konseylerini aracı bir kuruluş olarak dikkate almaktadır.	()	()	()	()	()
19. Kent konseyleri, merkezi ve yerel yönetim aktörlerinin müdahalelerine açık olduğundan halkın katılım isteği azalmaktadır.	()	()	()	()	()
20. Kent Konseyleri, yerelde mevcut kaynakların (para, malzeme ve insan gibi) etkin kullanılması açısından gereklidir.	()	()	()	()	()

KENT KONSEYİ YÖNETMELİĞİ**BİRİNCİ BÖLÜM****Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar****Amaç**

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı; kent yaşamında, kent vizyonunun ve hemşehriyet bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım, yönetim ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışan kent konseylerinin çalışma usul ve esaslarını düzenlemektir.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik; kent konseylerinin oluşumunu, yönetim ilkelerini, organlarını, görev ve yetkileri ile çalışma usul ve esaslarını kapsar.

Dayanak

MADDE 3 – (1) Bu Yönetmelik; 3/7/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanununun 76ncı maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4 – (1) Bu Yönetmeliğin uygulanmasında;

a) Belediye: Kent konseyi oluşumuna yardım ve destek sağlayan belediyeyi,

b) Kent konseyi: Merkezi yönetimin, yerel yönetimin, kamu kurumları niteliğindeki meslek kuruluşlarının ve sivil toplumun ortaklık anlayışıyla, hemşehriyet hukuku çerçevesinde bulunduğu; kentin kalkınma önceliklerinin, sorunlarının, vizyonlarının sürdürülebilir kalkınma ilkeleri temelinde belirlendiği, tartışıldığı, çözümlerin geliştirildiği ortak akıl ve uzlaşmanın esas olduğu demokratik yapılar ile yönetim mekanizmalarını,

c) Meclisler ve çalışma grupları: Kadın ve gençlik meclisleri başta olmak üzere kent konseyinin görev alanlarında, yönetim anlayışına dayalı ve sürdürülebilir kalkınma içinde çeşitli toplum kesimlerinin kent yönetimine katkıda bulunmalarını, kaliteli ve yaşanabilir bir kentin yönetiminde aktif rol almalarını hedefleyen ve gönüllülük esasında oluşmuş ortak yapıları,

ç) Yerel gündem 21 programı: Birleşmiş Milletler Rio Yeryüzü Zirvesinde 1992 yılında kabul edilen ve 21. yüzyılın gündemini belirleyen Gündem 21 başlıklı Eylem Planının 28. maddesi uyarınca, yerel yönetimlerin öncülüğünde, sivil toplumun ve diğer ortakların, birlikte kendi sorunlarını ve önceliklerini belirleyerek, kentleri için Yerel Gündem 21 olarak adlandırılan 1997 yılından itibaren uygulanan Türkiye Yerel Gündem 21 Programını,

d) Yönetişim: Saydamlık, hesap verebilirlik, katılım, çalışma uyumu, yerindenlik ve etkinlik gibi kriterlere dayanan, çok aktörlü ve toplumsal ortaklıklara dayalı yönetim anlayışını,

e) YG21: Yerel Gündem 21'i,

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM**Kent Konseyinin Kuruluşu, Görevleri ve Çalışma İlkeleri****Kent Konseyinin Oluşumu, Görevleri ve Çalışma İlkeleri****MADDE 5 – (Başlığı ile değişik:RG-6/6/2009-27250)**

(1) Kent Konseyleri belediye teşkilatı olan yerlerde, mahallî idareler genel seçim sonuçlarını izleyen 3 ay içinde, 8. maddede belirtilen üyelerden oluşur.

(2) Kent konseyi genel kurulu ilk toplantısını yapmak üzere belediye başkanının çağrısı ile toplanır. Belediye başkanının başkanlığında toplanan genel kurul, toplantıyı idare etmek üzere üyeleri arasından en az üç kişiden oluşan divan kurulunu seçer.

(3) Divan kurulunun oluşturulmasından sonra, kent konseyi yürütme kurulu ve kent konseyi başkanı seçilir.

Kent konseyinin görevleri**MADDE 6 – (1) Kent konseyinin görevleri;**

a) Yerel düzeyde demokratik katılımın yaygınlaştırılmasını, hemşehriyet hukuku ve ortak yaşam bilincinin geliştirilmesini, çok ortaklı ve çok aktörlü yönetim anlayışının benimsenmesini sağlamak,

b) (Değişik:RG-6/6/2009-27250) Sürdürülebilir gelişmenin sağlanması ve bu konuda ortaya çıkan sorunların çözümüne yönelik planların hazırlanması ve uygulanmasını sağlamak,

c) Kente ilişkin temel stratejiler ve faaliyet planlarının belirlenmesinde, uygulama ve izleme süreçlerinde tüm kenti kapsayan ortak bir akıl oluşturmaya katkıda bulunmak,

ç) Yerel ilkesi çerçevesinde katılımı, demokrasiyi ve uzlaşma kültürünü geliştirmek,

d) Kentin kimliğine ilişkin tarihi, kültürel, doğal ve benzeri değerlere sahip çıkmak ve geliştirmek,

e) Kent kaynaklarının etkili, verimli ve adil kullanımına katkıda bulunmak,

f) Sürdürülebilir kalkınma anlayışına dayalı kentin yaşam kalitesini geliştiren, çevreye duyarlı ve yoksulluğu giderici programları desteklemek,

g) Sivil toplumun gelişmesine ve kurumsallaşmasına katkıda bulunmak,

ğ) Çocukların, gençlerin, kadınların ve engellilerin toplumsal yaşamdaki etkinliklerini artırmak ve yerel karar alma mekanizmalarında aktif rol almalarını sağlamak,

h) Kent yönetiminde saydamlık, katılım, hesap verebilirlik, öngörülebilirlik ilkelerinin uygulanmasına katkıda bulunmak,

ı) Kent konseyinde oluşturulan görüşlerin değerlendirilerek üzere ilgili belediyeye gönderilmesini sağlamaktır.

Çalışma ilkeleri**MADDE 7 – (1) Kent konseyi, aşağıdaki ilkeler temelinde çalışmalarını sürdürür**

a) YG21 süreci kapsamında, kente sahip çıkma, aktif katılım ve çözümde ortaklık ilkelerinin bütünlüğünde, kentlerin yaşanabilir bir geleceğe taşınmasına katkıda bulunmak,

b) Türkiye Cumhuriyeti Devletinin imzaladığı ve onayladığı Birleşmiş Milletler Zirveleri ile diğer uluslararası sözleşmelerde kent ve kent yaşamına yönelik temel ilkeleri hayata geçirmek,

c) Kent vizyonunun ve hemşehriyet bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini ön planda tutmak,

ç) Kent konseyi, uluslararası gelişmeleri ve ülke koşullarını gözetenerek, tarafsız bir yaklaşımla görüş ve önerilerini oluşturmak,

d) Katılımı ve ortak akıl dayanan uzlaşmayı esas almak,

e) Değişimi ve yenilikleri önceden fark ederek sonuç odaklı çalışma kültürünü benimsemektir

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM**Kent Konseyi Üyeliği ve Organları (Değişik: Başlık:RG-6/6/2009-27250)****Kent konseyi üyeliği****MADDE 8 – (Başlığı ile değişik:RG-6/6/2009-27250)**

(1) Kent konseyi; merkezi yönetimi, yerel yönetimi, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarını ve sivil toplumu ortaklık anlayışı ile buluşturmak üzere aşağıda belirtilen kişi, kurum ve kuruluş temsilcilerinden oluşur.

- a) Mahalın en büyük mülki idare amiri veya temsilcisi,
- b) Belediye başkanı veya temsilcisi,
- c) Sayısı 10'u geçmemek üzere illerde valiler, ilçelerde kaymakamlar tarafından belirlenecek kamu kurum ve kuruluşlarının temsilcileri,
- ç) Mahalle sayısı yirmiyeye kadar olan belediyelerde bütün mahalle muhtarları, diğer belediyelerde belediye başkanının çağrısı üzerine toplanan mahalle muhtarlarının toplam muhtar sayısının yüzde 30'unu geçmemek ve 20'den az olmamak üzere kendi aralarından seçecekleri temsilcileri,
- d) Beldede teşkilatını kurmuş olan siyasi partilerin temsilcileri,
- e) Üniversitelerden ikiden fazla olmamak üzere en az bir temsilci, üniversite sayısının birden fazla olması durumunda her üniversiteden birer temsilci,
- f) Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, noterlerin, baroların ve ilgili demekler ile vakıfların temsilcileri,
- g) Kent konseyince kurulan meclis ve çalışma gruplarının birer temsilcisi.

Organları

MADDE 9 – (1) Kent konseyi aşağıdaki organlardan oluşur:

- a) Genel Kurul
- b) Yürütme Kurulu
- c) Meclisler ve çalışma grupları
- ç) (Ek:RG-6/6/2009-27250) Kent konseyi başkanı
- Genel kurul

MADDE 10 – (Değişik:RG-6/6/2009-27250)

(1) Genel kurul, kent konseyinin en yetkili organı olup 8 inci maddede sayılan üyelerden oluşur. Genel kurul, her yıl ocak ve eylül aylarında yapacağı iki toplantıdan az olmamak üzere, üyelerin salt çoğunluğu ile toplanır.

(2) Genel kurula kent konseyi başkanı başkanlık eder. Başkanın bulunmaması halinde yürütme kurulunun en yaşlı üyesi toplantıya başkanlık eder.

(3) Genel kurul; yürütme kurulunun, meclislerin ve çalışma gruplarının seçim ve çalışma esaslarını, bu Yönetmelik hükümlerine aykırı olmamak kaydıyla, çalışma yönergesi ile belirler.

Yürütme kurulu

MADDE 11 – (1) (Değişik:RG-6/6/2009-27250) Yürütme kurulu, genel kurul tarafından birinci dönem için iki, ikinci dönem için üç yıl görev yapmak üzere seçilen, kadın ve gençlik meclis başkanlarının da yer aldığı en az yedi kişiden oluşur. Yürütme kuruluna kent konseyi başkanı, bulunmaması halinde yürütme kurulunun en yaşlı üyesi başkanlık eder.

(2) Yürütme kurulu, genel kurulun gündemini tespit eder ve genel kurul tarafından oluşturulan görüşleri ilgili belediyeye sunar ve uygulamayı izler.

Kent konseyi başkanı

MADDE 11/A – (Ek:RG-6/6/2009-27250)

(1) Kent konseyi başkanı genel kurul tarafından seçilir. Kent konseyi başkanının görev süresi, yürütme kurulunun görev süresiyle paralel olmak üzere ilk dönem için iki yıl, ikinci dönem için üç yıldır.

(2) Kent konseyi başkanının seçimi için ilk oylamada üye tamsayısının üçte iki ve ikinci oylamada üye tamsayısının salt çoğunluğu aranır. İkinci oylamada salt çoğunluk sağlanamazsa, bu oylamada en çok oy alan iki aday için üçüncü tur oylama yapılır. Üçüncü oylamada en fazla oyu alan aday, başkan seçilmiş olur.

(3) Kent konseyi başkanının seçimi, kent konseyinin ilk toplantısının birinci birleşimde tamamlanır.

(4) Kent konseyi başkanının izin, hastalık veya başka bir sebeple görevi başında bulunmadığı hallerde, bu süre içinde kendisine yürütme kurulunun en yaşlı üyesi vekalet eder.

Meclisler ve çalışma grupları

MADDE 12 – (1) Kent konseyleri, görev alanına giren konularda meclis ve çalışma grupları oluşturabilir.

(2) Meclislerin ve çalışma gruplarının çalışma usul ve esasları genel kurulca belirlenir.

(3) Meclislerde ve çalışma gruplarında oluşturulan görüşler, kent konseyi genel kurulunda görüşülerek kabul edildikten sonra değerlendirilmek üzere ilgili belediye meclisine sunulur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Toplantı ve görüşme usulü

MADDE 13 – (1) Kent konseyi organları, çalışma yönergelerinde belirlenen yer ve zamanlarda üye tam sayısının salt çoğunluğu ile olağan olarak toplanır ve katılanların salt çoğunluğu ile karar alır. Oylamada eşitlik çıkması halinde başkanın bulunduğu taraf çoğunluk sayılır.

(2) Genel kurul, yürütme kurulu başkan tarafından doğrudan veya 8 inci maddede öngörülen kanlımcı sayısının üçte birinin teklifi üzerine olağan üstü toplantıya çağırılabilir.

Görüşlerin ilanı

MADDE 14 – (1) Kent konseyi genel kurulunca oluşturulan görüşler, belediye meclisini ilk toplantısında değerlendirildikten sonra belediye tarafından kent konseyine bildirilir ve uygun araçlarla kamuoyuna duyurulur.

Genel sekreterlik

MADDE 14/A – (Ek:RG-6/6/2009-27250)

(1) Kent konseyi genel sekreteri, belediye başkan tarafından önerilen üç aday arasından yürütme kurulu tarafından seçilir.

(2) Kent konseyi genel sekreteri, 6 ncı maddede belirtilen görevlerin yerine getirilmesini koordine eder. Meclisler, çalışma grupları ve benzeri yapılar arasındaki çalışma uyumunu ve koordinasyonu sağlar.

(3) Genel sekreter, kent konseyi başkanına ve yürütme kuruluna karşı sorumludur.

Sekreteryâ hizmetleri

MADDE 15 – (1) Kent konseyinin sekreteryâ hizmetleri, ilgili belediye tarafından önerilecek ve yürütme kurulu tarafından kabul edilecek görevliler tarafından yerine getirilir.

(2) (Değişik:RG-6/6/2009-27250) Sekreteryâ hizmetlerini yürüten personel, bu çalışmalarında genel sekretere karşı sorumludur.

Yönerge çıkarma

MADDE 16 – (1) Kent konseyi genel kurulu bu Yönetmeliğe aykırı olmak kaydıyla uygulama yönergeleri çıkarabilir.

Kent konseyinin mali yapısı

MADDE 16/A – (Ek:RG-6/6/2009-27250)

(1) Belediyeler kent konseylerine, bütçelerinde ödenek ayırmak suretiyle aynı ve nakdi yardım yapar ve destek sağlar.

GEÇİCİ MADDE – (1) YG21 Programının uygulandığı yerlerde, kent konseyi veya benzeri adlarla oluşturulmuş yapılanmalar bu Yönetmelik hükümlerine uygun hale getirilir. Kent konseyi bulunmayan belediyelerde ilk toplantı, belediye başkanının çağırısı ile yapılır.

(2) Kent konseyi ve benzeri adlarla oluşturulmuş mevcut yapılanmalara ve ilk toplantıya ilişkin işlemler bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç bir yıl içerisinde tamamlanır.

(3) Kent konseyi ilk toplantısını, belediye başkanının çağrı yazısında bildirilen gündemle, ilan edilen yer ve tarihte yapar. Bu toplantıda yürütme kurulu oluşturulur.

Yürürlük

MADDE 17 – (1) Bu Yönetmelik, yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 18 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerini İçişleri Bakanlığı yürütür.

Yönetmeliğin Yayınlandığı Resmi Gazete'nin		
	Tarihi	Sayısı
	8/10/2006	26313
Yönetmelikte Değişiklik Yapan Mevzuatın Yayınlandığı Resmi Gazetelerin		
	Tarihi	Sayısı
1.	6/6/2009	27250
2.		

Sayfa

KARTEPE KENT KONSEYİ YÖNERGESİ

I.BÖLÜM

Madde 1- Bu yönergenin amacı, Kartepe Kent Konseyi'nin oluşumunu, organlarını, görevlerini ve çalışma usul ve esaslarını belirlemektir.

KAPSAM

Madde 2- Bu yönerge, Kartepe Kent Konseyi'nin kuruluşunu, amaçlarını ve çalışma ilkelerini kapsar.

DAYANAK

Madde 3-

- 5393 sayılı Belediyeler yasasının 76. Maddesi,
- İçişleri Bakanlığı tarafından 8 Ekim 2006 tarihli Resmi gazetede yayınlanan Kent Konseyi Yönetmeliği.
- 1992 Rio Konferansı Gündem 21 eylem planı,

KENT KONSEYİ TANIMI

Madde 4- Kartepe Kent Konseyi; kent yaşamında, kent vizyonunun tanımlanması, kentlilik ve hemşerilik bilincinin geliştirilmesi, yönetim ve yerinden yönetim anlayışını, kentin ve kentlilerin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma ve yaşam, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, bilgiye ulaşım, katılım ve farklıların bir arada olması ilkeleri temelinde hayata geçirilmesi için çalışan, her şey Kartepe için ilkesini benimsemiş demokratik bir yapıdır.

AMACI

Madde 5 -

- A- Yerel düzeyde demokratik katılımın yaygınlaştırılmasını, kent ve kentlilik haklarının kavranmasını, hemşerilik bilincinin geliştirilmesini, çok ortaklı yönetim tarzının geliştirilmesini sağlamak,
- B- Kentimizin sürdürülebilir gelişmesinin temelini oluşturacak politikaların geliştirilmesi, önceliklerin belirlenmesi ve çözüm önerileri üretilmesine imkân tanıyacak bir uzlaşma ortamı oluşturmak,
- C- Kent halkı ile birlikte durum raporu ve eylem planları hazırlamak, geliştirmek ve uygulamasına katılmak,
- D- Kartepe Kent Konseyi tarafından alınan kararların Kartepe Belediye Meclisi, İl Genel Meclisi ve ilgili diğer kurum ve kuruluşların gündemine alınmasını sağlamak,

- E- Kentsel yaşamın her alanında, yaşamı ilgilendiren her konuda yaşam düzeyini artıracak, yaşamı kolaylaştıracak çalışmalar yapmak,
- F- Halkın yönetime katılımını, sorunun değil çözümün parçası olmasını, onun uzlaşılı kültürünü, hoşgörü anlayışını, hesap soran, hesap veren, yerinden yönetim ve yönetim ilkelerindeki dikkati ile aynı zamanda yerelde demokrasinin yerleşmesine özen gösteren reflekslerini pekiştirmek.
- G- Sivil Toplumun gelişmesini ve kurumsallaşmasına destek olmak,
- H- Değişimi ve yenilileri takip ederek sonuca giden çalışmalar yapmak,
- İ- T.C. imzaladığı Uluslar arası sözleşmelerdeki kent yaşamına uygun ilkeleri hayata geçirmek.

KARTEPE KENT KONSEYİ ASİL ÜYELERİ

Madde 6-

Kartepe Kaymakamı ya da belirteceği bir temsilci,
Kartepe Belediye Başkanı ya da belirteceği bir temsilci,
Mecliste gurubu bulunan Siyasi Partilerden bir temsilci
Kocaeli Üniversitesi Rektörü ya da belirteceği bir temsilci,
Kartepe Kaymakamı tarafından belirlenen Kamu Kurum ve Kuruluşlarından en fazla on yönetici, Kamu niteliğindeki Meslek Odaları temsilcileri,
Sendika temsilcileri,
İl düzeyinde kongrelerini yapmış ve konu ile ilgili sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri,
Muhtarların kendi aralarından seçeceği en fazla 20 kişi,
Kartepe Belediyesi Yerel Gündem 21 Genel Sekreteri,
Yerel Gündem 21 Meclisleri ve Çalışma Gruplarının Başkanı ya da bir temsilci,
İlçelerde oluşturulmuş olan Kent Konseylerinden üç temsilci.

ORGANLARI

Madde 7-

- A- Genel Kurul
- B- Yürütme Kurulu
- C- Genel Sekreterlik
- D- Meclisler ve Çalışma Grupları

GENEL KURUL

Madde 8-

- A- Genel Kurul; Kartepe Kent Konseyinin en yetkili karar organıdır.
- B- Genel Kurulu; katıldığında Kartepe Belediye.Başkanı, katılmadığında yürütme kurulu başkanı, o da yoksa Meclis İkinci Başkan vekili yönetir.
- C- Genel Kurulda divan biri başkan, biri Genel Sekreter, diğer ikisini Genel Kurulun seçtiği toplam dört kişi oluşturur.
- D- Genel Kurul yılda üç kez (dört ayda bir) toplanır.
- F- Gerektiğinde olağanüstü toplantı için Konsey Yürütme Kurulu'nun çağrısı ile ya da üye tam sayısının dörtte birinin Genel Sekreterliğe yazılı başvurusu ile toplanır.

- G- Genel Kurul, kararlarını toplantıya katılanların oy çokluğu ile alır.
- H- Yönerge değişiklikleri, üye tam sayısının salt çoğunluğunun olduğu oturumlarda oy çokluğu ile karara bağlanır.
- I- Yerel seçimlerin yenilenmesi ile Kent Konseyi, "Kartepe Belediye Başkanı'nın Daveti ile" en geç iki ay içinde toplanır.
- J- Genel Kurul, Konsey Yürütme Kurulu'nun belirlediği gündemle toplanır. Ancak gündem maddelerine geçmeden önce en az 15 üyenin yazılı önerisi ve Genel Kurul'un kabulü halinde gündeme madde eklenebilir.

KONSEY YÜRÜTME KURULU

Madde 9-

A- Kent Konseyi Yürütme Kurulu; Kent Konseyi Genel Sekreteri, Valilik temsilcisi, Üniversite temsilcisi, Vakıflar temsilcisi, Odalar temsilcisi, Dernekler-sendika temsilcisi, Meclis ve Çalışma Grupları temsilcisi olmak üzere toplam 11 asil üyeden oluşur. Ayrıca 9 yedek üye de Genel Kurul tarafından belirlenir.

B- Her ay toplantı yapacak olan yürütme kuruluna meclis birinci başkan vekili, yokluğunda ikinci başkan vekili başkanlık eder.

C- Genel kurulun gündemini belirler,

D- İlk toplantısında iki başkan yardımcısını seçer,

E- Kent Konseyi Genel Sekreteri Yürütme Kurulunun Doğal üyesidir.

F- Yürütme Kurulu üyeliği çeşitli nedenlerle sona eren üyelerin yerine yedek üyelerden davet edilir.

G- Genel Kurulu olağan üstü toplantıya çağırır.

H- Yürütme Kurulu Genel Kurul tarafından iki yıllık süre için seçilir.

I- Yürütme Kurulu üyeleri

Yürütme Kurulu'nun Görevleri

Madde: 10

A- Genel Kurul'a gündem hazırlayarak sunmak,

B- Genel Kurul'un uygun görmesi halinde gündeme ilişkin konularda bildiriler sunulmasını ilgili kişi ve kuruluşlara önermek, teşvik etmek.

C- Her yılın ilk çeyreğinde Genel Kurul'u oluşturan üyeleri ismen güncelleştirmek ve Genel Kurul divan başkanlığına sunmak,

D- Gerektiğinde Genel Kurul'ca tartışılmak üzere Konsey adına çalışmaları başlatmak,

E- Genel Kurul'un aldığı kararları uygulamak ve sonuçlarını izlemek,

F- Genel Kurul Kararı ile oluşturulan Meclis ve Çalışma Gruplarının faaliyetlerini kolaylaştırıcı hizmetleri yürütmek, bu çalışmaların koordinasyonunu sağlamak.

G- Ayda bir toplantı yapmak.

Madde :11 GENEL SEKRETER :

Kartepe Kent Konseyi Genel Sekreteri, Yerel Gündem 21 Genel Sekreteridir. Yürütme Kurulu Başkanına karşı sorumludur.

Madde:12 GENEL SEKRETER'İN GÖREVLERİ:

- A- Kent Konseyi'nce alınan kararların, kamuya mal edilmesi, yetkili organlara Ulaştırılması ve uygulamaya konulmasını takip etmek ve Yürütme Kurulu'nu bilgilendirmek,
- B- Ofisi oluşturmak, ofis, sekretarya hizmetlerinin işleyişi ile bütçeyi yönetmek.
- C- Sekretarya hizmetleri ve üyelik ilişkilerini Kartepe Kent konseyi için belirlenen mekânda sürdürmek,
- D- Konsey kararlarının, Kent Konseyi ve Yerel Gündem 21 ofisinde halka açık tutulmasını sağlamak.
- E- Kamu ve diğer Kurum ve kuruluşlarla, Kent Konseyi çalışmaları arasında koordinasyonu sağlamak.
- F- Yerel, Ulusal ve uluslararası platformlarda Kartepe Kent Konseyini temsil etmek.

Madde: 13 MECLİSLER VE ÇALIŞMA GRUPLARI

- A- Ekonomik, Sosyal, Kültürel, Sportif ve benzeri alanlarda Kent Konseyi çalışmaları alanında ihtiyaç duyuldukça Genel Kurul Kararı ile meclisler ve çalışma grupları oluşturulur.
- B- Meclisler ve çalışma grupları çalışma usul ve esaslarını hazırlayarak Genel Kurulun onayına sunar.
- C- Meclis ve Çalışma Grupları esas olarak üretim grubu anlayışı ile çalışarak, çalışmalarını yürütme kurulunda görüşülerek Genel Kurula iletmek üzere sekreterliğe sunar.
- D- Genel Kurulun 1. toplantısına kadar kurulmuş ve Faaliyet gösteren Yerel Gündem 21 Meclis ve Çalışma Gurupları faaliyetlerine mevcut çalışma yönergeleri ile devam eder; ancak yeni kurulacak çalışma guruplarının çalışma usul ve esasları Genel kurulda onaylandıktan sonra yürürlüğe girer.

**II.BÖLÜM
MALİ KONULAR**

Madde: 14

Kartepe Kent Konseyi faaliyetlerini etkin ve verimli yürütebilmesi için Kartepe Belediyesi gerekli yardım ve desteği sağlar.

Her yılın sonunda bütçe hakkında Kent Konseyi Genel Sekreteri Genel Kurula bilgi verir.

III. BÖLÜM

YÜRÜTME

Madde:15

Bu yönerge hükümlerini Kartepe Kent Konseyi Yürütme Kurulu uygular.

V.BÖLÜM

YÜRÜRLÜK

Madde:16

Bu yönerge hükümleri, Kartepe Kent Konseyi'nin ilk toplantısında okunarak Genel Kurulca onaylandıktan sonra yürürlüğe girer.

Madde: 17 Kartepe Kent Konseyi Yönergesi on yedi maddeden ibarettir.